

ประชุมวินิจฉัยอธิกรณ์ฯ

ภาค ๓

โดยอนุมัติของมหาเถรสมาคม

[เล่ม รวบรวม]

สำนักงานสยามบรรณากร

เป็นเจ้าของหนังสือชุดนี้

สงวนลิขสิทธิ์

หมดอายุ 18/1/2555
พิมพ์ที่โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร

คำนำ

ยังอีกเล่มเดียว หนังสือประชุมวินัยยอธกักรณัก
จะครบชุด เมื่อพิมพ์เสร็จทั้งชุดแล้ว ท่านที่
หนังสืออยู่ในมือ จะได้รับความเข้าใจในการศึกษา
พิจารณาวินัยยอธกักรณักได้ถูกต้อง เพราะว่าวิธี
พิจารณาอภีกรณของคณะสงฆ์ยังมีไม่สมบูรณ์ ต้อง
อาศัยอภีกรณและคคัสงฆที่เกกชชนเป็นมาแล้วเป็นหลัก
ประกอบการพิจารณา ในการวินัยยอธกักรณทุกเรื่อง
ถ้าพระวินัยธรเป็นผู้รอบรู้หลักเกณฑ์วินัยจริงแล้ว
จะต้องสามารถอ้างหลักฐานที่ มา แห่งรูป อภีกรณที่
คล้ายคลึงกันเป็นขทยนยัน วินัยยอนนึ่งจะไม่พลาด
ในเรื่องนี้ข้าพเจ้าขอ สรรเสริญเจ้าคุณพระพิมลธรรม
และเจ้าคุณพระธรรมโกศาจารย์ ซึ่งเป็นพระวินัยธรผู้
เชี่ยวชาญ อาธอ้างกรณพิจารณาอภีกรณเก่า ๆ มา
ยันคำคคัสนของท่านเป็นที่ถูกต้องเสมอ.

หมตอายุ 18/04/2566

สำนักงานสยามบรรณากร

ถนนจักรเพ็ชร ปากคลองตลาด พระนคร

หนังสือชุด

ประชุมวินิจฉัยอภิกถณ์ ฯ

ภาค ๓

คำสั่งกระทรวงธรรมการ

ที่ ๓๑/๒๙๕๐

เรื่องให้หญิงชื่อสาระ ภาษีต, จงดี ภาษีต,
ฉวี, สอาด, ชุ่ม, ทองดำ, ศลับ และสนิท
เลิกการสำแดงตนเป็นสามเณรี

ด้วยมหาเถรสมาคมได้ย้รึกษาการพระศาสนา ความ
ความในมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปก-
ครองคณะสงฆ์ ร.ศ. ๑๒๑ เมื่อวันที่ ๒๑ สิงหาคม
พ.ศ. ๒๔๗๒ หมดอายุ 18/04/2565 วินิจฉัยชี้ขาดว่าการที่หญิงผู้มีชื่อ

๒ ประชุมวินิจฉัยอธิกรณ์ ฯ ภาค ๓

สวระ ภาษิต, จงที ภาษิต, ฉวี, สวาท, ชุ่ม, ทองคำ,
คลัย และสนิท อ้างกันว่าได้บรรพชาเป็นสามเณร
ในพุทธศาสนานั้น เป็นการกระทำอันเป็นเหตุให้เสื่อม
เสียแก่พระศาสนา.

เพื่อที่จะให้การเป็นไปตามข้อวินิจฉัยชี้ขาดของมหา
เถรสมาคม เสนายกักระทรวงธรรมการจึงสั่ง โดย
อาศัยความในพระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์
ร.ศ. ๑๒๑ มาตรา ๕๐ ดังต่อไปนี้.

ให้หญิงผู้ มีชื่อทั้งกล่าวแล้ว คือ สวระ ภาษิต,
จงที ภาษิต, ฉวี, สวาท, ชุ่ม, ทองคำ, คลัย และสนิท
เลิกการสำแดงตนเป็นสามเณร และให้เปลื้องเครื่อง
แต่งกายเลียนแบบบรรพชิตเสียแต่บัดนี้เป็นต้นไป.

กระทรวงธรรมการ

สั่งแต่วันที่ ๓๐ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๗๒

(ลงพระนาม) ชานันนิวัต มหาอำมาตย์เอก

เสนายกั

หมตอายุ 18/04/2565

จากแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม ๑๗ หน้า ๔๔๘ ฯ

คำสั่งเจ้าคณะจังหวัดนนทบุรี
เรื่องให้หญิงชื้อสาระ ภาษีค, จงคี่ ภาษีค
ฉวี, สอาด, ชุ่ม, ทองคำ, คลับ และสนิท
เลิกการแต่งตัวที่เลียนแบบบรรพชิต

ด้วยความปรากฏว่าหญิงผู้มีชื้อ สาระ ภาษีค,
จงคี่ ภาษีค, ฉวี, สอาด, ชุ่ม, ทองคำ, คลับ และ
สนิท ซึ่งอยู่ในจังหวัดนั้นแอบอ้างและแสดงตนว่าเป็น
สามเณรี ฯลฯ ในพุทธศาสนา โดยไม่มีฐานะที่จะ
ทำได้ เพราะหญิงซึ่งระโกสัมมคิตนเป็นสามเณรี
โดยถูกพุทธธานุญาคณัน ต้องสำเร็จด้วยนางภิกษุณี
ซึ่งมีพรรษา ๑๒ ล่วงแล้วให้บรรพชา นางภิกษุณี
จึงว่าน้หมกสายศุนย์จากเชือสวามานานแล้ว ผู้มีชื้อ
เหล่านี้ก็เป็นสามเณรีชนก้ไม่ไค้ การแอบอ้างและ
แสดงตนว่าเป็นสามเณรีในพุทธศาสนาก้ว่าน้ เป็น
การผิดพระวินยบัญญัติ ทำให้เสื่อมเสียมแก่พุทธศาสนา

๔ ประชมนิพนธ์อักษรณ์ ฯ ภาค ๓

และยังความไม่เรียบร้อยให้บังเกิดแก่การสงฆ์ จึงออก
คำสั่งนี้ห้ามมิให้ผู้^๕ ที่กล่าวชื่อมาแล้ว หรือผู้^๕ อื่นใดแอบ
อ้างหรือแสดงตนว่าเป็นสามเณรในพุทธศาสนา และ
ให้เลิกการแข่งตัวที่เล่นแบบบรรพชิตนั้น เสียตั้งแต่
บัดนี้ไป.

ตั้งมาแต่วันที่ ๓๐ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๗๒

(ลงนาม) พระคุณวงศ์

เจ้าคณะจังหวัดกันทรวิชัย

จากแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม ๑๑ หน้า ๔๕๐ ฯ

ผิดกฎหมายสงฆ์และขัดคำสั่งเจ้าพนักงาน ๕

คำพิพากษาศาลจังหวัดนนทบุรี

ศาลจังหวัดนนทบุรี

คำพิพากษาคดีคำที่ ๓๕๖/๒๕๗๒

คดีแกงที่ ๓๕๗/๒๕๗๒

วันที่ ๗ กันยายน พระพุทธศักราช ๒๕๗๒

ความอาญาระหว่าง	}	ชัชยการจังหวัดนนทบุรี	โจทก์
		นางสาวสาระ ภาษิต	เด็กหญิงจงกั
		ภาษิต	นางสาวสนธิ ชัมเขอน
		นางสาวฉวี รักศิริ	จำเลย

เรื่องผิดพระราชบัญญัติปกครองคณะสงฆ์และขัดคำสั่งเจ้าพนักงาน.

ผู้พิพากษาซึ่งมีนามในคำพิพากษาได้พิจารณาคดีเรื่องนี้เสร็จแล้ว จึงประชุมพร้อมกันพิพากษาต่อไปนี้.

คดีนี้โจทก์ฟ้องว่านางสาวสาระ ภาษิต เด็กหญิงจงกั ภาษิต นางสาวสนธิ ชัมเขอน นางสาวฉวี รักศิริ

หมดอายุ 18/04/2565

๖ ประชุมวินิจฉัยอธิกรณ์ ๑ ภาค ๓

จำเลย บังอาจแสดงตนว่าเป็นผู้บรรพชาเป็นสามเณร
ในพระพุทธศาสนาโดยชอบด้วยพระพุทธรูปบัญญัติ และ
แต่งกายเลียนแบบบรรพชิต มหาเถรสมาคมได้ปรึกษา
การพระศาสนา เมื่อวันที่ ๒๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๗๒
วินิจฉัยชี้ขาดว่า ที่จำเลยกระทำดังนี้ เป็นเหตุให้
เสื่อมเสียแก่พระพุทธศาสนา และเพื่อที่จะให้ขึ้นไป
ตามข้อวินิจฉัยชี้ขาดของพระมหาเถรสมาคม เมื่อ
วันที่ ๓๐ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๗๒ เสนาบดีกระทรวง
ธรรมการ ได้มีคำสั่งให้จำเลยเลิกการสำแดงตนเป็น
สามเณร และให้เปลื้องเครื่องแต่งกายเลียนแบบบรรพชิต
เสียแต่วันนั้น ฝ่ายเจ้าคณะจังหวัดนนทบุรี ก็ได้มี
คำสั่งไปยังจำเลยอย่างเดียวกันอีก จำเลยได้ทราบบ
คำสั่งทั้ง ๒ ฉะบับแล้ว ยังชักขึ้นคงสำแดงตนเป็น
สามเณรแต่งกายเลียนแบบบรรพชิตอยู่ ทว่าทำตาม
คำสั่งไม่ เหตุเกิดที่ตำบลยางไร่ อำเภอนนทบุรี จังหวัด
นนทบุรี ขอให้ลงโทษจำเลยตามพระราชบัญญัติ

ผิดกฎหมายสงฆ์และขัดคำสั่งเจ้าพนักงาน ๗

ปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. ๑๒๑ มาตรา ๔, ๓๑, ๔๐, ๔๒ กฎหมายลักษณะอาญามาตรา ๓๓๔ ข้อ ๒.

จำเลยทั้ง ๔ คนให้การต้องคำกันว่า จำเลยได้ทราบคำสั่งเสนาบดีกระทรวงธรรมการกับคำสั่งเจ้าคณะจังหวัดนครบุรี ให้เลิกการสำแดงตนเป็นสามเณร และเลิกการแต่งกายเลียนแบบบรรพชิตแล้ว แดงต้องคำกันว่ายังไม่ยอมเลิกตามคำสั่งนั้น นางสาวสนิท นางสาวฉวีแดงท้อไปว่า ขอความกรุณาขอเลิกการแต่งกายดังกล่าวแล้ววันนี้ไว้ก่อน ด้วยผู้ปกครองได้ถวายฎีกาต่อเสนาบดีกระทรวงธรรมการ ยังไม่ทราบคำสั่งประการใด.

อัยการโจทก์ยื่นคำสั่งต่อศาล ๒ ฉะบับ กับยื่นทัก
นามจำเลยทั้งสองซึ่งรับรู้คำสั่งไว้ต่อเจ้าพนักงาน แดงว่า
ไม่คิดโศกพะยานท้อไป ขอให้ศาลพิพากษาลงโทษ
จำเลยตามที่โจทก์กล่าวหา ฝ่ายจำเลยทั้ง ๔ แดง
ท้อศาลว่า ไม่คิดโศกพะยาน.

ตามที่โจทก์กล่าวหา จำเลยให้การรับและไม่เสีย
 พยานด้วยกันทั้ง ๒ ฝ่าย นอกจากหลักฐานที่โจทก์
 อ้างไว้ ๓ ฉบับแล้ว ข้อเท็จจริงเป็นอันยติกลงคงฟังได้
 ดังกล่าวข้างต้น ข้อที่ระก้องวินิจฉัยมีว่า การที่จำเลย
 ใ้ท้ทรายคำสั่งของเสนาบดีกระทรวงธรรมการและคำสั่ง
 ของเจ้าคณะจังหวัดรัตนทบุรี ให้จำเลยเลิกการสำแดงคน
 เป็นสามเดวีและเลิกการแต่งกายเลียนแบบบรรพชิต
 เลีย ซึ่งจำเลยไม่ยอมปฏิบัติตามนั้น เป็นการชอบด้วย
 กฎหมายหรือไม่.

ไ้ท้ทรายพิเคราะห์ข้อหา จำให้การจำเลยกบฏ
 กฎหมายที่โจทก์อ้างมาในฟ้องแล้วเห็นว่า ก่อนที่จะ
 พิพากษาชี้ขาดว่าคำสั่ง ๒ ฉบับที่โจทก์อ้างชอบด้วย
 กฎหมายหรือไม่นั้น ควรจะต้องกล่าวถึงประวัติการที่
 กฎหมายและพระราชบัญญัติ อันเกี่ยวกับพุทธศาสนา
 ไว้บ้าง เพราะพุทธศาสนาเป็นศาสนาซึ่งสมเด็จพระ
 พระมหากษัตริราชเจ้าผู้ทรงธรรม ในประเทศสยาม
 ทรงสงเคราะห์พระศาสนา ๗ ระวิวัฒนาการทั้งไปไ้ ก็

จารย์วินัยผู้เฒ่าผู้แก่ทั้งปวงกระทำเสีย ๆ มานั้นผิด ก็
ได้ ชื่อว่ายังพระธรรมวินัยให้ฉิบหายเห็นสกฺโทษ.

ต่อมารัชกาลที่ ๕ มีพระราชบัญญัติห้ามไม่ให้
สมคบภิกษุสามเณร ประพฤติอนาจารทุจริตหลายฉบับ
จนถึงรัชกาลที่ ๕ ก็ได้มีประกาศห้ามมิให้ ภิกษุประ-
พฤติอนาจารต่าง ๆ แล้วจึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
ให้ตราพระราชบัญญัติปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. ๑๒๑
ขึ้น มีข้อความสำคัญอยู่หลายมาตรา เช่นมาตรา ๕
ให้อ่านาใจไว้ ในการประชุมวินิจฉัยในที่มหาเถรสมาคม
ว่าตั้งแต่ ๕ พระองค์ขึ้นไป คำตัดสินของมหาเถร
สมาคมนั้นให้เป็นสิทธิขาด.

ตามคำสั่งหมายอักษร ก. ซึ่งเสนาบดีกระทรวง
ธรรมการสั่งให้จำเลยทราบแล้วนั้น เป็นคำชี้ขาดของ
มหาเถรสมาคมว่าจำเลยอ้างกันว่า ได้บรรพชาเป็น
สามเณรในพุทธศาสนานั้น เป็นการกระทำอันเป็นเหตุ
ให้เสื่อมเสียแก่พุทธศาสนา คำสั่งหมายอักษร ข.
สมุดข่อย 18/04/2565
ซึ่งเจ้าคณะจังหวัดนครนทบุรีสั่งให้จำเลยทราบแล้ว ว่าหญิง

ผิดกฎหมายสงฆ์และขัดคำสั่งเจ้าพนักงาน ๑๑

ซึ่งจะได้สมมติคนว่าเป็นสามเณรโดยดูตามพุทธานุญาคนั้น ก็คงสำเร็จด้วยนางภิกษุณีซึ่งมีพรรษา ๑๒ ถ่วงแล้วให้บรรพชา นางภิกษุณีตั้งว่าห้ามคสาขุณีย์ขาดเชือสายมานานแล้ว จำเลยจึงเป็นสามเณรจนไม่ได้การกระทำของจำเลยเป็นผิดพระวินัยบัญญัติทำให้เสื่อมเสียแก่พุทธศาสนา คำสั่งทั้ง ๒ ระเบียบนี้ เสนายกกระทรวงธรรมการและเจ้าคณะจังหวัด ได้กระทำโดยชอบตามอำนาจที่มีอยู่ในพระราชบัญญัติปกครองคณะสงฆ์มาตรา ๓๑, ๔๐, ๔๒ อนึ่งการที่จำเลยประพฤติเช่นนั้น ไซ้ว่าจะเสื่อมเสียในทางพุทธจักรอย่างเกินมิได้ ยังกระทำให้ประชาชนหลงใหลเป็นเหตุให้เสื่อมเสียในการปกครองพระราชาณาจักรด้วย.

ฝ่ายจำเลย ทั้ง ๔ คน ก็มีได้คดีกัน การประชุมชี้ขาดของพระมหาเถรสมาคมว่าไม่ชอบด้วยมาตรา ๔ และ คำสั่งเจ้าคณะจังหวัดว่าไม่ชอบด้วยมาตรา ๓๑ แห่งพระราชบัญญัติ ทั้งไม่ชี้แจงแถลงเหตุว่าการที่คนสำแดงอุบาย เป็นสามเณรแก่กายเถื่อนแบบบรรพชิต

นั้น อาศัยพุทธธานุญาตอันใดที่ชอบ ซึ่งจำเลยจะยัง
ครองแบบบรรพชิตไว้ได้.

ด้วยเหตุดังกล่าวมานี้ จึงเห็นพร้อมกันว่ากรณีที่
จำเลยแต่งกายเลียนแบบบรรพชิตและไม่ยอมเลิกตาม
คำสั่งเสนาบดีกระทรวงธรรมการ และคำสั่งเจ้าคณะ
จังหวัด ซึ่งสั่งโดยชอบด้วยกฎหมายนั้น เป็นการ
กระทำผิดซึ่งต้องด้วยพระราชบัญญัติปกครองคณะสงฆ์
มาตรา ๔๒ และผิดฐานขัดคำสั่งเจ้าพนักงาน ตาม
กฎหมายลักษณะอาญามาตรา ๓๓๔ ข้อ ๒ จึงพิพากษา
ให้จำคุกนางสาวสาระ ภาษิต นางสาวสนธิ ชัมเขื่อน
คนละ ๘ วัน กบยปรับเป็นพินัยหลวงคนละ ๒๐ บาท
ส่วนนางสาวฉวีอายุยังไม่ถึง ๑๖ ปี แต่ศาลเห็นว่ามีส่วน
พอจะรู้สึกผิดชอบใจแล้ว จึงให้ลงโทษเพียงกึ่งหนึ่ง
ตามมาตรา ๔๘ คงให้จำคุก ๔ วัน ปรับ ๑๐ บาท
เป็นพินัยหลวง เด็กหญิงงกั ภาษิต อายุยังไม่เต็ม
๑๔ ปี ให้เวียงประกันทัณฑ์บนจากผู้ปกครองให้รับ
สัญญาว่าจะระวังเด็กหญิงงกั ภาษิต ให้ประพฤติคน

ผิดกฎหมายสงฆ์และขัดคำสั่งเจ้าพนักงาน ๑๓
~~~~~
เรียบร้อย ขอให้กระทำผิดเช่นนี้อีกภายในเวลา ๓ ปี
ถ้าผิดทัณฑ์ชน ให้ปรับเป็นเงิน ๑๐๐ บาทแล้วปล่อย
ตัวไป มิฉะนั้นศาลจะปล่อยตัวไปในเวลาอันสมควร
เมื่อเห็นว่าจำเลยรู้ถึงความผิดแล้ว จำเลยที่ถูกปรับ
ไม่นำเงินค่าปรับมาเสีย ให้จัดการตามกฎหมาย
ลักษณะอาญามาตรา ๑๘.

(ลงนาม) พระศรีปริยญา

(ลงนาม) พระจำนงเนติวุฒิ

จากแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม ๑๑ หน้า ๔๕๐ ๑

พระวินิจฉัยอิกรณ

จังหวัดนครศรีธรรมราช

ระหว่าง { พระอิกรารุ่น กับพวก ใจทัก
พระครูบริหารสังฆกิจ จำเลย

ขุนอัครนิธยารักษ์ (นอกราชการ) เจ็บ มารักษา
ตัวอยู่บ้านเนิน พระอิกรารุ่นเจ้าวัดนั้นเป็นผู้ประกอบ
ยารักษา ก่อนแต่ขุนอัครนิธยารักษ์ถึงแก่กรรม ให้
เบิกกระเป่าหนังตรวจทรัพย์สินในนั้นค่อน้ำหมูญาคี มีเงิน
๕๐๐ บาท ให้แจกผู้เขยยาล ๑๐๐ บาท อีก ๔๐๐ บาท
ให้ทำศพ มอຍให้พระอิกรารุ่นรักษาไว้ เวลานั้น
พระอิกรารุ่นไม่อยู่ จึงมอຍให้พระที่วันัดนั้นผู้เป็นหลาน
รักษาไว้ก่อน ขุนอัครนิธยารักษ์ถึงแก่กรรม พระ
อิกรารุ่นกลับ พระที่วันัดจึงมอຍทรัพย์สินตามคำสั่งของ
ผู้ตาย พระอิกรารุ่นคงให้พระที่วันัดรักษาไว้ นางสาว

หาว่าขี้กบและทำผิดหน้าที่เจ้าคณะ ๑๕

รวบผู้คุมขุนอัครนิธยารักษ์ผู้ว่าบิดาถึงแก่กรรม จึงมา
มาขอทรัพย์ทั้งปวงและศพของบิดาไปจัดการเผา พระ
อธิการรุ่นกับพระทินไม่ยอมให้ ฯ นางสาวรวบจึงขึ้นร้อง
ทุกข์ต่อพระครูบริหารสังฆกิจ เจ้าคณะแขวงปากพนัง
นครศรีธรรมราช ให้ ใ้ส่วนพระอธิการรุ่นและพระทิน
ขอให้ ใ้ทรัพย์และศพของขุนอัครนิธยารักษ์ผู้บิดาไป
จัดการเผา ฯ

พระครูบริหารสังฆกิจรู้ว่าพระทินกำลังเดินทางมา
พักอยู่วัดหอยรอกใกล้กับวัดบ้านใหม่ที่พระครูอยู่ จึงเรียก
พระทินมายังวัดของตน (เวลานั้นว่าเป็นเวลากลางคืน)
ให้เรียกขุนมณเฑียรราชภูรังกานัน นาย ค่ายตนนั้นมาช่วยพร้อม
ด้วยคฤหัสถ์และพระสงฆ์เป็นอันมาก ฯ พระทินมากับ
เด็กศิษย์วัดหอยรอกถือกระบี่เข้าหน้าโบสถ์ของขุนอัครนิธยา
รักษ์มา นางสาวรวบเห็นกระบี่เข้าหน้านั้นจำได้ก็ร้องว่า
เป็นของบิดา ขอให้เข้ศรวร ในนั้น พระทินอีกเดือนไม่
ค่อยให้เข้ศร กล่าวว่ในนั้นมีเงิน ๓๐๘ บาท ของพระ-
อธิการรุ่น หน้า ๑๘ 18/04/2565 มอบให้ ไปจ้างช่างทำคัมไม้ภูเขาเงินทอง

๑๖ ประชมนินิจฉัยข้ออิกรณ ๑ ภาค ๓

เพื่อระงวดยุซาพระบรมธาตุที่วัดพระมหาธาตุ พระครู
บริหารสังฆกิจว่าควรเบ็ดให้เขาๆ พระที่นก็ไปไซกญแจ
ให้ขุนมณิราชฎร่ตรวง พอขุนมณิราชฎร่ยกผ้าเช็ด
หน้าห่อธนบัตรในนั้น นางสาวรวบจำได้ก็บอกว่
เป็นของบิคา ขุนมณิราชฎร่แก้ออกคุมือนบัตรใบละ
จำนวนต่าง ๆ รวมเงิน ๓๐๘ บาท นางสาวรวบก็
ว่เป็นของบิคา ขอให้ยกไว้ก่อน นอกจากห่อนั้นยัง
มีตัวเงินอีก ๔๐ บาท ของคนอื่นและสยงจิวรหนังสือ
เวียนของพระที่นและกางเกงคำชาสัน ของเด็กชาวันผู้
ศิษย์ของพระที่น ๑ คงยกไว้แต่เงิน ๓๐๘ บาท และ
กระเป่าหนัง นอกนั้นมอบให้พระที่นไป ๑ พระครูบริหาร
สังฆกิจตกลงกับขุนมณิราชฎร่ ส่งกระเป่าหนังบรร
เงิน ๓๐๘ บาท ไปมอบอำเภอไว้ จะได้ว่ากล่าวกัน
ต่อไป พระครูบริหารสังฆกิจสั่งให้พระที่นมาพุดกัน
ในวันรุ่งขึ้นต่อไป พระที่นไม่มาตามสั่ง ๑

นางสาวรวบพุดขอทรัพย์สินของบิคา กับพระอธิการรุ่น
พระที่นและญาติไม่ตกลง จึงยื่นฟ้องทางอาณาจักร

หมายเหตุ 18/04/256

หาว่าขี้ขอกและทำผิดหน้าที่เจ้าคณะ ๑๗

ขอให้ยังคงให้พระอธิการรุ่นพระที่นั่งและพวกสงฆ์พิชิต
ของบิคาฯ ต่อมาฝ่ายโจทก์และจำเลยทำสัญญายอม
ประนีประนอมให้ไว้ต่อศาล จำเลยขอมคืนทรัพย์สินให้
แก่โจทก์ และเสียค่าธรรมเนียมศาลแทน โจทก์ฯ

ต่อมาพระอธิการรุ่นฟ้องกล่าวโทษพระครูบริหารสัง-
ฆกิจต่อพระครูเหมเจตยานุรักษ์ เจ้าคณะจังหวัดนคร-
ศรีธรรมราชว่า

๑. พระอธิการรุ่นมอบเงิน ๓๐๘ บาท ให้พระที่นั่ง
ไปจ้างช่างทำคันไม้ภูเขาเงินทอง พระที่นั่งเดินทางไป
พักอยู่วัดหอยรอก เวลา ๑๘ หรือ ๒๐ นาฬิกา พระครู
บริหารสังฆกิจบังอาจเรียกพระที่นั่งไปที่อยู่ของตน แล้ว
ขี้กทรัพย์ของพระอธิการรุ่นซึ่งมิใช่ของขุนอัครมนิอา-
รักษ์ไปมอบอำภอไว้ ผิดหน้าที่ฯ

๒. พระครูบริหารฯ ทำให้ทรัพย์สินของเด็กชายวัน
ศิษย์พระที่นั่งสูญหายไป ไม่ยอมใช้ค่าเสียหายนั้นฯ

๓. ทรัพย์สินของเด็กชายวันศิษย์หาย ตกเป็น
ของพระครูบริหารฯ โดยเจ้าของตลอดแล้วฯ

๕. กล่าวโดยตรงแต่เรื่องกางเกงของเด็กชายวัน
ซึ่งใช้ข้างแล้ว ลกเสียบ ๔๐ สตางค์ ซึ่งราคาเดิม
๑ บาท ๖๕ สตางค์ ว่าพระครูบริหาร ๑ บัณฑิตออกไว้ ๑

เจ้าคณะจังหวัดนครศรีธรรมราชวินิจฉัยว่า พระครู
บริหารสังฆกิจทำถูกต้องตามหน้าที่ ไม่ผิดข้อไหน ให้
ลงโทษพระที่นั่งสี่ เพราะเรื่องที่เป็นมาที่ปรากฏเพียง
เป็นกัณฑ์ไทย แต่พระอธิการรุ่งพระที่นั่งคืนให้เจ้าของ
ครบตามบัญญัติแล้ว ถึงอย่างนั้นพระที่นั่งประพฤติอย่าง
นี้ไม่สมควร ส่วนพระอธิการรุ่งนั้นก็ลงโทษให้สึก
กันแต่เป็นพระผู้ใหญ่มีความดีอย่างอื่นไต่เข้ามา ควร
ทรงดำริลงโทษพระอธิการรุ่งเพียงให้ขีพพานิชยกรรมมา

พระอธิการรุ่งไม่ยอมตามวินิจฉัยของเจ้าคณะจังหวัด
นครศรีธรรมราช จึงอุทธรณ์ต่อพระธรรมโกศาจารย์
เจ้าคณะมณฑลนครศรีธรรมราช ฯ เห็นว่าเจ้าคณะแขวง
ปากพนังและเจ้าคณะจังหวัดเป็นธรรมยุติกา คนก็เป็น
ธรรมยุติกา จะวินิจฉัยก็ไม่เหมาะแก่พระอธิการรุ่ง
ผู้เป็นมหานิกาย จึงเรียนขอให้สมเด็จพระพุทธมหาราช

หาว่าขี้ขอกและทำผิดหน้าที่เจ้าคณะ ๑๕

เจ้าคณะใหญ่ บัญชาการคณะไต่วินิจัยเสียที่เคียว
สมเด็จพระพุทธมหาราชวินิจัยทัชสถ์ ให้ยกอุทธรณ์
ของพระอริการุ่นเสีย ฯ

พระอริการุ่นอุทธรณ์คำวินิจัย ของสมเด็จพระ
พุทธมหาราชที่ข้าพเจ้า เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าจะวินิจัย
ต่อไป ฯ

๑. โจทก์หาว่าจำเลยยังอาเรียกพระที่นั่งมาวัดกัน
ในเวลาค่ำคืน และสั่งให้ตำรวจทรัพย์ในกระเป่าหนัง
ของพระที่นั่ง ซึ่งเป็นของโจทก์ต่างหาก ผิดหน้าที่นั้น
พระครูบริหาร ฯ เป็นเจ้าคณะแขวง มีอำนาจที่จะบังคับ
บัญชาตุกคณะในแขวงของตน ตามพระราชบัญญัติ
ลักษณะปกครองคณะสงฆ์ เมื่อนางสาวรอยมาฟ้อง
กล่าวโทษพระที่นั่ง ก็มีอำนาจเรียกพระที่นั่งมาไต่สวนได้
ตลอดจนให้ขุนมถิราชฎ์ตำรวจทรัพย์ และสั่งให้มอบ
อาเภอไว้ ไม่เห็นผิดข้อไหน ไม่ทำอย่างนั้นเสียอีก
จะมีความผิดลักษณะการปกครอง เพราะฉะนั้นเจ้า
คณะแขวงทำถูกต้องหน้าที่ ฯ

๒๐ ประชมนิพนธ์ย่ออิทธิฤทธิ์ ๑ ภาค ๓

๒. โจทก์ว่าจำเลยทำให้ทรัพย์สินของเด็กชายวันหาย และไม่ยอมใช้ค่าเสียหายนั้น เด็กชายวันไม่โต้กลับว่าของ ๆ คนที่ทำยอนั้นจำเลยยกยอกไว้ และในสำนวนทั้งหมดก็ไม่มีการกล่าวพาดพิงโดยตรง หรือสื่อให้เห็นว่าจำเลยยกยอก มีแต่โจทก์กล่าวโทษผู้เคี้ยว แต่ไม่มีเงาจะลงความเห็น ว่า จำเลยยกยอกทรัพย์สินของเด็กชายวัน เมื่อเช่นนั้นจำเลยไม่มีผิด ๆ

๓. ทรัพย์สินของเด็กชายวันสูญหายตกเป็นอาหารแก่จำเลย เพราะเด็กชายวันทอดทิ้งแล้วนั้น เพราะข้อไม่มีค่าเงินให้เห็นความมัวหมองของจำเลย ข้อนี้ไม่มีข้อหาอะไรจะยกขึ้นพิจารณา ๆ

๔. ที่กล่าวว่าการกล่าวโดยตรงแต่เรื่องกางเกงของเด็กชายวัน ซึ่งใช้ข้างแล้วลศเล็ย ๔๐ สตางค์ ราคาเดิม ๑ บาท ๖๕ สตางค์ ว่าจำเลยยกยอกนั้น ข้อนี้ก็ไม่มีทางจะยกขึ้นพิจารณา ๆ

ตามเรื่องที่เป็นมา ในตอนต้นเป็นอันไม่ต้องวินิจฉัย เพราะพระอธิการรุ่นกับนางสาวรวบตกลงกันกับศาลเสร็จ

หาว่าขี้กขอกและทำผิดหน้าที่เจ้าคณะ ๒๑

ไปแล้ว ส่วนที่โททกกล่าวโทษจำเลย ๔ ข้อ ได้พิจารณา
วินิจฉัยมาแล้ว ไม่ได้ความว่าจำเลยมีความผิดทาง
วินัยและทางปกครอง ได้ความชัดแต่ว่าโททกเจตนา
กล่าวโทษจำเลยด้วยอาศัยปาราชิกไม่มีมูล พระอธิการ
รุ่งมีพรรษาอายุมากแล้วจึงว่าเป็นผู้ใหญ่ มาพระพุทธิ
เช่นนี้หาสมควรแก่การเป็นผู้ใหญ่ไม่ เจ้าคณะจงถอด
พระอธิการรุ่งเสียจากหน้าที่พระอธิการ และให้ไปอยู่ที่
วัดอื่น จงให้หนังสือสุทธิแจ้งเรื่องไปด้วย เพื่อเป็นทิว
อย่างมิให้พระผู้ใหญ่เขาเบี่ยงอย่าง ให้ชกอุทธรณ์ของ
พระอธิการรุ่งเสีย ฯ

วินิจฉัยไว้ณวันที่ ๓ ตุลาคม ๒๔๗๒

(ลงพระนาม) กรมหลวงชินวราลงกรณวิวัฒนา

จากแถลงการณ์คณะสงฆ์เล่ม ๑๑ หน้า ๕๐๓ ฯ

คำวินิจฉัยอติกรณ

เรื่องพระครูสุทธธรรมโกวิท เจ้าคณะแขวง
พร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ต้องหาว่า
ล่วงปฐมปาราชิก

ก่อนที่อติกรณเรื่องนี้จะเกิดขึ้น ได้มีเสียงเล่าลือ
กันในจังหวัดเชียงใหม่มาหลายปีแล้ว ข้าพเจ้าได้รับ
บัตรสนเท่ห์หลายฉบับ ได้รับคำบอกเล่าก็หลายครั้ง
แต่เห็นว่าบัตรสนเท่ห์ไม่ไ้ระบุพระยานหลักฐาน ส่วน
คำบอกเล่าผู้บอกเล่าก็ไม่กล่าวยืนยัน ข้าพเจ้าจึงระงับ
การไต่สวน แต่ได้เรียกตัวจำเลยมาตักเตือนห้ามปราม
ทุกครั้ง ในฐานะที่ข้าพเจ้าเป็นผู้ปกครองอย่าง ๑ ใน
ฐานะที่จำเลยเป็นศิษย์เคยได้มาอาศัยเล่าเรียนอย่าง ๑
จำเลยรับปากคำแล้วแต่ก็หาได้ปฏิบัติตามไม่ จนเมื่อ
ระหว่างข้างขึ้นเดือน ๑๒ พ.ศ. ๒๔๗๐ พวกทายก
ที่วัดของจำเลย มีพญารักษา กำนันเป็นต้น ได้มา

เรื่องไปมาหาสู่กับหญิงหม้ายเนื่องนิตย ๒๓

ขอดเล่าว่า จำเลยไปบ้านนางกิมไล้เสมอทั้งกลางวัน
และกลางคืน พวกทนายมีความรังเกียจและไม่พอใจ
ขอให้ข้าพเจ้าห้ามปรามเสีย ข้าพเจ้าได้เรียกตัวจำเลย
มาห้ามปราม จำเลยก็ยังขืนไปอยู่นั้นเทียว จนถึง
วันที่ ๕ พฤษภาคม พ.ศ. นี้ ข้าพเจ้าได้รับบัตรสนเท่ห์
ฉบับหนึ่ง เช่นนามแฝงหลายคน และคราวนี้อ้าง
พระยานหลักฐานประกอย ข้าพเจ้าเห็นว่าถ้าขืนปล่อยไป
อย่างคราวก่อน ๆ เรื่องนี้จะอลวนมากไม่รู้จักสิ้นสุด
และคราวนี้มีพระยานหลักฐานพอจะไต่สวนได้ จึง
ประชุมสงฆ์เรียกตัวนายหน่อ นายแก้ว นายเล้าไฮ้
และนางหมา ซึ่งบัตรสนเท่ห์ระบุชื่อมาไต่สวน จัก
คนเหล่านี้เป็นพระยานโจทก์.

นายหน่อพระยานโจทก์ให้การว่า เรือนของพระยาน
กัษีเรือนแถวของนางกิมไล้อยู่คนละฟากถนน ห่างกัน
ประมาณ ๕ วาเศษ เค็มเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.
๒๔๗๐ วันที่เท่าใดจำไม่ได้ พระยานไต้ยีนคำเล่า
จากผู้อื่นว่าจำเลยเคยได้ไปบ้านนางกิมไล้ในเวลา

กลางคืนเสมอ ครั้นเมื่อวันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๐
 ประมาณเวลา ๘ ล.ท. (๒๐.๐๐ น.) พระยานไต้เห็น
 จำเลยกับเด็กอีกคนจำไม่ได้ ไต้เข้าไปในห้องแถวนาง
 กิมไล สักครูพระยานไต้ลงไปอยู่ที่หน้าห้องแถว
 ของนางกิมไล มองดูตามช่องฝา ไต้เห็นจำเลยกับ
 นางกิมไลนั่งคุยกัน ห่างกันประมาณ ๒ ศอก แต่
 ในห้องนั้นมีตะเกียงอยู่ พระยานไต้ไปยืนแอบมองดู
 ประมาณ ๒ ชั่วโมง ไต้เห็นจำเลยลุกเดินออกไป
 นอกห้อง สักประเดี๋ยวก็กลับเข้ามาที่เดิมอีก เมื่อ
 พระยานไต้มองดูครั้งแรกได้ ยืนนางกิมไลพูดกับจำเลย
 ว่า พวกบ้านข้างม่อบ เขาเล่ากันเต็มบ้านข้างม่อบ
 จำเลยตอบว่าเล่าก็ข้างเขา เกิดมาอีกครึ่งขอให้ ไต้พย
 กันอีก นอกจากนั้นยังไต้พูดกันมากมาย แต่พระยาน
 จำไม่ได้ พอจำเลยออกไปข้างนอกห้องตามที่ไต้กล่าว
 มาข้างบนนั้นก็กลับมา จำเลยไต้เข้ายืนรับใบหูวานาง
 กิมไลแล้วจึงลงนั่งอยู่ที่เดิม คุยกันสักประเดี๋ยวจำเลย
 ได้จับแขนนางกิมไล นางกิมไลก็นอนลงทันทีจะมา

เรื่องไปมหาสารกับหญิงหม้ายเนื่องนิตย์ ๒๕

ทางตัดของจำเลย ๆ จึงได้เอาจักรกลมศัวัระของนาง
กิมไล ประมาณ ๑๕ นาทีจำเลยก็ลัดขึ้น แล้วจำเลย
พูดว่าอยากได้เหล็กกล (ทากู) ครวงนิ้ว แล้วจึงเดิน
เข้าไปที่ข้างตู้ แล้วนางกิมไลก็เดินตามไป อยู่ด้วยกัน
ที่นั่นประมาณ ๑๕ นาที ก็ไต่ขึ้นเสียงเดินออกมา
แต่พระยานไม้ไค้เห็น สักประเดี๋ยวพระยานไค้ขึ้นเสียง
ไขประตูบ้านออกไป พระยานไค้ก็กลับไปบ้านของพระยาน
เสียง เมื่อเวลาพระยานไค้ ไปแอบมองดูเหตุการณ์
เหล่านั้น พระยานไค้เรียกนายแก้วผู้อาศัยอยู่บ้านของ
พระยานไปยื่นขามคอยตำรวร เกรงว่าตำรวรจะสงสัย
ว่าพระยานไปเจาะหน้าดังของนางกิมไล ในเวลาที่
พระยานไค้ ไปมองดูไค้เห็นแต่จำเลยกับนางกิมไลนั่งคุย
กันสองต่อสองเท่านั้น แต่เด็กที่ตามจำเลยเข้าไป
พระยานไม่เห็น จะไปอยู่ที่ใดพระยานหาทราบไม่.

พระครูสถิตธรรมโกวิทจำเลยให้การภาคเสธ วัช
ว่าในวันแะเวลานั้นจำเลยไค้ ไปบ้านนางกิมไลจริง แต่
ยฺญูเสธว่า ไค้ลวงยฺญูมปาวาชิกและนั่งในที่ลับสองต่อ

สองกับนางกิมไล อ่างว่าเมื่อจำเลยไปไต่เอานายคำ
 ครั้งยังเป็นพระ ๑ สามเณรช่วย ๑ นายขาว ๑ ไป
 ค่าย และเมื่อถึงบ้านนางกิมไลยังมีนายเซงและจีนอื่น
 อยู่ที่บ้านนางกิมไลค้ำย การที่ไปก็เพราะนางกิมไล
 นิมนต์ไปดูแปลงเรือน ซึ่งนางกิมไลจะสร้างขึ้นใหม่
 เรื่องแปลงเรือนนายเซงได้มาบอกให้ไปดูหลายวันแล้ว
 ในวันเกิดเรื่องเด็กได้มาบอกว่านายเซงได้มาที่บ้านนาง
 กิมไลแล้ว จำเลยจึงได้ไป และแปลงเรือนมิได้อยู่ที่
 บ้านนางกิมไล เพราะนายเซงเอาคิกตัวไป ๆ มา ๆ
 เสีย รัยว่าข้าพเจ้าได้ห้ามปรามจำเลยตามที่พวกทนาย
 มีพิณรักษาเป็นต้นขอร้องให้ข้าพเจ้าห้ามจำเลย และ
 ต่อมาจำเลยได้ไปอีกครั้งหนึ่ง อ่างว่ามีธนะ และรัย
 อิกว่าเคยไปบ้านนางกิมไลในเวลานางกิมไลป่วยไข้
 เสมอ ทั้งปรากฏในคำให้การของจำเลยแล้ว ขณะ
 เมื่อสงฆ์ไต่สวนต้องการจะสืบจำเลยอิกเพื่อให้ได้ความ
 ชัด จำเลยกลับไม่ยอมให้การ อ่างว่าเท่าที่ไต่สวน

เรื่องไปมาหาสู่กับหญิงหม้ายเนื่องนิตย์ ๒๗

มาแล้วก็พอแล้ว จะเอาไปทำไมมากมาย แม่สังข์
จะชี้แจงเหตุผลให้ฟัง จำเลยก็ยังไม่ยอมให้ก้าวต่อไป.

นางกิมไล้ให้การเช่นเดียวกับจำเลย แต่มีแย้ง
กันอยู่ที่ว่ามีผู้ยกยักของรับแขกชั้นนอกอีกคือ นาง
หม่วย ๑ นางเซียง ๑ นายฮั้น ๑ นายขาว ๑
สามเฒ่าช่วย ๑ และมีเพิ่มว่าครั้งแรกจำเลยได้พักชั้น
ว่าแขกเรือนอยู่ไหน ทนไคนั้นนายเซงก็ได้รับแปลน
เรือนให้ดูแล้วพูดกับจำเลยว่า ความแปลนเรือนนี้ช่าง
เขาจะเอาค่าจ้าง ๕,๓๐๐ บาท จำเลยพูดว่าแปลนเรือน
นี้ไม่งาม เหมือนเรือนฝรั่ง ไม่ชอบใจให้รอไปก่อนคอย
ดูแปลนใหม่อีก แล้วต่างคนก็ต่างนั่งอยู่ และว่าแปลน
เรือนนั้นเงินของเป็นผู้ทำและนำมาส่งในวันนั้น พอประ-
มาณ ๑ ชั่วโมงนายเซงก็มาที่บ้าน แล้วนางกิมไล้ก็
เอาแปลนเรือนให้นายเซง.

การไต่สวนอธิกรณเรื่องนี้นักพร่องมาแต่เค็ม พระ-
ชานก็ไม่ได้นำสืบหมก ทั้งจำเลยก็ไม่ยอมให้การโดย
ละเอียด จึงยากที่จะวินิจฉัยให้แจ่มแจ้งได้ ฟังได้แก่

ว่าในเวลาเกิดเหตุจำเลยไปบ้านนางกิมโลวริง และ
 จำเลยเคยไปบ้านนางกิมโลวเสมอทั้งกลางคืนและกลาง
 วัน คำให้การของนายหน่อก็พอฟังได้ แคนายหน่อ
 ทั้งใจระคุดเอาความจริง แคนหาหลักฐานไม่มั่นคง คุด
 ขาดการกระทำของจำเลยเสียคนเคี้ยว นายเล่าไธ้อยู่
 ที่นั้นก็น่านะให้นายเล่าไธ้อยู่เป็นหลักฐานไว้ค้วย ส่วน
 คำให้การของจำเลยและพะยานมีแตกต่างกันหลายแห่ง
 เช่นนางกิมโลวว่าจำเลยพูดว่าแปลนเรือนอยู่ทีไหน ทัน
 ไคนั้นนายเซงก็หีบแปลนเรือนให้จำเลยคุด แล้วยุกกับ
 จำเลยว่าเขาจะเอาค่าจ้าง ๕,๓๐๐ บาท จำเลยพูดว่า
 แปลนเรือนนี้ไม่งาม เหมือนเรือนฝรั่ง คอบคุดแปลน
 ใหม่อีก แลแปลนเรือนนั้นเงินขงเป็นผู้ทำ แล่นาง
 กิมโลวเอาแปลนเรือนให้นายเซงคุด แคนคำของจำเลยว่
 แปลนเรือนนี้นายเซงมาขอกให้จำเลยคุดหลายวัน แล
 แปลนเรือนนี้นายเซงก็เอาคุดค้วไป ๆ มา ๆ ทมาย
 ความว่แปลนเรือนอยู่กั้นนายเซง ส่วนนายเซงให้การ
 ว่าไค้เอาไม้ทลาวค้วคุดในห้อย แล่นาง กิมโลวให้พระครุคุด

เรื่องไปมาหาสู่กับหญิงหม้าย เนื่องนิตย ๒๕

เพราะเกรงว่าจะทำเรือนไม้ได้ วิกอยู่ประมาณครึ่ง
ชั่วโมง แต่ไม่มีใครพูดถึงเลยนอกจากนายเซง เป็น
ที่ว่ามีใครได้ขึ้น และนายเซงว่าไม่ได้พูดเรื่องค่าจ้าง
ทำเรือนกับจำเลยเลย เป็นแต่จำเลยพูดว่าแปลนเรือน
นั้นมันสูงไปคล้ายกับเรือนฝรั่ง ถ้าทำได้อย่างเขยเรือน
ธรรมดาจะคิดว่าเป็นไม่ตรงกับค่าของนางกิมไล่นั่งฟัง
อยู่ด้วยกัน บังชี้ร้ายตอนต้นนายเซงให้การว่า ไม่
เคยบอกให้จำเลยให้ ไปดูแปลนเรือนที่บ้านนางกิมไล้เลย
ซึ่งแย้งกับค่าของจำเลย และนายเซงว่าเวลา ๔ ส.ท.
(๑๖.๐๐ น.) พยานได้ ไปบ้านนางกิมไล้ครั้งหนึ่งก่อน
แล้วกลับไปบ้านของคน ส่วนนางกิมไล้ว่านายเซง
ไม่ได้มาที่บ้านของคน เป็นอันแย้งกันว่านางกิมไล้ว่า
นายเซงมาบ้านครั้งเดียว คือในเวลาเกิดเหตุ นายเซง
ว่ามา ๒ ครั้ง คือในเวลา ๔ ส.ท. ก่อนเกิดเหตุครั้ง
หนึ่ง ในเวลาเกิดเหตุอีกครั้งหนึ่ง.

นายคำพะยานจำเลยให้การแย้งกับค่านางกิมไล้
นายคำว่าเงินอันหนึ่งที่กระวันออก ห็นหน้าไปทิศตะวันตก

ตก นางกิมไล้ว่าเงินอื่นนั่งทึคเห็นอ หันหน้าไปทึคใค
 เมื่อนายเฮงเอาแปลนเรื่อนให้จำเลยคุดแล้ว จำเลยคุด
 ว่าไม่เข้าใจ เพราะแปลนนั้นคล้ายกับเรื่อนฝรั่ง จำเลย
 ใค้ถามนายเฮงว่าแปลนเรื่อนนั้นนายเฮงเข้าใจหรือไม่
 นายเฮงตอบว่าไม่เข้าใจ แล้วนายเฮงใค้พุดขึ้นว่า
 แปลนนั้นไม่เข้าใจก็เข็นอันไม่คุดลงเอาแล้ว แยังกับ
 คำใค้การของจำเลยและนายเฮงคึงกล่าวมาแล้วข้างต้น
 อิกข้อหนึ่งนายคำพุดว่า นายเฮงใค้พุดต่อจำเลยว่า
 แปลนนั้นนายเฮงเป็นผู้ไปรับมาจากเงินขงเอง แยังกับ
 คำใค้การของนายเฮงที่ว่านางกิมไล้ขอกกับนายเฮงว่า
 แปลนเรื่อนนี้เงินขงใค้ใค้ใค้ให้นายส่ล้างกัน (ข้าง) นำ
 มาส่งค่อนางกิมไล้ไว้แล้ว และแยังกับคำใค้การของ
 นางกิมไล้ที่ว่าเงินขงเป็นผู้ทำและนำมาส่ง เมื่อเวลา
 เงินขงทำแปลนเรื่อนมาส่งนั้น เป็นเวลาพลยแต่ยังไม่
 ใค้กัไฟ แสดงว่าเงินขงนำมาเอง ทั้งแยังกับคำขง
 จำเลยที่ว่าแปลนเรื่อนนั้นนายเฮงเป็นผู้นำมา และคำ
 ใค้การของนายคำอิกค่อนหนึ่งว่า ค้อจากวันเกิดเหตุ

หน้า 18/04/2566

๕๕๕๕

เรื่องไปมาหาสู่กับหญิงหม้ายเนื่องนิตย์ ๓๑

แล้ว พระครูทาได้ ไปบ้านนางกิมไล่อีกไม่ แยังกับคำ
ของจำเลยและนางกิมไล่ว่า จำเลยเคยไปบ้านนาง
กิมไล่อีกหนหนึ่ง และแต่ก่อน ๆ มาจำเลยก็เคยไป
บ้านนางกิมไลเวลานางกิมไลช่วยไข้เสมอ นายคำเป็น
ศิษย์ผู้ใกล้ชิดของจำเลย ควรจะรู้ว่าจำเลยเคยไป
บ้านนางกิมไลยังหรือไม่ ถ้าจะว่าเวลาจำเลยไป นายคำ
อาจไม่รู้ ทำไมจึงกล้าปฏิเสธได้ว่า จำเลยไม่เคยไป
บ้านนางกิมไลต่อจากวันเกิดเหตุและในเวลา ก่อน ๆ
แต่คงให้เห็นว่านายคำเจตนาจะให้การเท็จเพื่อช่วยปลด
เปลื้องจำเลยให้พ้นจากข้อหา คำให้การของนายคำจึง
ไม่ควรฟัง.

ฟังมาเพียงนี้พอที่จะจับเค้าได้ว่า คำให้การของ
จำเลยและพระยานแตกต่างกัน ยังฟังเอาเป็นจริงไม่ได้
น่าระแวงว่าจำเลยจะตกแต่งขึ้น ทันทวนไปวินิจฉัยด้วย
คำของฝ่ายโจทก์ว่าจะฟังขึ้นหรือไม่ ตามคำให้การ
ฝ่ายโจทก์ถ้าเป็นเช่นนั้นจริง จำเลยก็ต้องลวงปรูม
ปาราชิกหรืออย่างน้อยก็ต้องกายสัง สักคะสังฆาภิเสส

ถึงแม้ว่าจำเลยจะไม่ไต่ลวงอาชยติเหล่านี้ ก็เป็นระโหณี-
 สัสสระ เป็นที่น่ารังเกียจอยู่มาก แต่ก็มีเพียงคำให้การ
 ของนายหน่อกับนายแก้วซึ่งเป็นคนใช้ของนายหน่อเท่า
 นั้น ช่องฝาทนายหน่อกับนายแก้วแอบคุนั้น ต้องมี
 ช่องเดียว มองดูไต่ตะเพาะคนเดียว สองปากนั้นแย้ง
 กันอยู่ ในคำพุดที่จำเลยพุดกับนางกิมไล่ว่าต้องการ
 เหล็กกกล (ตาปู) ประโยคนั้นนายหน่อก็ได้ยิน นาย
 แก้วก็ได้ยิน คุออกจะเหลือวิสัย เพราะนายแก้วอยู่
 ห่าง ความจริงน่าจะได้ยินคนเดียว เมื่อจะว่านายหน่อ
 ก็อยู่ใกล้ๆกับช่องฝา ให้นายแก้วคุที่ช่องฝายัง นาย
 หน่อคุข้าง ถิ่น่าจะจับใจความคำพุดของจำเลยและนาง
 กิมไลได้บ้าง แต่ก็ไม่ปรากฏในคำให้การ ส่วนการ
 พังอยู่ข้างนอกของนายหน่อก็ นายแก้วนายเล่าใช้
 ถักก็ ต้องถือว่าได้ยินแต่ไม่ค่อชดนัก คงฟังได้เพียง
 ว่านายหน่อกับนายแก้วไปแอบฟังที่ช่องฝาจริง จำเลย
 และนางกิมไลได้คุยกันที่ในเรือนจริง ส่วนจำเลยกับ
 นางกิมไลจะทำอะไรกันบ้าง ยังฟังเอาเป็นแน่นอน

เรื่องไปมาหาสู่กับหญิงหม้ายเนื่องนิศย์ ๓๓

ตามคำหาไม่สนิท แต่จำเลยก็รับว่าในเวลาเกิดเหตุ ได้ไปบ้านนางกิมโลจวิง เพราะมีชู้ และมีพระยาน หลักรฐานหลายคน แต่จำเลยและพระยานให้การแตกต่างกันเป็นอันมากตั้งกล่าวมาแล้วข้างต้น ไม่พอที่จะ ปลดเขตของจำเลยให้พ้นจากความมัวหมองได้.

ตามที่ได้พิจารณามานี้ ก็พอจะวินิจฉัยได้ว่า

๑. จำเลยประพฤติตนเป็นที่น่ารังเกียจ และไม่สมควรในการที่ไปมาหาสู่ที่บ้านนางกิมโลจวิงตลอดทั้งกลางคืนและกลางวันเช่นนั้น ทั้งนางกิมโลจก็เป็นผู้หม้าย ซึ่งจักเป็นอโคจร อีกอย่างหนึ่งจำเลยก็เป็นพระผู้ใหญ่มีกำแหน่งหน้าที่เป็นเจ้าคณะแขวงและเจ้าอาวาส ชอบที่จะประพฤติชั่วให้เป็นที่น่าเลื่อมใสของผู้อื่น ควรจะเป็นผู้สำรวมระมัดระวังตัวให้มาก.

๒. จำเลยเป็นผู้ประพฤติคนฝ่าฝืนคำแนะนำตักเตือนของเจ้าคณะผู้ใหญ่อื่น ซึ่งได้กล่าวห้ามปรามจำเลยไม่ให้ไปบ้านนางกิมโลจหลายครั้งหลายหน หมดอายุ 18/04/2565 แต่จำเลยก็หาเชื่อฟัง

ไม่ ยิงขึ้นไปจนกระทั่งเกิดเหตุขึ้น และเมื่อเกิดแล้ว ก็ยิงไป ส่อให้เห็นว่าเพราะด้วยความผูกพันสนิทสนม กับนางกิมไล จนเหลือที่จะยับยั้งอยู่ได้.

๓. อธิกรณเรื่องนี้ ได้มีเสียงเล่าลือระแวงเซ่งเซ่งแซ่ ไปทั่วทั้งฝ่ายคณะสงฆ์และชาวบ้านหลายบ้านแล้ว แต่ ไม่มีใครจับหลักฐานได้แน่นอน ถึงกระนั้นก็นับว่าเป็น ความมัวหมองของจำเลยอยู่นั่นเอง.

๔. แม้คำพยานหลักฐานของโจทก์และจำเลยยัง พังไม่ไต่สนิทที่เคี้ยวก็ แต่มีข้อความพอฟังขึ้นไต่อย่าง ทั้งนายหน่อพยานโจทก์ก็มีได้มีอิริวิวาทยากหมายกัน กับจำเลยและนางกิมไล ถึงกับจะทำให้เคียดแค้น กล่าวหาปรักปรำจำเลยโดยความไม่จริงอย่างแรงร้าย เช่นนี้.

อาศัยเหตุนี้ ข้าพเจ้าพร้อมด้วยคณะสงฆ์จึงพร้อม กันวินิจฉัยว่า พระครูสถิตธรรมโกวิทจำเลยมีความ มัวหมอง เป็นที่น่ารังเกียจแห่งคณะสงฆ์ในจังหวัดนี้ ไม่ควรจะได้ร่วมสังฆกรรมกับคณะสงฆ์ต่อไป จึงให้

เรื่องไปมาหาสู่ กับหญิงหม้ายเนื่องนิตย์ ๓๕

ลงอกเขยนัยกรรม ยกพระครูสถิตธรรมโกวิทจำเลย
ออกเสียจากสังฆกรรมกับคณะสงฆ์ตั้งแต่บัดนี้เป็น
คັນไป.

วันที่ ๑๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๑

(ลงนาม) พระอภัยสารทะ

เจ้าคณะจังหวัดเชียงใหม่

ได้ฟังแล้ว

(ลงนาม) พระครูสถิตธรรมโกวิท

จากแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม ๑๑ หน้า ๖๕๕ ฯ

วินิจฉัยคำอุทธรณ์ ของพระครูสังฆธรรม ไกวิท

พระเทพมุนี เจ้าคณะมณฑลพายัพ วินิจฉัยคำ
อุทธรณ์ของพระครูสังฆธรรม ไกวิท จำเลย ในอักษรณ์
ท้องหวาว่าล่วงปฐมปาราชิก ดังต่อไปนี้.

เดิมก่อนที่อักษรณ์เรื่องนี้จะเกิดขึ้น ได้มีเสียง
เล่าลือกันในจังหวัดเชียงใหม่มานานมาแล้ว ว่าพระครู
สังฆธรรม ไกวิท ประพฤติการไม่สมควร คือไปบ้านนาง
กิมไล ในเวลาค่ำคืนเสมอ พระอภัยสารทระไค์ รัยขัศร
สนเท่ห์หลายฉบับ ไค์รัยคำออกเล่าก็หลายครั้ง แต่
เห็นว่ายังไม่เป็นหลักฐานพอ จึงระงับการไค์สวนไว้
แต่ก็ไค์เรียกตัว จำเลย มาตักเตือน ห้ามปรามทุกครั้ง
โดยฐานที่เป็น เจ้าคณะผู้ปกครอง และโดยฐานที่
จำเลยเป็นศิษย์ จำเลยรับปากคำแล้ว แต่ก็หาปฏิบัติ
ตามไม่ จนเมื่อระหว่างข้างขึ้นเดือน ๑๒ พ.ศ. ๒๔๗๐

อุทธรณ์เรื่องไปมาหาสู่หญิงหม้าย ๓๗

พวกทนายทักท้วงของจำเลยมีพิณารักษา กำหนดเป็นต้น
ไต่มาบอกแล้วว่าจำเลยไปบ้านนางกิมไลเสมอทั้งกลาง
คืนและกลางวัน พวกทนายก็มีความรังเกียจและไม่
พอใจ ขอให้พระอภัยสารทระห้ามปรามเสีย พระอภัย
สารทระก็ได้เรียกตัวมาห้ามปรามอีก จำเลยก็ยังขึ้นไป
อยู่อย่างนั้น จนถึงวันที่ ๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๑
พระอภัยสารทระได้รับขั้วครสนเทห์ละบับหนึ่ง ในขั้วครสน-
เทห์ลงวันที่ ๑ พฤษภาคมศกนั้น ลงนามแฝงหลาย
คน คราวนี้อ้างพระยานหลักฐานประดอย พระอภัย-
สารทระจึงประชุมสงฆ์เรียกตัวนายหน่อ นายแก้ว นาย
เล่าใช้และนางหมา ซึ่งขั้วครสนเทห์ระบุชื่อมาไต่สวน
จักคนเหล่านี้เป็นพระยานโจทก์ ก็ปรากฏในสำเนา
การไต่สวนแล้ว พระอภัยสารทระไม่วินิจฉัยส่งเรื่องไป
หาหรือข้าพเจ้าทักท้วงเขมมุบายพิตร เมื่อวันที่ ๔ มิถุนายน
พ.ศ. ๒๔๗๑.

ในวันเคี้ยวกนกขั้วที่ไต่รับสำเนากการไต่สวนของเจ้า
คณะจังหวัดกันนี้ ก็ได้รับ หนังสือแจ้งแก่ข้าอาของ

จำเลยอีก ๒ ฉะบับ พร้อมกับสำเนาบัตรสนเท่ห์ถึง
เจ้าผู้ครองนคร กล่าวโทษจำเลยอีกฉะบับหนึ่ง กับ
สำเนาคำไต่สวน เหมือน กับที่เจ้าคณะจังหวัดได้ส่งไป
แล้วนั้น.

ในเดือนกรกฎาคม คกนั้น จำเลยได้ลงไปหา
ข้าพเจ้าถึงวัดเขมยพิตร ซึ่งแรงปฏิเสธข้อหาต่าง ๆ
และแจ้งว่านางกิมไลได้เป็นโจทก์ฟ้องนายหน่อนายแก้ว
ผู้เป็นพระยานสำคัญในอธิกรณนี้ ทางศาลฝ่ายบ้านเมือง
หาว่าหมิ่นประมาท แต่ตั้งแต่เวลานั้นมาจนบัดนี้ก็ยังไม่
ได้ความว่าศาลตัดสินว่าอย่างไร.

ข้าพเจ้าเห็นเป็นกาลนานเกินสมควร จึงส่งเรื่องกลับ
ขึ้นมาให้พระอภัยสารทะทำถารวินิจฉัย เมื่อวันที่ ๑๘
เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๑.

พระอภัยสารทะได้ประชุมเจ้าคณะรองและเจ้าคณะ
แขวง ๑๐ รูป เป็น ๑๑ ทั้งพระอภัยสารทะ พิจารณา
อธิกรณเรื่องนี้เมื่อวันที่ ๑๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๑ ฟัง
ว่าจำเลยมีความมัวหมองเป็นที่น่ารังเกียจแห่งคณะสงฆ์

จึงพร้อมกันวินิจฉัยให้ตั้งออกเขียนนิยกรวม ยกจำเลย
เสียจากสังวาส ทั้งปรากฏในสำเนาคำวินิจฉัยนั้นแล้ว.

จำเลยยื่นอุทธรณ์คำวินิจฉัยนั้นต่อข้าพเจ้า คำ
อุทธรณ์ลงวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๒.

คำอุทธรณ์ของจำเลยย่อเป็นหัวข้อใจความ พร้อม
ทั้งพิจารณาเป็นข้อ ๆ ไป ดังนี้คือ.

๑. กล่าวหาโทษพญารักษาว่าแก่งลังหาเหตุได้
ความนี้เพ่งมีในคำอุทธรณ์ คำแก้ครั้งแรกหากกล่าว
ถึงไม่.

๒. กล่าวหาโทษเจ้าคณะจังหวัดว่าทำผิดระเบียบ
คณะสงฆ์ ทำโดยออกคัมภีร์ใส่ร้ายจำเลย ไม่เป็นไป
โดยยุติธรรม ยกตัวอย่างยอมให้พญาคำวิจิตรทนาย
ความเข้ามาช่วยซักพยาน ก็เหตุไรคณะสงฆ์ขอแรง
ให้เขาช่วยทำจึงจะเสียความยุติธรรม เมื่อเขาทำ
ต่อหน้าที่ประชุมสงฆ์.

๓. คำนำพยานนายหน่อและนายแก้ว ซึ่งคำ
ค้านของคนนั้น กลัวยแย้ง กับคำให้การของตนเองในชั้น

ที่เจ้าคณะจังหวัดไค้สวนต้งนี้ คือในคำแถลงการณ์
 แก้อ้อหาคั้งแรกในชั้นไค้สวนว่า “นายหน่อกล่าว
 ว่า ไค้เห็นเกล้ากระผมเจ้าจิวรลุมศิวัระนางกิมไล
 ช้านานไค้ ๑๕ นาที แล้วเกล้ากระผมไค้ลุดจากที่
 และว่าอยากไค้เหล็ดคายูคั้งนี้ คำให้การของนาย
 แก้วว่าไค้ ขันยามคอบคู้ให้นายหน่อ เกรงว่าคำรว
 จะมาพข เขาจะหาว่านายหน่อเป็นผู้ร้ายเงาะหน้าดัง
 นายกิมไล แล้วนายหน่อไค้ เรียกให้นายแก้วไปมอง
 คามช่องฝา นายแก้วมองไค้เห็นเกล้ากระผมนั่งคย
 กัษนางกิมไลห่าง ๑ คอก แต่พคอะไรไค้ยินถนไค้
 ไค้ยินเกล้ากระผมว่าต้องการเหล็ดคายู นางกิมไล
 ไปหยิบมาคู้ และกล่าวหาเกล้ากระผมว่าเหล็ดคายู
 เป็นสนิมไม่ชอบใจ แต่หาเบิกความว่าเห็นเกล้ากระ
 ผมเจ้าจิวรลุมศิวัระนางกิมไล และจับหุขัยแขนเหมือน
 คั้งค่านายหน่อให้การไม่ เมื่อเกล้ากระผมไค้ทำฝค
 ฐานยาราชคคั้นแล้ว นายแก้วค้องแลเห็นเหมือนถน
 กัษค่านายหน่อให้การ เพราะพะยาน ๒ คนนี้ไค้มา

อุทธรณ์เรื่องไปมาหาสู่หญิงหม้าย ๔๑

คอยดูแลกรรมและนางกิมโลอยู่มิได้ละเลิก จนกระทั่งดูแลกรรมได้กัลป์ก็ดูแลกรรมเห็นว่าประยานยอมแปลงชั้นทั้งนั้น” ส่วนในคำอุทธรณ์ว่า “นายหน่อได้เห็นดูแลกรรมกับนางกิมโลด้วยกัน แล้วก็เดินไปทางตะวันตกห่างคู้สัก ๑๕ วา เห็นดูแลกรรมเอาผ้าคลุมนางกิมโลพยลง นายหน่อยังได้เรียกนายแก้วให้ดู ก็ได้เห็นเช่นนั้น การคนแม่ค้า นายหน่อไม่ได้ว่าคู่ช้องเดียวกัน ก็เชื่อว่าคู่ช้องเดียวกัน เพราะนายหน่อกล่าวไว้คำหนึ่งว่า ขณะที่เขาส่องดูได้ให้นายแก้วเฝ้าที่ถนน เกรงคำรว มาพยจะหาว่าเขางักประคูนางกิมโล เมื่อเช่นนั้นต้องสันนิษฐานว่าผลัดกันคนในช้องอื่นเดียวกันนี้ ฉะนั้นจะให้เห็นอย่างเดียวกันไม่ได้ก็ต้องเห็นได้คนละคราว จะให้คนทั้ง ๒ เห็นรวมกันไม่ได้ เมื่อทั้ง ๒ กล่าวว่าได้เห็นอย่างเดียวกัน ก็ต้องฟังว่ากล่าวเท็จที่เดียว” คำแก้ข้อหาทั้ง ๒ นี้แย้งกันอยู่ในตัวเอง แต่ถ้าฟังว่าทั้ง ๒ ต้องเห็นเหมือนกันอย่างคำแก้ฉะฉานก่อน นายหน่อรักนายแก้ว

ก็เห็นเหมือนกัน ในตอนที่ไต่ ยินว่าจำเลยพูดว่าอยาก
 ใ้เหล็กคาปูกรังนี้ว แล้วนางกิมีโลไปหยิบเหล็กคาปู
 มาให้ดู แล้วจำเลยว่ามีขอยใจจึงเดินเข้าไปที่ข้างคู้
 แล้วนางกิมีโลก็เดินตามไปที่ข้างคู้นั้น ถ้าฟังว่าทั้ง ๒
 ต้องเห็นต่างกัน ทั้ง ๒ ก็เห็นต่างกันแล้ว ในตอน
 ที่นายหน่อเห็นจำเลยเอาจิวรคลมคีร์ระนางกิมีโล แต่
 นายแก้วไม่เห็น คำแก้ของจำเลยเองกลับช่วยสนับสนุน
 ให้ คำพะยาน โจทก์หนักแน่นขึ้น จึงเป็นคำแก้
 ที่ไม่หลุด จำเลยมุ่งแต่จะชี้ว่าคำพะยานเป็นเท็จ แต่
 คำของจำเลยเองกลับแย้งกัน.

๔. กล่าวกันว่าคู่ประหนึ่งว่าคำตัดสินนี้ หมายถึง
 ถึงจำเลยเกี่ยวข้องกับนางกิมีโลมานานแล้ว ถึงกับเจ้า
 คณะไ้ว่ากล่าวไม่เชื่อฟัง แต่ในคำของจำเลยเอง
 ที่ให้ถวในชั้นเจ้าคณะจึงทวิคไ้ส่วนริว่า เจ้าคุณ
 อภัยสารทระไ้เรียกข้าพเจ้ามาว่ากล่าวห้ามปราม ด้วย
 มีพญารักษามาร้อง ทว่าข้าพเจ้าไปเที่ยวที่บ้านนาง
 กิมีโลในเวลากลางคืนเสมอ มีความไม่พอใจ ขอให้

เจ้าคุณห้ามปราม เจ้าคุณได้ห้ามปรามข้าพเจ้าแล้ว
ข้าพเจ้าก็รับรองต่อเจ้าคุณว่า จะไม่ไปบ้านนางกิมไล
อีกต่อไป นี่ก็แย้งกันอยู่ในตัวอีก.

๕. ขอให้ไต่สวนใหม่ตลอดจนสถานที่ คุณเหมือน
จะยืนยันว่าเรือนซึ่งขอไปปลูกใหม่นั้น ก็ไม่มีเคลื่อน
คลาคลาเลขจนชั้นช่องเล็กน้อย ซึ่งไม่อาจเป็นไปได้.

ตามเหตุผลเหล่านี้จึงเห็นว่า คำอุทธรณ์ของจำเลย
ไม่มีเหตุผลอันเพียงพอที่จะค้านคำวินิจฉัยของเจ้าคณะจังหวัด
ไว้ได้ ข้าพเจ้าสั่งให้ยกคำอุทธรณ์ของจำเลยเสีย ให้
คงเป็นไปตามคำวินิจฉัยของเจ้าคณะจังหวัด แต่ออกเขย-
นียบกรรมเป็นกรรมที่สงฆ์จะพึงลงแก่ภิกษุเพียงชั่วคราว
ถ้าประพฤติกิแล้วสงฆ์อาวระงับกรรมนั้นเสีย กลับเข้า
หมู่ได้ก็จกเดิม แต่จำเลยเป็นเช่นนั้นหาได้ไม่ แม้
ในทางพิจารณาจะไม่ขัดลงไปว่าจำเลยได้กระทำให้ถึงอัน-
คิมวัตถุก็ดี แต่จำเลยก็เปลื้องคนให้บริสุทธิ์ไปไม่ได้
ถ้าให้คงอยู่ในสมณเพศก็จักเป็นที่รังเกียจอยู่ในหมู่สงฆ์
ไม่รู้หาญ จำต้องนำสนะเสียจากหมู่จึงจะพ้นความเป็น

๔๔ ประชุมวินิจฉัยข้อธิกรณ ๑ ภาค ๓

มตทินในพระศาสนา แต่จำเลยเป็นพระสมณศักดิ์มี
ราชทินนาม ต้องขอพระราชทานพระบรมราชานุญาต
ถอดเสียจากสมณศักดิ์ก่อนจึงทำได้.

โดยเหตุนี้ข้าพเจ้าสั่งให้สงฆ์ห้ามสังฆวาสไว้ก่อน จน
กว่าจะได้ รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตถอดจาก
สมณศักดิ์ จึงให้สึกเสีย.

วินิจฉัยณวันที่ ๑๓ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๗๒

(ลงนาม) พระเทพมุนี

เจ้าคณะมณฑลพายัพ

ประทับตราตำแหน่งมาเป็นสำคัญ

จากแดงถรณ์คณะสงฆ์ เล่ม ๑๑ หน้า ๖๖๕ ๑

คำพิพากษาศาลอุทธรณ์กรุงเทพฯ

คดีคำที่ ๒๗๓๕ พ.ศ. ๒๔๗๒

คดีแดงที่ ๓๘๗๔ พ.ศ. ๒๔๗๒

ศาลอุทธรณ์กรุงเทพฯ

วันที่ ๒๕ เดือน ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๗๒

ความอาญาในระหว่าง	}	อัยการจังหวัดกนนทบุรี โจทก์	จำเลย
		นางสาวสาระ ภาษีต เด็ก	
		หญิงหงที ภาษีต นางสาว	
		สนิท ข่มเขื่อน นางสาว	
		ฉวี รักศิริ	

เรื่องศาสนาและซัดคำสั่งเจ้าพนักงาน.

จำเลยอุทธรณ์ศาลจังหวัดกนนทบุรี.

คำพิพากษาลงวันที่ ๗ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๗๒.

ผู้พิพากษา ซึ่งมีนามต่อไปนี้ข้างท้ายนี้ ได้พร้อมกันตรวจสำนวนเรื่องแล้ว จึงพิพากษาแก้คดีข้างจะกล่าวต่อไปนี้.

โจทก์ฟ้องว่าจำเลย ๔ คน บังอาจแสดงตนว่าไ้
 ขรรพชาเป็นสามเณรในพระพุทธศาสนา และแต่งกาย
 เลียนแบบขรรพชิต มหาเถรสมาคมเห็นว่ากรกระทำ
 ของจำเลย เป็นเหตุให้เสื่อมเสียแก่การพระศาสนา
 เจ้าหน้าที่จะมีคำสั่งห้ามจำเลย แต่จำเลยยังอาช้ชกขึ้น
 โจทก์จึงฟ้องขอให้ลงโทษจำเลย ตามพระราชบัญญัติ
 ปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. ๑๒๑ มาตรา ๔-๓๑-๔๐-๔๒
 และกฎหมายลักษณะอาญามาตรา ๓๓๔.

จำเลยให้การและแถลงรับข้อศาลว่า จำเลยไ้
 ทรายคำสั่งของเจ้าหน้าที ๆ ห้ามไม่ให้จำเลยแต่งกาย
 เลียนแบบขรรพชิต แต่จำเลยไม่ยอมเลิกและว่าเรื่องน
 ผู้ปกครองจำเลยไ้ทำฎีกาถวายเสนาบดีกระทรวงธรรม-
 การไว้ยังไม่ทรายคำสั่ง จำเลยไม่คิดใจเสียพระยาน
 และไม่แถลงเหตุแก้ตัวประการใด.

ในการพิจารณา โจทก์ส่งหนังสือหมาย ก. ข. รวม
 ๒ ฉบับ ซึ่งเป็นคำสั่งของเสนาบดีกระทรวงธรรมการ
 และเจ้าคณะจังหวัดนครนทบุรี มีไปยังจำเลยตามที่จำเลย

เรื่องศาสนาและขัดคำสั่งเจ้าพนักงาน ๔๗

รับว่าได้ทราบแล้วนั้น เป็นข้อความที่ดำเนินคำปรึกษา
ชี้ขาดของมหาเถรสมาคม ว่าการที่จำเลยอ้างตนว่า
ได้บรรพชาเป็นสามเณรในพระพุทธศาสนานั้น เป็น
การผิดวินัยบัญญัติ ทำให้เสื่อมเสียแก่พระศาสนา
โดยคำสั่งนั้นจึงยังคงห้าม ให้จำเลยเปลื้องเครื่อง
แต่งกายเลียนแบบบรรพชิตเสีย ศาลจังหวัดนนทบุรี
เห็นว่าจำเลยมีความผิดฐานขัดคำสั่งเจ้าพนักงาน ตาม
พระราชบัญญัติปกครองคณะสงฆ์มาตรา ๔๒ และ
กฎหมายลักษณะอาญามาตรา ๓๓๔ ข้อ ๒ จึง
พิพากษาให้ลงโทษจำเลยคือ นางสาวสวระ ภาษิต กับ
นางสาวสนธิ ชัมเขื่อน ให้จำคุกคนละ ๘ วัน ปรึ
เป็นพินัยหลวงคนละ ๒๐ บาท ส่วนนางสาวฉวี รักศิริ
อายุยังไม่ถึง ๑๖ ปี ให้ลดโทษลงมากึ่งหนึ่งตาม
มาตรา ๕๘ คงจำคุกไว้เพียง ๔ วัน ปรึ ๑๐ บาท
แต่แก้คดีทั้งนี้ ภาษิต อายุยังไม่เต็ม ๑๔ ปี ให้
เรียกประกันทันทีนั้น จำเลยที่ถูกลงโทษถ้าไม่นำเงินมา
เสีย ให้จัดการตามมาตรา ๑๘ กฎหมายลักษณะอาญา

จำเลยนอกจากนางสาวสนิท อุตอรณ์คักค้ำัน และ
แดงการณด้วยปากโดยเฮนกปรีชาย แต่รวมมีข้อ
สำคัญ ๒ ข้อ คือ.

๑. คำสั่งของเสนาบดีกระทรวงธรรมการและเจ้าคณะ
จังหวัด เป็นคำสั่งที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย เพราะ
ไม่มีอำนาจสั่งบังคับจำเลยอันเป็นบุคคลภายนอกวัด.

๒. การกระทำของจำเลยที่แต่งกายอย่างแบบบรร-
พชิต และประพฤติตนเป็นสามเณรี ใ้ทำไปโดยใจ
ศรัทธาตามทางพระพุทธศาสนา จำเลยไม่ควรมีผิด.

ศาลอุทธรณ์ได้ตรวจสำนวนและประชุมปรึกษาคดีนี้
เห็นพร้อมกันว่า ความข้อคักค้ำันของจำเลยทั้ง ๒ ประการ
นั้น จำเลยมีไต่ยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในชั้นศาลล่าง
ระมายก เป็นประเด็นขึ้นใหม่ให้วินิจฉัยในชั้นอุทธรณ์
ไม่ได้ อนึ่งคดีเรื่องนี้ โจทก์ไม่ได้ฟ้องขอให้ลงโทษ
จำเลยฐานทำผิดในการฉ้อฉลเงินแห่งศาสนา โจทก์ฟ้อง
อ้างบทขอให้ลงโทษแต่ว่า จำเลยทำผิดฐานขัดคำสั่ง
เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจสั่งตามกฎหมาย ซึ่งได้สั่งห้ามไม่

เรื่องศาสนาและขัดคำสั่งเจ้าพนักงาน ๔๕

ให้จำเลยแสดงตนเป็นสามเณร และเลิกการแต่งกาย
เลียนแบบฆราวาส โดยมหาเถรสมาคมประชุมการ
ศาสนาฯ ชาติว่า การกระทำของจำเลยเป็นโทษเสมอเสีย
แก่พระศาสนา เพราะฉะนั้นคดีมีข้อวินิจฉัยแก้ปัญห
กฎหมายว่า คำสั่งของเสนาบดีกระทรวงธรรมการและ
เจ้าคณะจังหวัด เป็นคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่.

ได้ตรวจดูพระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะ
สงฆ์ ร.ศ. ๑๒๑ ในมาตรา ๔ มีว่า มหาเถรสมาคม
ตั้งแต่ ๕ พระองค์ขึ้นไป เมื่อได้ประชุมปรึกษาการ
ในพระศาสนา และคำตัดสินของมหาเถรสมาคมนั้น
ให้เป็นสิทธิขาด ผู้ใดจะอุทธรณ์หรือโต้แย้งข้อใดอีก
ไม่ได้ คำแถลงการณ์ของจำเลยที่ว่ามหาเถรสมาคม
จะได้มีการประชุมปรึกษาเรื่องนี้หรือไม่ ก็เป็นข้อ
ความที่ไม่ได้ยกขึ้นมาในชั้นศาลล่าง แต่อย่างไรก็
คดีในชั้นนี้ได้ความตามสำนวนว่า มหาเถรสมาคมได้
ประชุมปรึกษาชี้ขาดแล้วว่า การกระทำของจำเลยเป็น
เหตุให้เสมอเสียแก่พระศาสนา ถึงแม้ว่าจำเลยจะเป็น

๕๐ ประชมนวินิจฉัยอธิกรณ์ ๑ ภาค ๓

คดีที่สถ้อยู่ชกวัค แต่เมื่อจำเลยได้กระทำการเกี่ยวแก่
พระศาสนา ซึ่งมหาเถรสมาคมได้ประชุมชี้ขาดว่าเป็น
การไม่ชอบเช่นนั้น คำสั่งของเสนาบดีกระทรวงธรรม-
การและเจ้าคณะจังหวัด ที่ได้ดำเนินการตามคำปรึกษา
ชี้ขาดของมหาเถรสมาคมที่ได้สั่งห้ามไปยังจำเลย โดย
อำนาจอันมีอยู่ตามมาตรา ๔๐-๔๒ แห่งพระราชบัญญัติ
ปกครองคณะสงฆ์ ไม่ให้จำเลยแสดงตนเป็นสามเณร
และห้ามการแต่งกายเลียนแบบบรรพชิต จึงเป็นคำสั่ง
ที่ชอบด้วยกฎหมาย เมื่อจำเลยไม่กระทำตาม ก็ต้อง
มีความผิดฐานขัดคำสั่งเจ้าพนักงาน ทั้งที่ศาลเดิมได้
พิพากษาขอลงโทษจำเลยมาเป็นการชอบแล้ว ข้อ
อุทธรณ์ของจำเลยไม่มีเหตุระงับไข จึงพิพากษาทัช
ฉัตย์ ให้ยกอุทธรณ์จำเลยเสีย.

(ลงนาม) พระยาปลัดเกษมสุพรรณ

,, พระยาธรรมสารนิติ

,, พระวรพจน์วินิจฉัย

จากแดงการณคดีสงฆ์ เล่ม ๑๑ หน้า ๖๑๔ ๑

พระวินิจฉัยอธิการณ์

}	พระเทศ วัดสามพระยา
	กรุงเทพ ฯ
	พระครูรัตนสีมารักษ์ วัดมณี-
	ไพสณฑ์ จังหวัดตาก จำเลย

พระเทศ ไ้ยื่นฟ้องกล่าวโทษพระครูรัตนสีมารักษ์
 ฐานรังเกียจว่าระต้องประชุมปาราชิกด้วยหญิงมีชื่อ ๓ คน
 ผู้มีอาชีพทางร่วมประเวณี ต่อพระครูวิสุทธิสมาจาร
 เจ้าคณะจังหวัดตาก ฯ จักการไต่สวนพร้อมด้วยคณะ
 กรรมการสงฆ์ ลงความเห็นว่าเป็นว่าพระครูรัตนสีมารักษ์มี
 หมั่นหมองด้วยประชุมปาราชิก เห็นไม่ควรให้อยู่ร่วม
 สังฆาสสงฆ์ จึงยื่นความเห็นนั้นต่อพระพิมลธรรม เจ้า
 คณะมณฑลนครสวรรค์ ฯ พร้อมด้วยคณะกรรมการ
 สงฆ์พิจารณาไต่สวนอีกชั้นหนึ่ง ก็เห็นฟ้องกันั้นน่ารัง
 เกียจพระครูรัตนสีมารักษ์ด้วยประชุมปาราชิก เห็นคววให้

๕๒ ประชมนิพนธ์ข้อวิจารณ์ ฯ ภาค ๓

สักและห้ามมิให้อยู่สมทบอีก จึงยื่นคำวินิจฉัยนั้นพร้อม
ด้วยสำนวนต่างๆ ต่อข้าพเจ้าฯ เห็นว่าพระครูรัตนสีมา
รักษ์ มีพรรษาเข้าระเบียชต้องนำเข้าหาหรือในมหาเถร
สมาคม เมื่อที่ประชุมมหาเถรสมาคมได้ฟังคำวินิจฉัย
ของคณะกรรมการสงฆ์ มณฑลนครสวรรค์ ก็เห็น
พร้อมกันว่า พระครูรัตนสีมารักษ์ นำรังเกียจด้วยระ
ลวงปฐุมปาฐาชิก ควรให้สักและห้ามมิให้อยู่สมทบอีก
ข้าพเจ้าจึงได้ขอให้เสนาบดีกระทรวงธรรมการ นำ
ความกราบบังคมทูลพระกรุณาตามความเห็นมหาเถร
สมาคม เพื่อได้ทรงทราบ พระราชทานพระบรมราชา
นุญาตให้ยื่นไปตามความวินิจฉัยของมหาเถรสมาคม
เพราะฉะนั้นให้เจ้าคณะสักพระครูรัตนสีมารักษ์ และ
มิให้อยู่สมทบอีก ฯ

คำวินิจฉัยทั้งปวงมีพิสดารตามคำวินิจฉัยของ คณะ
กรรมการสงฆ์ มณฑลนครสวรรค์ ทั้งได้กล่าวต่อไปนี้ ฯ

วินิจฉัยไว้เมื่อวันที่ ๒๘ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๓

(ลงพระนาม) กรมหลวงชินวราวุธวัฒน

หมคอ ๑๖ 16/04/2565

จากแบบตงการณคดีสงฆ์เล่ม ๑๘ หน้า ๑๕๒ ฯ

คำวินิจฉัยอธิกรณ์ปฐมปาราชิก

ระหว่าง	{	พระเทพกฤตยชร	โจทก์
		พระครูรัตนสีมารักษ์	
		เจ้าคณะแขวงแม่สอด	จำเลย

อธิกรณ์นี้เกิดที่วัดมณโฑรสถิต อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ตามฟ้องของโจทก์ที่ยื่นต่อพระครูวิสุทธิ-
สมาจาร เจ้าคณะจังหวัดตาก ฌวัคมะเขื่อนแก้ว
มีว่าโจทก์ได้ทราบความที่ประชาชนกล่าวกันว่า จำเลย
ประพฤติกล่วงพระพทธบัญญัติปฐมปาราชิก กับหญิงมา
ประมาณ ๕-๖ ปีหรือ ๑๐ ปีเศษแล้ว โจทก์จึงพยายาม
สืบสวนด้วยตนเอง ก็เห็นได้ว่าจำเลยประพฤติกุ
ณราวาสเสียแล้ว ซึ่งปรากฏตามถ้อยคำที่โจทก์ให้การ
ไว้ต่อคณะกรรมการว่า ใน พ.ศ. ๒๔๗๒ วันหนึ่ง
เวลาประมาณ ๑๖ น. โจทก์ไปหาจำเลยที่กุฏิจำเลย
เห็นจำเลยกับนางกีนั่งอยู่ในกุฏิสองต่อสองห่างกันราว

๕๔ ประชมนวินิจฉัยข้ออิกรณ ๑ ภาค ๓

๒ คือก กำลังจำเลยเอามือหยิบยาสเล็กส่งให้กับมือ
นางคิเอง และโค้เห็นจำเลยโยนไม้ซีกไฟไปให้นางคิ
และต่อมาอีก ๔-๕ วัน โททก็ไ้ไปหาจำเลยอีก
โดยจำเลยมีจดหมายสั่งให้ไปหา โททก็เห็นจำเลย
กำลังจะอาบน้ำอยู่ที่ชานกฏี เห็นนางคิเดินมาจากทาง
ซุ้มผ่านหน้ากฏีจำเลย ห่างประมาณ ๑๐ วา เห็น
นางคิยกมือถือยาสเล็กชูขึ้นตรงมาทางจำเลย แล้ว
จำเลยชะโงกหน้าไปดูทางนางคิก็พยักมือโททเข้า แล้ว
จำเลยก็กลับตัวดอบเข้าไป พ้องของโททก็มีใจความ
สำคัญดังนี้ ๑

จำเลยให้การปฏิเสธข้อหาของโททว่า ตามคำหา
ที่ว่าจำเลยนั่งสองค่อสองถันนางคิ ส่งยาและไม้ซีกไฟ
ให้นางคิ ก็ยที่ว่าจำเลยกำลังจะอาบน้ำ นางคิเดินมา
เอามือถือยาสเล็กชูขึ้นหันตรงมาทางจำเลย ๆ ชะโงก
หน้าไปค่นั้น เป็นความเท็จไม่จริงทั้ง ๒ ข้อ จำเลย
วัยแต่เพียงว่า จำเลยรู้จักกับนางหล้าและนางคิ นาง
หล้ามาหาจำเลยเสมอ เคยมาเวลากลางวันมีพวกมา

๕๖ ประชุมวินิจฉัยอธิกรณ์ ๑ ภาค ๓

จังหวัดได้สั่งให้หลวงสมักรมการ ผู้ว่าราชการ
อำเภอแม่สอดไต่สวน โดยสืบพะยานโจทก์ฝ่ายเดียว
แล้วส่งสำนวนการไต่สวนนั้นมายังเจ้าคณะจังหวัด เจ้า
คณะจังหวัดจึงได้เรียกโจทก์จำเลยและพะยาน มาพร้อม
กันที่วัดมะเขือแจ้ แล้วตั้งคณะกรรมการสงฆ์
ไต่สวนพิจารณาต่อความวิธิการ คณะกรรมการไต่
ไต่สวน โดยสอบถามคำให้การจำเลย แล้วสืบพะยาน
โจทก์กับพะยานจำเลยเสร็จแล้ว ลงความเห็นจำเลย
มีความผิดไม่สมควรแก่ตำแหน่งผู้ใหญ่ และ
เป็นที่น่ารังเกียจแก่ภิกษุสงฆ์ แต่จำเลยได้รั้พระราชา
ทานสมณศักดิ์และมีพรรษาถึง ๓๖ จึงได้ส่งรายงาน
ความเห็นพร้อมทั้งสำนวนมายังเจ้าคณะมณฑล ๑

เจ้าคณะมณฑลพร้อมด้วยคณะกรรมการ ซึ่งมีนาม
ในที่สุคนธ์ ได้ตรวจฟ้องคำให้การและพะยานโจทก์
พะยานจำเลยตลอดแล้ว เห็นว่าความเห็นของคณะ
กรรมการมีเหตุผลพอฟังได้ สมควรระยกจนบรรยาย

เรื่องสมสู่กับหญิงงามเมือง ๕๗

เป็นเครื่องพิศุจน์ข้อเท็จจริงให้เห็นแจ่มแจ้ง ก็จงกล่าว
คำต่อไปนี้

นายสืบคำวรวงศ์บุญชู มินรินทร์ พระยานโจทก์
ให้การว่า เมื่อพระยานยังรับราชการเป็นครุโรงเรียน
อยู่ที่วัดมณฑลไพโรสถ์ ปี พ.ศ. ๒๔๗๐ วันเดือนจำ
ไม่ได้ เวลาประมาณ ๑๘ น. เคย พระยานไต้ไปหา
พระจันทร์ คอยกันอยู่ประมาณครึ่งชั่วโมงแล้วเลยไปหา
จำเลย แต่ไม่เห็นจำเลย ทั้งพระจันทร์และเด็กก็ไม่มี
พระยานไต้เรียกจำเลย ๆ จึงได้ออกมาจากตะเกียงลาน
แล้วนั่งอยู่บนเก้าอี้ ขณะที่พระยานนั่งอยู่กับจำเลยนั้น
พระยานไต้มองไปภายในกุฎิตามแสงไฟตะเกียงลานที่
ฉายไป ได้เห็นผ้าไสรงกอกสีแคงขณะนั้นผู้หญิงนั่งไหว
ไปมาอยู่ริมประตูข้างใน คล้ายกับคนที่นั่งอยู่ระกำวเท้า
เขยอนไปมา แต่หาเห็นตัวหรือเท้าคนไม่ พระยาน
เคยมาหาจำเลยแต่ก่อนไม่เคยเห็น มีผ้า ม่าน หรือผ้า
ขณะนั้นในที่นั้น คอยกันอยู่สักประเดี๋ยวก็มองไม่เห็นผ้า
ไสรงนั้นอีก พระยานสงสัยว่าจะมีผู้หญิงอยู่ในนั้น เมื่อ

๕๘ ประชมนิพนธ์อักษรณ์ ๆ ภาค ๓

พระยานลาจำเลยลงมาแล้ว จึงเข้าไปแอบอยู่ริมเสาข้าง
บันไดหน้ากุฏิประมาณ ๑๐ นาที ก็ได้เห็นหญิงคนหนึ่ง
ลงมาจากกุฏิจำเลยเดินไปตั้งเสากฎีก้านเหนือ พระยาน
ก็สะกดรอยตามไป ขณะนั้นแสงไฟฟ้าเดินทางฉาย
ออกมาจากหน้ากุฏิจำเลยไปทางหญิงคนนั้น พระยาน
จึงเห็นถนัดและจำได้ว่าเป็นนางหล้าหญิงหม้าย นุ่ง
ใส่รังคอกลีแดงตรงก้นที่เห็นในกุฏิจำเลย ต่อจากนั้น
มาประมาณ ๒-๓ เดือน เวลากลางคืนราว ๒๐ น.
พระยานกับนายโพคืนไปคอยดักจับคนที่แกล้งเอาเครื่อง
ใช้ของโรงเรียนไปถึง ชุ่มอยู่ในวิหารราวครึ่งชั่วโมง
ได้เห็นนางหล้าผู้เคียวเข้ามาในวัดแล้วเดินไปทางซุ้ม
สาธารณะ สักประเดี๋ยวก็เห็นจำเลยฉายไฟฟ้าเดินทาง
ลงมาจากกุฏิแล้วเดินไปทางซุ้มนั้น หายเข้าไป
ด้วยกันประมาณ ๑๕ นาที แล้วแสงไฟฟ้าฉายออกมา
แล้วจำเลยก็เดินกลับมาขึ้นกุฏิ แล้วนางหล้าก็กลับไป
ทางเดิม วิหารกับซุ้มห่างกันประมาณ ๒๐ วา เวลา
จำเลยเดินผ่านมา พระยานเข้าไปแอบเสียในวิหาร ซุ้ม

ที่จำเลยกับนางหล้าเข้าไปนั้น เป็นข้อมสำหรับคน
ทั่วไป ส่วนข้อมสำหรับจำเลยมีโดยละเอียดอยู่ห่างกับ
ข้อมนี้ ทำให้การของ ส.ท.ท. บัญชีในตอนหลังนี้มีคำ
นายโพคืนให้การร่วมกัน ที่ต่างกันบ้างก็ไม่ใช่ข้อ
สำคัญ ทำให้การของนายโพคืนยังมีต่อไปว่า ต่อมา
ปี พ.ศ. ๒๔๗๑ เดือนใดจำไม่ได้ ช่างขึ้นวันหนึ่ง
พระยานคนเคี้ยวเดินกลับจากเที่ยว มาถึงวัดมณีไพสณฑ์
เวลาประมาณ ๒๓ น. พระยานได้เห็นจำเลยกับนางหล้า
ยืนคุยกันอยู่ที่พินหินหน้ากุฏิจำเลยสองค่อสอง ห่าง
กันประมาณ ๓ คอก ห่างกับพระยานประมาณ ๒๐ วา
เข้าใจว่าจำเลยกับนางหล้าไม่เห็นพระยาน และพระยาน
ให้การต่อไปว่า เมื่อเดือนกันยายน พ.ศ. ๒๔๗๒
นางหล้าเคยไปอาศัยอยู่บ้านพระยานเดือนหนึ่ง นางหล้า
ไปเฝ้าที่หน้ากุฏิกับผ้าห่มนอนออกมาบอกพระยานว่าจำเลย
ให้ ๆ

พระยาน ๒ คนนี้ นายโพคืนจำเลยรับว่ารู้จัก แต่
ส.ท.ท. บัญชีจำเลยปฏิเสธว่าแม่แก่ท้ว ส.ท.ท. บัญชี

๖๐ ประชมนิพนธ์อักษรดี ๆ ภาค ๓

จำเลยก็ไม่รู้จัก แต่ตามคำให้การของพระยานจำเลย
เอง คือคำพระแก้ว พระบุญโต ขึ้นยันว่าจำเลยกับ
ส.ค.ค. บุญชูรู้จักกันแน่นอน ๆ

นายทอง โทณจนบุญ พระยานโฑกให้ถ้าวว่า
เกิมพระยานเป็นสมุหบัญชีอำเภอแม่สอด ได้ลาออก
จากหน้าที่ราชการมาแต่ พ.ศ. ๒๔๖๔ และเป็นไวยา-
วัจกรวัดกมณไพโรสถ์มาแต่ พ.ศ. ๒๔๕๗ จนบัดนี้
เมื่อจำเลยได้รับสมณศักดิ์เป็นพระครูรัตนสมาธิ ใน
ราว พ.ศ. ๒๔๕๗-๘ มีบัตรสนเท่ห์มาติดที่หน้าบ้าน
พระยานกินละละขี้รวม ๓ ตะขี้ ความในบัตรสนเท่ห์
นั้นว่า จำเลยได้ร่วมประเวณีกับนางกัทที่เช่าห้องแถว
อยู่หน้าวัดกมณไพโรสถ์ ชาวบ้านก็เลื่องลือกัน
ไปต่าง ๆ พระยานได้ประชุมหาหรือผู้ศรัทธา ในที่สกล
ก็ไม่มีใครเชื่อ เมื่อเกิดเรื่องเช่นนั้น พระยานก็ได้ไล่
นางกัทให้เช่าห้องแถวอยู่หน้าวัดต่อไป วันหนึ่งเวลา
เย็น พระยานไปวัดได้เห็นจำเลยนอนอยู่บนเก้าอี้ผ้าใบ
ที่หน้ามุขกุฏิ คุยกับนางหล่าซึ่งเอามือโพล่หลังขึ้นอยู่

เรื่องสมสกับหญิงงามเมือง ๖๐

พินดี เวลานั้นภิกษุสามเณรลงสวดมนต์ในวิหารหมด
ชนกฤไม่มใครเลย พระยานจึงไต่ว่ากล่าวนางหล้า และ
พระยานได้ตักเตือนจำเลยว่าย่าอลุ่มอล่วยกับหญิงพวง
จะทำให้เสียชื่อเสียง จำเลยหนึ่งมิได้ตอบว่าอะไร นอก
จากพระยานไต่เห็นเองนั่นแล้ว พระยานยังได้รับคำบอก
จากผู้อื่นอีก (แต่เป็นคำพระยานบอกเล่า) คือนาย
ทองดีเคยเป็นสามเณรมีหน้าที่เลี้ยงม้าของจำเลย บอก
ว่าไต่เห็นจำเลยกับนางหล้าที่โรงม้าสองต่อสองในเวลา
กลางคืน ฯ นายฮ้อคหลานของภรรยาพระยานบอกว่า
วันหนึ่งเวลาเที่ยงคืนเกือบเที่ยง นายฮ้อคไปเที่ยว
กลับมากินผ่านมาในวัด พบจำเลยกับนางหล้านั่ง
พูดกันอยู่ใต้ต้นมะเดื่อ พอจำเลยกับนางหล้าเห็นพระยาน
ต่างวิ่งหนีไปทั้งสองคน ฯ พระศรีเต็มอยู่วัดกมณี-
ไพโรสถ์ แล้วย้ายไปอยู่ทางจังหวัดลำปางบอกว่า มี
หญิงกระเทยจะมาหาจำเลย ๆ จึงให้พักในวิหาร เวลา
กลางคืนพระศรีกับสามเณรเปงชวนกันไป แอ้มมองคต
วิหาร ไต่เห็นจำเลยนอนร่วมกับหญิงกระเทยคนนั้น ฯ

แต่เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๕ พระยานไปค้าขายกลับมามีผู้
บอกว่ จำเลยเอาละครพระมำมาเล่นในวัดหลายคน
จำเลยรับเลี้ยงและเอาเงินให้รางวัลละครด้วยตนเอง ฯ

นายทอง โทณจนบุญ ผู้นี้ ไม่ปรากฏว่ามีสาเหตุ
โกรธเคืองกับจำเลย และบางทีจะเป็นที่ขำเกรงของ
จำเลยด้วย เพราะตามคำให้การของจำเลยรับว่า นาย
ทองได้ไปพบในขณะทีนางหล้าขึ้นคูดอยู่กับจำเลย และ
นายทองได้ค้นนางหล้าและคักเคือนจำเลยจริง พระยาน
ปากนี้จึงฟังเป็นหลักฐานได้ ฯ

นายคู้ ใจดี นางมอข ใจดี พระยานใจทก ให้
การ่วมกันในข้อสำคัญว่า บ้านพระยานอยู่ห่างกับกุฎ
จำเลยประมาณ ๒๐ วา เรือนทีนางหล้าอยู่ก็ห่างกับ
กุฎจำเลยประมาณ ๑๕-๒๐ วา และเรือนพระยานกับ
เรือนนางหล้าก็ห่างกันประมาณ ๑๐-๒๐ วา ทีดิน
ทีนางหล้าปลูกเรือนอยู่นั้นเป็นทีดินของจำเลย ซึ่งได้
ขอไปจากพระยาน เวลาเข้า ๆ เช่น ๆ พระยานเคยเห็น
นางหล้าไปเที่ยว เก็บ และนั่งอยู่ใต้ต้น กุฎหรือหลังกุฎ

จำเลยเสมอ บ้างคราวเห็นจำเลยขึ้นพักทางหน้าต่าง
และเข้าใจว่าบ้างคราวจำเลยพักทางห้องใต้ถุน เพราะ
เคยเห็นนางหล้านั่งแทงหน้าอยู่ใต้ถุน ครั้งหนึ่งเห็น
จำเลยโยนเสื้อผู้หญิงให้นางหล้า และเมื่อประมาณ
๕-๖ ขัน จำเลยไต่หาคะครพรมามาเล่นในวัดและ
กินนอนอยู่ในวัดประมาณครึ่งเดือน และจำเลยไต่เอา
เงินให้รางวัลแก่ละครที่ออกมาเล่นว่า ๆ

นางท้อย โดเป่ง พระยานโรทัก ให้การขึ้นไต่สวน
ที่อำเภอแม่สอดว่า พระยานไต่ไปขอเงินจำเลยเสมอ
บ้างก็ไปกลางวัน บ้างก็ไปเวลากลางคืน อย่างนี้
ประมาณ ๒๐ น. ไต่เงินมาจากจำเลยคราวละ ๓ ร.เย็บ
อย่างนี้อีก ๒ ร.เย็บ ครั้งหนึ่งเวลากลางวันจำเลยนอน
อยู่บนเก้าอี้ผ้าใบของเคี้ยว พระเนรและศิษย์ลงไปอยู่
ทางกุฎีข้างล่างหมด พระยานั่งห่างจำเลยประมาณ
๒ วา ไต่ขอเงินจำเลย ๆ หีบยออกมาจากกระเป่า
อังสะ ห่อกระดาษโยนให้ ๒ ร.เย็บ พระยานเคยไปคุย
และไปนอนกับนาง คี ซึ่งเข้าห้องแถวอยู่หน้าวัดเสมอ

ยางคันได้เห็นแสงไฟฉายมาจากกุฎิจำเลยตรงมายัง
 ห้องแถว คล้ายเป็นเครื่องสัญญาณนัดหมายกัน เมื่อ
 นางก็เห็นชวายนแถวนั้นขัดประคองอน นางก็ก็ออก
 จากห้องไปวัด ยางที่กลั้มมาถึงห้องประมาณ ๒๓ น.
 พระยานเคยตามนางคิดว่าจะไปไหน นางก็ตอบว่าจะไป
 วัด ไปจับพลูเทียนหมากให้หลวงพ่อ พระยานเคยเห็น
 จำเลยใช้ ให้ศิษย์เอาข้าวสุกและขนมไปให้นางก็เสมอ
 พระยานช่ากันเมื่อมาให้การต่อคณะกรรมการ ได้ ให้
 การกลั้มคำเบิกความใหม่ว่า ตามที่ได้ ให้การไว้คือ
 อำเภอมแม่สอดคนนั้นไม่จริง มีจริงอยู่ข้อเดียวที่ไปขอเงิน
 เท่านั้น อ้างว่าเป็นเพราะโรคที่จ้างพระยานเป็นเงิน ๒๐
 รูเย็บ ให้พระยานเบิกความปรักปรำใส่โทษจำเลยว่า
 จำเลยได้กระทำชำเรากับนางคีนางหล้า พระยานจึงได้
 เอาคำเท็จที่โรคที่สอนไปให้การต่ออำเภอมแม่สอด และ
 เอาไปเล่าให้นายกหลายฟัง ความจริงจำเลยกับพระยาน
 มิได้ชำเรากัน ทั้งนางคีนางหล้าพระยานก็ไม่ว่าชำเรา
 กับจำเลย การที่พระยานกลั้มคำให้การใหม่นี้ จะ

เป็นโคยพระขานล้มคำให้การเดิมของคนหรืออย่างไร
 เป็นที่น่าสงสัย เพราะความจริงที่พระขานให้การไว้ชั้น
 ข้าเถอนั้น ไม่มีข้อความว่าพระขานได้จำเราก็จำเลย
 หรือจำเลยได้จำเราก็จำนางกีนางหล้าเลย และที่พระขาน
 อ้างว่าได้เอาคำเท็จที่โจทก์สอนไปเล่าให้นายกุหลายฟัง
 นั้น ก็เป็นเรื่องไม่น่าเชื่อ เพราะนายกุหลายได้มาให้การ
 ชับยันว่า ได้ตามนางทุยมาแต่ พ.ศ. ๒๔๖๘ ถึง พ.ศ.
 ๒๔๗๑ ก่อนโจทก์มาอยู่อำเภอแม่สอด ทั้งคำให้การ
 ของนางทุยพระขานในวันที่อ้างว่า โจทก์ไปจ้างเป็นพระขาน
 ก็แตกต่างกับคำให้การของนายแก้วสามีนางทุย ซึ่ง
 ได้มาให้การเป็นพระขานจำเลย ดังเช่นในตอนที่ว่า
 โจทก์ขึ้นไปบนเรือนเพื่อจ้างนางทุยเป็นพระขานนั้น นาง
 ทุยให้การว่านายแก้วสามีนอนที่ระเบียง หันหัวไป
 ทางเหนือ หันหน้าไปทางใต้ นางทุยนั่งทางขวาโจทก์
 และว่าโจทก์นับเงินแดงในมือ ๒๐ แดง แล้ววางกอง
 ริมขอนฟาก แต่นายแก้วให้การว่า นายแก้วนั่งทาง
 ขวาโจทก์นางทุยนั่งทางซ้ายโจทก์ และว่าเห็นโจทก์

นัยเงินอยู่ในมือแล้วก็สาธไปก็ขีฟากพื้นเรือน ซึ่งเป็น
 ฟากสย ๒ หาได้คั้งเงินเป็นกองไม้คั้งนี้ คำที่อ้างว่า
 โททกไปจ้างพระยานจึงไม่น่าเชื่อ เรื่องกลัษจะชวนให้
 เห็นตรงกันข้ามว่า พระยานรับจ้างจากจำเลยให้มาเบิก
 ความกลัษคำเสียอีก ๑

พระยานปากนี้ ตอนที่ว่าโคโคขไปขอเงินจำเลยนั้น
 มีคำให้การของพระแก้วพระยานจำเลยเองเบิกความสนับ
 สนนว่า โคโคเห็นจำเลยให้เงินนางท้อยค่อนหน้าพระแก้ว
 แต่จำเลยให้การปฏิเสธว่าไม่เคยให้เงินนางท้อยเลย ๑

คำให้การพระยาน โททกที่โคกกล่าวมาแล้วก็ ที่
 ยังมีโคกกล่าวอีก ๒ ปากก็ ที่ ยังมีข้อความที่ร่วมกัน
 โคขมาก และฟังโคโคแน่นอนว่าจำเลยโคโคสคงคนสนิท
 สนมกับนางหล้า นางดี และนางท้อย ให้หญิงทั้ง ๓ นี้
 ไปมาหาสู่เสมอ จนเลื่องลือไปตามชาวบ้านทั่วไปว่า
 จำเลยได้ร่วมประเวณีกับหญิงเหล่านี้ และนางคีนางท้อยนี้
 คนทั้งหลายทราวยกันทั่วไป จำเป็นหญิงรับจ้างทางร่วม
 ประเวณี แต่นางหล้านั้นทราวยเป็นขางคน จำเลยได้

ประพฤตินั้นมานาน จึงทำให้พวกที่เคยมีศรัทธา
มาทำบุญที่วัดมณีไพรสณฑ์เสื่อมศรัทธาไปตามกัน
จนการทำบุญให้ทานในวัดมณีไพรสณฑ์ร่วงโรยไปมาก
ไม่ครึกครื้นเหมือนแต่ก่อน ๆ

ส่วนคำให้การพระยานจำเลย มีข้อความสำคัญ
สมควรยกขึ้นบรรยายดังต่อไปนี้ :—

พระแก้วพระยานจำเลยให้การว่า พระยานบวชได้
๖ พรรษา อยู่วัดมณีไพรสณฑ์ตลอดมา พระยานเคย
เห็นผีสามเฒ่าผลัดเปลี่ยนกันประจำภูจำเลยเสมอ เคย
เห็นนางทุ้ย นางกั และนางหล้าไปกุฎิจำเลยเสมอ
มีพวกไปคุ้มทุกครั้ง ไข่เวลากลางวันมีสิ่งของไปถวาย
ครึ่งหนึ่งนางทุ้ยช่วยไ้มาขอเงินจำเลยๆ ให้ไปต่อหน้า
พระยาน จำเลยวางไว้ ไม่ได้ส่งให้ก็มีนางทุ้ย และ
เคยเห็นนางกัมาขี้เงินจำเลย ๖ รูเปีย ใ้เอาแพวน
ทองคำวงหนึ่งมาให้จำเลยยักไว้เป็นประกัน พระยาน
ไม่ได้ยินผู้ใดเล่าลือหรือบอกเล่าว่าจำเลยร่วมประเวณี
กับนางกั นางทุ้ย และนางหล้า พระยานรู้ต่อเมื่อโจทก์

ฟ้องจำเลย และพระยานไม่เห็นโทษก็มีสาเหตุโกรธ
เคืองกับจำเลย พระยานรู้จักกับนายโพคืนและ ส.ค.ค.
บุญชู เคยเป็นครูโรงเรียนวัดกมณีไพโรสถ์ทั้ง ๒ คน
และเคยเห็นไปหาจำเลย บางครั้งไปคนเดียว บางครั้ง
ไป ๒ คน เคยเห็นจำเลยพูดคุยกับคนทั้ง ๒ นี้ ตั้งเกต
ว่าเป็นคนรู้จักกัน จำเลยเป็นผู้ปกครองโรงเรียนวัด-
กมณีไพโรสถ์ เคยไปให้ โอวาทแก่นักเรียนเสมอ
พระยานปากนี้ดูตั้งใจเบียดความเข้ากับจำเลยอยู่ข้าง แต่
คำให้การกลับไปสนับสนุนคำพระยานฝ่ายโทษเสียอีก

พระบุญโทพระยานจำเลยให้ถารว่า ขวชไค้๑ พรรษา
อยู่วัดกมณีไพโรสถ์ เคยเห็นนางคิ นางหล้า และ
นางทุ้ยไปหาจำเลย กลางคืนก็เคยเห็น แต่ไปครั้งใด
เห็นมีพวกไปทุกครั้ง ๒ คนบ้าง ๓ คนบ้าง ก่อน
พระยานขวชเคยเห็นละครพระมามีมาเล่นในวัด เห็นจำเลย
เอาเงินให้เด็กไปให้รางวัลแก่ละครพระมา ให้ทั้งผู้หญิง
ผู้ชาย พระยานเคยเป็นครูโรงเรียนวัดกมณีไพโรสถ์
ทรมอชาย ๔๘/๐๔ ๔๒๖๕
กราวเคยคุยกับ ส.ค.ค. บุญชู ทราบแน่นอนว่า ส.ค.ค.

บุญชู ก็จำเลยรู้จักกัน เคยเห็น ส. ค. ค. บุญชู ไปหาจำเลยเสมอ พระยานเคยไต่ถามคำเล่าลือว่า จำเลยร่วมประเวณีกับนางหล้า นางกั และนางทุย แต่พระยานไม่เชื่อ พระยานปากนั้นก็กลัสนับสนุนฝ่ายโจทก์ให้เห็นความผิดของจำเลยมากขึ้น ๆ

พระช่วย วัคมะเชื้อแจ้ พระยานจำเลยให้การว่า พระยานได้ ไปด้วยกันกับโจทก์ ไปพักอยู่ด้วยกันที่วัดชุมพลคีรีประมาณ ๑๐ วัน ได้ทราบคำเล่าลือว่าจำเลยกับนางหล้าร่วมประเวณีกัน โจทก์ชักชวนพระยานฟ้องจำเลย พระยานไม่เห็นด้วยจึงมิได้ทำการร่วม พระยานทราบว่าพระยานโจทก์เป็นพระยานที่สอนกันทั้งนั้น มิได้สอนนายโพคินและ ส. ค. ค. บุญชู มิได้สอนว่าจำเลยเสพเมตตกับนางหล้า นางทุย พระยานไปหาโจทก์คราวใด เคยเห็นนายโพคินและ ส. ค. ค. บุญชูเสมอ ไต่ถามพวคนั้นถึงเรื่องระพ้องกันโดยทุกคราว คราวหนึ่งเห็นโจทก์สอนนายโพคินและ ส. ค. ค. บุญชู คำที่สอนนั้นว่า จะไล่ให้พระครูสัก และพวกสอนกันว่า จะ

๑๐ ประชุมวินิจฉัยข้อถกเถียง ๑ ภาค ๓

เอาพระครุรัตน ๑ สักกัมมิ และพระยานไถ่ขืนโจทก์พูด
ว่าพระครุรัตน ๑ นั้นเอาไว้ ไม่ก็รทศาสนา คำที่พระยาน
ให้การว่าเป็นคำสอนเช่นว่าจะไล่ให้พระครุสึก จะเอา
พระครุรัตน ๑ สักกนั้น ความจริงไม่ใช่เป็นคำสอนที่ให้
เบิกความ ๑ บางทีโจทก์คงจะได้ปรึกษาหารือและสอบ
ถามคำพระยานกับนายโพคืนและ ส. พ. ค. บัญชีจริงทั้ง
ที่พระยานปากันว่า แต่ก็ไม่เป็นเหตุที่จะทำให้คำพระยาน
ของโจทก์เสียไป เมื่อไม่ปรากฏว่าพระยาน โจทก์เบิก
ความเท็จ เพราะถ้าโจทก์ไม่สอบถามคำพระยานหรือไม่
สอบสวนหาพระยานแล้ว ก็จะไม่ทราบความจริง และ
จะไม่ได้พระยานมาให้การได้ ถึงเพียงนี้เลย และคำที่
พระยานว่าไถ่ขืนโจทก์พูดว่า พระครุรัตน ๑ เอาไว้ ไม่ก็
รทศาสนานั้น เป็นคำพูดปรารภของโจทก์ที่คิดจะฟ้อง
จำเลย ยังเป็นการส่อเจตนาของโจทก์อยู่อย่าง ที่เห็น
แก่พระศาสนาโดยรู้สึกในใจว่าจำเลยมีหมอง ๑

นางอ้วน ออกมา นางจุก ออกมา นางเขี้ยว งาแหลม
พระยานจำเลย ให้การเป็นต้นของเคียวกันว่า พระยาน

เรื่องสมรสกับหญิงงามเมือง ๗๑

ไม่ทราบเรื่องที่เล่าลือกันว่า จำเลยร่วมประเวณีกับนาง
กิติ นางหล้า และนางทุยเลข และพระยาน ๓ ย่ากัน
จำเลยนำมาให้การเป็นพระยานในเรื่องที่นายคำเป่ามา
จ้างนางอ้วนและนางเชียวให้ไปเป็นพระยานว่า จำเลย
ร่วมประเวณีกับนางหล้า นางกิติ และนางทุย โดยนาย
คำเป่าอ้างว่า โทกที่ใช้มาว่าจะให้ ๒๐๐ รูเบียบ แต่คำ
พระยานในตอนที่ว่านายคำเป่าไปว่าจ้างนั้นมีแตกต่างกัน
อยู่ ไม่น่าเชื่อ ดังเช่นในตอนที่ได้จ้างนางอ้วนนั้น
นางอ้วนให้การว่า นายคำเป่ามาว่าจ้างให้รับสมอ้าง
เป็นพระยานให้รู้เห็นว่าจำเลยร่วมประเวณีกับนางหล้า
นางกิติ และนางทุย คนใดคนหนึ่งก็เอา และว่าเมื่อ
นายคำเป่าขึ้นไป ห้ามผู้ใดพูดกัวยักคำหนึ่งไม่ แต่
นายจุสตามนางอ้วนให้การว่า นายคำเป่าบอกว่าจ้าง
เรื่องผู้หญิง พวกเท่านั้นหาได้พูดเรื่องอื่นไม่ นาย
คำเป่าไม่ได้ออกชื่อจำเลยหรือชื่อนางกิติ นางหล้า และ
นางทุยเลข และนางเชียวให้การว่า นายคำเป่ามาที่
บ้านนายบุ นางอ้วน นายบุได้ทักถามนายคำเป่าว่า

ไปไหนมาแล้ว นายคำเช่าตอบว่ามาเที่ยว แล้วนาง
 เขียวก็ถามนายคำเช่าว่ามาเที่ยวทำไม นายคำเช่า
 ตอบว่าอยากมาเที่ยว ยังมีคำที่แตกต่างกันอยู่อีก ซึ่ง
 ส่อให้เห็นความพิรุธของพระยานทองสน กลัวยะทำให้เห็น
 ว่าพระยานชคนเสียมสอนกันขึ้น หรือถึงหากว่าพวก
 ของโจทก์จะไปเที่ยวหาพระยานมาตีจริง พระยานชคน
 ก็คงจะได้ถูกเสียมสอนกันใหม่ เพื่อให้เป็นประโยชน์
 แก่จำเลย และนายคำเช่าผู้นี้ นอกจากในคำให้การ
 ของพระยานชคนแล้ว ไม่ปรากฏในสำนวนเลยว่าเป็น
 คนของโจทก์หรือคิดคดกับโจทก์อย่างไร เหตุนี้จึงไม่
 มีน้ำหนักที่จะทำให้คำพระยานฝ่ายโจทก์เสียไป ๑

นายแก้ว ฐานะ พระยานจำเลยว่าเป็นสามีนางท้อยให้
 การว่า ไม่ทราบเรื่องที่จำเลยร่วมประเวณีกับนางคิ
 นางท้อย และนางหล้าเลย และได้ให้การเป็นพระยาน
 ในเรื่องที่ว่า โจทก์ได้ ไปว่าจ้างนางท้อยเป็นพระยาน
 แต่คำให้การของนายแก้วแตกต่างกับคำให้การของนาง
 ท้อย ไม่สมเหตุผลไม่น่าเชื่อ จึงได้กล่าวแล้วในตอน

คำให้การของนางขุ้ยพระยานโທၵ် สั้นคำให้การพระยาน
โທၵ်และพระยานจำเลยเพียงเท่านั้น ๑

โທၵ်ในอธิกรณ์เรื่องนี้ ว่าเดิมอยู่วัดสามพระยา
กรุงเทพฯ ๑ ได้ขออนุญาตต่อพระราชเมธี เจ้าอาวาส
วัดสามพระยา กับขอหนังสือกระทรวงธรรมการและ
กระทรวงการต่างประเทศ มุ่งจะไปยังประเทศลังกา
เพื่อเรียนภาษาสันสกฤต ได้เดินทางออกไปจาก
กรุงเทพฯ ๑ แต่วันที่ ๒๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๒
ผ่านจังหวัดตากถึงวัดมณีไพรส์ณัฏฐ์ อำเภอแม่สอด
พักอยู่ ๔-๕ วัน แล้วย้ายไปพักอยู่วัดชุมพลคีรีซึ่งไม่
ห่างไกลกับวัดมณีไพรส์ณัฏฐ์ พักอยู่ตลอดมาจนเกิด
อธิกรณ์นี้ ส่วนจำเลยในอธิกรณ์เรื่องนี้เป็นเจ้าคณะ
แขวงแม่สอดและเป็นเจ้าอาวาสวัดมณีไพรส์ณัฏฐ์ ได้
รับพระราชทานสมณศักดิ์มาเป็นเวลานานน้อยกว่า ๑๕ ปี
โທၵ်ก็จำเลยมิได้ มีสาเหตุโกรธเคืองกันเลย เมื่อ
ได้พิจารณาถึงฐานะของโທၵ်และจำเลยแล้ว ก็ไม่มี
เหตุที่ควรสงสัยเลยว่โທၵ်จะมาแก้ถึงฟ้องใส่ความ

จำเลย ถ้าหากเรื่องไม่เป็นจริงแล้ว โจทก์คงไม่มี
 พระยานมาสัยได้ดังเพียงนั้นเป็นแน่ เพราะโจทก์ผ่านไป
 พักอยู่เพียงไม่กี่วัน โจทก์คงจะไม่สามารถปลุกความ
 เชื้อต่อในคนให้คนทั้งหลายซึ่งเป็นพวกพ้องของจำเลย
 ใ้หันมานับถือคน และให้กลับเบิกความเท็จเพื่อ
 ทำลายจำเลยเสียเช่นนั้น เป็นไปไม่ได้แน่นอน จึงเห็น
 ว่าโจทก์ได้ฟ้องโดยได้ยื่นคำกล่าวล่อลวงและเคยได้สืบ
 สวณเห็นแก่ตาตนเอง เป็นอันเชื่อได้ โดยแน่นอนว่า
 อักษรดัดเรื่องนี้ โจทก์มิได้แก้กล่าวใส่ความจำเลย
 โจทก์ได้ฟ้องโดยมีมูลความจริง ซึ่งโจทก์อ้างว่าเพราะ
 เห็นแก่พระพุทศศาสนาเป็นที่ตั้ง ๆ

ตามคำให้การของจำเลย บางคำจำเลยปฏิเสธเพื่อ
 ระหลีกเลี้ยงให้ไกลจากความหมวมอง แต่กลับทำให้
 เห็นว่าเป็นคำเท็จและสื่อความพิรุณมากขึ้น เช่นจำเลย
 ให้การว่า ไม่รู้จัก ส. ค. ค. บุญชู แต่ ส. ค. ค. บุญชู
 พระยานโจทก์ และพระแก้ว พระบุญโต พระยานจำเลย
 เอง ยืนยันโดยมีเหตุผลว่า จำเลยรู้จักกับ ส. ค. ค.

เรื่องสมสู่กับหญิงงามเมือง ๗๕

บุญชู นี้ส่อให้เห็นว่าจำเลยคงใจระแสบคงว่า ส. ท. ท.
บุญชูไม่เคยไปมาหาสู่เลย เพราะ ส. ท. ท. บุญชูได้
ให้การไว้ว่าไม่เคยไปหาจำเลย และได้พบบางหลักฐาน
กล่าวมาแล้ว อีกตอนหนึ่งจำเลยให้การว่าไม่เคยให้
เงินนางท้อยเลย แต่นางท้อยให้การว่า เคยไปขอเงิน
จำเลย และได้มาหลายครั้ง แม้ในตอนหลังนางท้อย
ได้กลับคำให้การมาเข้ากับจำเลย นางท้อยก็ยังยืนยัน
ในข้อที่ว่าไปขอเงินจำเลย และพระแก้วพระยานจำเลย
ก็ให้การว่า ได้เห็นจำเลยให้เงินนางท้อยไปต่อหน้า
พระยาน นี้ก็ส่อให้เห็นว่าจำเลยคงใจระแสบเล็งให้พ้น
จากความมัวหมอง เพราะจำเลยคงระคิดว่าถ้าช้รากฏ
ว่าให้เงินนางท้อยไป อาจทำให้คนทั้งหลายเข้าใจว่า
เป็นคำจ้างในการร่วมประเวณีก็ได้ เพราะจำเลยทราบดี
อยู่ว่านางท้อยมีอาชีพในทางนี้ เหตุนี้คำปฏิเสธของ
จำเลยคงกล่าวมานี้ จึงทำให้เห็นความพิรุณของจำเลย
เด่นขึ้น ๆ

ความคำพะยานโทกั แม้จะไม่มีประกัษพะยานว่า
 โทกัเห็นจำเลยล่วงละเมิกพระพุทธรูปัญญัตติตั้งปฐมปาวาชิก
 กัก็ ก็ยังมีพะยานเหตุผลแนวกล้อมพั้งไค้สนิทว่า จำเลย
 โทกัอยู่ในที่ลัษสองต่อสองกับหญิงสมวังกัคำโทกัและ
 ส. ต. ต. บุญชู นายโพคัน นายทองกัถล่าวมาแล้ว
 และปรากฏความคำรับของจำเลย กัทั้งพะยานโทกัและ
 พะยานจำเลยขางคนโดยปราศจากสงสัยว่า จำเลย
 โทกัเสกคนสนิทสนมกัหญิงที่มีอาชีพทางรับจ้างร่วม
 ประเวณีเช่นนั้นมาช้านาน อันเป็นการนำอัยรยคอกสุ
 อย่างยิ่ง ไม่สมแก่ฐานะและเพศของจำเลย ๑

ส่วนคำพะยานจำเลยขางคนโทกัก็ใจเบิกความเพอ
 ประโยชน์แก่จำเลย เช่นปฏิเสธว่าไม่ได้ยินคำเล่าลือ
 เรื่องจำเลยร่วมประเวณีกับหญิงเลยนั้น เป็นด้อยคำที่
 เห็นไค้ว่าคังใจเบิกความเข้าข้างจำเลยเกินไป เพราะ
 เรื่องเล่าลือเหล่านี้ คนทั้งหลายรู้จักทั่วไปแล้ว คำ
 ปฏิเสธเช่นนี้จึงไม่เป็นผลแก่จำเลย กลัษทำให้เห็นว้
 พะยานคังใจเบิกความเข้าข้างจำเลย ไม่ได้ ไค้การตาม

ศักดิ์จริง และพระยานที่ให้การว่าโจทก์หรือพวกของโจทก์เที่ยวจ้างพระยานหรือเลี่ยมสอนพระยานให้เบิกความปรักปรำจำเอนนั้น ก็ให้การไม่สมเหตุผลมีพิรุธ จึงไม่มีน้ำหนักหักล้างคำพระยานโจทก์ได้ ทั้งพระยานจำเลยเองบางคนยังให้การสมกับพระยานโจทก์ ทำให้ความมัวหมองของจำเลยปรากฏเด่นชัดขึ้นเสียอีก ๑

อาศัยเหตุผลดังกล่าวมานี้ จึงพร้อมกันวินิจฉัยว่าจำเลยมีความมัวหมอง อยู่ในเกณฑ์ฉายาปาราชิก ให้จำเลยสึกและไม่ให้วิวช้อก ๑

วัดมหาธาตุ กรุงเทพมหานคร ๑

วินิจฉัยเมื่อวันที่ ๒๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๓ ๑

(ลงนาม) พระพิมลธรรมเจ้าคณะมณฑลนครสวรรค์

„ พระราชโมลี กรรมการ

„ พระญาณสมโพธิ „

„ พระนิกรมมณี „

„ พระมหาวิจิตร „

จากแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม ๑๘ หน้า ๓๕๓

พระวินิจฉัยอธิกรณ์

ระหว่างนายถิมชาติจันท์ โจทก์ พระอธิการพุด
วัดบ้านน้ำเขียว จังหวัดสุรินทร์ จำเลย

โจทก์ท้าวจำเลยทำชู้กับนางทองมี ภรรยาโจทก์
เจ้าคณะมณฑลนครราชสีมา วินิจฉัยว่า จำเลยนำ
รังเกียจจะต้องประชุมชำระชู้ หรือสังฆาทิเสส หรือ
ปาจิตตีย์ อย่างใดอย่างหนึ่ง ตั้งห้ามสังฆวาสจำเลย
กับสงฆ์ และถอดจำเลยจากเป็นพระอธิการวัดบ้าน
น้ำเขียว ๑ จำเลยไม่ยอมจึงอุทธรณ์ต่อข้าพเจ้า เพราะ
จำเลยมีพรรษา ๒๐ ต้องตามระเบียบ ต้องนำเข้า
ทวารอในที่ประชุมมหาเถรสมาคม ข้าพเจ้าจึงได้นำเข้า
ทวารอ มหาเถรสมาคมเห็นพร้อมกันให้ยื่นตามคำ
วินิจฉัยของเจ้าคณะมณฑลนครราชสีมา แต่ให้แก้การ
ลงโทษ ให้สึกจำเลยเสีย และไม่ให้อุปสมบทอีกต่อไป
เพราะฉะนั้นให้เจ้าคณะสั่งการให้เป็นไปตามความเห็น
ของมหาเถรสมาคม ๑

พระวินิจฉัยเรื่องพระเป็นชู้กับภรรยาเขา ๗๘

อนุญาตให้ลงคำวินิจฉัยของเจ้าคณะมณฑลนคร-
ราชสีมาในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เพื่อให้ฟังความ
พิสดารและการวินิจฉัยละเอียดถี่ถ้วน ๑

วินิจฉัยไว้ ณ วันที่ ๑๘ กันยายน ๒๔๗๓

(ลงพระนาม) กรมหลวงชินวราลงกรณ

(ประภัสสรวาสถกคณาธิบดี มหามงกุฎวิมลนายก)

จากแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม ๑๘ หน้า ๕๗๗

คำวินิจฉัยย่ออิกรณ

ระหว่างนายลิม แซ่ฮัง โจทก์

พระอธิการพล วัดบ้านน้ำเขียว แขวงรัตนบุรี

จังหวัดสุรินทร์ จำเลย

ในอิกรณเรื่องนี้ เดิมที่โจทก์ได้ยื่นฟ้องต่อพระครู-
รัตนาวรวิสุทธเจ้าคณะแขวงรัตนบุรี ท้าวจำเลยทำฐึ
ก้วยนางทองมี ผู้เป็นภรรยาของตน เจ้าคณะแขวง
รัตนบุรีตั้งกรรมการไต่สวนพิจารณาแล้ว วินิจฉัยว่า
จำเลยต้องปฐุมชำระชก จำเลยไม่ยอม จึงอุทธรณ์ต่อ
พระครูวิมลศีลพรต เจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์ ๆ ได้ตั้ง
กรรมการพิจารณาแล้ววินิจฉัยว่า เป็นเพียงอาชกฆ่าจิต-
ตีย์เพราะรโทนีสชชะ โจทก์ไม่ยอม จึงอุทธรณ์มายัง
เจ้าคณะมณฑลนครราชสีมา ๆ ได้ตรวจสำนวนเห็นว่า
ยังชกพร่องไม่แนบเนียน จึงได้สั่งให้เจ้าคณะจังหวัด
จัดการไต่สวนส่งสำนวนเข้ามาใหม่ เจ้าคณะจังหวัด

เรื่องสงฆ์พระพลว่าเป็นชู้กับภรรยาเขา ๘๑

ทำการเลอียดต่างเวลามาเกือบ ๓ เดือน เห็นจะเป็น
การเนิ่นช้า จึงได้ขอให้พระธานพิชัยผู้ว่าราชการจังหวัด
สุรินทร์ ช่วยเป็นพระไต่สวนให้ แล้วส่งสำนวนเข้ามา
เมื่อรับเรื่องแล้วจึงให้คณะกรรมการพิจารณาอธิกรณ์
เรื่องนี้ ๕ รูป คือ.

๑. พระธรรมวิจิตรญาณ รองเจ้าคณะมณฑลนคร-
ราชสีมา.

๒. พระครูสังฆราชสมาจารมุนี เจ้าคณะจังหวัด
นครราชสีมา.

๓. พระครูธรรมวรสฐิ เจ้าคณะแขวงเมืองนคร
ราชสีมา.

๔. พระมหาพิมพ์ ป. ๖ วัดสทจินดา.

๕. พระมหาคง ป. ๖ วัดบูรพ์.

คณะกรรมการมีพระธรรมปาโมกข์ เจ้าคณะมณฑล
นครราชสีมาเป็นประธาน ได้พร้อมกันพิจารณาวินิจฉัย
อธิกรณ์เมื่อวันที่ ๘ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๗๓ มีข้อ
ความดังนี้
หมดอายุ 18/04/2565

ชักรณีเรื่องนี้โจทก์ท้าวว่าเมื่อระหว่างเดือนกรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๗๑ จำเลยไ้ว่าจ้างโจทก์ไปสร้างโบสถ์วัดบ้านน้ำเขียว เมื่อได้ทำสัญญากันแล้ว จำเลยไ้เรียกให้โจทก์และภรรยาพักที่ครัวไฟในวัดนั้น ในระหว่างที่อาศัยอยู่นั้น จำเลยไ้ทำใหม่มาให้ภรรยาโจทก์ทอใส่รังให้และไปมาหากันเสมอ ครั้นระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๑ ภรรยาโจทก์ลาสามีไปเยี่ยมบิดามารดาที่จังหวัดนครราชสีมา ไ้ไ้เดินทางไปพร้อมกับจำเลยและนางสาว นางสีทา นายอ้อย ผู้จะเดินทางไปกรุงเทพฯ เมื่อภรรยาโจทก์และพวกไป กลับมาดั่งบ้านน้ำเขียวแล้ว วันหนึ่งโจทก์ไ้เห็นภรรยาใช้ ให้จำเลยคักน้ำให้กินครั้งหนึ่ง เมื่อโจทก์และภรรยาทะเลาะกัน จำเลยไ้ขอกให้หย่ากันเสีย และโจทก์ไ้ทราบดีความจากนางสาว นางสีทาและนายอ้อยว่า ภรรยาโจทก์ไ้ไปกรุงเทพฯ ๆ กับจำเลย และจำเลยไ้ซื้อสร้อยคอและต่างหูให้ เมื่อพักอยู่ที่วัดโพธิ์กรุงเทพฯ ๆ นั้น เวลากลางวันจำเลยไ้เข้าไปหาภรรยาโจทก์ที่ครัวไฟวัดโพธิ์

เรื่องสงสัยพระพลว่าเป็นชู้กับภรรยาเขา ๘๓

นั้น เวลาถัดจากกรุงเทพ ฯ จำเลยได้พาภรรยาโจทก์
กลับก่อน มาพักอยู่บ้านเช่าของนางจากที่นครราชสีมา
ด้วยกัน และโจทก์ได้ทราบความจากนายบุญดีและ
นายสังข์ว่า ได้เห็นจำเลยและภรรยาโจทก์อยู่ด้วยกัน
สองต่อสองที่ห้องจำเลยในวัดบ้านน้ำเขื่อนนั้น ฯ

จำเลยให้การปฏิเสธ และว่าโจทก์ทำโทษแก่หลังห้อง
ใต้ความกัวยสาเหตุโกรธเคืองกัน เพราะเรื่องจำเลย
คุกคามกล่าวในกรณีที่โจทก์สร้างโฆสดีไม่ถูกต้องตาม
สัญญา ฯ

อธิบดีถามข้อเท็จจริงยกขึ้นเป็นข้อหาสำคัญอันจะ
พิจารณาถึงข้อเท็จจริง ก็คือกรณีที่จำเลยอยู่ในที่ลับสอง
ต่อสองกับภรรยาโจทก์ ในห้องและสำนวนให้การระบ
สถานที่สำคัญไว้ ๔ แห่ง คือ ๑. ที่วัดบ้านน้ำเขื่อน
๒. ที่ครัวไผ่วัดโพธิ์ ๓. ที่บ้านพักคนเก็บทางของนางจาก
๔. ที่หนทางระหว่างบ้านพระกัวยบ้านพะเนาหรือคอนอิน
เพราะฉะนั้น จำจะต้องพิจารณาตามสถานที่เกิดเหตุเป็น
ตอน ๆ ไป คือ.

๑. ในข้อที่หาว่า จำเลยอยู่ในที่ลับสองต่อสองกับภรรยาโจทก์ณครวัที่พักของโจทก์ และภรรยาโจทก์ได้เข้าไปหาจำเลยในห้องของจำเลยสอง ต่อสองที่กุฏิวัดบ้านน้ำเขยวนั้น ๑

นายขมัญสีพระขานโจทก์ให้การว่า วันหนึ่งเวลาเช้าได้ไปลี้ภัยที่ชานกุฏิห้องจำเลยอยู่ ได้เห็นภรรยาโจทก์ขึ้นไปหาจำเลยที่ทอดอย (คือเรือนแฝก) อันติดกับกุฏิจำเลย เมื่อพระขานลี้ภัยแล้วได้เดินลงกุฏิไปดูโคซึ่งอยู่ห่างกุฏิราว ๓ เส้น พอเห็นโคแล้วก็วิ่งเดินกลับบ้าน แต่กลับขึ้นไ้ว่าลี้ภัยอยู่ที่ลี้ภัยชานกุฏิจำเลย แล้วจึงเดินกลับมากที่กุฏิ เห็นจำเลยเดินออกจากห้องของจำเลย ไม่เห็นมีคนอยู่ที่นั่นเลย ภรรยาโจทก์ ก็ไม่เห็น คิดหลาดใจ จึงมองไปคู่ห้องภรรยาโจทก์ก็เห็นยังมีคนประคองอยู่ มีความสงสัยว่า ภรรยาโจทก์จะอยู่ในห้องจำเลย จึงไปแอบซุ่มคอยอยู่ที่คันควาเสื่อประมาณ ๓ อดใจ เห็นภรรยาโจทก์ออกจากประตูกุฏิจำเลยไปนั่งอยู่ข้างนอก และได้แจ้งความนั้น

เรื่องสงฆ์พระพลว่าเป็นชู้กับภรรยาเขา ๘๕

ให้นายคำ เดิคล้า กำนันทราย ๑ และวันอื่นนอกจาก
นั้น ก็ไ้เคยเห็นจำเลยไปนั่งพูดกับภรรยาโจทก์อยู่
ที่ประตูห้องอันเป็นที่อยู่ของโจทก์สองครั้ง ครั้งหนึ่ง
โจทก์นอนอยู่ข้างในนั้นด้วย อีกครั้งหนึ่งโจทก์ไปยืนอยู่
อยู่ห่างจากห้องประมาณเส้นเคษ ๑

นายสังข์พะยาน โจทก์ให้การว่า เคยเห็นจำเลย
ไปนั่งพูดกับภรรยาโจทก์สองต่อสองที่ห้องนอนภรรยา
โจทก์ ๑ นั่งอยู่ในห้อง จำเลยนั่งอยู่ที่ประตูห้อง ๑

จำเลยให้การแก้ข้อหาว่า การที่จำเลยจ้างโจทก์ไป
สร้างโสตถ์นั้น อาหารการกินอยู่กับจำเลย ที่จำเลย
ไปครัวอันเป็นที่พักของโจทก์และภรรยาก็ด้วยไปดูแล
ไ้ตามถึงการอยู่กิน และเวลาไปก็มีผู้ไปด้วยทุก
คราว ๑ ในข้อที่ว่าภรรยาโจทก์เข้าไปอยู่ในห้องกับ
จำเลยเวลาเช้า ๒ โมงเศษนั้น ภรรยาโจทก์ไ้ขึ้นไป
จริง เพราะอยากระไ้หอมอน และเวลานั้นสามแฉวงเมือง
ที่อยู่ประตูนอกภูมื่น และพระแก้วพระคุณก็นั่งอยู่ที่

ลานวัดข้างโบสถ์ และมีครูและนักเรียนอยู่ที่โรงธรรม
มาก ๑

ตามเนรเมืองพะยานจำเลยให้การว่า ในวันที่ห้าว่า
ภรรยาโจทก์ไปหาจำเลยในกุฏิสองห้องสองนั้น พะยาน
อยู่ที่ประตูกุฏิข้างนอก ๑

นายคำ เลิศล้ำ พี่เขยจำเลยให้การว่า ได้ยิน
นายมิ่งนายสุขน้องชายของตนและชาวบ้านพูดกันว่า
นายบุญสี นางสีว นางสีทา และนายอ้นนิทาโจทก์
ตามข้อหา ๑

นายสุขน้องพี่เขยจำเลยให้การว่า โจทก์ได้ไปว่า
จ้างคนให้ เป็น พะยาน และจะให้กล่าวว่าได้เห็นจำเลย
ประพฤติกผิดตามข้อหา พะยานไม่รับและว่าโจทก์บอก
พะยานว่าให้จ้างนายสังข์และ นายบุญสีให้เป็น พะยาน
ด้วย ๑

พิจารณาตามคำพะยาน ฝ่ายโจทก์และฝ่ายจำเลย
ในตอนนี้ จะเห็นได้ว่า นายบุญสีพะยานโจทก์เป็น
พะยานสำคัญ เพราะฉะนั้นควรจะพิจารณาให้เห็นสถานที่

เรื่องสงฆ์พระพลว่าเป็นชู้กับภรรยาเขา ๘๗

เกิดเทวก่อน วัชยาน้ำเข็วณันมีกฏ ๒ หลังหันหลัง
ให้กัน ห่างกันประมาณ ๒ วาเศษ หลังที่หันหน้า
ไปทางทิศเหนือ^{๔๔} ครว้ต่อทางทิศตะวันตก มีชาน
คั่นระหว่างครว้กับกฏ ครว้นั้นเป็นที่พักของโจทก์และ
ภรรยา ห้องกฏนั้นเป็นที่อยู่ของพระสงฆ์ ส่วนจำเลย
นั้นอยู่ที่กฏอีกหลังหนึ่งซึ่งหันหน้าไปทางทิศใต้ เป็น
กฏแฝด ๒ หลังติดกัน หลังหนึ่งไม้กันฝาใช้เป็น
ระเบียง อีกหลังหนึ่งกันฝาเป็น ๒ ห้อง มี ๒ ประตู
ภายในเกินหากันไม่ได้ จำเลยอยู่ห้องหนึ่งทางคาน
ตะวันออกแต่รูปเคี้ยว ที่ระเบียงมีสามแถวอาศัยอยู่ ๓ รูป
ข้าง ๔ รูปข้าง พิจารณาคามรูปของสถานที่จะเห็นว่า
ที่อยู่ของโจทก์และภรรยาอยู่เป็นหมู่เคี้ยวกันกับพระสงฆ์
ในวัด แต่เป็นคนละหลัง เพราะฉะนั้นการไปมาหากัน
คงไม่ใช่อย่างคู้เป็นแขก ถ้าเป็นพระที่ไม่เคร่งใน
พระวินัยก็คงจะไม่ทำความสำคัญในข้อที่มีภรรยาอยู่เป็น
เพื่อนในเมื่ออยู่กันมาคคาม การที่จำเลยจัดให้ โจทก์และ
ภรรยาพักอยู่ที่ครว้ไฟอนตักต่ออกกับกฏที่อยู่ของพระสงฆ์

นั้น ก็ตั้งว่าหย่อนต่อการปฏิบัติในพระวินัยอยู่ข้างแล้ว
 เหตุนี้การไปมาหากันในระหว่างภรรยาโจทก์และจำเลย
 คงจะเป็นไปอย่างที่ไม่สู้สำรวมนัก การอยู่เป็นหมู่เกี้ยว
 กันไปมาหากันได้ง่าย ถ้าจำเลยและภรรยาโจทก์มีความ
 สัมพันธไมตรีกัน อาจะหาช่องไปมาหากันได้ โดยทาง
 ลับเวลาใดเวลาหนึ่งก็ได้ เพราะการชะนิตันที่ระประจักษ์
 แก่คนอื่นก็เพียงอาศัยปีภิรยาภายนอกซึ่งสื่อให้เห็นว่า
 อาจจะเป็นผิดได้เท่านั้น จึงทำให้การของนายสังข์
 และนายบุญดี คำของนายสังข์ดูเป็นแต่แสดงให้เห็นว่า
 จำเลยเป็นผู้ไม่สำรวมอยู่ในที่ลับทักขภรรยาโจทก์ คำ
 ของนายบุญดีดูเป็นที่ระบ่งให้เห็นว่า ในระหว่างที่พระยาน
 เคนลงไปกุโณตระระถลยบ้านนั้น ภรรยาโจทก์กับ
 จำเลยได้เข้าไปทำอชฌาจารกันในห้องของจำเลย คำ
 พระยานโจทก์ ๒ ปากนี้สนับสนุนกันในที่ คำของนายสังข์
 หนุนคำของนายบุญดีให้มีน้ำหนักขึ้น เพราะฉะนั้น
 จำต้องพิเคราะห์คำของนายบุญดีว่าจะเป็นวาจาที่ควร
 เชื่อได้หรือไม่ จำเลยให้การภาคเสธว่า ภรรยาโจทก์

เรื่องสงสัยพระพลว่าเป็นชู้กับภรรยาเขา ๘๘

ไต้ไปหาจริง แต่มีสามเณรเมืองอยู่เป็นเพื่อนและ
พระแก้วพระคุณก็นั่งอยู่ที่ลานวัดข้างโบสถ์ ๓ สามเณร-
เมืองให้การรู้ว่าไต้อยู่ในที่นั้นสมคำจำเลย ๓ คำของ
นายคำก้านั้นฟังดูเป็นว่าไม่ได้รับแจ้งความของนายบุญดี
พระยานปากนั้นเป็นพี่เขยจำเลยและถูกหาของถาวรสงฆ์
ผู้ชำระอธิกรณ์ในชั้นแขวงว่า เป็นผู้เข้าฝ่ายของจำเลย
เหตุที่พระยานปากนั้นจมน้ำหนักนั้นอ้อ ควรจะฟังว่า
นายบุญดีไต้แจ้งความไว้มากกว่า ๓ นายสุขพระยาน
จำเลยให้การหักค้านายบุญดีพระยานโจทก์ว่า โจทก์
ไต้ไปว่าจ้างนายบุญดีให้เป็นพระยาน คำของนายสุขก็
ให้การว่านายบุญดีรับจ้างโจทก์มาเป็นพระยานแกล้งให้
การหาโทษใส่จำเลยนั้น พระยานจำเลยปากนั้นไม่มีหลัก
ที่ควรฟังไต้ เพราะเป็นการพูดกันสองต่อสองไม่มีใคร
ไต้ยิน และนายสุขก็เป็นน้องของนายคำพี่เขยจำเลย
ถ้าหากว่าโจทก์จะว่าจ้างปลุกพระยานชั้นคั้งนั้น โฉน
ระคั้งไต้ว่าจ้างนายสุขผู้เป็นพวกพ้องของจำเลยด้วยแล้ว

เรื่องสงสัยพระพลว่าเป็นชู้กับภรรยาเขา ๘๑

๒. ในข้อที่ห้าว่าจำเลยเข้าไปหาภรรยาโจทก์ในเวลาเช้ามีคสองต่อสองที่ห้องครัววัดโพธิ์นั้น ได้ความตามคำพระยานโจทก์ ๓ ปาก คือ.

นางสัวให้การว่าเมื่อเดินทางไปถึงกรุงเทพฯ จำเลยพาไปพักที่วัดโพธิ์ พระยานกัณฑ์พวกคือ นางทองมี นางสีทา นายอ้อย พักนอนที่หอฉัน จำเลยกับพระน้อยพักนอนในกุฏิ หอฉันที่พักนอนมีไฟฟ้าทุกสว่างตลอดคืน ในครัวไม่มีไฟทุก จำเลยพระน้อยและภรรยาโจทก์พักอยู่ ๓ คืน คืนวันที่ ๓ เที่ยงมีการระกัลย์ ในวันรุ่งขึ้นในคืนวันนั้นเวลาใกล้ขึ้นครั้งที่ ๒ ก่อนแจ้ง จำเลยไปเรียกภรรยาโจทก์ให้ ไปหุงอาหาร พระยานได้บอกจำเลยในเรื่องหุงอาหาร ครั้นแล้วจำเลยได้เข้าไปหาภรรยาโจทก์ผู้หุงอาหารอยู่ในครัวแต่มีเคี้ยว ก่อนนั้นไปพระยานก็หลับไปอีก เวลาจวนสว่างจึงรู้สึกตื่นขึ้นและได้ปลุกนางสีทา แล้วบอกว่าจำเลยระกัลย์ไปก่อนนางสีทาคืนขึ้นแล้ว คืนโค่นั้นพระยานกับนางสีทาได้เห็นจำเลยเกินออกจากประตูครัวเข้าไปในกุฏิ ฯ

เรื่องสงสัยพระพลว่าเป็นชู้กับภรรยาเขา ๘๓

เพราะคำพระยาน โททก์เองก็ยังแย้งกันอยู่ และควรสัง
เกตคำให้การของนางสาวว่า ก่อนแต่จำเลยจะเข้าไป
ในครัวได้พุกกัณนางสาวในเรื่องหุงอาหาร ถ้าหากว่า
จำเลยคิดจะประพฤดิชฉฉาวารก็คงจะไม่กล้าเข้าไปทั้ง
ที่นางสาวได้รู้เห็นอยู่เช่นนั้น และว่าครั้นจำเลยเข้าไป
ในครัวแล้วตนก็หลบ จวนสว่างจำเลยออกจากครัว
ตนก็ตื่น ตกเป็นว่าช่างคั้นง่ายหล้งง่ายจำเพาะเหมาะ
กัยเหตุการณนั้นเกินกว่าที่จะฟังเอาเป็นจริงได้ อนึ่ง
จำเลยกัยพวก ก็เป็นแขกไปพักอยู่ในที่ต่างถิ่น ทั้ง
กำลังเตรียมตัวจะอยู่จะกลับกันอยู่เช่นนั้น ยังจะมีแกลใจ
ไปทำการมีก็มีรายอยู่ละหรือ ส่วนนางสีทาและนายชู้
ผู้ถกนางสาวปลุกให้ ตนขึ้นพร้อมกันได้เห็นจำเลยออก
จากครัวแต่นางสีทาคนเคียว นายชู้ไม่เห็น แต่จง
ทำความสำคัญว่านายชู้เป็นพี่ชายจำเลย หรือนายชู้
ไม่ทันได้สังเกตก็ไ้จริงไม่แลเห็น เมื่อฟังความเพียง
เท่านั้นก็ทำให้เห็นว่ายังไม่มี พระยาน ทลักรูาน พอกัที่จะให้
เห็นจำเลยเป็นผู้ ผลิตตามข้อหา แต่ตามสำนวน

ปรากฏว่า ชั้นแรกนายอุทัยนางสีทาและนางสีตัวจะ
 กลยพร้อมกัน แต่รุ่งขึ้นเวลาจะไปขึ้นรถจึงรู้ว่าพวก
 นั้นยังไม่กลย กลยแต่จำเลยพระน้อยและภรรยาโจทก์
 เท่านั้น การแยกพวกกันกลยขึ้นชระขอจะเป็นเพราะนาย
 อุทัย นางสีทาและนางสีตัวเกี่ยวข้องกับเรื่องอื่นไม่น่า
 เลื่อมใสอยู่สักอย่างหนึ่งกระมัง จึงไม่กลยพร้อมกัน ฯ

๓. ในข้อที่หาว่าจำเลยอยู่ในที่ลี้ภัยสองต่อสองกับ
 ภรรยาโจทก์ ณ ที่ซึ่งที่พักคนเดินทางบ้านนาง จากใกล้
 สถานีโคราชนั้น นางสีตัวนางสีทานายอุทัยพระยานโจทก์
 ให้การคั่งกันว่า เมื่อ กลยจาก กรุงเทพฯ ฯ ได้ไป
 รวมพักอยู่ที่ที่พักคนเดินทางบ้านนาง จาก พระยานกษ
 พวคนอนห้องหนึ่ง จำเลยนอนอีกห้องหนึ่ง หน้าห้อง
 ตรงกันมีห้องว่างอยู่กลางเป็นทางเดินเข้าออก เมื่อ
 พวกพระยานเข้านอนแล้ว จำเลยกับภรรยาโจทก์ก็ยัง
 นั่งพักกันอยู่ห้องกลางสองต่อสอง อีกห้องหนึ่งยังว่างไม่
 มีผู้ใดนอน ในคืนนั้นไม่รู้ว่ภรรยาโจทก์ไปนอนห้อง
 ใดในคืนนั้นแล้วเตรียมตัวจะไปขึ้นรถ เบิกประตู

เรื่องสงสัยพระพลว่าเป็นชู้กับภรรยาเขา ๘๕

ออกแล้ว เห็นภรรยาโจทก์ยืนอยู่ ประตูห้องที่จำเลยนอน และเห็นจำเลยนั่งอยู่ในห้องแต่ผู้เดียว ส่วนพระน้อยไปนอนวัดหนองบัวรอง ฯ

จำเลยได้ อ้าง พระน้อย และนางราก เป็นพระยานเพื่อพิสูจน์ข้อที่ตนกล่าวแก่ พระน้อยให้การสมจำเลยว่ามีไปรับพวกกลัษจากกรุงเทพ ฯ ไปพักบ้านนางรากแล้ว ตนเองกับนายหนอมไปชนขงมาจากวัดหนองบัวรอง กลับมาถึงที่พักบ้านนางรากเวลา ๒๓ นาฬิกาเศษ เป็นเวลาที่พวกนางสาว นางสีทา นายอู๋ นอนหมดแล้ว เห็นจำเลยนั่งคุยอยู่กับเจ้าของที่พักรวม ๔ คน คนอื่นไม่เห็น ตนเองไ้นอนในห้องเดียวกับจำเลย ภรรยาโจทก์นอนอีกห้องหนึ่งข้างทิศเหนือแต่ผู้เดียว ฯ

นางรากให้การสอดคล้องกันกับพระน้อย แต่ผิดเวลา คือพระน้อยให้การว่าเป็นเวลากลับจากกรุงเทพ ฯ ส่วนนางรากให้การว่าเป็นเวลามาจากสุรินทร์ ฯ

นางทองมีภรรยาโจทก์ให้การว่าวันขึ้นรถไฟกลัย
โคราชนั้น เมื่อรถไฟถึงสถานีโคราช ก็ได้โดย
สารรถยนตร์ไปพักบ้านคนอื่น อันเป็นบ้านชอमारคา
ยิภาคนักเที่ยว ส่วนพระพลจะไปพักที่ไหนไม่รู้ พักที่
บ้านคนอื่นคนหนึ่ง รุ่งขึ้นก็มารับนางสว นางสว
นายอ้อมมาจากกรุงเทพฯ แล้วก็พากันไปพักบ้านนาง
จาก ส่วนพระพลและพระน้อยไปพักวัดหนองบัวระวง ๑

พิจารณาคความในตอนนี้ พระยานจำเลยให้การแย้ง
เวลากันอยู่ นางจากผู้เป็นเจ้าของที่พักไม่ไค่เดินทาง
ไปมากด้วย อาจจะทำให้การควยความสำคัญผิดว่า เป็น
เวลาไปหรือมากไค่ หากว่าคำพระยานจำเลยไม่ลง
รอยกัน ไม่น่าเชื่อ แม้ถึงนั้นคำพระยานโจทก์ก็ยังไม่
ยังช้คัสงไป พอที่จะให้เห้นว่าจำเลยไค่นอนในห้องเกี่ยว
กันกับภรรยาโจทก์ เพราะห้องว่างอีกข้างกันก็ยังมี
เมื่อคนนอนขึ้นตอนเช้าแล้วจึงเห้น ภรรยาโจทก์ยืนอยู่
หน้าห้องจำเลย เมื่อพิเคราะห์เพียงเท่านั้น คำพระยาน
โจทก์ ไม่น่าเห้นกพอที่จะให้เชื่อฟังไค่จนถึงว่าจำเลยไค่

เรื่องสงสัยพระพลว่าเป็นซู้กับภรรยาเขา ๕๗

นอนร่วมห้องภรรยาโจทก์ แต่ครั้งเลื่อนมาพิเคราะห์ค่านางทองมีภรรยาโจทก์ผู้เป็นตุ๊กตาร ซึ่งให้การว่าพระพลและพระน้อยไปพักวัดหนึ่งของขั้วรอง แยังกับคำจำเลยและพระน้อย เมื่อคำพะยานหลักฐานฝ่ายจำเลยแตกต่างกันเช่นนั้น ไม่พอที่จะหักล้างหลักฐานของฝ่ายโจทก์ได้ จึงเป็นอันลงสันนิษฐานว่า จำเลยอาจจะไต่กันนอนร่วมห้องกับภรรยาโจทก์ก็ได้ เป็นที่สงสัยน่ารังเกียจ ฯ

๔ ในข้อที่หาว่าจำเลยอยู่ในที่ลับสองต่อสองกับภรรยา โจทก์ ระหว่างทางหลวงที่ไปบ้านพระเนา หรือคอนอินนั้น ฯ

นางสัวและนางสีทาพะยานโจทก์ให้การด้วยกันว่าเมื่อพากันโดยสารรถไฟไปลงสถานีบ้านพระเนา ไปพักบ้านมารดาบิดาภรรยาโจทก์แล้ว เวลาเย็นวันนั้นภรรยาโจทก์และน้องสาวไค้แห่งตัวไปรับจำเลย ระหว่างไปรับนั้น น้องสาวไค้ก็ลี้ไปบอกนายอู้อย่า เขาแดงไปไม่ไหวให้นายอู้อยู่ไปรับ แต่มีความแย้งกันอยู่คอนท้าย

๘๘ ประมุขวินิจฉัยอชักรณ ๑ ภาค ๓

นางเห็นว่านายอชัและจำเลยพร้อมทั้งภรรยาโจทก์ก็ได้ ไป
ถึงพร้อมกัน นางคิดว่านายอชัไปถึงก่อนประมาณ
เคี้ยวหมากแคง จำเลยก็มีภรรยาโจทก์จึงไปถึง ๑

นายอชัพระยานโจทก์ให้การว่า เมื่อได้รับคำบอก
ของน้องสาวภรรยาโจทก์ว่า เขาแคงไปไม่ไหวแล้ว
พระยานไคไคินไปประมาณ ๑๐๐ เส้น พยจำเลยกับ
ภรรยาโจทก์นั่งอยู่ที่หินทางสองต่อสอง ช้างหนทางนั้น
มีข่าทข ๑

จำเลยให้การแก้ว่า เมื่อโดยสารรถยนต์ไปลง
ตลาดบ้านพระนั้น ได้สั่งให้พระน้อยไปรับแต่ไม่ไป
ภรรยาโจทก์กับน้องสาวไปรับแล้ว รับของเคินไปก่อน
จำเลยเคินตามหลังไปผู้เคี้ยว ไปพบภรรยาโจทก์นั่ง
เฝ้าของอยู่ผู้เคี้ยว แต่ในที่ไกลเคี้ยวนี้ก็มีคนทำงานงัก
ไม้และมีเค็กเคี้ยวโคขบู่ควย ขณะพบภรรยาโจทก์
นั้นนายอชัก็ไปรับถึงพอก ๑

คำให้การของพระน้อยไม่ปรากฏว่าได้รับคำสั่งของ
จำเลยให้ไปรับ ๑

เรื่องสงสัยพระพลว่าเป็นชู้กับภรรยาเขา ๘๕

พิเคราะห์ที่จำนวนของฝ่ายโจทก์และฝ่ายจำเลยใน
ตอนนี้ ชี้ให้เห็นว่าจะเป็นเรื่องที่จำเลยและภรรยาโจทก์
นักแค้นกันไว้ ให้ภรรยาโจทก์ไปรับ ถ้าไม่เช่นนั้นใน
ภรรยาโจทก์จะรู้เวลาของจำเลย การที่ภรรยาโจทก์
พาน้องสาวไปรับแล้วชี้ให้กลับมาตามนายอู๋ไปชนของ
นั้น ก็สื่อให้เห็นว่าจะเป็นอย่างที่จำเลยและภรรยาโจทก์
จะหาช่องทำการล้นอันมีชอชอย่างใดอย่างหนึ่ง การ
ที่จำเลยแก้ว่าภรรยาโจทก์และน้องสาวรับของแล้วเดิน
ไปก่อน คนใดเดินไปที่หลังแต่ผู้เคี้ยว พอไปถึงก็
พบนายอู๋ไปรับพอดี คำแก้กันไม่น่าเชื่อเพราะระยะ
ทางที่ภรรยาโจทก์เฝ้าของอยู่นั้นห่างจากบ้านถึง ๑๐๐
เส้น คิดดูเวลาที่น้องสาวภรรยาโจทก์ไปตามนายอู๋จน
ถึงเวลานายอู๋เดินมาถึงที่นั้น จะเป็นเวลานานสักเท่า
ไร หากว่า ๑๐๐ เส้นนั้นเป็นค่าประมาณผิด แม้อัดลง
เพียง ๕๐ เส้นก็ยังเป็นเวลานานมากอยู่ จำเลยเดินตาม
หลังไป ถ้าหากไม่ไปแวะที่ไหนเลย โฉนดถึงจะข้าม
บ้านนั้น และเชื่อว่าที่ข้างทางนั้นมีผู้คนรู้เห็นอยู่ไม่เป็น

ที่ล้น จำเลยก็ไม่นำสืบมาหักล้างคำพยานโจทก์ได้ จึง
เป็นอันฟังว่าจำเลยไค้อยู่ในที่ล้นสองต่อสองกับนางทอง
มีภรรยาโจทก์ที่ระหว่างทางไปบ้านพะเนาหรือคอนอิน
อีกแห่งหนึ่ง ๑

๕. ข้อที่ท้าวจำเลยคักน้ำให้ภรรยาโจทก์กิน และ
จำเลยใช้ให้ภรรยาโจทก์ทอผ้าใส่รังให้ ตลอดจนท้าว
จำเลยยู่ให้ โจทก์และภรรยาท้าวชากากกัน เป็นข้อ
เท็จไม่สำคัญ และเป็นแค่คำหาคำแก้กันระหว่าง
โจทก์และจำเลยเท่านั้น ไม่มีคำพยานประกอบให้พิศุณณ์
ฉะนั้นไม่จำเป็นต้องยกขึ้นพิจารณา แต่ยังมีข้อหาและ
เหตุผลอื่นอีก อันควรยกขึ้นพิจารณาถึงพฤติการณ์ของ
จำเลยว่าจะมีความประพฤติหรือรักใคร่คลุกคลีกับภรรยา
โจทก์เพียงไร ถึงข้อที่ท้าวจำเลยเป็นผู้ชวนภรรยา
โจทก์ไปกรุงเทพ ๑ คับ จำเลยปฏิเสธให้การว่านาง
สัว นางสีทา ชวนเขาไปเป็นเพื่อน แต่คำให้การของ
นางสัวและนางสีทาไม่ปรากฏว่าได้ชวน เมื่อไปถึง
กรุงเทพ ๑ แล้วพักอยู่ ๓ วัน จำเลยกับภรรยาโจทก์

เรื่องสงสัยพระพลว่าเป็นชู้กับภรรยาเขา ๑๐๐

ก็กลับมาพร้อมกัน ครั้นเมื่อเดินทางมาถึงนครราชสีมา
แล้ว ถ้าจำเลยไม่ติดพันกับภรรยาโจทก์ ก็ไม่เห็นมี
อันจำเป็นจะต้องคิดตามเขาไปตั้งบ้านพระเนาหรือคอนอิน
อันเป็นบ้านมารดาบิดาของภรรยาโจทก์ และว่าเมื่อ
ไปนั้นก็มีแต่ภรรยาโจทก์และน้องสาวไปรัย ซอนยัง
แสดงให้เห็นชัดว่าจำเลยและภรรยาโจทก์สนิทสนม กัน
มาก ๆ ครั้นออกจากบ้านพระเนาหรือคอนอินแล้ว
เดินทางกลับไปบ้านน้ำเขียว เมื่อลงรถไฟที่สถานี
สุรินทร์แล้ว ในพวกเดียวกันนั้นนางสีวานางสีทานาย้อย
เดินกลับ ส่วนจำเลยกับพระน้อยนายหนอม พร้อม
ด้วยภรรยาโจทก์และบุตรพักอยู่เมืองสุรินทร์คนหนึ่ง รุ่ง
เช้าโดยสารรถยนต์กลับไปบ้านน้ำเขียวพร้อมกัน ใน
ระหว่างที่พักแรมอยู่เมืองสุรินทร์นั้น จำเลยและพระน้อย
ให้การว่า พวกตนไปพักที่วัดทุ่ง ส่วนภรรยาโจทก์
และบุตรไปพักที่โหนดไม้ทวาย นางสีวและนางสีทา
พระยานโจทก์ให้การว่า เมื่อไปซื้อของที่ตลาดสุรินทร์
ได้เห็นจำเลยกับภรรยาโจทก์พักอยู่โฮเต็ลด้วยกัน แต่

นายชัยพระยานโทยกกล่าวแย้งว่า เมื่อลงจากรถที่สถานี
 สุรินทร์นั้น นางสาวและนางสีทาไม้ไ้ไปซื้อของที่ตลาด
 ความค่อนนั้นพระยานโทยกให้การแย้งกัน แม้อย่างนั้น
 จำเลยก็ยังเปลืองให้หายสงสัยไม่ได้ว่าอาจจะพัวพันกับ
 ภรรยาโทยกก็ได้ เพราะบอกไม่ได้ว่า ภรรยาโทยก
 ไปพักที่ไหน อันที่จริงเดินทางไปมาด้วยกันตั้งแต่
 กรุงเทพฯ ๑ ถึงสุรินทร์ เมื่อลงรถต่างคนต่างไปในที่
 อันยังไม่ถึงบ้านเช่นนั้น จำเลยและพระน้อยควรวะ
 รุ้เรื่องราวภรรยาโทยกไปพักที่ไหน แต่ไม่จำเป็น
 จะต้องพิสูจน์จนถึงว่าจะพัวพันกันหรือไม่ก็ตาม เพียง
 แต่ได้ความว่าไปมาเป็นพวกเดียวกันก็เป็นเครื่องแสดง
 ว่าคงจะมีอันไม่งามอยู่แล้ว นอกจากการเดินทางไป
 มาด้วยกันแล้ว ยังมีข้ออื่นควรยกขึ้นพิจารณาหืออก
 คือ ข้อที่หาว่าจำเลยซื้อสร้อยคอและต่างหูให้ภรรยา
 โทยก แม้ในข้อนี้ก็ไม่จำเป็นต้องพิจารณาให้ยุ่งยากไป
 ถึงว่าจำเลยจะซื้อให้ด้วยเงินส่วนตัวหรือเป็นแต่รับพระ

เรื่องสงฆ์พระพลว่าเป็นชู้กับภรรยาเขา ๑๐๓

ขอให้ควยเงินของเขากัตาม ก็อยู่ในฐานไม่สมควร
ทั้ง ๒ ประการ ๑

เมื่อยกคำพระยานทั้ง โทกทั้ง จำเลยขึ้นไคร่ครวญ
ทโคยรอยคอบแล้ว ก็เห็นได้ว่าพระยานโทกมีน้ำหนัก
คิดว่าพระยานจำเลยมาก พระยานโทก ๓ ปาก คือ
นายอัย นางสีทาและนางสว ก็เป็นญาติอันสนิทของ
จำเลย ก็อนายอัยเป็นพี่ชาย นางสีทาเป็นพี่สะใภ้
นางสวเป็นน้ำสะใภ้ของจำเลย แม้พระยานเหล่านั้นจะได้
เคยมีสาเหตุโกรธเคืองกันกับจำเลย คือไม่พอใจกับ
นายอัยและนางสีทา เพราะเรื่องมฤคกที่นายอัยเป็น
ความกับนายคำกัที่ ที่ไม่พอใจกับนางสวเพราะไม่ได้
ช่วยขนของในเวลากลับจากกรุงเทพฯ ๑ ก็คือ เหตุ
เพียงเท่านั้นก็ไม่พอที่จะให้พระยานเหล่านั้นขียนขนจาก
โทกแล้วให้การปรักปรำใส่ความจำเลยดังเช่นนั้น ถึง
คำนายสิงห์พระยานจำเลยให้การนั้นเลย คุ้มเทศน์จึง
ให้ลงสันนิษฐานเห็นว่าจำเลยน่าจะเป็นผู้ ไม่บริสุทธิ์ แต่
พิจารณาไม่ไค้ความจริงถึงว่าจำเลยได้ทำชำเรากับนาง

๑๐๔ ประชุมวินิจฉัยข้อฎีกา ๓ ภาค ๓

ทองมีภรรยาโจทก์ แต่จำเลยตกอยู่ในฐานหมั้นหมอง
ต้องด้วยอนิยตสิกขาบทที่ ๑ คือจำเลยอาททำเมถุนได้
หรืออาททำกายสังสัคคะได้ หรืออาทไค้อยู่ในที่ตั้งของ
ข้อสอง ฐานโคฐานหนึ่งกับนางทองมี ภรรยาโจทก์
หนึ่ง แต่จำเลยไม่ได้รับสารภาพโดยชอบแก่เหตุ แต่
เหตุผลยังว่าจำเลยเป็นผู้มีความประพฤติคลุกคลีกับ
มาตุคามจนเป็นที่สงสัยน่ารังเกียจว่าจักเป็นผู้ไม่บริ-
สุทธิ์ เหตุนี้จึงวางโทษจำเลยโดยเจาะจงลงไปทีเดียว
ก็ไม่ผิดนัก เพราะอย่างนี้จึงชี้ขาดว่า จำเลยตกอยู่ในฐาน
หมั้นหมอง เปลื้องคนให้พ้นจากความสัมพันธ์รังเกียจ
ไม่ได้ ห้ามไม่ให้จำเลยเข้าสังวาสด้วยสงฆ์ และภิกษุ
ผู้หมั้นหมองอย่างนี้ไม่สมควรเป็นหัวหน้าปกครองสงฆ์
ให้ดอกจำเลยออกเสียหากตำแหน่งเจ้าอาวาสแห่งวัด
บ้านน้ำเขียวด้วย ๓

วินิจฉัยไว้เมื่อวันที่ ๔ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๗๓

พระธรรมปาโมกข์

เจ้าคณะมณฑลนครราชสีมา

พระวินิจฉัยอธิกรณ์

สมัยร่วม วัดท่าตำหนัก จังหวัดนครปฐม

ตั้งหาฐานขัณฑ์ของเงินรูปพรรณ

เมื่อวันที่ ๒๑ พฤษภาคม ๒๔๗๑ หลวงบริหาร
นิกรกิจ นายอำเภอ นครชัยศรี แจ้งเรื่องแก่พระครู
สุทธิสุนทร เจ้าคณะแขวงนครชัยศรีว่า เมื่อวันที่ ๑๑
เมษายน ๒๔๗๑ มีผู้ร้าย ๒ คนที่ชิงกระเป๋าทันทีอัน
บรรจุทองและเงินรูปพรรณ ๑ กระเป๋า บรรจุเครื่อง
นุ่งห่ม ๑ กระเป๋า ของนายเคี้ยวไซพ่อค้า วิ่งเข้าไป
ในวัดท่าตำหนัก ทั้งกระเป๋าบรรจุทองและเงินรูปพรรณ
ไว้ แล้ววิ่งต่อไป สมัยร่วมกับนายพ่วงกำลังทำงาน
อยู่บนศาลา ฯ หลวงบริหาร ฯ กับนายร้อยตำรวจเอก
ขณะคงชนบท รู้เค้าเงื่อนทางสืบสวน จึงพร้อมด้วย
นายเคี้ยวไซ ไปค้นที่บ้านนางจักษรรยาเก่าสมัยร่วม
ณ นายแดงบุตรสมัยร่วม ไม่พบของกลาง พบแต่

๑๐๖ ประชมนิพนธ์อักษรณ์ ๑ ภาค ๓

กระเป๋าทันที อันใครไม่ไค้ตัว เผลาไฟอยู่ภายในรั้วบ้าน
เหลือแต่หัวทักขีของบางชนิดซึ่งไม่ไหม้ เจ้าทรัพย์
จำไค้ว่าเป็นกระเป๋าและของนั้นของคน ๆ จึงเลยไป
วัดทำคำหนัก ตามสมือร่ำมว่ารัชฝากของอะไรไค้
ไว้บ้าง หรือเก็บของอะไรในวัดไค้ไว้บ้าง สมือร่ำม
ปฏิเสธว่าไม่มีใครนำของอะไรมาฝาก และไม่ไค้เก็บ
ของอะไรในวัดไว้เลย เจ้าหน้าทักขีก็ไค้ของกลาง
ในกองหนึ่งสี่เทศันที่ในกุฎสมือร่ำม ตามว่ายังมีอยู่
ที่ไหนอีก สมือร่ำมอีกเออนไม่ค้อยบอก ลงที่สูกก็นำ
เจ้าหน้าทักขีไปชุกไค้ของกลางที่ริมเสาไค้ดูนกุฎและบน
ชื้อโยสดี เจ้าทรัพย์เห็นก็จำไค้ทุกอย่างว่าเป็นของคน
แต่เจ้าทรัพย์ว่าไค้ยังไม่หมด เพราะของทั้งหมดรวม
ราคา ๓,๐๐๐ บาทเศษ ไค้คินคิกเป็นราคา ๑,๘๒๕
บาท ๗๕ สตางค์ บังชาครราคา ๑,๒๗๒ บาท ๆ แล้ว
หลวงบรรหาร ๆ มอขบัญญัติสิ่งของที่ไค้คิน และคำ
ไค้สวนปากคำสมือร่ำมณทักว่าการอำเภอก่พระครูสุทธิ
สนทร อันมีใจความเหมือนแจ้งความของหลวงบรรหาร

พระครูสุทธีสุนทรนำไปเสนอพระพุทธชินนายก ครัง
ยังมีสมณศักดิ์เป็นพระครู ขอให้คณะกรรมการ
จังหวัดพิจารณาวินิจฉัยที่เกี่ยวข้อง ๆ คณะกรรมการจังหวัด
วินิจฉัยว่า สมื่่อมรำนำรังเกียจระคองทุกขียปาวาชิก
ให้สึกเสียบ ๆ คำวินิจฉัยนี้ลงวันที่ ๒๔ มิถุนายน
๒๔๗๑ ๆ

สมื่่อมรำนอกชวณค่านคำวินิจฉัยคณะกรรมการจั
งหวัดต่อพระเทพสุธี ครังยังเป็นพระราชาสุธี เจ้าคณะ
มณฑล ว่ายังไม่ไค้ตามปากคำจำเลยเป็นค่น ๆ
ชวณลงวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๔๗๑ ๆ

พระเทพสุธีเห็นว่าคณะกรรมการชวณของ จึงสั่งให้
ไค้ชวณปากคำโจทก์จำเลยและพะยาน ๆ คำสั่งนี้
ลงวันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๔๗๑ ๆ

คณะกรรมการจังหวัดการไค้ชวณตามคำสั่งเจ้าคณะ
มณฑล แล้วส่งลงวันที่ ๒๑ กันยายน ๒๔๗๑ ๆ

คำให้การสมื่่อมรำนว่า ไค้เห็นคนร้ายวิ่งเข้ามา
ในวัด เลิกจากงานที่ศาลาเดินไปพบกระเป่าหนัง ค่อ

๑๐๘ ประชุมวินิจฉัยอธิกรณ์ ฯ ภาค ๓

ยื่นลงอธิกจึงไปทขิบกระเป่าหนึ่งนั้นไป โยสดี จักกฤษณะ
ที่กระเป่าหนึ่งออก เลือกของมีราคาไว้เช่นชื่อโยสดีอย่าง
ฝังไว้ริมเสาใต้ต้นกุฎีข้าง ซุกไว้ที่กองหนึ่งสี่เทศน์
ที่กุฎีคนข้าง เกือบของไม่ค่อยมีราคากลับบรรจุใน
กระเป่าหนึ่งนั้น นำไปทิ้งไว้ที่เค็ม ฯ

เจ้าคณะมณฑลสั่งให้สอยตามนายพ่วง ผู้ทำงานอยู่
ที่ศาลากับสมิธร่วม และพระยานจำเลยคือนายแดง
ลงวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๔๗๑ ฯ

คณะกรรมการจัดการคามสั่ง แต่ไม่พบหนังสือ
นำส่งเรื่องนี้ มีแต่เวลาไต่สวน ลงวันที่ ๗ ตุลาคม
๒๔๗๑ คงส่งภายในตุลาคม ๒๔๗๑ นั้นเอง ฯ

ต่อจากนั้นเจ้าคณะมณฑลนำจะวินิจฉัย ก็ยังไม่
วินิจฉัย ฯ ครั้นวันที่ ๒๒ เมษายน ๒๔๗๒ อัยการ
จังหวัดนครปฐมยื่นฟ้อง สมิธร่วมต่อศาลมณฑลนคร-
ชัยศรีว่า สมิธร่วมเก็บยกยอกของนั้นไปเป็นของคน
และรับของคนร้ายไว้ ฯ

บันทึกของ ฯฯ คุณหัสดี ๑๐๕

วันที่ ๕ กันยายน ๒๔๗๒ ศาลมณฑลนคร-
ชัยศรีพิพากษาว่า สมัยร่วมจำเลยมีความผิดฐาน
ลักขอกทองและเงินรูปพรรณ ให้จำคุก ๑ ปี แต่
จำเลยรับสารภาพโดยดี ให้ลดโทษจำลงกึ่ง ๑
ข้อหาว่าร้ายของคนร้ายไม่ไ้ความว่าจำเลยเกี่ยวข้องกับ
ต่อกับคนร้าย ให้ยกเสีย ๑ จำเลยรับสารภาพโดยดี
และมีอายุเข้าปูนชรา บวชมานาน ให้รอกการลงอาญา ๑

ขัยการอุทธรณ์ต่อมา ครั้นวันที่ ๕ กุมภาพันธ์
๒๔๗๒ ศาลอุทธรณ์กรุงเทพ ฯ พิพากษายกสัดขัย
ศาลเดิม ๑

ต่อจากนั้นเจ้าคณะมณฑลนครชัยศรีวินิจฉัยคำอุทธรณ์ของ
สมัยร่วม แต่ยังไม่วินิจฉัย ครั้นถึง พ.ศ. ๒๔๗๔ น
ชาวบ้านร้องขอให้วัดทำค้ำหนักเป็นวัดพระธรรมยุติก-
นิกาย และติดชกด้วยสมัยร่วมยังอยู่ติดนั้นรูปเดียว
ไม่เจริญ ข้าพเจ้าเห็นชอบด้วยในการให้วัดนั้นเป็นวัด
พระธรรมยุติกนิกาย จึงมีหนังสือลงวันที่ ๑๔
มิถุนายน ๒๔๗๔ เเทอนให้เจ้าคณะมณฑลจัดการ

หมตอายุ 18/04/2565

๑๑๐ ประชมนิพนธ์อภินิหาร ๑ ภาค ๓

กับสมม่อม่ามเสีย และให้สั่งพระครูสุทธิสุนทรจักพระ
ธรรมยุติกาไปอยู่ ๑

เจ้าคณะมณฑลแห่งวินิจฉัย ลงวันที่ ๒๔ กรกฎาคม
๒๔๗๔ ให้สั่งสมม่อม่ามและห้ามมิให้ขวชอีก ฐาน
นำวังเกียจกิริยาอาการเช่นนั้นของสมม่อม่าม เป็นเงา
แห่งทุกขียปาราชิก ๑

สมม่อม่ามอุทธรณ์คำวินิจฉัยของเจ้าคณะมณฑลต่อ
ข้าพเจ้า เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าวินิจฉัยคามมติแห่งมหา-
เถรสมาคมโดยมาก ให้สั่งสมม่อม่ามและห้ามมิให้ขวช
อีกต่อไป เพราะสมม่อม่ามต้องทุกขียปาราชิกตั้งแต่หิบบ
กระเฝ้าหนั่งนั้นมา เพราะกิริยาอาการของสมม่อม่าม
สื่อให้เห็นโดยจิตต์เป็นลำดับ คือหิวกระเฝ้าหนั่งนั้น
ไปโยสัด จักกัญแจกระเฝ้าหนั่งนั้น เลือกเอาของมี
ราคาขึ้นไว้บนช้อโยสัดข้าง ผั่งไว้ ไค่ฉุนกุกูบข้าง ชุก
ไว้ในกองหนังสือเทศน์ตักกุกูบข้าง เจ้าหน้าทีถามว่า
รยฝักของอะไร ใครไว้ข้าง หรือเก็บของอะไรที่ทิ้งอยู่

ในวัดไร่ขิง ก็ปฏิเสธ เจ้าหน้าทีนั้น ก็ไต่ของกลาง
ในที่ ๓ แห่งนั้น ๆ ใต่ยกคำอุทธรณ์ของสามีร่วมเสีย ๆ
ให้เจ้าคณะท่านพระวินัยบัญให้สามีร่วมฟังแล้ว
ปฏิบัติให้ขึ้นไปคังพระวินัยบัญนี้ ๆ

วินัยบัญไว้ดเว้นที่ ๑๙ กันยายน พ.ศ. ๒๔๗๔

(ลงพระนาม) กรมหลวงชินวราวุธราช

ประทับตราสถลคณานิเขครัมมหาสังฆปริณายก

ไว้เป็นสำคัญ

จากแดงการณัคคะสงฆ์ เด่ม ๑๑ หน้า ๕๖๕ ๆ

พระวินิจฉัยอติกรณ

เรื่องทำร้ายร่างกายและทำให้

เสื่อมเสียอติสรภาพ

อติกรณระหว่าง	{	พระผืน วัชระนระสงคราม โจทก์
		พระสมุหทัยที่ ๑ พระขุนราชกิจ
		ภราวีสัย (แกง) ที่ ๒ พระประภิชัย
		ที่ ๓ พระพยอมที่ ๔ สามเณรเนียม
		ที่ ๕ วัชระนระสงคราม จำเลย

อติกรณเรื่องนี้ เก็บพระผืน วัชระนระสงครามไว้
 เป็นโจทก์กล่าวหาว่า เมื่อวันที่ ๒๖ กันยายน คศ
 ๒๔๗๔ นี้ เวลากลางวันราว ๑๙ นาฬิกาเศษ พระ
 สมุหทัยจำเลยที่ ๑ พร้อมด้วยจำเลยอีก ๔ รูปวัดเคียว
 กัน ไคยงธจากลุ่มรวมทำร้ายร่างกายโจทก์ แล้วจับ
 ทิวโจทก์นี้มัดด้วย ไคยงธจากลุ่มรวมทำร้ายร่างกายโจทก์ แล้วมัด
 ทิวโจทก์นี้มัดด้วย ไคยงธจากลุ่มรวมทำร้ายร่างกายโจทก์ แล้วมัด
 ทิวโจทก์นี้มัดด้วย ไคยงธจากลุ่มรวมทำร้ายร่างกายโจทก์ แล้วมัด
 ทิวโจทก์นี้มัดด้วย ไคยงธจากลุ่มรวมทำร้ายร่างกายโจทก์ แล้วมัด
 ทิวโจทก์นี้มัดด้วย ไคยงธจากลุ่มรวมทำร้ายร่างกายโจทก์ แล้วมัด

ประหารและทำให้เสื่อมเสียอิสสรภาพ ๑๑๓

เขี้ยวและเสื่อมเสียอิสสรภาพ เหตุเกิดที่วัดชนะ-

สงคราม อำเภอพระนคร จังหวัดพระนคร.

ความทางใต้สวนของพระมณฑลเทพมุนี ปลัดคณะ
แขวงใน พระนคร ปรากฏโดยคำพระยานฝ่ายโรคภัยและ
คำวิเสสสารภาพของจำเลยเอง ไม่มีข้อควรสงสัยว่าจำเลย
ทั้งหมดจะมีไต่กระทำผิดทั้งห้า เป็นแต่จำเลยแก้ว
ไต่กระทำเพราะโรคภัยเป็นโรคจิตต์ และที่กระทำก็เพื่อ
ให้โรคภัยหายโรค แต่ปรากฏความรายงานตรวจโรค
ของโรงพยาบาลและคำให้การชั้นตำรวจ ว่าโรคภัยมีไต่
มีอาการเป็นโรคจิตต์แม้แค่นั้น จึงพระมณฑลเทพมุนี
เสนอความเห็น ว่า พระสมุห์ขี้บจำเลยที่ ๑ ไต่กระทำ
แก่โรคภัยโดยเจตนาร้าย ควรลงโทษไม่ให้เป็นผู้ใหญ่
และปรับอาชญาพิศษจำเลยนอกนั้นเว้นสามคน
นิยมจำเลยที่ ๕ ปรับอาชญาพิศษ ส่วนสามคน
นิยมปรากฏว่าทำตามคำพระสมุห์ขี้บให้ปล่อยตัว
พ้นข้อหาไป.

๑๑๓/๑๘/๐๔/๒๕๖๕

๑๑๔ ประชมนิพนธ์อักษรณ์ ฯ ภาค ๓

เมื่อพิจารณาตามมูลกรณีประกอบกับข้อความทั้งต้น
เห็นว่าอักษรณ์เรื่องนี้ได้เกิดขึ้นโดยความพยายามมาก
ร้ายของจำเลยที่ ๑ กับพวกโดยแท้ กล่าวคือมีนัยว่า
โรคที่ซึ่งอยู่ร่วมคณะกับพวกจำเลย เข้าใจว่าจำเลย
ที่ ๑ และที่ ๒ ได้ประพฤติกินไม่สมควรแก่สมณวิสัย
แล้วมักกล่าวด้อยค่าเป็นที่ชกใจจำเลยที่ ๑ และที่ ๒
เนื่อง ๆ จึงเป็นสาเหตุให้พวกจำเลยกระทำแก่โรคที่
อย่างรุนแรงโดยปราศจากการอุอรรม.

ไต่ความดังนี้ เห็นว่าการกระทำของจำเลยกับพวก
ได้เป็นไปด้วยวาทะอันโหดร้าย โดยมีมุ่งหมายจะ
กลบเกลื่อนความประพฤติออกทางของคน ชอบที่จะ
ตั้งวินัยคหกรรมเป็นอย่างหนัก บัญญัติจึงมีว่า การ
ลงโทษแก่ที่พระมวงศเทพมุนีเสนเณรานั้น จะพอควร
แก่ความผิดหรือไม่.

ในทางอาณัติกร อักษรณ์รูปนี้มีหลักฐานพอที่จะ
ฟ้องขโมยโทษจำเลยกับพวกฐานทำร้ายร่างกายและ

ประหารและทำให้เสื่อมเสียอิสสระภาพ ๑๑๕

ฐานทำให้เสื่อมเสียอิสสระภาพ อันอาจต้องรับพระราช
อาญาถึงจำคุก.

ส่วนทางพุทธจักร การลงโทษเพียงลดฐานะไม่ให้
เป็นผู้ใหญ่และปรัยอายุที่ปาจิคตัย หรือเพิ่มทัณฑกรรม
เพื่อให้แรงขนั้นั้น เป็นการสมควรแก่ภิกษุผู้มีหิริวี
ระอายุแก่ข่าขเท่านั้น หากเป็นการเพียงพอแก่ภิกษุผู้
มิไ้ใจกำนไม่.

เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าจึงวินิจฉัยให้ลงโทษจำเลยกับ
พวก เว้นสามแฉกเนียมจำเลยที่ ๕ ดังนี้ คือ.

๑. ให้ถอดพระสมุห์ขยจากสมณศักดิ์.

๒. ให้ปรัยอายุที่ปาจิคตัยแก่พระสมุห์ขยกับพวก
เพราะให้ประหารแก่ภิกษุอันคามสิกขาบทที่ ๔ แห่ง
สหัมมิกวรรค และให้แสดคงอายุดีเป็นการสงฆ์.

๓. ให้ขัพพาชนิกกรรมพระสมุห์ขยกับพวกเสียจาก
วัคษนะสงกรรม แต่ออกใบสุทธิให้ และห้ามมิให้
เจ้าอาวาสวัคษนะสงกรรมรับเข้าไว้ อีกเป็นอันขาด.

๑๑๖ ประชุมวินิจฉัยอักษรณ์ ฯ ภาค ๓

ส่วนสามเฉมเนียมจำเลขที่ ๕ ยังอยู่ในฐานะ
เขาร่วมและอยู่ในอำนาจของจำเลขที่ ๑ ในเบื้องต้น
อาจประพฤติกดล้มตัวได้ ให้ปล่อยตัวพ้นโทษไป แต่
ให้เรียกตัวมาว่ากล่าวสั่งสอนเพื่อให้รู้สำนึกชวยเป็น
คดีต่อไป.

ใต้พระมณฑลเทศมนนีปลัดทูลกระแวงใน พระนคร
ปฏิบัติภารกิจที่ใต้ วินิจฉัยไว้ ๑

วินิจฉัยไว้เมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๗๔

(ลงพระนาม) กรมหลวงชินวราธิบดี

จากแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม ๑๘ หน้า ๖๕๑ ฯ

พระวินิจฉัยอธิกรณ์วัดอินทรวิหาร

ระหว่าง | คณะสงฆ์ | โจทก์
 | พระครูอินทรสมาจารเจ้าอาวาสจำเลย

อธิกรณ์นี้หากนักขัตตวงเกี่ยวว่าจำเลยต้องทักขียปาราชิก เพราะรับจำเงินวัดไม่ตรงตามบัญชี ที่ระเถือกกันไว้เป็นประโยชน์คน พวกโจทก์ได้ยื่นฟ้องกล่าวโทษจำเลยต่อพระราชเมธี เจ้าคณะหมวดๆ นำเสนอพระธรรมโกศาจารย์ เจ้าคณะแขวงกลาง จังหวัดพระนครๆ ได้วินิจฉัยแล้วโดยละเอียดดีถ้วน ข้าพเจ้าได้ตรวจสำนวนและคำวินิจฉัยนั้นแล้ว เป็นการถูกต้องด้วยประการทั้งปวง ข้าพเจ้าไม่จำเป็นต้องวินิจฉัยอีกให้เปลืองอายุ แต่ข้าพเจ้าจักกล่าวถึงเรื่องคณะสงฆ์ทำอำนาจแก่เจ้าอาวาส เช่นยังค้ำให้เจ้าอาวาสคำนินทามรุตหมายของคน ๗ ข้อ จะยกขึ้นกล่าวแต่ข้อ ๕ ว่า กิจการอันเกิดขึ้นแก่คณะ เป็นการตั้งกติกากัด

พ.ศ. ๒๔๗๕ 18/04/2565

๑๑๘ ประชมนิพนธ์ย่อธกรณ ๗ ภาค ๓

การถ่ายทrophyเพื่อการใด ๆ ก็คือ ขอให้ประชุมสงฆ์ลง
ความเห็น และเมื่อได้วินิจฉัยตามมติจากที่ประชุมแล้ว
จึงนับว่าเป็นความสำเร็จครั้งนี้ นี้เป็นการบังคับให้เจ้า
อาวาสทำอะไรตามลำพังไม่ได้ ต้องได้รับอนุมัติจาก
คณะสงฆ์ก่อนจึงทำได้ เจ้าวัดเท่ากับเป็นเลขานุการของ
คณะสงฆ์ คณะสงฆ์วินิจฉัยถูกเจ้าอาวาสเหลือเกิน
ไม่นับถึงพระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์
ร.ศ. ๑๒๑ บ้าง ในนั้นเจ้าอาวาสมีหน้าที่ มีอำนาจ
ทั้งปรากฏในนั้น ฉะนั้นเจ้าอาวาสทำอะไรก็ได้แล้วแต่
เจ้าอาวาส ไม่ต้องปรึกษาใครก็ดำเนินการไปได้ ใคร
จะหารือก็หารือตามควร คณะสงฆ์ในพระราชบัญญัติ
นั้นไม่ปรากฏว่าให้มีอำนาจอย่างไร แต่อำนาจรวมคา
งก็มีอยู่อย่างหนึ่งคือ ในชั้นต้นเมื่อคณะสงฆ์เห็นเจ้า
อาวาสประพฤติไม่ควรถ้อย่างไร ก็ควรหาทางชักเคื้อน
โดยอาการเคารพ ฐานเป็นอุปัชฌาย์อาจารย์ เมื่อ
ท่านไม่ใยดีจะฟังคำทำตาม ก็ควรหาทางทำหนังสือ
ร้องเรียนต่อเจ้าคณะเหนือเจ้าอาวาสให้ช่วยชักเคื้อน

แต่จะใช้อำนาจโดยตรงไม่เกรงครหาอย่างไร ก็ฟ้อง
เจ้าอาวาสต่อเจ้าคณะเหนือเจ้าอาวาส ก็เมื่อพระราช
บัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. ๑๒๑ ยังใช้
อยู่ ก็ต้องดำเนินกิจการกันเคยมา ฯ

ข้าพเจ้าขอเถียงคณะสงฆ์ว่า จะประพฤติดะไรอย่า
ให้ผิดกรรมวินัยและพระราชบัญญัติ ถ้าประพฤดิให้
ผิดแตกไป ชาวบ้านจะหมกครัทธาไม่ทำบุญก็จะพา
กันออก ฯ

ก็วินัยของเจ้าคณะแขวงถูกต้องอยู่แล้ว ให้เจ้า
คณะบังคับการไปคามนั้น ยกอุทธรณ์ของคณะสงฆ์
ผู้เขียนโทษเสีย ฯ

วินิจฉัยไว้เมื่อวันที่ ๒๐ กันยายน พ.ศ. ๒๔๗๕
(ลงพระนาม) กรมหลวงชินวราวุธวิวัฒน์

ประทับตราสกลคณะอิเษครัมมหาสังฆปริณายก
จากแสดงการณคณะสงฆ์ เล่ม ๒๐ หน้า ๔๓๗ ฯ

คำวินิจฉัย อธิกรณ

ระหว่าง	{	คณะสงฆ์วัดอินทรวihar	โจทก์
		พระครูอินทรมหาจาร	
		เจ้าอาวาสวัดนั้น	จำเลย

หาว่าจำเลยนำเงินของวัดไปใช้จ่าย

โดยไม่แจ้งให้สังฆิทราบ ทังมี

บัญชีหลักฐานอยู่ไม่พร้อมมูล

มูลเหตุที่จะเกิดอิกรณเรื่องนชน คือ เมื่อปลาย
 ศก ๒๔๗๔ พระครูอินทรมหาจารได้แจ้งแก่คณะสงฆ์
 ในวัดอินทรวiharว่า เงินของวัดที่เบิกจากกรมกัลปนา
 มาใช้จ่ายค่าแรงไฟฟ้านั้นไม่เพียงพอ พระครูไม่
 สามารถจะจ่ายเงิน ส่วนตัว ทครองให้เพียงพอได้ จึง
 จำเป็นต้องเลิกการใช้ ไฟฟ้าตามกฎพระภิกษุทั้งปวงเสียด
 ๑๒๐ ๑๒/๑๖/๒๕๖๓
 ๑๒๐ ๑๒/๑๖/๒๕๖๓
 กงใช้แต่สาธารณสถานของวัดคืออุโบสถและศาลา กษ

ใช้จ่ายเงินวัดผิดประเภท ๑๒๑

ที่กุฏิของพระครูเองโดยฐานเป็นเจ้าของวัด ส่วนกุฏิ
พระภิกษุ นอกนั้นระจำนนำมัน กักให้ ใช้จ่ายละ ๒ ขวก
ต่อเดือน และใ้กุฏิจัดการตามนี้ เป็นเหตุให้พระ
ภิกษุทั้งหลายมีความระแวงสงสัยว่า เงินค่าไฟฟ้านั้น
อื่นที่จริง เพียงพอ แต่เหตุใดท่านพระครูว่าไม่พอ
ทั้งเมื่อจำนนำมัน กักจ่ายละ ๒ ขวกต่อเดือน ซึ่งอาจ
สันนิษฐานได้ว่าคงมีเงินเหลือ ก็มีใ้แก่น้ำขมิ้นปลั่ง
ทราบว่า หากมีเงินเหลือจะใ้ ใช้จ่ายอย่างไรต่อไป
นี้เป็นเหตุให้เกิดความระแวงยิ่งขึ้น จึงเป็นเหตุใ้โดย
ระแวงถึงเงินรายใ้ของวัดประเภทอื่น ๆ อีกด้วย ครั้น
ถึงเวลาวันใกล้เข้าพรรษาศกนี้ พระครูใ้ร่างกติกา
ระเบียบการลาไปนอกวัด และระเบียบการทำวัตรเข้า
ค่ำขึ้น ซึ่งระใ้ประกาศใ้ ในวันเข้าพรรษา คณะสงฆ์
คงระทราบ เป็นเหตุไม่พอใ้ จึงใ้พร้อมใจเตรียม
การกันไว้พร้อมมูล.

ครั้นเมื่อวันที่ ๑๘ กรกฎาคม ซึ่งเป็นวันเข้าพรรษาศกนี้ เวลา ๑๘ นาฬิกา เมื่อพระภิกษุสงฆ์ใ้ประชุม

๑๒๒ ประชุมวินิจฉัยข้ออิกรณ ๙ ภาค ๓

ทำกิจอธิษฐานพรพรษาเสร็จแล้ว พระครูได้ขอโอกาส
อ่านประกาศข้ออิกรณระเบียบการลาและการทำวัตรเช้า
ค่ำสำหรับวันนั้น เมื่อพระครูได้อ่านประกาศขอลงแล้ว
คณะสงฆ์มีได้ คัดค้านข้ออิกรณนั้น ครั้นแล้วคณะ
สงฆ์จึงได้ขอโอกาสอ่านข้อความประสงค์ของคณะสงฆ์
๗ ข้อ และขอบัญญัติชี้รายวิธีรายจ่ายสำหรับวัตรทั้งหมค
ในเวลานั้น พระครูได้นำมาแสดงแก่บิดคำไฟฟ้า คำ
ถ่ายเทถึงข้อม และค่าน้ำประปา ๓ อย่างเท่านั้น
แล้วสงฆ์ก็พากันตรวจโดยยิด เมื่อตรวจดูแล้วปรากฏ
ว่า เงินที่จ่ายค่าไฟฟ้าไปนั้นน้อยกว่าเงินที่เบิกมาจากกรม
กัลปนา โดยทำบัญชีรวมบอกทุกข้อมรวมกัน เป็นอัน
ว่ายังมีเงินเหลืออยู่อีก ส่วนบัญชีรายวิธีรายจ่าย
ประเภทอื่น ๆ นั้นเองก็ช่วยเป็นเวลาก่อน ที่พระครูไม่
ทันเตรียมตัวไว้ และเนื่องด้วยกิจการเข้าพรรษา
มีการไปทำวัตรพระเถรานุเถระเป็นต้น พระครูจึงไม่
สามารถจะแสดงให้ทันได้ตามเวลาที่นัดไว้ ครั้นวัน
ที่ ๒๑ คณะสงฆ์จึงได้ ขนพ้องต่อพระราชเมธี เจ้าคณะ

ใช้จ่ายเงินวัดฝักประเภท ๑๒๓

หมวด วัดสามพระยา เป็นคำฟ้อง ๔ ข้อ เจ้าคณะ
 หมวดนำเสนอสืบเจ้า ข้าพเจ้าตรวจคร่าวข้อเห็นเป็น
 ทวิพิมพ์คดี ๑๘ ข้อ จึงค้นไปให้ลงข้อด้วยลายมือคน
 คณะสงฆ์ทำคำฟ้องยื่นใหม่ตรงต่อข้าพเจ้า เช่นข้อ
 ด้วยลายมือคน แต่น้อยไป ๒ ข้อ คงมีเพียง ๑๖
 ข้อ เมื่อได้แจ้งข้อหาให้พระครูอินทรสมาจาร ยิน
 คำแก้แล้ว จึงไต่หนักประชุมคณะกรรมกร ไต่สวน
 ปากคำโจทก์จำเลย ณวัดเขษุมณพิตร์ เพื่อพิจารณ
 ความเข้าใจของภิกษุผู้ลงข้อว่า เป็นผู้รู้พร้อม หรือไม่
 เมื่อวันที่ ๘ สิงหาคมศกนี้ คงได้ฟังคำให้การที่พอ
 ฟังได้เพียง ๓ ปาก คือพระมหาเกศ พระทองอ่อน
 และพระพิมพ์เท่านั้น นอกนั้นเพียงลงข้อตามๆ หา
 มีความเข้าใจในอธิกรณ์นั้นโดยแท้จริงไม่ และได้ไต่หนัก
 ประชุมอีก ๒ ครั้งในวันที่ ๑๐ และวันที่ ๑๒ สิงหาคม
 ชักถามจำเลยและพระยานข้าง เพื่อประกอบคดี กับ
 ไต่หนักไต่สวนเพิ่มเติมอีกครั้งหนึ่ง เมื่อวันที่ ๒๓
 สิงหาคม ครั้นแล้วจึงไต่ลงมติพร้อมกันวินิจฉัยเป็น
 ข้อๆ ดังต่อไปนี้.

๑๒๔ ประชุมวินิจฉัยข้อกรณี ๆ ภาค ๓

ข้อ ๑. โจทก์กล่าวหาว่า เงินที่เบิกมาจากกรม
กัลยนา เกือบละ ๓๔ บาท ๗๕ สตางค์ หักจาก
การใช้จ่ายแล้ว คงเหลืออีก แต่ตัวเงินไม่มี ท่าน
พระครูชี้แจงว่า เงินที่เหลืออยู่ได้ ชื่อของใช้สำหรับ
วัดเสียหมดแล้ว ไม่ได้ทำบัญชีไว้ ค่าแก่ของจำเลย
ว่า เงินที่เบิกจากกรมกัลยนา เกือบละ ๓๔ บาท
๗๕ สตางค์นั้น เป็นค่าแรงไฟฟ้าเพียง ๒๘ บาทถ้วน
เป็นค่าถ่ายถึงช่วงเกือบละ ๖ บาท ส่วนอีก ๗๕ สตางค์
เป็นค่าพาหนะของผู้ไปเบิก ฝ่ายโจทก์ก็รับรองใน
การแยกประเภทเงินเหล่านี้ ส่วนค่าน้ำประปาไม่
เกี่ยวกับเงินเหล่านี้ ไม่ต้องพูดถึง กรรมการได้
พิจารณาแล้ว คงได้ความว่าการใช้ไฟฟ้าของวัด
อินทรวินัยได้เริ่มใช้มาแต่กัน ศก ๒๔๗๑ เงินที่
เบิกจากกรมกัลยนา กล่าวเฉพาะค่าไฟฟ้า และหัก
ค่าพาหนะให้ผู้เบิกแล้ว ในศก ๒๔๗๑ รวบรวม
ตลอดเป็นเงิน ๓๓๓ บาท จ่ายเป็นค่าแรงไฟฟ้าใน
ศกนั้น ๓๑๘ บาท ๒๕ สตางค์ คงมีเงินเหลือ ๑๕

ใช้จ่ายเงินวัดผิดประเภท ๑๒๕

บาท ๗๕ สตางค์ ในสภ ๒๔๗๒ เงินที่เบิกมาเป็นเงิน ๓๓๖ บาท ยังมีเงินที่นายกฯช่วยค่าไฟฟ้าอีก ๘ บาท รวมเป็นรายได้สำหรับค่าไฟฟ้า ๓๔๔ บาท จ่ายเป็นค่าแรงไฟฟ้าและค่าตรวจสายในสภนั้น ๓๒๕ บาท ๕๐ สตางค์ คงมีเงินเหลือ ๑๘ บาท ๕๐ สตางค์ ในสภ ๒๔๗๓ เงินที่เบิกมาเป็นเงิน ๓๓๖ บาท จ่ายเป็นค่าแรงไฟฟ้าในสภนั้น ๓๓๔ บาท ๒๕ สตางค์ คงมีเงินเหลือ ๑ บาท ๗๕ สตางค์ เมื่อรวมทั้ง ๓ สภ คงเป็นเงินเหลือ ๓๕ บาทถ้วน ในสภ ๒๔๗๔ เงินที่เบิกมาเป็นเงิน ๓๓๖ บาท รายได้ค่าแรงไฟฟ้า ยึดจากตู้หยอดในโบสถ์ ๕ บาท ๕๐ สตางค์ พระมทาเถกฯช่วยค่าไฟฟ้า ๓ บาท ๗๕ สตางค์ รวมเป็นรายได้สำหรับค่าไฟฟ้า ๓๔๕ บาท ๒๕ สตางค์ จ่ายเป็นค่าแรงไฟฟ้าในสภนั้น ๓๕๔ บาท ๗๕ สตางค์ รายจ่ายเกินรายได้ ๘ บาท ๕๐ สตางค์ การที่เงินไม่พอจ่ายเพราะสภนี้ เป็นเหตุให้พระครูแจ้งแก่คณะสงฆ์ในวัดว่า เงินไม่พอจ่ายจำเป็นต้องเลิกการใช้ ไฟฟ้า

๑๒๖ ประชุมวินิจฉัยข้อกรณี ๆ ภาค ๓

ตามกฎพระภิกษุทั้งยวงเสีย เมื่อกล่าวเฉพาะศก
๒๔๗๔ นี้แล้ว เป็นการไม่พอจริง ทั้งข้างเกินค่าแรง
ไฟฟ้าสูงมาก เช่นในเคื่อนกันขายจนถึง ๓๕ บาท
๕๐ สตางค์ เงินเบิกมาเฉพาะค่าไฟฟ้าเพียง ๒๔
บาท ไม่พอดัง ๗ บาท ๕๐ สตางค์ แต่เมื่อถึงทั้ง
ศกแล้ว ก็เข้าเนื้อเพียง ๘ บาท ๕๐ สตางค์เท่านั้น
แต่พระมหาเถรว่า ยังมีเงินที่ผู้บริจาคนอกศกเฉพาะ
ค่าไฟฟ้าอยู่อีก แต่ได้ สืบทางผู้บริจาคแล้วได้ความว่า
เขามอบให้สีกแล้วแต่เจ้าอาวาส จึงไม่สมควรมายาทก
ในชั้นนี้ ทศณะสงฆ์กล่าวว่ายังมีเงินเหลืออยู่ เมื่อ
คิดถึงทั้งแต่แรกใช้ ไฟฟ้ามานี้ ก็ยังมีเงินอยู่จริง พระ
ครูรับรองในชั้นนี้ แต่จำหน่ายว่าได้ ใช้ไปในการวัด
เสียหมดแล้ว ก็มีใบสำคัญที่ได้นำเสนอมาร่วมมูล
แต่หาได้บอกคณะสงฆ์ให้ทราบแต่แรกไม่ ข้อนี้น่าจะมี
ว่าพระครูเป็นเจ้าอาวาส จะมีสิทธิจ่ายทรัพย์สินส่วนนี้
เป็นของวัดไปในการของ วัด โคขมิได้ บอกให้สงฆ์
ทราบได้หรือไม่ เจ้าอาวาสผู้ปกครองวัด เป็นผู้สนอง

ใช้จ่ายเงินวัดฝึกประเภท ๑๒๗

ในของสงฆ์ตลอดจนถึงทรัพย์สินที่เป็นสมบัติของวัดอันอยู่ใน
ในความรับผิดชอบ เมื่อนำไปใช้จ่ายประโยชน์ส่วนกุศล
โดยเข้าใจในสิทธิของคนเกินไป ทางพระวินัยท่านว่า
เป็นภิกขาไทย คือจะต้องรับผิดชอบหรือทรัพย์สินนั้นให้พอ
ราคา และระปรับอาชวักได้เพียงดูลงจ่ายเท่านั้น ถึงท่ว
อย่าง พระวินัย ฉัย อธิกรณ์ ของ สมเด็จ พระสังฆราชเจ้า
เรื่องพระครูธรรมวิจารย์ เจ้าอาวาสวัดศรีสุคาราม นำ
ขอแรกของสงฆ์ ๑ คู่ อันแกะเป็นพระพุทธรูปซึ่งเป็น
ของเก่า แลกเปลี่ยนพระรูปสมเด็จพระมหาสมณะเจ้า
กรมพระยาปวเรศวริยาภรณ์ ไว้เป็นของคนลงวันที่
ที่ ๒ มิถุนายน คศ ๒๔๖๖ ลงในแถลงการณ์คณะ
สงฆ์เล่ม ๑๑ ภาค ๔ นั้น ในอธิกรณ์เรื่องนี้ พระครู
อินทรสมากรมิได้นำมาใช้จ่ายประโยชน์ส่วนคน ใช้จ่าย
จ่ายไปในการวัดทั้งนั้นคือ ในคศ ๒๔๗๑ ใช้จ่ายเป็น
ค่าปูนขาว สารส้มและครามเป็นเงิน ๔ บาท ๑๕
สตางค์ หักจ่ายเงินที่เหลือค่าไฟฟ้า ๑๕ บาท ๗๕
สตางค์ คงเหลือเงิน ๖ บาท ๖๐ สตางค์ ในคศ

๑๒๘ ประชมนวินิจฉัยข้อชักรณ ๑ ภาค ๓

๒๔๗๒ มิได้จ่ายอะไรจึงมีเงินเหลือจากค่าไฟฟ้า ๒
ศก รวมกันเป็นเงิน ๒๕ บาท ๑๐ สตางค์ ในศก
๒๔๗๓ ใ้จ่ายเป็นค่าแรงเงินทำบันได ๒๐ บาท
จ่ายซื้อปูนซีเมนต์ ปูนขาวและทราย ๑๓ บาท ๕๐
สตางค์ รวมเป็นจ่าย ๓๓ บาท ๕๐ สตางค์ หัก
กัเงินค่าไฟฟ้าที่เหลือรวม ๓ ศก จึงเป็นเข้าเนื้อไป
๖ บาท ๖๕ สตางค์ ในศก ๒๔๗๔ มีเงินรายไ้
ประเภทอื่นนอกจากค่าไฟฟ้าอีก ๒๓ บาท ๔๕ สตางค์
แต่ค่าไฟฟ้าในศกนี้ ก็ขึ้นมากจนเกินทุนรายไ้ของ
ไฟฟ้า ๙ บาท ๕๐ สตางค์ ทั้งใ้จ่ายประเภทอื่น
อีก ๒๑ บาท ๑๕ สตางค์ แต่ใ้หักค่าถ่ายเทถึง
ร่วมในเคอน มีนาคมลง ๕๐ สตางค์ หักเงินราย
ไ้รายจ่ายทั้งแต่กันจนตลอดสิ้นศก ๒๔๗๔ นี้ จึง
เข้าเนื้อไป ๑๓ บาท ๓๕ สตางค์ ในศก ๒๔๗๕
นี้ เกิดชักรณเมื่อวันที่ ๑๘ กรกฎาคม แต่บิลค่า
ไฟฟ้าเพิ่มมาเก็ยจำนวนเคอน เมษายน พฤษภาคม และ
มิถุนายนรวม ๓ เดือน เมื่อวันที่ ๒๑ กรกฎาคม

ให้จ่ายเงินวัดผัดประเภท ๑๒๕

ฉะนั้นในเวลาเกิดอิกรรณ จึงยังไม่ทราบจำนวนเงินที่
เหลือแน่นอน ครั้นถึงเวลาพิจารณา ก็ทราบเพียง
จำนวนเดือนมิถุนายนคือ เงินที่เบิกจากกรมกัลปนา
ละเพาะค่าไฟฟ้าเดือนละ ๒๘ บาท ๓ เดือนเป็นเงิน
๘๔ บาท จ่ายค่าไฟฟ้า ๓ เดือน เป็นเงิน ๒๔ บาท
๕๐ สตางค์ ซอน้ำมันก๊าดแรกเดือนละ ๒ ขบ รวม
๓ เดือน ๖ ขบ เป็นเงิน ๑๕ บาท ๕๐ สตางค์ จึง
รวมเป็นจ่ายค่าไฟฟ้าและน้ำมันก๊าด ๔๐ บาทถ้วน คง
เหลือเงิน ๔๔ บาท ส่วนบิลค่าเทอดังกล่าวลดลงจากที่
จ่ายเดิมเดือนละ ๕๐ สตางค์ มีบิลจ่ายเพียงจำนวน
เดือนเมษายนและพฤษภาคม ๒ เดือน เป็นลดลง ๑
บาท ขวดยกเงินที่ยังมีให้จ่ายในจำนวนเดือนมิถุนายน
อีก ๖ บาท จึงรวมเข้ากับเงินไฟฟ้าเป็นเงินเหลือ ๕๑
บาท เมื่อหักกับเงินที่จ่ายเกินในสัปดาห์ก่อน ๆ จึงเป็น
เงินเหลือเพียง ๓๗ บาท ๖๕ สตางค์ เดือนข้างหน้า
ยังจะเหลืออีก ๆ ไป เงินที่เหลือเหล่านี้ยังมีตัวเงินอยู่
ในความรับผิดชอบของพระครูอินทรสมาจาร.

ก็เป็นได้” ส่วนพระยานอื่น โจทก์นำสืบไม่ได้ และมีบัญชีของนายอินทร์ไว้รองอยู่ และเงินที่ได้จากคู้หยอดในอโยธยาและในศาลา ก็มีบัญชีไว้รองอยู่แล้ว.

ข. เงินขายคอกไม้ มีบัญชีของนายสิบเอกอินทร์ไว้รองอยู่แล้ว

ค. เงินขายพื้น มีบัญชีปรากฏว่านายเปล่งเป็นผู้ขาย ครั้งพระชาตยสุภกิจเป็นมัครนายก ก่อนคก ๒๔๗๑ ก่อนนั้นมาไม่มีการขาย โจทก์ค้านว่ามีการขายคือมาอีก ได้เรียกพระยามาสัย ๒ ปากคือ นางเฮียภรรยา นายร้อยโททองสุข และนางถม ผู้รับมอขฉันทะนางอุ้น มาเบิก ก็ได้ความไม่สมคำค้านของโจทก์.

ง. เงินขายผลไม้ ในวัดตลอดจนใบของสก นายสิบเอกอินทร์จำหน่ายว่า ได้รัคซื้อข้าวเหนียวข้าง มะพร้าวข้าง ทูเรียนข้าง มารัคทำถวายภิกษุในวัดทุกคราว แต่ไม่ได้ทำบัญชีไว้ เพราะเห็นว่าเงินของเล็กน้อย.

จ. เมื่อครั้งนายถ้อยอุปสมบท ช่วยเสียบเงินค่าแรงไฟฟ้า ๘ บาทจำเลยไว้รองแล้ว.

๑๓๒ ประชมนวินิจฉัยข้อกรณี ฯ ภาค ๓

นายสียเฮกอินทร์ได้^๕ ขึ้นบัญชีรายรับเงิน^๕ เนื่องในการ
ฌาปนกิจ และเงินค่าผูกคอกไม้^๕ ในวัดเป็นจำนวนเงิน
๑๒๓ บาท และรายจ่ายค่าซื้อหนังสือ^๕ และสิ่งของเครื่อง
ใช้^๕ ในวัดและจ่ายค่าแรงคนทำงานในวัดเป็นจำนวนเงิน
๑๑๑ บาท ๖๒ สตางค์ หักแล้ว จึงมีเงินเหลืออยู่กับ
นายสียเฮกอินทร์อีก ๑๐ บาท ๓๘ สตางค์.

ข้อ ๓. เงิน ๑,๐๐๐ บาท ที่เบิกจากกรมกัลป์นา
มาสร้างครุฑของสงฆ์ แต่สงฆ์หาได้รับขำรงเสมอหน้า
กันไม่ คงใช้เป็นบ้านอยู่ของนายสียเฮกอินทร์ และ
นายสียเฮกอินทร์ยังได้ทำหน้าที่คนงาน ได้รับผลประโยชน์
ของวัดทางกรมกัลป์นาอีกเดือนละ ๒๕ บาท ทุกๆ
เดือน สงฆ์เห็นว่าการทำงานที่ทำนั้นไม่สมกับเงินที่เสียไป
จำเลยแก้ว่าเดิมคิดจะจัดหาวิธีมาขำรงภิกษุสามเณรใน
วัดตามสมควร แต่เนื่องจากโอกาสนี้เป็นสมัยชัศคัก
จึงยังไม่สามารถจะจัดให้ล่วงไปได้ แต่ก็ได้จัดอาหาร
แจกจ่ายขำรงคามครวาศสมควร ส่วนข้อที่ว่านายสียเฮก

ใช้จ่ายเงินวัดผลิตประเภท ๑๓๓

อินทร์วัยเงินเดือน ๒๕ บาท แล้วทำงานไม่สมกับเงิน
นั้น นายสียเฮกอินทร์แก่กว่า แม้ในเวลาที่คุณไม่อยู่
โดยคิดราชการ ก็มีผู้อื่นทำแทนตัวอยู่ แต่ฝ่ายโจทก์
ก็ยังเห็นว่าไม่พอ ซ่อนเป็นการยาก เพราะหัดถกรรม
ไม่มีประมาณมูลค่าโดยแน่นอน ถ้านายสียเฮกอินทร์
สามารถทำให้เห็นว่า เป็นการเพียงพอได้ ในกาลต่อไป
เป็นการดี.

ข้อ ๔. เว้นหลังหนึ่งในบริเวณอาราม เป็นของ
นางสุกผู้มรณะในคำหาของโจทก์กล่าวที่ไม่ปรากฏว่า
ผู้มรณะถวายไว้เป็นส่วนตัวพระครูอินทรวรสมาจาร หรือ
ถวายไว้เพื่อประโยชน์แก่อาราม ในข้อนี้หนังสือ
ถวายของนางใจผู้พี่ของนางสุกเป็นพระยานอยู่ว่า “เรือน
มารคาของภคินีนี้ ภคินีขอถวายท่านพระครู แล้วแต่
ท่านพระครูจะให้ ใครเช่าก็ตาม จะให้ ใครอยู่ก็ตาม
นิมนต์ท่านพระครูซ่อมแซมเขาก็แล้วกัน” (ลงนาม)
ใจ ๑ เมื่อมพระยานอย่างนั้นแล้วก็หมดคดีอุทหา.

ในอุทธรณ์เรื่องนี้ คณะสงฆ์ฝ่ายโจทก์กล่าวหาว่า จำเลยเป็นไม้ผู้บริสุทธิ์ ประพดลิ่งวงอทินนาทานสิกขาบทอันไม่มีทางเป็นไปได้ เมื่อจำเลยแสดงไต่ท้าวพิจารณา มา ก็เห็นว่าเป็นการเพียงพอล้วนแล้ว จำเลยก็มีเพียงเป็นผู้สำรองในจำนวนเงินที่ยังเหลืออยู่ จึงพร้อมกันวินิจฉัยให้ยกข้อหานั้นเสีย แต่หลังจากอุทธรณ์แล้วไป จำเลยจะต้องมีบัญชีแสดงรายได้รายจ่ายของวัดเป็นหลักฐาน โดยชัดเจน.

อนึ่ง อุทธรณ์เรื่องนี้เกิดขึ้นเพราะเหตุเลิการใช้ไฟฟ้าตามกฎพระภิกษุ เมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่ามิเงินพอใช้ได้ หน้าที่จะต้องจัดการให้ ได้ ใช้ ไฟฟ้าทั่วทั้งอารามคงเดิม แต่จะต้องได้รัยความรับรองของคณะสงฆ์ก่อน เพื่อหากเงินค่าแรงไฟฟ้าไม่พอจนจะช่วยกันได้เพียงไร.

ขอให้คณะสงฆ์วัดอินทรวีหาร ทั้งเจ้าอาวาสและพระภิกษุในปกครองจงกลัยมีความสามัคคีพร้อมเพรียงกันโดยชอบด้วยพระธรรมวินัย ถ้าหากพระภิกษุรูปใด

ให้จ่ายเงินวัดผิดประเภท ๑๓๕

ซึ่งมีความรังเกียจอยู่ เมื่อออกพรรษาแล้ว ก็ง้อย้ายไป
อยู่ณอารามอื่น จะออกใบสุทธิให้.

วินิจฉัยไว้เมื่อวันที่ ๓๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๗๕

คณะกรรมการ พระธรรมโกศาจารย์

„ พระราชเมธี

„ พระสรภานก์

จากแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม ๒๐ หน้า ๔๓๕ ฯ

พระวินิจฉัยอธิการณ์

ระหว่าง	{	นายเป็ลียน	โจทก์
		พระอธิการพร	จำเลย

นายเป็ลียน ทั้งบ้านเรือนอยู่ในที่ธรณีสงฆ์ของ
 วัดคอนเมือง โดยพระอธิการพร วัดคอนเมือง อนุญาต
 ให้อยู่ ไม่ต้องเสียค่าเช่า เพราะเคยเป็นมัคคนามาก
 วัดนั้นมาก่อน กล่าวโทษพระอธิการพรว่า ทำการปฏิ-
 สังขรณ์ถาวรวัตถุในวัดคอนเมือง เข็บบังเงินที่ปฏิสัง-
 ขรณ์ไว้เสียบ้าง ไม่ทำงานหมกคั่วเงิน ได้ยื่นข้อหา
 ต่อเจ้าคณะหมวดวัดหลักสี่ ๆ เห็นเป็นอธิการณ์ใหญ่
 หากันถึงยาราชิก จึงไต่สวนปากคำตามแต่จะทำได้แล้ว
 นำเสนอให้เจ้าคณะแขวงชน จิงหวักพระนคร วินิจฉัย
 เจ้าคณะแขวงชนไต่สวนอีกข้างประการ แล้วพิจารณา
 พร้อมด้วยพระกรรมการ วินิจฉัยยกฟ้องโจทก์ ๆ ไม่ยอม
 ท้ามวินิจฉัยของเจ้าคณะแขวงชนนั้น จิงชนออกธรณ

หาว่าขักยอกเงินสร้างโบสถ์ ๑๓๗

คำวินิจฉัยของเจ้าคณะแขวงบนนั้นต่อมา ข้าพเจ้า
ได้ตรวจสำนวนและคำวินิจฉัยของเจ้าคณะแขวงบนโดย
ถี่ถ้วนแล้ว เห็นว่าเจ้าคณะแขวงบนวินิจฉัยถูกต้องตาม
ทำนองคลองธรรมคดีแล้ว ไม่พบตรงไหนวินิจฉัยผิดพลาด
เพราะเหตุนี้ข้าพเจ้าไม่จำเป็นต้องวินิจฉัยอีกให้เสียเวลา
สั่งขึ้นตามคำวินิจฉัยของเจ้าคณะแขวงบนนั้นทุกข้อ ให้
เจ้าคณะอำเภอพระวิหารนี้ให้คู่ความฟัง แล้วยังคงการ
ตามพระวินิจฉัยนี้ ๑

วินิจฉัยไว้เมื่อวันที่ ๒๔ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๗๕

(ลงพระนาม) กรมหลวงชินวราลงกรณวิวัฒนา

ขอแสดงการคัดสรรสำเนา ๒๐ หน้า ๔๗๒ ๑

คำวินิจฉัยอชกรณ

ระหว่าง { นายเปลี่ยน รอดจาก โจทก์
พระอธิการพร วัดคอนเมือง จำเลย

วัดสามพระยา

วันที่ ๒๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕

พระราชเมธี พร้อมด้วยพระเปรียญ วัดสามพระยา
คือ พระมหาพน ป. ๗ พระมหาพ็อบ ป. ๕ พระมหา
บุญปลุก ป. ๓ รวมเข้าเป็นคณะ ใ้ส่วนพิจารณาและ
วินิจฉัยอชกรณ

ในระหว่าง { นายเปลี่ยน รอดจาก โจทก์
พระอธิการพร เจ้าอาวาสวัดคอนเมือง จำเลย

เรื่องราวขักขอกเงินของวัด ๒,๐๐๐ บาท

ในอชกรณเรื่องน โจทก์ฟ้องว่าเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๒

-๒๔๗๓ โจทก์ยังเป็นมัคคณายกวัดคอนเมืองอยู่
หม่อมตาย 18/04/2565

โจทก์ก็จำเลยได้จัดการมีเทศน์ และเรียโจทก์เสีย

หาว่านำเงินวัดไปทำประโยชน์ส่วนตัว ๑๓๕

ค่าเช่าที่วัด ใ้เงินรวม ๓,๘๓๘ บาท ๕๐ สตางค์
แล้วได้นำมอให้จำเลยไว้เพื่อสร้างโบสถ์ เมื่อสมัย
พ.ศ. ๒๔๗๒-๒๔๗๓ จำเลยทำบัญชีรายการ
ก่อสร้างแล้วโกหกโจทก์ว่า ได้จ่ายเงินหมดแล้ว
โจทก์หลงเชื่อจำเลย จึงได้ลงชื่อรับรองในบัญชี แล้ว
นำส่งกรมรักษาทึหลวงและถัดปนา แต่ความจริงการ
สร้างศาลาน้ำหน้าโบสถ์ นายทองนางพร้อมเป็นเจ้าของ
ของก่อสร้าง มีรายการตามบัญชีท้ายฟ้องของโจทก์
คงมีเงินรายใ้ใน พ.ศ. ๒๔๗๒-๒๔๗๓ เหลืออยู่
ที่จำเลยอีก ๒,๐๐๐ บาทเศษ จำเลยขักยกเอาเงิน
จำนวนนี้ไปสร้างห้องแถวในที่คินของวัด เพื่อให้คนเช่า
รวม ๑๐ ห้อง แล้วจำเลยเก็บค่าเช่ามาเป็นประโยชน์
ส่วนตัวเสีย ด้วยเหตุนี้โจทก์จึงฟ้องขอให้พิจารณ
แล้วนึคคหะจำเลยออกจากหน้าที่เจ้าอาวาสวัดคอนเมือง.

จำเลยปฏิเสธในข้อที่หาว่าขักยก และให้การว่า
เงินรายใ้ความที่โจทก์ห้ามจำนวน ๓,๘๓๘ บาท ๕๐
สตางค์นั้นจริง แต่เงินรายนี้ใ้มอให้นายถ้วนเก็บ

๑๕๐ ประชุมวินิจฉัยอธิการณ์ ฯ ภาค ๓

และให้นายฟุ้งเป็นผู้ทำบัญชี ซึ่งในขณะนั้นนายถ้วน
นายฟุ้งยังเป็นพระภิกษุอยู่ แต่เวลานี้ได้ลาสิกขาไป
แล้ว แต่ยังทำหน้าที่อยู่ตามเดิม จำเลยได้จ่ายเงินใน
การก่อสร้างโบสถ์ เริ่มตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๒ เป็นต้น
มาคือ ทำซุ้มประตู ๔ ซุ้มสิ้นเงิน ๘๐๐ บาท ทำซุ้ม
หน้าต่าง ๑๐ ซุ้มสิ้นเงิน ๑,๖๐๐ บาท ทำฐานซุกชี
สิ้นเงิน ๔๐๐ บาทเศษ สร้างศาลา ๑ หลังสิ้นเงิน
๖๑๗ บาท (ค่าสร้างศาลาปรากฏในบัญชีที่จำเลยยื่น
เป็นพยาน) ลากพนโบสถ์ สิ้นเงินเท่าไรจำไม่ได้
แต่มีปรากฏในบัญชี (ปรากฏในบัญชีรวม ๔๐๐ บาท
๓๕ สตางค์) และใน พ.ศ. ๒๔๗๒ นั้น จำเลย
กับนายทอง นายเคื่อน นายแมน นายชิต ได้ไป
ซื้อไม้ที่บ้านนา จังหวัดนครนายก ซื้อไม้ได้ ๕๕ ต้น
ราคา ๖๕๐ บาท เป็นเงินของวัด ๑๕๐ บาท นอก
จากนี้เป็นเงินส่วนตัวของจำเลย ไม้รายนี้ได้นำมาใช้
ทำโรงเรียนนถกรรม และทำศาลาหน้าโบสถ์ จำ
เงินค่าทำโรงเรียน ๖๕๐ บาท เป็นเงินของวัด ๒๗๐

หาว่านำเงินวัดไปทำประโยชน์ส่วนตัว ๑๕๑

บาทเศษ นอกนั้นเป็นเงินของจำเลย และในปี พ.ศ. ๒๔๗๓ จำเลยได้เอาไม้ที่เหลื่ออยู่ปลูกห้องแถวให้แก่วัด เพื่อเก็บค่าเช่าบำรุงโรงเรียนนักธรรม คงปลูกได้ ๔ ห้อง นายทอง นายเกื้อน นายมัน นายซึก ช่วยทำห้องแถวนั้นไม้ได้จ้าง แต่จำเลยจ่ายเงินให้เป็นรางวัล และจ่ายค่าอาหารเลี้ยงคนทำงานรวมเป็นเงิน ๖๐๐ บาทเศษ เป็นของวัด ๔๐๐ บาท นอกนั้นเป็นเงินของจำเลย ครั้นถึงปี พ.ศ. ๒๔๗๔ จำเลยได้จัดการปลูกห้องแถวให้แก่วัดอีก ๖ ห้อง ได้จ่ายเงินค่ารางวัลและค่าอาหารเลี้ยงคนงานรวมเป็นเงิน ๘๐๐ บาท เป็นเงินของวัด ๕๐๐ บาท เป็นเงินของจำเลย ๔๐๐ บาท ในปี พ.ศ. ๒๔๗๓ จำเลยกับนายทองได้ไปหัวทวาย จังหวัดนครสวรรค์ เพื่อซื้อไม้ทำซ้อฟ้าไฮสดี แต่ซื้อไม่ได้ ค่าพาชนะในการไปคราวนั้นต้น ๒๐ บาท เป็นของจำเลย เมื่อโถกถาดออกจากหน้ากั่มักคนายกแล้ว จำเลยได้มอบหน้าที่มีคคนายกให้ขุนเนิน ๑ กำนัน นายไผ่รุ่งผู้ใหญ่บ้าน นายชอก

๑๔๒ ประชมนวินิจฉัยข้ออธิกรณ ๑ ภาค ๓

นายข้าข้า เป็นผู้ทำแทน และให้นายยอดเก็บเงิน
ค่าเช่าห้องแถว ใต้ห้องละ ๓ บาทข้าง ๔ บาทข้าง
แล้วนายยอดนำไปมอบพระภิกษุชิต สามเณรวัยผู้ค้น
บัญชีไว้ อนึ่งเงินค่าเช่าที่ ๆ คืนของวัด ยังตกค้าง
อยู่ที่ โทกอีก ๑๘๗ บาท.

โทกนำสัปปะยาน ๓ ปาก คือ ทิวโทกเบิก
ความว่า ที่จำเลยทำบัญชีรายจ่ายในการก่อสร้าง
พ.ศ. ๒๔๗๒-๒๔๗๓ ว่าสร้างศาลา ๑ หลังสิ้นเงิน
๖๑๗ บาท ทำซุ้มประตูโบสถ์ ๔ ซุ้มสิ้นเงิน ๘๐๐ บาท
ทำซุ้มหน้าค่างสิ้นเงิน ๑,๖๐๐ บาท ทำฐานซุกชี
สิ้นเงิน ๔๒๐ บาท ปลูกหินโบสถ์สิ้นเงิน ๔๐๐ บาท
นั้น โทกไม่เชื่อว่าเป็นจริง โทกได้สืบตามนายทอง
นางพร้อม นายทอง นางพร้อมบอกว่า สร้างศาลา
ใช้จ่ายเงินของวัดประมาณ ๒๐๐ บาทเศษ จึงเข้าใจ
ว่าจำเลยยกออกไป ๔๐๐ บาทเศษ ทำซุ้มประตู ๔
ซุ้มราคาซุ้มละ ๑๒๐ บาท รวม ๔๘๐ บาท จึงเข้าใจ
ไหวว่าจำเลยยกออกไป ๓๒๐ บาท ทำซุ้มหน้าค่าง

หาว่านำเงินวัดไปทำประโยชน์ส่วนตัว ๑๔๓

ราคา ๘๐๐ บาท จึงเข้าใจว่าจำเลยยกยอกไป ๘๐๐ บาท ทำฐานชุกชีสิ้นเงินราว ๑๕๐ บาทเศษ จึงเข้าใจว่าจำเลยยกยอกไป ๒๗๐ บาทเศษ ส่วนการตกพนโยสถนั้น โจทก์เห็นจำเลยใช้พระภิกษุและศิษย์ทำปูนขาว ทราบ ก็ใช้ที่เหลือจากทำโยสถ ซ่อมต๋ยูนชั้เนนค้อย่างเกี้ยว สิ้นเงินราว ๑๐๐ บาท จึงเข้าใจว่าจำเลยยกยอกไป ๓๐๐ บาท ในการสร้างโยสถคราวนี้ โจทก์ประมาณรายจ่ายที่สิ้นไป ๑,๖๘๐ บาทเศษ เพราะฉะนั้นเงินจึงคงเหลืออยู่ที่จำเลย ๒,๐๐๐ บาทเศษ จำเลยได้ยกยอกเงินจำนวนนี้ไปเป็นประโยชน์ส่วนตัว ได้ใช้จ่ายไปในสิ่งเหล่านี้ คือ เมื่อย พ.ศ. ๒๔๗๒ จำเลยเอาไปวางมัจจำชอไม้ทันครวนายก ๒ คราว รวมสิ้นเงิน ๕๐๐ บาทเศษ แต่ไม่ได้ไม้มา และได้ไปซื้อไม้ที่ปากน้ำโพสิ้นเงิน ๓๐๐ บาท ไม่ได้ไม้มาอีกเหมือนกัน ที่โจทก์ทราบว่าจำเลยจ่ายเงิน ๓ คราว รวม ๘๐๐ บาท เพื่อซื้อไม้ แต่ไม่ได้ไม้มา ก็ทราบจากนายทองพระบาน เงินที่ยังเหลือ

๑๔๔ ประชมนิพนธ์น้อยชักรณ ๑ ภาค ๓

นอคนั้น จำเลยเอามาสร้างห้องแถว ๘ ห้อง ในที่ดิน
ของวัด ห้องแถวนี้ นายทองเป็นผู้ทำ แต่จำเลยจะ
จ้างหรือไม่ สิ้นเงินเท่าไรค่าเช่าเดือนละเท่าไร และ
ใครเป็นผู้เก็บ โจรกัไม่ทราบ โจรกัก็คิดเขาเองว่าเป็น
ห้องแถวส่วนตัวของจำเลย.

โจรกัเพิ่งทราบว่าจำเลยยกยอกเงินจำนวนนี้เมื่อ
พ.ศ. ๒๔๗๔. จำไม่ได้ว่าเดือนอะไร เพราะโจรกัได้อ่าน
บัญชีที่จำเลยทำไว้ เกิดความสงสัยว่าไม่ควรจะ
สิ้นเงินมากมายดังนี้ จึงไต่ขอตรวจสิ่งที่จำเลยทำไว้
กับไต่สืบตามช่างผู้ทำกุ จึงไต่ทราบ โจรกัได้นำบัญชี
รายรับ - จ่าย พ.ศ. ๒๔๗๒-๒๔๗๓ สังกกรมรักษา
ที่หลวงและกลับนำมาเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๔ เดือนอะไรจำ
ไม่ได้ แต่จำได้ว่าในวันเดียวกับวันที่โจรกัขึ้นโยธา
ออกจากหน้าที่มัคคนายก เมื่อลาออกแล้วราว ๕ เดือน
หรือ ๖ เดือน จึงได้นำอริกรณนี้มาฟ้อง.

นางพร้อมเบิกความว่า การสร้างศาลา ใต้
กระเบื้อง อยู่น ทราบ ไม่ช้า ระบุแนง กลอน พัน

หาว่านำเงินวัดไปทำประโยชน์ส่วนตัว ๑๔๕

รอด ทั้งชั้นบนชั้นล่าง ของวัด แต่จะเป็นราคาเท่าไร
ประมาณไม่ได้ สิ่งของนอกจากของวัดแล้ว ได้จ่าย
ซื้อด้วยเงินของพระยาน และของผู้มีศรัทธาบริจาครวม
๒๐๐ บาทเศษ การทำนั้นพระยานทำด้วยศรัทธา ไม่มี
ค่าจ้างรางวัลอย่างไร คนทำมี ๓ คน คือพระยาน
นายทอง นายสวัสดิ์ และให้การต่อไปว่า การทำ
ซุ้มประตู ซุ้มหน้าค่าง และก่อฐานซุกชี มีผู้ทำคือ
นายทอง นายมั่น นายสวัสดิ์ ยืนซุ้มประตูและ
ซุ้มหน้าค่าง พระยาน นายเคียบ นายกลีบ นายสวัสดิ์
ประดิษักระรอก นายทอง นายชน เป็นคนก่อ พระยาน
นายสวัสดิ์ เป็นคนประดิษักระรอก แต่เมื่อจวนเสร็จ
นายกลีบ นายชมาทำด้วย นายชิต เป็นคนทำปูนให้
ช่างชั้น นายเชอ นายค หรือชื่ออะไรจำไม่สู้แน่ เป็น
คนโหดกปูน ประดิษักระรอกฐานพระพุทธรูปต้นเวลาเดือน
เศษ ซุ้มประตูและหน้าค่างสิ้นเวลา ๓ เดือนเศษ การทำ
ไม่ใช่เป็นการจ้าง เป็นแต่จำเลยให้รางวัล เงินรางวัล
ก็ เงินที่จ่ายซื้อของในการนั้นก็ เป็นของวัดสิ้น

หมตอายุ 18/04/2565

๑๕๖ ประชมนิพนธ์ขอยุทธย ๗ ภาค ๓

ท้าวพระยานไคว้รับรางวัลอาภิตยละ ๓ บาทข้าง ๕ บาทข้าง
รวมเงินรางวัลที่พระยานไคว้รับในการทำทั้งหมด ๕๖ บาท
พระยานทราวว่าเจ้าเลขให้ค่าจ้างรางวัลแก่ผู้^๑อื่นอีกคือ นาย
สวัสดิ์^๒ก็เดือนละ ๒๐ บาท นายทองโต^๓อาภิตยละ ๓ บาท
ข้าง ๕ บาทข้าง รวมรางวัลที่นายทองโต^๓ ฉะเพาะ
ทำชุมนุมประตูและหน้าต่าง ๕๐ บาท ค่าข้าวสารอีก ๕๐
บาท ส่วนรางวัลค่าทำซุก^๔พระยานไม่ทราวว่าได้
เท่าไร นายมั่น^๕ได้วันพระกลางเดือนกับวันพระต้นเดือน
วันพระละ ๓ บาท นายชิต^๖ได้ ๒ บาท นายกลีบ^๗ได้
๑ บาท นายเคี้ย^๘แรกฝึกหัด^๙ได้ ๕๐ สตางค์ นาย^{๑๐}
โต^{๑๑} ๒ บาท คนทั้ง ๕ นี้จะได้เป็นรายวันหรือรายเดือน
พระยานไม่ทราว ส่วนนายเชอ^{๑๒} พระยานไม่ทราวว่าได้
ค่าจ้างหรือไม่.

ส่วนของที่จ่ายมาใช้ ในการนี้ พระยานทราวอยู่
๒๖ อย่างคือ วิก^๑ชื่อกระแจะสีเหลือง สีขาว สีขาว ประมาณ
๗ หาบ หาบละ ๓๗ บาท กระแจะสีเขียวหาบกว่า ๗
หาบละ ๕๐ บาท น้ำมันกุลิต^๒ถึงละ ๑๓ บาท กัด^๓

หาว่านำเงินวัดไปทำประโยชน์ส่วนตัว ๑๕๗

จำไม่ได้ นำนับขาง ๒ ข้าง ๆ ละ ๔ ขาท นอกจากนั้น
พระยานไม่ทราบ.

การลากหินโยสต์ พระยานเห็นพระทำ มีมรราช
คนเคียวคือคนโย จะใช้ย้ายโยในการนี้เท่าไร พระยาน
ไม่ทราบ.

นายทองเบิกความว่า จำเลยได้ทำพระยานไปทำ
ฐานชุกชี ชุ่มประคองและหน้าค่างโยสต์ การทำนั้น
มิใช่เป็นการจ้าง แต่จำเลยให้เป็นรางวัลชากิยัลละ
๕ ขาทข้าง ๔ ขาทข้าง นอกจากพระยานแล้ว ยังมี
คนอื่นทำอีกด้วย คือ นายแมน นายสวัสดิ์ นางพร้อม
นายสวัสดิ์ได้เป็นเดือน ๆ ละ ๒๐ ขาท จะทำอยู่ที่เดือน
พระยานไม่ทราบ นายแมน นางพร้อมได้รางวัลค่าแรง
แต่จะได้อะไรไม่ทราบ นอกจากคนเหล่านี้แล้ว
ยังมีนายกลีบ นายเซอ นายค็อก จำเลยได้ให้รางวัล
แก่เด็กพวกนี้บ้าง ที่ทราบได้ก็เพราะว่าราว ๑๕ วัน
พวกเด็กเคยบอกว่าได้ ๑ ขาทข้าง ๒ ขาทข้าง ถึงของ
ก็นำมาใช้ ในการก่อสร้างชุ่มประคองชุ่มหน้าค่าง ฐาน

๑๔๘ ประชุมวินิจฉัยยอชกรณ ๑ ภาค ๓

ชุกชี เป็นของวัดทั้งหมด พระยานทำอยู่ประมาณ
๒ เดือนเศษ ยังไม่ทันแล้ว ก็ขึ้นไปนครสวรรค์เสีย
กับญาติ ไป ๗ วันกลับ เมื่อกลับแล้ว จำเลยชวน
ไปบ้านนา จังหวัดนครนายก เพื่อซื้อไม้มาทำห้องแถว
ไปเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๒ หรือ พ.ศ. ๒๔๗๓ จำไม่ไว้
ในการซื้อไม้ จำเลยก็วางมัดจำไว้กับพวกข้าก่อน
แล้ว แต่จะเป็นจำนวนเงินเท่าใดพระยานไม่ทราบ คง
ได้ไม้ที่วางมัดจำไว้ ๑๑ ท่อน ซื้อใหม่บ้าง ไม้ที่
ซื้อใหม่สิ้นเงิน ๑๐๐ บาทกว่า รวมไม้ทั้งหมด ๕๐
ท่อนเศษ แล้วล่องลงมาวัดคอนเมือง จ้างเขาเลื่อย
ขดละ ๗ หรือ ๘ บาท ะได้ ไม้ที่ยกพระยานไม่ทราบ
เหลือไม้ที่ยังไม่ได้เลื่อยอีก ๒ ท่อน ไม้ที่เลื่อยแล้ว
เอาไปสร้างห้องแถว พระยานเป็นคนทำ ทำแล้วเสร็จ
๔ ห้อง ทำเป็นโครงไว้ ๗ ห้อง จำนวนเงินที่สร้าง
ห้องแถวเป็นของวัด พระยานออกข้างเล็กน้อยเป็นค่า
เลื่อยยกคนทำงาน ห้องแถวนี้เมื่อสร้างเสร็จแล้วมีคน
เช่า ค่าเช่าห้องละ ๔ บาท พระยานเป็นคนเก็บค่าเช่า

หาว่านำเงินวัดไปทำประโยชน์ส่วนตัว ๑๔๕

เก็บแล้วนำส่งวัด ขึ้นเค็มพระยานคกตลงกัยจำเลยว่า
จะแย้งคำเข้าคนละครึ่ง คือเป็นของพระยานครึ่งหนึ่ง
เป็นของวัดครึ่งหนึ่ง แต่ภายหลังพระยานย้ายลงมาอยู่
กรุงเทพฯ เลขตกตลงถวายวัดเสีย ส่วนไม้ที่เหลือ
อีก ๒ ท่อนนั้น พระยานเลื้อยออกเป็นเสาไม้ ๑๖ ต้น
เอาไปทำเสาศาลาแทนเสาของโทก เพราะเสาศาลา
ที่โทกออก เขาไปทำเสาโบสถ์เสีย.

เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๒ หรือ พ.ศ. ๒๔๗๓ จำไม่ได้
พระยานกัยจำเลยได้ไปที่หัวทราย จังหวัดนครสวรรค์
เพื่อไปหาซื้อไม้ทำห้องแถวเพิ่มเติม ได้ยินจำเลย
พูดว่า จะไปหาไม้มาทำซ้อฟ้าโบสถ์ แต่ไม่ได้ไม้มา
เพราะไม้ไม่มี การไปคราวนี้ สิ้นเงิน ๑๐๐ บาท
เงินนี้เป็นของจำเลย.

ซุ้มประตู ๔ ซุ้ม ซุ้มหน้าต่าง ๑๐ ซุ้ม ฐานซุกซี
ที่สร้างเสร็จแล้ว พระยานกระวาก ๑,๘๐๐ บาทเท่านั้น
แต่คำใช้จ่ายพระยานไม่ทราบว่าสิ้นเงินเท่าไร การลาก

๑๕๐ ประชุมวินิจฉัยข้อฉกรรจ์ ๑ ภาค ๓

พน โปสถ์ พระยานเห็นพระและศิษย์วัดคอนเมืองคำ
จะใช้จ่ายสิ้นเงินเท่าไร พระยานไม่ทราบ.

รวมเงินรางวัลที่พระยานได้รับจากโจทก์ในการทำ
ชุมนุมประชุมหน้าท่า่งและก่อสร้างซุกชี จำไม่ได้ว่า
เท่าไร นอกจากเงิน จำเลยเคยให้ข้าวนสารประมาณ
๒๗ บับ.

ส่วนการสร้างศาลา โจทก์ จำเลย พระยาน ภรรยา
ของพระยานตกลงกันสร้างขึ้น มีของวัดอยู่ข้างคือ
กระเบื้อง ฝา พนชนบนชั้นล่าง เคาหม้อ ปูน ทราบ
เป็นของวัด ที่ออกไปในการชงสิ่งของเหล่านี้ พระยาน
ประมาณว่าสิ้นเงินวัดราว ๒๐๐ บาทเศษ เงินที่จ่ายของ
นอกจากของวัดแล้ว เป็นของพระยานกับของผี มีครุฑอา
บริหาค การทำศาลาหลังนี้ พระยานมิได้รับค่าจ้าง
รางวัลอย่างใด คนอื่นที่ทำงานอยู่ด้วย ก็มิได้เหมือนกัน
พระยานประมาณราคาศาลาหลังนี้ว่าราว ๖๐๐ บาทเศษ.

พระยานจำเลย ๒ ปากคือ นายควน ผู้รักษาเงิน
นายพุง ผู้ทำบัญชีต่างเบิกความประกอชกัน.

หาว่านำเงินวัดไปทำประโยชน์ส่วนตัว ๑๕๐

นายคว้น เขิกความว่า เมื่อพระยานบั้งขวชอยู่ มี
หน้าที่รักษาเงินรายได้ของวัดคอนเมือง โทกโจทก์
และจำเลยทั้งคู่ให้ รายได้ ในพ. ศ. ๒๔๗๒-๒๔๗๓
โจทก์นำมาขอให้พระยานต่อหน้าจำเลย เพื่อรักษาไว้
ก่อน เมื่อจำเลยต้องการจะใช้จ่ายเงินในการวัดทำใด
ก็ต้องมาเบิกจากพระยาน และต้องบอกพระยานว่าจะเบิก
ไปทำอะไร แล้วพระยานทำบัญชีไว้เป็นส่วนตัว เมื่อสิ้น
ปีแล้ว โจทก์จำเลยนายฟุ้ง และพระยานได้ประชุมกัน
พระยานเสนอบัญชีรายละเอียดยกทำไว้ เมื่อที่ประชุม
ตกลงกันแล้ว นายฟุ้งจึงลงบัญชีใหญ่ เมื่อลงบัญชี
ใหญ่แล้ว บัญชีรายละเอียดยของพระยาน พระยานทิ้งเสีย
ในเรื่องทำบัญชีนายฟุ้งเขิกความรับรองว่า ในเวลาทำ
บัญชีต้องประชุมกันคือ โจทก์ จำเลย นายคว้น และ
พระยาน พระยานเป็นผู้ทำบัญชีคามบัญชีรายจ่ายที่
นายคว้นทำไว้ การทำบัญชีทุกครั้ง พระยานทั้งสอง
เขิกความต่อกันว่า ไม่มีการคัดค้านอย่างใด ทั้ง
ในส่วนโจทก์และจำเลย จนในครั้งสุดท้าย โจทก์เอง

๑๕๒ ประชุมวินิจฉัยข้อกรณี ฯ ภาค ๓

ไต่ลงข้อรับรองในบัญชี แล้วนำไปส่งกรมรักษาที่หลวง
และกัลยนา และพระยานยันยันว่า การสร้างศาลาได้
จ่ายเงินของวัดไป ๖๐๐ บาทเศษ และว่าจำเลยได้
สร้างโรงเรียนนักธรรมชั้นอีกหนึ่งหลัง ปลูกห้องแถว
ให้แก่วัดในที่ดินของวัดอีก ๑๐ ห้อง สำหรับให้คนเช่า
เก็บค่าเช่าบำรุงโรงเรียนนักธรรม จำเลยให้นายชอก
นายป่าช้าเป็นคนเก็บค่าเช่า แล้วนำเงินค่าเช่ามามอบ
พระภิกษุชุกเก็บรักษาไว้ ในชั้นนี้พระภิกษุชุกพระยาน
จำเลยเบิกความรับรองว่า พระยานเป็นผู้รักษาเงิน
ค่าเช่าห้อง และเป็นผู้จ่ายเงินค่าเช่าใช้ในโรงเรียน
นักธรรม เป็นค่าเงินเดือนครึ่งบ้าง เป็นค่าบำรุง
นักเรียนบ้าง เป็นค่าหนังสือเรียนบ้าง เป็นค่าหมึก
ปากกาบ้าง.

นอกจาก นี้ยังได้ความตามคำชุนเนิน ฯ กำนัน และ
พระยานอื่นอีกหลายปาก ซึ่งเคยขอขมวดักคอนเมือง
บ้าง รู้จักกันเคยกับจำเลยบ้างเป็นเวลากว่า ๑๐ ปี
ต่างเบิกความยืนยันว่า จำเลยเป็นผู้ประพฤติคนดี ไม่

หาว่านำเงินวัดไปทำประโยชน์ส่วนตัว ๑๕๓

มีนิสัยในทางโลก พวกพระยานเหล่านี้ต่างเชื่อมั่นว่า
จำเลยมิได้ยกยอกเงินของวัด ทั้งที่โจทก์กล่าวหา.

ยัตัน^๕ถึงวาระที่จะฟังวินิจฉัยต่อไป.

โจทก์ในอภิวรณ เรียกว่าโจทก์ตามคำขอกแล้ว
และศาลกระเนเอาเองแล้วจึงฟ้องขึ้น ถือว่าเป็นอภิวรณ
ฟังไต่ถามทางพระวินัยก่อน.

เพื่อให้เนอความกระ้าง แล้วยังลงสันนิษฐาน
ไต่ถามก็ จะยกฟ้องของโจทก์ในข้อว่า จำเลยได้
โกหกโจทก์ให้หลงเชื่อว่าเงินจำนวน ๓,๘๓๘ บาท
๕๐ สตางค์ ได้หายไปในการก่อสร้างหมกแล้ว จำเลย
จึงไต่ลงข้อรับรองในบัญชีรายรับ-จ่าย แล้วย้นำส่งกรม
รักษาที่หลวงและกล่าบนำขึ้นพิจารณาก่อน.

ในเรื่องทำบัญชี ปรากฏว่าได้ทำกันต่อหน้าโจทก์
จำเลย นายผู้ทำบัญชี และนายทวนผู้รักษาเงิน
ไม่ใช่จำเลยทำเอาเองตามลำพัง การทำบัญชีทุก
ครั้ง ไม่เคยปรากฏว่าได้ มีการคัดค้านโต้แย้งประการ
ไร ทั้งก็เห็นว่าถูกต้อง โจทก์จึงเซ็นข้อรับรองใน

๑๕๔ ประชมนวินิจฉัยข้อชกกรณี่ ๓ ภาค ๓

บัญญัติ ถ้าโจทก์เห็นว่ารายจ่ายต่าง ๆ นั้นทรูจริต หรือ
ระวางใญ่กว่านารทรูจริต ก็ยอมมีสิทธิไต่แย่งหรือ
คัดค้านได้ เพราะตนจะต้องลงชื่อรับรองในบัญชี แล้ว
นำส่งกรมรักษาที่หลวงและกัลปนา หากทางกรมรู้ว่า
บัญชีทรูจริต โจทก์ก็ต้องมีความผิดด้วย โจทก์
อ้างว่าในเบื้องต้นคนไม่รู้ว่าจำเลยขักยกอก เพิ่งมาทรา
ข้อภายหลังเมื่อพ.ศ. ๒๔๗๔ เพราะได้อ่านบัญชีที่กำ
ไว้ เกิดความสงสัยว่าไม่ควรจะสิ้นเงินมากมายถึง
เพียงนี้ แล้วไต่สืบตามช่างผู้ทำกุ จึงได้ทราบว่า
จำเลยขักยกอก ก็ถูกระไรอยู่ จำนวนเงินตามที่ขักรากฎ
ในบัญชีรายจ่ายในการก่อสร้างนั้นๆ โจทก์เห็นว่าจำเลย
ขักยกอกเอาเสีย บางอย่างครึ่งต่อครึ่ง บางอย่างเกือบ
๒ ใน ๓ บางอย่างถึง ๓ ใน ๔ ถ้าจำเลยจะขักยกอก
เอาเสียจึงตั้งโจทก์กล่าวหาอะไร เมื่อระยกเอาความ
รู้สึกของสามัญชนชั้นเทียบแล้ว สิ่งก่อสร้างนั้น
ระก้องห่างไกลกับราคาที่ถูกกล่าวไว้เป็นอันมาก เมื่อ
ใคร ๆ ได้รู้เห็นก็ระก้องรู้สึกทันทีว่าไม่สมกับราคา

หาว่านำเงินวัดไปทำประโยชน์ส่วนตัว ๑๕๕

โจทก์ก็ได้อะไรเห็นสิ่งที่จำเลยก่อสร้างไว้ จะไม่กระทบค่า แล้วเป็นเหตุให้กระเทือนใจเกิดความรู้สึกเช่นกล่าวข้างต้นหรือ ในเมื่อจะสมมติว่าจำเลยขี้กขอกเขาเสียจริง.

อีกประการหนึ่ง บัญชีรายรับ-จ่ายก็อยู่กับโจทก์ ๑ ขาด ในเบื้องต้นโจทก์ย่อมทราบรายละเอียดในการก่อสร้างได้ก็ ทั้งในเวลาขึ้น โจทก์กับจำเลยก็ได้แตกกันแล้ว ถ้าไม่จริงไม่เกิดความสงสัยว่าไม่ควรจะสิ้นเงินมากมายถึงเพียงนั้น ความสงสัยเช่นว่านี้ เพิ่งจะมาเกิดขึ้นต่อภายหลัง คงจะใกล้ ๆ กับเวลาที่โจทก์นำอธิกรณเรื่องขึ้นฟ้องร้อง.

เมื่อพิจารณาเพียงเท่านี้ ก็พอหยั่งลงต้นนิมิตฐานได้ว่า ที่โจทก์กล่าวหาจำเลยโดยนอกล ทำให้โจทก์หลงเชื่อว่าได้จ่ายเงินในการก่อสร้างหมดจริงนั้น ไม่มีเหตุผลที่ควรเชื่อถือว่าจริง โจทก์เองก็จะสังเกตเห็นความน่าสงสัยว่าสิ่งที่ก่อสร้างด้วยจำนวนเงินที่
หมดอายุ 18/04/2565
สิ้นไปคู่ควรกัน.

๑๕๖ ประชมนวินิจฉัยข้ออธิกรณ์ ๗ ภาค ๓

เมื่อพิจารณาตามรูปเรื่องในชั้นต้น ไม่มีเหตุผล
เพียงพอว่า จำเลยโกหกโจทก์ให้หลงเชื่อ นั้น เป็น
จริงถึงโจทก์กล่าวหาแล้ว ความทางพิจารณาจะพึงเชื่อ
ถือคำที่โจทก์ฟังมาแต่พะยาน ในเรื่องชักยอกเงิน
ไปซื้อไม้ก็ดี ในเรื่องการประมาณราคาค่าก่อสร้าง
สิ่งต่าง ๆ ก็ดี แล้วนำขึ้นฟ้องนี้ได้หรือไม่เพียงไร
พึงเห็นตามวินิจฉัยดังต่อไปนี้.

โจทก์เบิกความว่าในจำนวนเงิน ๒,๐๐๐ บาท ที่
โจทก์หาว่าจำเลยชักยอกนั้น จำเลยได้เอาไปซื้อไม้
ที่จังหวัดนครนายก ๒ คราว สิ้นเงิน ๕๐๐ บาท ไม่
ได้ไม้มา และไปซื้อที่ปากน้ำโพอีกคราวหนึ่ง สิ้น
เงิน ๓๐๐ บาท ไม่ได้ไม้มาอีก เรื่องนี้โจทก์รู้จาก
นายทอง นายทองพะยานโจทก์กลับเบิกความว่า
พะยานได้ไปซื้อไม้ที่จังหวัดนครนายกก็จำเลย แต่
ก่อนหน้าที่จะไปนั้น จำเลยได้วางมัดจำไว้กับพวกป่า
ก่อนแล้ว แต่จะเป็นเงินเท่าไร พะยานไม่ทราบ ไม้ที่วาง
มัดจำไว้ นั้น คงได้มา ๑๑ ท่อน ชื้อใหม่อีก สิ้นเงิน

หาว่านำเงินวัดไปทำประโยชน์ส่วนตัว ๑๕๗

๑๐๐ บาทกว่า รวมทั้งไม้ค้ำวางมค้ำไว้ด้วย เป็นไม้
๕๐ ท่อนเศษ แล้วพระยานไถไปซื้อไม้ค้ำจำนวนอีก
คราวนี้ไปที่หัวทวาย จังหวัดนครสวรรค์ ไม้ค้ำไม้มา
เพราะไม้ ไม้มี การไปคราวนี้ จำเลยใช้เงินสิ้นราว
๑๐๐ บาท.

ตามนี้ จะพึงเห็นได้ว่า คำพระยานไถตกเป็น
ปฏิญักษ์ต่อข้อหาของโจทก์เอง แม้จะพิจารณาแต่ข้อหา
ฝ่ายโจทก์และพระยานไถเท่านั้น ไม้ค้ำซึ่งคำแก้
ของจำเลย ก็ยังไม่ทำให้เห็นว่าข้อหาของโจทก์เป็นจริง
เพราะโจทก์อ้างว่านายทองบอกว่า ในการไปซื้อไม้ ๓
คราว ไม้ค้ำไม้มา สิ้นเงิน ๘๐๐ บาท นายทอง
เบิกว่าคราวที่ไปจังหวัดนครนายกได้ไม้มา การไป
ทั้ง ๓ ครั้ง จำเลยใช้เงินเท่ากับพระยานไถ ๒๐๐ บาท
กว่า ผิดกับคำโจทก์ถึง ๖๐๐ บาทกว่า จึงเป็นอัน
พึงได้ว่าข้อหาของโจทก์ในเรื่องนี้ ไม่มีผลอย่างไม่มี

ควรวินิจฉัยพิจารณาในเรื่องข้อไม้ทั้งทวิคณครนนายก
ความค่านายทองและค่าให้ถาวรของจำเลย นายทองเบิก
ว่าในคราวไปซื้อไม้กับจำเลยก็ทั้งทวิคณครนนายกได้ ไม้
ที่จำเลยวางมีค้ำไว้ ๑๑ ท่อน ข้อใหม่อีก สั้นเงิน
๑๐๐ บาทกว่า รวมเป็นไม้ ๕๐ ท่อนเศษกับทั้งไม้ที่วาง
มีค้ำไว้ด้วย จำเลยให้การว่าได้ซื้อไม้มารวม ๕๕ ต้น
เป็นเงิน ๑๙๐ บาท.

คำของนายทองว่าได้ ไม้มา ๕๐ ท่อนเศษ ในที่นี้
กำหนดเอาเศษอย่างคำคือท่อนเดียว สมมติเป็นไม้
๕๑ ท่อน ไม้ต้องมีเศษ หักไม้ที่พระยานว่าจำเลยวาง
มีค้ำไว้ก่อนออกเสีย ๑๑ ท่อน คงยังเหลือไม้ อีก
๔๐ ท่อน ไม้ ๔๐ ท่อนนี้ พระยานว่าซื้อสั้นเงิน ๑๐๐
บาทกว่า เงิน ๑๐๐ บาทเศษจะซื้อไม้ ได้ถึง ๔๐ ท่อน
เกือบหรือ ไม้ที่ซื้อมา ปรากฏว่ามีไซไม้เล็ก จะได้
ซื้อได้ต้นละ ๒ บาทกว่า ๆ พระยานก็ได้เบิกไว้ท่อน
หนึ่งว่า ไม้จำนวนนี้ ก็ยังเหลือจากถาวรเหลืออีก ๒ ท่อน
ไม้ ๒ ท่อนนี้ เอามาเลือกเป็นเสาศาลาได้ ถึง ๑๖ ต้น

หาว่านำเงินวัดไปทำประโยชน์ส่วนตัว ๑๕๖

คำนี้สื่อว่าไม่ว่ามีไข้เล็กน้อย ไม้ที่ซื้อมาทั้งหมด ถึง
จะเล็กใหญ่กว่ากันบ้าง จำตามธรรมชาติก็ยังไม่เล็กใหญ่
กว่ากันมากนักเลย คงไม่ถึงกับว่าอีกก่อนหนึ่งเป็นกิ่ง อีก
ก่อนหนึ่งเป็นลำต้น จึงเห็นได้ว่าคำของพระยานร่อนแ่ง
ไม่ควรฟังได้ว่าเป็นจริง คำให้การของจำเลย ว่า
ตามความรู้ สึกของวิญญูชนยังจะใกล้ความจริงมากกว่า
พระยานร่อนแ่งว่าราคาของ ไม้ของที่ซื้อมาจะไม่สมกับ
ราคาเลย.

ถวไปซื้อไม้ที่หัวทวาย จำเลยว่าได้จ่ายค่าพาหนะ
ไป ๒๐ บาทเท่านั้น.

พิจารณาเพียงเท่านี้ ก็พอสังเกตเห็นความพิรุธในข้อ
หาของโจทก์ และคำพระยานร่อนแ่งในเรื่องไปซื้อไม้ อีกข้อหนึ่ง
ส่วนเรื่องก่อสร้างสิ่งต่าง ๆ ตามบัญชีท้ายฟ้องของโจทก์
ก็ได้นำพิจารณาเป็นส่วน ๆ ไป.

เรื่องการทำชำประทู ชำหน้าค่าง และก่อสร้างซุกซิก
พระยานร่อนแ่งทั้ง ๒ ฝ่ายเบิกพร้อมกันในข้อว่า คำวางวัด
ก็ได้นำมาใช้จ่ายสิ่งของต่าง ๆ ก็คือ จำเลยจะจ่ายไปรวม

๑๖๐ ประชุมวันนัดชอชกรณ ๑ ภาค ๓

ทั้งหมดเท่าไร พระยานไม้ทราบ คำรงวัดบางสวน
คำตึงของบางอย่าง พระยานถั่วทราบไค้บ้าง แต่มีใช้ทั้ง
หมด คำก่อสร้างตั้งทั้ง๓นั้น นายทองพระยานประมาณ
ราคาเขาเอง เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้ว คำประมาณคำ
ก่อสร้างของนายทองควรฟ้งไค้เพียงไร จะฟ้งเห็นไค้
ตามทางพิจารณา.

ตามบัญชีท้ายฟ้องและตามคำเบิกของโจทก์ที่ไค้
ทราบมาจากพระยานว่า ทำซุ้มประตูสิ้นเงิน ๔๘๐ บาท
ทำซุ้มหน้าค่างสิ้นเงิน ๘๐๐ บาท ก่อฐานซุกซิ้น
เงิน ๑๕๐ บาท ตามจำนวนนี้คงสิ้นเงิน ๑,๔๓๐ บาท
รวมทั้งค่าลาดพื้นโยสัด ที่โจทก์ประมาณเขาเองว่า
สิ้นเงิน ๑๐๐ บาทเข้าค้วย เป็นเงิน ๑,๕๓๐ บาท
แต่โจทก์รวมประมาณไว้ว่า การสร้างโยสัดคราวนี้
สิ้นเงินไป ๑,๖๘๐ บาทเศษ เงินจำนวนที่ก่อสร้างไป
ยังไม่ถึงจำนวนรวมอีก ๑๕๐ บาท ส่วนนายทองเบิก
ว่า การทำฐานซุกซิ้น ซุ้มประตู และซุ้มหน้าค่าง
พระยานกระราคา ๑,๘๐๐ บาท สูงขึ้นไปกว่ารายจ่ายใน

หาว่านำเงินวัดไปทำประโยชน์ส่วนตัว ๑๖๑

บัญชีท้ายฟ้องและคำให้การของโจทก์ถึง ๓๗๐ บาท
นับว่าไกลออกไปอีก.

ตามอรรถฎีกานี้ มีเหตุชวนให้สงสัยว่า เหตุใด
คำก่อสร้างชั้นประทู ชั้นหน้าค่าง และฐานชุกชี จึง
ไม่ตรงกัน โจทก์ก็อ้างว่า คำก่อสร้างตั้งทั้ง ๓ นั้น
รู้มาจากพระยาน จนถึงกับโจทก์ทำบัญชีบอกว่าเป็น
รายจ่ายจริง แนนท้ายฟ้องนี้ ในชั้นต้นโจทก์จะต้อง
สอบสวนพระยานอย่างแน่นนอนแล้ว เพราะโจทก์นั้นคงว่า
ไม่ได้รู้เอง คำให้การในเรื่องกระวาศของพระยาน กลับ
สูงกว่าของโจทก์ถึง ๓๗๐ บาท ไม่ใช่ราคาไล่เรื่อย
กันเลย ข้อนี้พอให้เห็นคำของพระยานว่า เป็นถ้อยคำ
ไม่แน่นนอน จำนวนเงินรายจ่ายที่โจทก์อ้างว่าพระยาน
บอกนั้นไปอย่างหนึ่ง พระยานให้การไปอย่างหนึ่ง
นอกจากนี้คำประมาณของพระยาน ก็ไม่มีหลักเกณฑ์
อะไรเป็นเครื่องประกอบที่จะให้เห็นว่าเป็นจริง คนเองก็
หาทราบไม่ว่า จำนวนใด ใช้จ่ายไปในการนึ่งหมกดิน
เงินเท่าไร อันการประมาณ ใครก็อาจประมาณได้

๑๖๒ ประชมนิพนธ์ย่อฉกรรณ ๑ ภาค ๓

คามโจทก์ จะเชื่อถือคำประมาณของพระยานอันไร้
เหตุผลหรือหลักเกณฑ์เครื่องพิสูจน์นั้น เป็นการไม่
ชอบตามทางพิจารณา เมื่อประมวลเหตุเหล่านี้เข้าแล้ว
จึงเห็นว่าคำกระราคาของพระยาน ไม่มีเหตุผลที่ควร
เชื่อถือเอาเป็นประมาณได้ เมื่อคำของพระยานไม่เป็น
ที่เชื่อถือได้แล้ว คำของโจทก์ที่กล่าวหาในส่วนนี้ ก็
เป็นอันไม่ควรเชื่อถือโดยนัยเช่นเดียวกัน.

เรื่องลาภพันโยสดี โจทก์ประมาณเอาเองว่าสิ้นเงิน
เพียง ๑๐๐ บาท แต่โจทก์ไม่มีพระยานนำสืบในข้อนี้
เพื่อให้สมจริงคำประมาณของโจทก์ นายทอง นางพร้อม
พระยานโจทก์ คำนี้ก็เบิกพร้อมกันว่า การลาภพันโยสดี
จะสิ้นเงินเท่าไร พระยานทั้ง ๒ ไม่ทราบ คำหาของโจทก์
ข้อนี้ จึงเป็นอันยังฟังไม่ได้ ตามทางพิจารณา ท่าน
ให้ถือเอาปฏิญญาของจำเลย จำเลยปฏิเสธข้อหา
ของโจทก์.

หมายเหตุเรื่องตัวอักษร ความฟ้องของโจทก์ว่า จำเลย
ไม่ได้เอาเงินรายไค้ ในพ. ศ. ๒๔๗๒-๒๔๗๓ มาก่อ

หาว่านำเงินวัดไปทำประโยชน์ส่วนตัว ๑๖๓

สร้างเลย ของวัดที่เอาไปใช้ ในการก่อสร้างศาลา ก็
เป็นของเหลือจากการทำโบสถ์ทั้งสิ้น ส่วนค่าเบิก
ความของโจทก์เห็นว่า ในการก่อสร้างศาลา โจทก์ได้
ทราบจากพระยานบอกลง ประมาณว่าจำเลยคงจะยึดชอก
เงินไว้ถึง ๕๐๐ บาทเศษ นายทองเบิกว่าเงินของวัด
ที่ออกไปในการซื้อสิ่งของต่าง ๆ ประมาณราว ๒๐๐
บาทเศษ นางพร้อมเบิกว่าสิ่งของ ๆ วัดที่นำไปใช้ ใน
การก่อสร้างศาลา พระยานประมาณไม่ถูกว่าจะเป็นราคา
เท่าไร ตามนัยนี้จะพึงเห็นได้ว่า คำให้การของโจทก์
ก็คดี ของนายทองพระยานก็คดี เป็นปฏิบัตย์คือคำฟ้อง
ของโจทก์ในส่วนนี้ ตามธรรมดาโจทก์นำพระยานสืบ
ในข้อที่ตนฟ้อง ก็เพื่อสนับสนุนคำฟ้องให้เห็นว่าเป็นจริง
ประกอบด้วยหลักฐานที่ผู้วินิจฉัยควรเชื่อถือได้ แต่
ในเรื่องนี้ไม่เช่นนั้น ตามฟ้องว่าจำเลยมิได้จ่ายเงินเลย
คำพระยานว่าจ่ายไปราว ๒๐๐ บาทเศษ เมื่อเป็นเช่นนั้น
ฟ้องของโจทก์ก็เหลวแหลกไม่ควรเชื่อถือ.

๑๖๔ ประชุมวินิจฉัยข้ออิกรณีย์ ภาค ๓

ด้วยเหตุผลดังกล่าวมานี้ จึงรวมกล่าวได้ว่า
พระยานบุคคลที่โจทก์นำสืบถึงเรื่องการก่อสร้างสิ่งต่างๆ
ในส่วน โยสต์และศาลา ยังมีพอที่จะบอกขึ้นฟังเป็น
หลักฐานแห่งความจริงได้.

ส่วนคำเบิกความของโจทก์ก็บัญญัติท้ายฟ้องของ
โจทก์นั้น โจทก์ก็ไม่ยืนยันว่าข้อความเหล่านั้นโจทก์
ได้รู้เห็นเอง แต่โจทก์อ้างว่าในภายหลังได้รับมาจาก
คำบอกเล่าของนายทอง นางพร้อม เว้นแต่คำใช้จ่าย
ในการลาศพโยสต์ โจทก์ประมาณเอาเอง ครั้น
โจทก์นำนายทอง นางพร้อม มาสืบเป็นพระยาน ก็
เบิกความไม่สมควรที่บอกขึ้นวินิจฉัยข้างคนนั้นแล้ว
เพราะฉะนั้นคำเบิกความของโจทก์ และบัญญัติท้ายฟ้อง
ขอโจทก์ จึงไม่เป็นสาระที่จะฟังฟังได้ว่าเป็นจริง.

แต่พระยานฝ่ายจำเลย เช่นนายควน นายพิง ซึ่ง
เป็นพระยานสำคัญ โดยเป็นผู้เก็บรักษาเงินรายได้ราย
จ่ายของวัด และเป็นผู้บัญญัติรายไคร่รายจ่าย ได้รู้เห็น
ด้วยตนเอง ในขณะกบฏขึ้น พระยานดังกล่าวแล้ว

หาว่านำเงินวัดไปทำประโยชน์ส่วนตัว ๑๖๕

เบิกความสอดคล้องกันถึงกันว่า บัญชีหมายเลข ๒
ของจำเลยนี้ เมื่อมีการรับหรือการจ่าย โททก็ จำเลย
และพระยานไค้ประชุมพร้อม กันตรวจคราวรายการจน
ตกลงกันแล้ว จึงให้พระยานไค้ลงในบัญชี (บัญชีหมายเลข
๒) และจนบัดนี้ โททก็ยังให้ด้อยคำรับรองอยู่ว่า
บัญชีหมายเลข ๒ ของจำเลยถูกต้องและสุจริต ไซ้
แต่เท่านั้น การทบบัญชีครั้งกล่าวนั้น ก็ยังมีสมุดบัญชี
ของโททอีกเล่ม ๑ คือเล่มหมายเลข ๑ ได้ตรวจดู
รายการรับและจ่ายเงินในบัญชีของโททก็ ถูกต้องตรง
กับบัญชีของจำเลย ไม่มีผิดแผกแตกต่างกัน เมื่อบัญชี
รายรับจ่าย และคำพระยานบุคคลของจำเลยมีเหตุผล
ประกอบแวดล้อมกรณีดังกล่าวมานี้ จึงควรเชื่อบัญชี
หมายเลข ๒ ของจำเลยว่าเป็นหลักฐานแห่งความ
จริง คำพระยานโททไม่มีน้ำหนักพอที่จะหักล้างได้
อีกกรณีเรื่องนี้เป็นอันฟังได้ว่า จำเลยมิได้ทำผิดทั้ง
ข้อหาของโทท.

อนึ่งในอธิกรณนี้ ถ้าจะวินิจฉัยประเด็นฟ้องของ
โจทก์โดยเฉียบขาดแล้ว ก็มีพิคต้องฟังคำพระยาน
จำเลยเพราะโจทก์ฟ้องว่าจำนวนเงินที่เหลือจากการสร้าง
โบสถ์ ๒,๐๐๐ บาทเศษ จำเลยยกบอกเขาไปทำห้อง
แถวลงในที่วัด เพื่อให้คนเช่า จำเลยเก็บค่าเช่าเขาไป
เป็นประโยชน์ส่วนตัวเสีย และโจทก์เข้าใจเอาเองว่า
ห้องแถวนี้เป็นส่วนตัวของจำเลย โจทก์อ้างว่าห้องแถวนี้
นายทองเป็นผู้รับทำ นายทองเบิกว่าได้รับทำห้องแถว
จริง แต่มีใช้ทั้งหมด จำนวนเงินที่สร้างห้องแถวนี้
เป็นของวัดทั้งสิ้น ในข้อที่ว่าจำเลยเก็บค่าเช่าเขามา
เป็นประโยชน์ส่วนตัว โจทก์ไม่มีพระยานที่จะนำสืบ
นายทองก็เบิกความไม่เป็นประโยชน์แก่โจทก์ เมื่อ
โจทก์จำนนแก่พระยาน ในประเด็นข้อสำคัญเช่นนี้แล้ว
ก็ควรยกฟ้องของโจทก์ไว้ทีเดียว แต่เพื่อให้โอกาสแก่
จำเลยแสดงความบริสุทธิ์ตามความประสงค์ จึงอนุญาต
ให้จำเลยนำสืบพระยานในข้อนี้ต่อไป ก็ได้ให้ความว่าจำเลย
สร้างห้องแถวให้แก่วัดเพื่อเก็บค่าเช่าบำรุงโรงเรียน

หาว่านำเงินวัดไปทำประโยชน์ส่วนตัว ๑๖๗

นักธรรม นายขอมนายข้าเจ้าเป็นผู้เก็บค่าเช่า แล้ว
นำมามอบแก่พระภิกษุชิต พระภิกษุชิตได้จ่ายเงิน
ค่าเช่าบำรุงโรงเรียนนักธรรมตั้งที่กล่าวแล้วข้างต้น
เพราะฉะนั้นอธิกรณเรื่องนี้ จึงเป็นอันยุติพึงได้ว่า
จำเลยไม่มีความผิด ทั้งโจทก์กล่าวหาแม่ ในข้อใด
ข้อหนึ่ง จึงได้ยกฟ้องของโจทก์เสียสิ้น.

คราวนี้เป็นเป็นครั้งที่ ๒ ที่จำเลยต้องอธิกรณในเรื่อง
เงินค่าก่อสร้างในวัด การที่มีผู้ยกอธิกรณขึ้นฟ้องร้อง
ก็เพราะจำเลยทำช่องทางไว้เอง ช่องทางในที่นี้ก็คือ
บัญญัติรายรับ-จ่าย ด้วยว่าเมื่อทำบัญชีไว้แค่ส่วนรวม
เช่นว่าก่อสร้างสิ่งนั้น สิ้นเงินเท่านั้น ไม่ทำเป็นบัญชี
รายละเอียดให้ระแ่ง แล้วเก็บไว้อีกส่วนหนึ่ง อาจทำให้
ผู้อื่นกระวาคาประมาณเอาเองตามชอบใจ แล้วนำขึ้น
ฟ้องร้อง ถึงในอธิกรณเรื่องนี้ตามทางพิจารณาไม่
มีความประจักษ์ว่าจำเลยยกข้อเท็จจริง แม้กระนั้นก็ไม่
เมื่อเกิดเรื่องขึ้น ระวังเท็จอย่างไรก็ตาม ส่วนความ
ผิดความเห็นของสามัญชน มักจะเข้าใจว่าจริงเสมอ

หรือค้ำหน่อบ ก็มักเห็นว่าน่าจะจริง เป็นมูลเค้าให้
เขาระวางในการขริวคค่อไปในกาลภายหลังก็เป็นได้
ประโยชน์ของวัดที่จะพึงได้ จึงพลอยตกไปตาม นี้เป็น
ความขกพร่องในหน้าที่ของจำเลย.

อีกประการหนึ่งปรากฏว่า เมื่อจำเลยขอให้ตั้งโจทก์
เป็นมັคคนายกแล้ว ได้อนุญาตให้ โจทก์ปลุกเรือนอยู่
ในที่ดินของวัด รวมทั้งเนื้อที่บริเวณบ้านคั่วบ เป็นเนื้อ
ที่ถึง ๔๐๐ ตารางวา ทั้งยอมให้ โจทก์ปลุกห้องแถว
ให้คนเช่า โดยมีใบเสียดำเช่าที่ดินให้แก่วัดรวม ๑๗
ห้อง แบ่งเป็น ๒ แถวคือ แถวหนึ่งมีเนื้อที่กว้าง ๔ วา
๓ ศอก ยาว ๑ เส้น ๕ วา ๒ ศอก อีกแถวหนึ่งมี
เนื้อที่กว้าง ๔ วา ๓ ศอก ยาว ๕ วา ๒ ศอก โจทก์
เก็บค่าเช่าประโยชน์คนมาเป็นเวลา ๑๒ ปี แต่เวลานี้
ได้ รื้อห้องแถวไป ๑๔ ห้องแล้ว ยังคงเหลืออีก ๓ ห้อง.

การอนุญาตของจำเลยเช่นนี้ เป็นการเกินอำนาจ
ที่จะอนุญาตได้ นับว่าไม่สมควร จึงอยู่มັคคนายก
เป็นผู้ทำกรให้แก่วัด และต้องเข้าใจว่าที่เขาวัยทำ ก็

หาว่านำเงินวัดไปทำประโยชน์ส่วนตัว ๑๖๕

ด้วยเห็นแก่พระศาสนา หรือด้วยปรารภนายบุญ เมื่อ
เขาต้องการความสงเคราะห์จากวัด ว่าโดยฐานเดิมเพื่อ
ถ้าวัดจะสงเคราะห์เขาอย่างตามสมควร ไม่ถึงกับเสีย
ประโยชน์ของวัดมากมายนัก คุณก็มิใช่เป็นการนำคำหนิ
อย่างร้ายแรงอันใด ว่าละเพาวัดคอนเมือง เพียงแต่
อนุญาตให้ โงทกปลูกบ้านอยู่ในวัด โดยมิต้องเสียค่าเช่า
โดยฐานจะถือว่าเป็นมีคคนายกทำกิจให้แก่วัด ก็นับ
ว่าเป็นการสงเคราะห์อย่างพอเพียงอยู่แล้ว เนื้อที่
๕๐๐ ตารางวา มิใช่เล็กน้อย และนอกจากนี้ ยังยอม
อนุญาตให้ โงทกสร้างห้องแถวลงอีก โดยมิต้องเสีย
ค่าเช่าให้แก่วัด ข้อนี้จึงถือว่าเป็นการเกินพอดีมากที่
เกี่ยว เพราะเป็นการทำประโยชน์ของวัดให้ตกไป และ
ก็ตกไปมิใช่เล็กน้อย ที่วัดคอนเมืองเป็นที่มิประโยชน์
ถ้าจำเลยจะสงเคราะห์ โงทกให้ยิ่ง ก็ชอบแต่จะสง-
เคราะห์ด้วยของ ๆ คน มิได้เสียผลประโยชน์ของวัด
นี้ เป็นข้อควรคำหนิประการที่สอง.

หมตอายุ 18/04/2565

ด้วยประการดังกล่าวนี้ จำเลยควรจะมีโทษตาม

๑๗๐ ประชมนิพนธ์อักษรณี ๆ ภาค ๓

ทางปกครอง แต่เพราะจำเลยมีพรรายกาลมากแล้ว
ทั้งเป็นผู้ไม่อยู่เปล่า ทำกิจที่ควรทำในหน้าที่มีก่อ
สร้างเป็นต้น และใคร่ควรวญญูเห็นว่า ขางอย่างจำเลย
ทำด้วยปรารดนาถึ ขางอย่างทำไปด้วยนึกว่าจะก็ไม
เสียหาย แต่เป็นเพราะไม่ฉลาดในวิธีการเพียงพอ ผล
แห่งการทำให้เกิดข้อขัดข้องไม่ค้ำข้าง ฉะนั้นจึงทำแต่
เพียงภาคทัณฑ์ไว้ว่า ค่อไปถ้าเป็นอย่างนี้อีก จะต้อง
มีโทษทัณฑ์ตามฐานที่ควร.

ส่วนโทษทัณฑ์ของอักษรณีนี้ ปรากฏตามรูปความ
คุณิใช้มุ่งเห็นแก่พระศาสนา คุเป็นการมุ่งเรื่องส่วนตัว
เป็นทศร เพียงแต่ไต่ฟังมาจากผู้อื่น ทั้งเป็นการไม่
แน่นอน เขามาขึ้นเป็นอักษรณชนพองร้องที่เคี้ยว คึง
ปรากฏในคำขุนเนิน ๆ ว่า โททกัโกรอกขัจำเลยใน
เบื้องคั้น เพราะมีเหตุ ๒ เรื่อง คือเรื่องทำโยสด
โททกัให้จำเลยฟ้องนายข้าง เพราะคักไม้ฝัก แต่
จำเลยไม่ฟ้อง และเรื่องจำเลยให้ โททกั รอห้องแถวของ
โททกัที่สร้างอยู่หน้าวัด เพื่อเข้กหน้าวัด ในตอนปลาย

หาว่านำเงินวัดไปทำประโยชน์ส่วนตัว ๑๗๑

ใกล้วันเกิดอธิการวัดเรือนจีน เป็นเพราะเมื่อพระยานไถ
รัยมอชช่วยทำการในหน้าที่มีคคนายกแล้ว ได้ไปวัด
ที่ ๆ บ้านโทก เพื่อเก็บค่าเช่าให้วัด โทกไม่ยอม
เสีย เพราะอ้างว่าไม่เคยเสีย จนเรื่องไปถึงอำเภอ
ห่างจากเวลาที่พระยานไถวัดที่โทก ๑๐ วัน โทกก็
นำอธิการวัดเรือนจีนฟ้อง และยังมีคำของนางชีพวงเบิก
ความเกี่ยวกับความประสงค์ของโทก ในเรื่องต้อง
การกรรมสิทธิ์ในที่ดินของวัดที่ตนอยู่ในตอนที่โทกฟ้อง
แล้วอีกว่า เมื่อเดือน ๔ ปีที่แล้ว จำเลยได้ไปหา
โทกที่บ้าน พระยานไถยื่นตัวช่วย ได้ยื่นจำเลยถามว่า
โทกฟ้องจำเลยหรือ โทกรับว่าฟ้อง เพราะจำเลย
ให้คนมาวัดที่ เท่ากับขูดโทก จำเลยพูดว่า
ไม่ควรจะฟ้อง เพราะได้อยู่ด้วยกันมานานแล้ว จำเลย
ได้รับว่าจะยอมให้ โทกอยู่ แต่ลูกเข้าของโทกจำเลย
ไม่รับรอง โทกตอบกับจำเลยว่า จำเลยมาพูดปาก
เปล่าเช่นนี้ โทกไม่เชื่อ ถ้าจะให้ก็ขอให้จำเลยไปทำ
หนังสือคู่มือก่อสร้าง ให้ที่ดินนี้เป็นกรรมสิทธิ์ของโทก

โรคกัพระเจ้าดอนฟ้อง จำเลยตอบว่าไม่ได้เพราะเป็นของ
สงฆ์ จำเลยไม่มีอำนาจให้.

เมื่อประมวลคำเหล่านี้เข้าแล้ว ทำให้เห็นเด่นที่
เกี่ยวกับ โรคกัฟ้องขึ้นก็เพราะมีเรื่องส่วนตัวเป็นสมุฏ-
ฐาน เมื่อเกิดเรื่องขึ้นเช่นนั้นแล้ว ก็ยากที่จะประสาน
กันได้ โรคกัแสดงตนเป็นปฏิปักษ์ต่อจำเลยโดยตรง
ครั้งนี้จะคงให้อยู่ในที่วัดต่อไป ก็อาจจะเป็นสาเหตุให้
เกิดกรณีพิพาทในภายหน้า อันจะเป็นมูลให้เกิดความ
ไม่ผาสุกแก่จำเลยและคณะสงฆ์วัดคอนเมือง ทั้งเพื่อระ-
บอถึงกัทรัพย์สินสมบัติของวัดมิให้ตกไปโดยใช่เหตุ จึงให้
โรคกัออกเสียบจากที่ดินของวัดคอนเมืองภายในกำหนด
๑ เดือน นับตั้งแต่วันอชิกรณถึงที่สุดแก่กัชากแล้ว
เป็นต้นไป.

(ลงนาม) พระราชเมธี

„ พระมหาฟื้น

„ พระมหาน้อย

หมดอายุ 18/04/2565 „ พระมหาบุญปลุก

คำวินิจฉัยอธิกรณ์

สมิทธมณฑล วัดแม่แรง

เรื่องกุหนิยมสิน จำหน่ายของวัด

และแต่งตั้งเป็นคฤหัสถ์

ถ้ำรูปร่วมกับคฤหัสถ์ชายหญิง

(ของเจ้าคณะมณฑล)

อธิกรณ์ระหว่าง { ผู้ใหญ่บ้านคำ เขื่อนแก้ว
ทนายวัดแม่แรง โจทก์
พระอธิการธรรมชาติ
เจ้าอาวาสวัดแม่แรง จำเลย

อธิกรณ์นี้ โจทก์ได้ฟ้องกล่าวโทษจำเลยต่อเจ้าคณะ
แขวงปากบ่อง โดยย่อเป็นข้อหา ๔ ข้อ ดังปรากฏในคำ
ฟ้องของโจทก์แล้ว เจ้าคณะแขวงปากบ่องได้ประชุม

๑๑๔ ประชมนิพนธ์อักษรณ์ ๔ ภาค ๓

พระสงฆ์เป็น คณะกรรมการไต่สวนและพิจารณาแล้ว
ให้ยกข้อหาของโจทก์ ๓ ข้อข้างต้นเสีย คงพิจารณา
แต่ข้อ ๔ คือเรื่องแต่งตั้งผู้เป็นคฤหัสถ์ด้วยรูปธรรมชาน
และหญิงหลายครั้ง เพราะมีวัตถุประสงค์รูปถ่ายเป็นพระยาน
ปรากฏชัด ในที่สุทวิญฉัยให้จำเลยสักเสีย และห้าม
ไม่ให้อุปสมบทต่อไป โดยฐานรังเกียจว่าน่าจะล่วง
ปฐมปราชัย ดังปรากฏในคำตัดสินของคณะกรรมการ
แขวงปากบ่องนั้นแล้ว จำเลยไม่ยอมตามคำตัดสินนั้น
อุทธรณ์มายังจังหวัด พระมหาสุทโธผู้รักษาการหน้าที่
เจ้าคณะจังหวัด พร้อมด้วยพระครูมหาศีลวงค์ เจ้า
คณะแขวงดี และพระครูบุญญาวิลาส เจ้าคณะแขวง
เมือง เข้ากันเป็นคณะกรรมการ พิจารณาแล้ว ลงมติ
ร่วมกันวินิจฉัยขึ้นตามคำวินิจฉัยของคณะกรรมการแขวง
ปากบ่องทุกประการ จำเลยไม่ยอมตามคำวินิจฉัยนั้น
ขึ้นอุทธรณ์ต่อมายังข้าพเจ้า ๆ ได้พิจารณาตามจำนวน
คำไต่สวนและคำวินิจฉัยของ คณะกรรมการแขวงปาก
บ่อง และคณะกรรมการจังหวัดโดยละเอียดแล้ว เห็น

วินิจฉัยชั้นมณฑลเรื่องพระดำเียบ ๑๗๕

ว่าคำวินิจฉัยนั้น ๆ ชอบแล้ว ไม่มีทางที่ระลกดหย้อนให้
เป็นอย่างอื่นได้ เหตุนี้คำอธิกรณ์ของสมัชชรมหา
จำเลย จึงฟังไม่ขึ้น ข้าพเจ้าจึงขังค้ำให้ อธิการชั้น
ไปตามคำวินิจฉัยเดิมทุกประการ ให้เจ้าคณะขังค้ำ
สมัชชรมหาฯ ให้นำสำเนาจากสมณฑลเทศภายใน ๗ วัน
นับแต่วันที่ได้อ่านคำวินิจฉัยให้ฟังแล้ว และห้ามมิให้
อุปสมบทต่อไป.

วินิจฉัยไว้เมื่อวันที่ ๒๐ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๗๕

(ลงนาม) พระธรรมโกศาจารย์

เจ้าคณะมณฑลพายัพ.

จากแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม ๒๐ หน้า ๕๖๐ ๑

คำวินิจฉัยอติกรณ

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระชินประชา วัดแม่แรง

(ของผู้รักษาการหน้าที่เจ้าคณะจังหวัด
และกรรมการสงฆ์)

อติกรณระหว่าง	}	ผู้ใหญ่น้ำคำ เขื่อนแก้ว	
		ทนายวัดแม่แรง	โจทก์
		พระธรรมชาต เจ้าอาวาส	
		วัดแม่แรง	จำเลย

คณะกรรมการผู้มีนามข้างทำขึ้น ได้ประชุม
วินิจฉัยอติกรณ ดังต่อไปนี้.

อติกรณ โจทก์ได้ฟ้องกล่าวโทษจำเลยต่อเจ้า
คณะแขวงปากบ่องโดยย่อด้วยข้อหากันนี้.

๑. โจทก์หาว่าจำเลยกู้หนี้ยืมสินของบุคคลผู้มีชื่อ
หลายท่าน รวมเป็นเงิน ๑,๕๗๗ รูเปย์ เข้าใจว่า
จักยกยอกเอาไปใช้เป็น ประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าที่จะ

วินิจฉัยชั้นจังหวัดเรื่องพระดำรูป ๑๗๗

นำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ก่อสร้างโรงเรียนนักเรียน
และเกกข์.

๒. ท้าวจำเริญนำพระพุทธรูปซึ่งเป็นของวัด หน้า
ตักปร. มาณ ๑๒ นิ้ว ๑ องค์ ไปไว้ที่วัดสวนคอก
อำเภอเมืองลำพูน แต่ไม่ทราบว่าเอาไปขายหรือเอา
ไปซุกคอกเบี้ย และเอาพระพุทธรูปหน้าตักประมาณ
๑ คืบ ๑ องค์ ไปไว้ที่บ้านนางมเหษีของไม้ ซึ่ง
จำเลยได้ขโมยเอามาใช้ ในการก่อสร้าง.

๓. โทกท้าวจำเริญขายผ้าพระกัมภีร์ชกด้วยคน
ทองขาวเป็นรูปเทวบุตร และขายเครื่องสมณบริกขาร
ต่าง ๆ รวมกันเป็นเงิน ๓๐ รูเบย สิ่งของเหล่านี้
เจ้าอาวาสรูปก่อนได้สร้างขึ้นไว้เป็นสมบัติของวัด สัน
เงิน ๘๐ รูเบย.

๔. ท้าวจำเริญปลอมเพศเป็นคฤหัสถ์ดำรูปร่วม
กับชายและหญิง.

เจ้าคณะแขวงปากบ่องรัยพ้อง และประชุมพระสงฆ์
เห็นคณะกรรมการพิจารณาแล้ว ให้ยกข้อหาของโทก
พิมพ์อายุ 18/04/2565

๑๑๘ ประชุมวินิจฉัยข้อฉกรรจ์ ๑ ภาค ๑

เสียทั้ง ๓ ข้อข้างต้น โดยเห็นว่าโทษที่ไม่มีพระยาน
หลักฐานนำมาสืบให้เห็นสมพอกที่จะลงโทษจำเลยได้ คง
พิจารณาแต่ข้อ ๕ คือเรื่องดำบุตรกับคฤหัสถ์ชายหญิง
กัวยอาการปลอมเพศเป็นคฤหัสถ์ เพราะมีวัตถุประสงค์พระยาน
ปรากฏชัด ในที่สุดการพิจารณาวินิจฉัยให้จำเลย
เสีย และห้ามไม่ให้อุปสมบทต่อไป โดยฐาน
จริงเกินและสงสัยว่าน่าจะล่วงปฐมปาราชิก ก็
ปรากฏในคำตัดสินของเจ้าคณะแขวงปากบ่องนั้นแล้ว
จำเลยไม่ยอมตามคำตัดสินของเจ้าคณะแขวง ข้อฉกรรจ์
ยังจึงขอให้ตัดสินใหม่ โดยอ้างว่าไม่ได้รับความ
ยุติธรรม เพราะการดำบุตรกัวยอาการอย่างนั้น ไม่
ถึงกับเสียหายถึงที่สุดอย่างไร ฉะนั้นจึงขอวินิจฉัย
ยกคำตัดสินของเจ้าคณะแขวงปากบ่องขึ้นพิจารณาถึง
ข้อนี้.

๑. จำเลยสารภาพว่า ได้รู้ทันข่มขืนของผู้มีชื่อ
มาจริงตามจำนวนที่โทษกล่าวหาบ้าง คำนั้นไม่เป็น
จริงตามจำนวนที่กล่าวหาทั้งนั้นบ้าง และปฏิเสธว่าไม่

วินิจฉัยชั้นจังหวัดเรื่องพระถ้ำรูป ๑๗๘

ได้กั้มาข้าง แต่คงได้ความว่า เงินที่กั้มานั้น
ปรากฏว่ามีผู้รับประกันเงินทุกราย เมื่อเจ้าหน้
ปรารดนา ก็ให้จัดการฟ้องร้องตามกระบิลเมือง
โจทก์ไม่ได้เป็นเจ้าหน้เอง ที่เจ้าคณะแขวงคักสินยก
ฟ้องในเพราะข้อนี้ชยแล้ว.

๒. จำเลยสารภาพว่า ได้นำพระพุทธรูปไปไว้ที่
วัดสวนคอก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูนจึง แต่จะไม่
ได้เอาไปขายหรือประกันคอกเขี้ย เขาไปเพื่อให้ค่อนว
พระหัด และขอให้พระสมชั้กเท่านั้น ในข้อนี้ปรากฏ
ตามคำให้การของพระปลัดขั้ญญา เจ้าอธิการวัดสวน
คอกว่า จำเลยได้ข้อมเงินนายทลานไป ๕๐ รูเบ้ เขา
ข้ยกพระไว้เป็นประกัน ค่อนเมื่อนำเงินมาใช้ตามจำนวน
ที่ข้อมไป เขาจะยอมให้คืน ความข้อนี้ช้กอนกับคำ
สารภาพของจำเลย แต่อย่างไรก็ตาม ในระหว่างนี้
พระพุทธรูปองค์นั้น นายจันท์ นายอ้ายโก้เองกลับคืน
ไปไว้ที่วัดป่าซาง พระอธิการวัดป่าซางได้มอบไว้ให้
ท่านพระชั้คชั้ระ เจ้าคณะหมวกนม่นรงรักษาไว้แล้ว

วินิจฉัยชั้นจังหวัดเรื่องพระถ้ำรูป ๑๘๑

โจทก์ จึงต้องพิจารณาข้อเท็จจริงด้วยหลักฐานบัญชี
การจ่ายเงินและแสดงการณของทายาทกับแม่แรงข้อไป
บัญชีรายจ่ายซื้อสิ่งของในการก่อสร้างและฉลองโรง
เวียนนักรวมนั้น เมื่อพิจารณาเห็นได้ว่าไม่สมกับ
สิ่งของที่ซื้อ และบางอับวงก็จำหน่ายรวม ๆ ว่า จ่าย
ของเบ็ดเตล็ดซึ่งรวมเงินถึง ๒๓๔ รูเบีย และจ่าย
สิ่งของมาอย่างรักยวักมีจำนวนถึง ๒๕๐ รูเบีย สิ่งของ
เหล่านี้คงจ่ายซื้อด้วยจำนวนเงินมากมาย แต่เงิน
จำเลยจึงไม่รับซื้อเก็บเลย กล่าวรวมเสียหมด น้ارة
ปกปิดบัญชีจ่ายที่แท้จริงไว้ หรือมีฉะนั้กทำขึ้นภายหลัง
ตั้งแต่เกิดอชิกวณนี้ และปรากฏในคำให้การของ
นายจันทร์ นายอดว่า บางครั้งก็จ่ายซื้อสิ่งของแทน
จำเลยไปอย่างก็มี ทำให้เห็นได้ว่าจำเลยคงการเปลือง
คนในชั้นนี้เกินไป ไม่รู้ว่าจะมีบัญชีรายจ่ายซื้อสิ่งของ
อย่างไรจึงจะหมดควเงิน ให้เป็นที่หมดความสงสัย
ของเขา จึงกล่าวรวมขออกไปทั้งที่ไม่รู้อย่างนี้ เป็น
เชิงข้อไปก็ นายจันทร์พยานจำเลยซึ่งเป็นผู้ปลการะ

วักนั้นเองก็ปฏิเสธว่า ไม่ทราบว่าจำเลยใช้ย้ายหมก
ต้นไปเท่าไร แสคงว่าจำเลยรับเงินและจ่ายเงินคน
เกี่ยว เมื่อเป็นเช่นนี้ขอให้เห็นว่า ถ้าจำเลยได้ทำ
บัญชีรายจ่าย มาตั้งแต่เริ่มการก่อสร้างจนถึงเวลาฉลอง
แล้ว ก็ชื่อว่าจำเลยได้ยกบัญชีที่แท้จริงไว้ ไม่
นำออกให้ตรวจสอบเพื่อเปลื้องมลทินของคน หรือไม่
เช่นนั้นก็เพียงมาทำขึ้นในภายหลังเพื่อขี้ตบยักความเท็จ
ต้องถือว่าจำเลยจำทนายบัญชีไม่ตก เป็นความเศร้า
หมองแก่จำเลยอย่างยิ่ง โทษอันตราแก่พรหมจรรย์
ยิ่งนัก.

๔. จำเลยสารภาพว่า คนไต่ต่างตัวสวมเครื่อง
คลุมหัตถ์ด้วยรูปร่วมกับชายและหญิงวิงวามซ้อหาของ
โจทก์ แต่แก้ว่าโจทก์ได้นิมนต์ด้วย ก็รับนิมนต์
ถ่ายไป และสถานที่ ๆ ถ่าย ก็ถ่ายในวัดทุกครั้ง
มตรถ่ายในวันเดียวกัน หญิงที่ถ่ายร่วมด้วย ก็เป็น
ญาติกันทั้งหมด เมื่อพิจารณาคุณภาพที่จำเลยถ่ายทั้ง
หมกแล้ว เห็นว่าจำเลยไม่มีสมณสัญญา เครื่อง

วินิจฉัยชั้นจังหวัดเรื่องพระถ้ำรูป ๑๘๓

แต่ทั้งตัวที่จำเลยสวม ก็ไม่มีเค้าที่พอจะสังเกตได้ว่า
มีผ้ากาสาอะไรติดอยู่ ข้อว่าจำเลยปฏิญาณตนเป็น
คฤหัสถ์โดยเปิดเผย ข้อที่จำเลยอ้างว่าหลงเชื่อโจทก์
จึงรับนิมนต์ด้าย ในข้ออ้างนี้ เมื่อพิจารณาแล้ว ดู
เหมือนว่าจำเลยไม่รู้ลักษณะของอะไรเสียเลย แต่ปรากฏ
ว่าจำเลยไต่ถามธรรมชั้นตรีเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๘ แล้ว
มาด้ายรูปเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๒ ปรากฏผู้รู้ธรรมอย่าง
จำเลยนี้ ที่รับนิมนต์ให้ทำอย่างนี้มีที่ไหน ต้อง
ถือว่าจำเลยสมัครด้ายเองมากกว่า คำแก้ตัวในข้อนี้
ไม่น่าฟัง สถานที่ ๆ ด้าย จำเลยว่าด้ายในวัด
และด้ายในวันเดียวกัน แต่คำนี้ค้านกับคำให้การ
ของนายบุญมาช่างด้ายรูป ซึ่งมีว่า ด้ายในวัดข้าง
ที่บ้านข้าง และต่างวันกัน เมื่อพิจารณาตามคำให้การ
ของจำเลยในข้อนี้ เห็นว่าจำเลยต้องการอย่างหนึ่งที่ระ
แสตงว่า ด้ายในวัดเป็นการเปิดเผย มีคนรู้เห็นมาก
และที่ด้ายในวันเดียวกัน ต้องการแสตงว่าตนหลงเชื่อ
คำของโจทก์ แต่ช่างด้ายรูปบอกว่า เวลาด้ายโจทก์

๑๙๔ ประชมนิพนธ์ขจรกรรม ๑ ภาค ๓

ไม่ได้ช่วยในกาลบางครั้ง คำแก้ตัวของจำเลยยัง
ไว้ก่อนหนึ่งว่า เงินที่ออกให้ ในการดำรูบที่ ๑ นั้น
โจทก์ออกให้คนเคี้ยว และรูบที่ ๓ นายช่างดำรูบให้
เปล่า ๆ แต่ช่างดำรูบยกว่า พวกที่ขีวากฎใน
รูบนั้นทั้งหมด เฉลี่ยกันออก นั้นแปลว่าจำเลยมี
ส่วนออกด้วย ส่วนรูบที่ ๓ นั้น นายช่างปฏิเสธว่า
ไม่ได้ช่วยแต่มาให้เลย คงได้รับเงินเท่าราคาที่ดำรูบ
จากจำเลยและหญิงนั้น คำให้การของจำเลยแม้ ใน
ข้อนี้ซัดก็คำให้การของนายช่างดำรูบทุกประการ
ถือว่าจำเลยพยายามดำรูบด้วยเจตนาไม่บริสุทธิ์ นำให้
สันนิษฐานไปช่วยประการอื่น ๆ ในข้อที่ว่าหญิงที่ดำรูบ
ร่วมกันทั้งหมดนั้นเป็นญาติกัน เมื่อพิจารณาสรุป
หนึ่งแล้ว ถือว่าดำรูบด้วยอาการชั่วสาว แต่ยังมีผู้ชาย
อยู่ร่วม ๒ คน แต่เมื่อมาพิจารณาสรุปที่ ๓ ซึ่งดำรูบ
ด้วยหญิงล้วน เห็นซัดว่าดำรูบกันอยู่ชั่วสาวก็เคี้ยว
และกระดำรูบร่วมกันอย่างนี้ก็ได้ ต้องสันนิษคิดชอบ
กับหญิงเหล่านั้นมานาน จนหมดกระคากเชิงชาย

วินิจฉัยชั้นจังหวัดเรื่องพระถ้ำรูป ๑๘๕

ซึ่งกันและกันแล้ว และมาทวนนึกถึงคำให้การของ
โศภิตที่ผิดคนหนึ่งว่า จำเลยได้ทำความสนิทสนมกัน
กับนางนางที่ถ้ำรูปด้วยกัน (รูปที่ ๑) มานาน และ
นางนางได้มีบุตร ๑ คน โดยหาสามีเป็นตัวคนไม่ได้
ตัวแล้ว เป็นที่น่าสงสัยอย่างยิ่ง ส่วนรูปที่ ๒
และที่ ๕ ไม่ต้องยกขึ้นพิจารณา ฉะนั้นข้อที่อ้างว่า
หญิงเหล่านั้นเป็นญาติกันจึงขอมถ้าย เห็นว่าเป็น
คำแก้ตัวของจำเลย ว่าคำอุทธรณ์สมเหตุสมผลใน
หญิงแม้เป็นญาติกันก็เหมือนกัน จะเป็นญาติหรือ
มิใช่ก็ตาม กิริยาอย่างนี้เป็นการไม่ค้ำไม่งามของพระ
ภิกษุ สักว่าเป็นอลัชชีตายางตายแมน้อยหนึ่งไม่ได้
น่ารังเกียจยิ่งนัก.

อนึ่งเจ้าคณะแขวงปากบ่องกล่าวไว้ในท้ายคำคัดค้าน
ว่า จำเลยคือถึง มีหมายเรียกตัวเพื่อให้ ไปแก้คดี
ก็ไม่ไป โดยอ้างว่าไม่ทันเวลา และพระยานไม่อยู่
เสียข้างนั้น เมื่อพิจารณาตามหนังสือที่จำเลยออกไป
ยังเจ้าคณะแขวงแล้ว เห็นว่าจำเลยคือถึงประวิงความ

ให้เข้าไป ทางที่ควร คนเป็นจำเลยในคดี ชอบที่
จะชวนชวรายหาหลักฐานไปต่อสู้ เพื่อปลดปล่อย
มลทินของตน แต่นักตั้งประวิงเสีย นาคี.

ประพฤติกกรรมของจำเลยเท่าที่พิจารณา
แสดงว่ามัวหมอง เพราะไม่สามารถแสดงบัญชีราย
จ่ายในการก่อสร้างให้สมกับตัวเงินที่สิ้นไปทั้งกล่าวไว้
ในข้อ ๓ และเห็นว่าเป็นอลัชชีไม่มีบางอาชย เพราะ
การปลอมเพศเป็นคฤหัสถ์ เป็นการปฏิญญาตนเป็น
คฤหัสถ์โดยเสียและทำความสนิทสนมกับหญิง
จนเกินงาม เป็นที่น่าสงสัยและรังเกียจยิ่งนักทั้งกล่าว
ไว้ในข้อ ๔ เห็นสมควรว่าไม่ให้อยู่ในหมู่คณะต่อไป
ภิกษุผู้เป็นอลัชชีอย่างนี้ อยู่ในสมณเพศต่อไปก็เป็น
ที่รังเกียจของหมู่คณะ เป็นมลทินแก่พระพุทธศาสนา
ไม่รู้หาบ ความประเพณีของบ้านเมืองที่เคยกระทำกัน
มา ให้เสียเสียทั้งนั้น เพราะฉะนั้นเท่าที่เจ้าคณะแขวง
ปากช่องคดีนี้ให้จำเลยสึก เพราะประพฤติกกรรมของ
จำเลยน่ารังเกียจทุก ๆ และห้ามไม่ให้อุปสมบทต่อไป

วินิจฉัยชั้นจังหวัดเรื่องพระถ้ายรูป ๑๘๗

เพราะตกอยู่ในฐานสงสัยว่าน่าจะล่วงถึงอันที่มวัดถูกกัก
คณะสงฆ์จังหวัดเห็นชอบตามนั้น จึงพร้อมกันคัดสัน
ตมิชรรมาชาติให้เป็นไปตามคำตัดสินของเจ้าคณะแขวง
ปากช่องทุกประการ และยกคำอุทธรณ์ของจำเลยเสีย.

วินิจฉัยเมื่อวันที่ ๘ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๗๕

(ลงนาม) พระมหาสุตใจ

ผู้รักษาการหน้าที่เจ้าคณะจังหวัด กรรมการ

(ลงนาม) พระครูมหาศีลวงค์

เจ้าคณะแขวงลี้ กรรมการ

(ลงนาม) พระครูบุญญาวิลาส

เจ้าคณะแขวงเมือง กรรมการ

จากมณฑลการคดีคณะสงฆ์เดิม ๒๐ หน้า ๕๖๒

๑๘๘ ประชุมวินิจฉัยอธิกรณ์ ๑ ภาค ๓

คำวินิจฉัยอธิกรณ์

ที่มีธรรมชาติ วัตต์แม่แรง

(ของเจ้าคณะแขวงและกรรมการสงฆ์)

วัดพาวนิชสถสิการาม

วันที่ ๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๗๕

อธิกรณ์ระหว่าง / ผู้ใหญ่คำ เขื่อนแก้ว โจทก์
/ พระอธิการธรรมชาต วัตต์แม่แรง จำเลย

โจทก์กับจำเลยอยู่ตำบลแม่แรง หมู่ที่ ๓ อำเภอ
ปากซ่อง จังหวัดลำพูน.

๑. โจทก์ท้าวหาญทั้ง ๒ ในรูปหมายเลข ๔ มิได้
เป็นญาติกับจำเลย และหาว่านั่งในที่นั่งที่วัดกับ
นางสาวบัวเย็น เวลากลางวัน ๑ ครั้ง ตอนเช้า ๑ ครั้ง
ข้อนี้โจทก์ไม่มีพยานหลักฐาน จึงยกฟ้องของ
โจทก์เสีย.

วินิจฉัยชั้นแหวงเรื่องพระดำรูป ๑๘๘

๒. ทว่าจำเลยไปมาบ้านนางนาง ผู้ดำรูปร่วม
หมายเลขที่ ๑ บ่อย ๆ แต่บอกว่าพออยู่กับบิดามารดา
และทว่านางนางเอวยุครมาอนที่รับแขกในคฤ ชั้น
โจทก์ไม่นำหลักฐานพระยานมาประกอบ จึงยกฟ้อง
ของโจทก์เสีย.

๓. ทว่าจำเลยกู้เงินพระอธิการวัดสวนดอก ๕๐๐
รูเบีย และชวาม้านสวนดอก ๒๐๐ รูเบีย ชั้นโจทก์
ไม่มีหลักฐานมาอ้างอิง จึงฟังไม่ไว้ ให้ยกฟ้องของ
โจทก์เสีย.

๔. โจทก์สงสัยว่าจำเลยเอาพระพุทธรูปของวัดไป
ขาย หรือให้ค่าคอกเบี้ย โจทก์ก็ไม่มีหลักฐานพระยาน
มาประกอบ ทั้งจำเลยก็ได้นำมาแล้ว ๑ องค์อีกองค์ ๑
จำเลยแก้ว่า ให้เจ้าหนี้เขายืมไปยชา ค่างที่ไม่มีพระยาน
อย่างไร จึงขอยกฟ้องของโจทก์เสียก่อน.

๕. โจทก์สงสัยว่าจำเลยก่อสร้างเงินมากมาย
สงสัยว่าเขาไปใช้ส่วนตัวเสียบ้าง ชั้นนี้ก็ไม่ม่พระยาน
หลักฐานมาประกอบ จึงยกฟ้องโจทก์เสีย.

๑๑๑ ประชมนวินิจฉัยข้อชกกรณี ๑ ภาค ๓

๖. โจทก์ทำจำเลยแห่งเครื่องอย่างกฤหัสถ์ด้วย
รูปร่วมกับหญิงและชาย ทั้งในรูปทมาขเลขที่ ๑-๒-๓
๕ ข้อนี้สมจริงทั้งคำโจทก์และคำสารภาพของจำเลย
ฉะนั้นหมายอักษร (ก) และ (ข) และสมจริงทั้งพระยาน
๕ นายทั้งคำให้การทมาขเลข ๑-๒-๓ และหมายอักษร
ก. ฉ. ค. ข้อแก้ตัวของจำเลยว่าเพราะหลงเชื่อคำ
โจทก์ ฟังไม่ได้ เพราะเวลาถ่ายจำเลยไม่ใช่เกิด ข้า
พระยานที่เป็นหลักฐานก็ไม่มี คำนายทมีนบีคานาง-
สาวัวเป็นขัวโยให้การในคำพระยานหมายเลข ๒ ตอน
๑ ว่า แต้หนานคำ (คือโจทก์) เป็นผู้ชวนไปถ่ายรูป
ที่วัดแม่แรงพร้อมทั้งท่านชาค คำนี้ฟังยากนัก เพราะ
โจทก์จะชวนหญิงสาวไปถ่ายรูป ร่วมกัน กับพระหนุ่ม
เพียงเท่านั้นก็ยังไม่แปลกอยู่ ข้าจะชวนค่อนหน้าต่อคำบิดา
ของหญิงสาวด้วย ก็ยิ่งฟังยากใหญ่ ใครจะกล้าถึง
เพียงนั้น ถ้าจะให้เข้าใจตามนั้น ก็เป็นการให้ร้ายแก่
จำเลยและหญิงสาวเกินไป ถ้าไม่รักใคร่สนิทสนมกัน
อย่างเข็ชเมยแล้ว ใครจะกล้าพูดเช่นนั้นได้ แต้ก็

วินิจฉัยชั้นแขวงเรื่องพระดำยรูป ๑๕๖

ไม่คัดค้านว่าไม่ชวน เพราะไม่มีหลักฐาน แต่วินิจฉัย
เพียงว่าโทษก็อาจชวนจริง แต่เป็นคำชักชวนไปดำยรูป
เพราะช่างดำยมาอยู่ที่วัด ที่จะให้เข้าใจว่าโทษก็ชวน
นางสาวขิวเขียนขิวโยลูกสาวของพระยานว่า ให้ไปดำยรูป
ร่วมกับพระอธิการโคย อธิการสวม เครื่องศฤงคาร เช่น
นั้น เป็นการสุกวิสัยระพึงเชื่อได้ และคำของนายหมื่น
พระยานอีกตอนหนึ่งว่า เวลาดำยไม่รู้ไม่เห็น มาเห็นรูป
เจ้าพ่อถ่วงขยหนงแล้ว หรือเมื่อสักขยนี้เอง ถ้าเป็นจริงตาม
คำนี้ แสดงให้เห็นว่าบุตรสาวของพระยานปกปิดการทำ
ของตนมิให้ บิดารู้ ถ้าเวลาจะดำยบิดามารดารู้ก็คงขอดู
บ้างและมีค่านายช่างดำยรูป ๆ หมายเลขที่ ๑ กับหมายเลข
เลขที่ ๕ ว่าพร้อมใจกันดำยเป็นพวก ๆ และรูปหมายเลข
เลขที่ ๓ จำเลยนำไปเอง และเรื่องเงินนั้นนายช่างบอก
ว่ารับจากผู้ที่มิรู้ดำยรวมกัน จำเลยบอกดำยวัน
เดียวกันทั้ง ๓ ชุค แต่นายช่างบอกว่าดำยคนละวัน และ
คำของนายนวน (พระอธิการเก่า) ก็บอกว่า ดำย
คนละวัน เว้นแต่รูปหมายเลขที่ ๓ ช่างก็จำวันไม่ได้

๑๕๒ ประชมนิพนธ์ยอชกรณีย์ ๓ ภาค ๓

นายนวนก็ไม่ว่าว่าด้วยที่ไหน เพราะไม่ใช่ในวัด การ
ทำาเลยให้การว่าด้วยพร้อมกันทั้ง ๓ ชุคนั้น เป็นคำ
แก้ตัวของจำเลย คำที่จำเลยได้การเช่นนี้ ไม่ตรงกับ
คำของพระยานทั้ง ๒ ปาก ฟังไม่ได้ นายคุณ นายคา
ให้การฟังช่ากนัก เพราะข้อความตอนต้นว่าด้วยคนละ
วันสองวัน แต่ตอนท้ายว่าด้วยพร้อมกัน ด้อยคำ
แย้งกับของคนเองเช่นนี้ก็เป็นอันฟังไม่ได้ และการที่
พระยานทั้ง ๒ ว่า ใช้เครื่องของโจทก์ทุกครั้ง ก็เป็น
อันฟังยากไปตามกัน และจำเลยแก้ว่า เมื่อเห็นรูป
รู้อีกเขื่อนและเกลือบก จึงลาไปอยู่วัดสวนคอกในเมือง
ลำพูน เพื่อศึกษานักธรรมต่อไป กลับจากการศึกษา
มาแล้ว พระอธิการเก่าลาสิกขาบทไปเสีย พวกศรัทธา
จึงขอให้เป็นพระอธิการ แต่บัดนั้นตั้งใจว่าจะช่วยพระศาสนา
ให้เจริญ โดยมิได้ฝึกพระวินัยโดยประการใด ให้เป็น
การเสื่อมเสียแก่พระศาสนา แต่ปรากฏว่าสวมเครื่อง
ภคฤทธิสุดดาบรูปเกี้ยวเมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๔๗๔

วินิจฉัยชั้นแขวงเรื่องพระดำรูป ๑๕๓

(คือพระยาที่แล้ว) ก็ปรากฏในรูปหมายเลข ๕ ะให้
คณะกรรมการเห็นว่าไม่ผิดพระวินัยอย่างไรได้.

การสวมเครื่องกฤหัสถ์ ก็เป็นการผิดพระวินัย
บัญญัติอยู่แล้ว ช้าแต่อย่างกฤหัสถ์ด้วยร่วมกับ
หญิงและชาย ทำให้ความเสียหายแก่สมณเพศยิ่งนัก
เพราะทำให้คนทั้งหลายผู้พบเห็นรูปเข้าใจว่าลาลิกขา-
ยทแล้ว และยังกว่านั้นยังสวมเครื่องกฤหัสถ์ด้วยรูป
ร่วมกับหญิง สวมถึง ๒ ครั้ง แสดงอาการความสนิท
สนมอย่างชู้สาวเขาทำกัน ชื่อนั้นจึงเป็นทางให้คน
ทั้งหลายอาเขาใจยิ่งขึ้นไปกว่านั้น.

๗. จำเลยยังได้ ผิดข้อกติกาของเจ้าคณะจังหวัด
ข้อ ๘ พ.ศ. ๒๔๗๐ ซึ่งห้ามกวดการที่หนีข่มสิ้นมาก
เกินกำหนดไป ที่ไม่มีใครเป็นประจักษ์ก็มี ทั้งสำเนา
สัญญาไว้ค้ำมาไว้แล้วนั้น.

๘. ความผิดข้อ ๘ นี้ จำเลยไม่ควรที่จะปิดป้อง
ชักฉ้อ ในเมื่อเจ้าคณะเรียกร้องให้มาแก้ คดีของตนเลย
หมตอายุ 18/04/2565
เพราะการมาแก้คดีนั้น ก็เป็นการเปลืองคนให้พ้นจาก

วินิจฉัยชั้นแขวงเรื่องพระดำขรูป ๑๕๕

กำหนด ๑๕ วัน นับแต่วันที่จำเลยได้ฟังคำตัดสิน
เป็นต้นไป และห้ามไม่ให้ขอในศาลนี้อีกต่อไป.

อ่านให้ โจทก์และจำเลยฟังตั้งแต่วันที่ ๕ กรกฎาคม
พ.ศ. ๒๔๗๕.

- (ลงนาม) พระครูพุทธวิงศชาดา เป็นประธาน
- ” พระปลัดธรรมวุฒิ กรรมการ
- ” พระสมุห์ปารมี ”
- ” พระกาใบฎิอินทนนท์ ”
- ” พระจันทร์รังสี ”
- ” พระมหาวงศ์ ”
- ” พระมหาสว่าง ”

จากแถลงการณ์คณะสงฆ์เล่ม ๒๐ หน้า ๕๗๐

คำวินิจฉัยอภิกถณ์

ระหว่าง { พระสมุห์เข้ม กับพระอนุโว โททก
{ พระครูธรรมมาทรโธณเขตต์ จำเลย

อภิกถณ์ระหว่างพระสมุห์เข้ม วัดนาเกลือ พระอนุโว
วัดหนองเกตุน้อยโททก พระครูธรรมมาทรโธณเขตต์
เจ้าคณะแขวงอำเภอขามเฒ่า จังหวัดสุพรรณบุรี วัดหนองเกตุใหญ่จำเลย
โททกกล่าวหาว่าจำเลยเสพเมณฑนทางวิจิตรวรรคกับพระ-
ชินครั้งเป็นเท็ก และเสพเมณฑนทางหว่างชาและวิจิตรวรรค
กับเท็กชายอินศิษย์ของจำเลย ส่วนจำเลยให้การปฏิเสธ
ข้อหาของโททก โดยประการทั้งปวง.

อภิกถณ์เรื่องนี้เกิดขึ้นที่วัดหนองเกตุใหญ่ อำเภอ
ขามเฒ่า จังหวัดสุพรรณบุรี โททกยื่นฟ้องต่อข้าพเจ้า
ข้าพเจ้าให้พระครูสุนทรธรรมรส รองเจ้าคณะจังหวัดไป
ไต่สวนควรวาทหนึ่ง ต่อมาข้าพเจ้าก็ไต่ ไปไต่สวนอีกควรว
าทหนึ่ง คงไต่ความคามสำนวนที่ปรากฏว่า โททกกล่าว

หาว่าเสพเมณฑทางวิจจมรรคของเต็ก ๑๕๗

หาจำเลยตามคำบอกเล่าของ พระชิน พระวนและเต็ก
ชายอินเท่านั้น แม้พระชินและเต็กชายอินผู้ถูกสร้างเสพ
เมณฑเล่า ก็เป็นการตัวต่อตัว ไม่มีประจักษ์พะยานอื่น
เห็นสร้างเสพ ทั้งไม่มีพะยานอื่นแวกล้อมพอจะส่ง
ให้เห็น ว่า จำเลยเสพเมณฑตามกล่าวหา ถึงแม้ว่า
พระชินและเต็กชายอินพะยานจะยืนยันอย่างว่าคนถูกสร้าง
เสพเมณฑก็จริง แต่คำยืนยันนั้นก็ไม่เป็นพะยาน
ของมันและมันได้ เพราะผู้ถูกทำเมณฑต่างคราวต่าง
วาระกัน.

พระชินอ้างว่าเมื่อคนเป็นเต็กถูกเสพเมณฑทางทวาร
หนัก ไม่ทราบบว่ามีโทษถึงป่าราชิก คำนี้ฟังได้ แต่
เมื่อคนอุปสมบทแล้ว จำเลยได้อธิบายอนุสาสน์พร้อม
ด้วยพระ ๘ รูปให้ฟังว่า ภิกษุเสพเมณฑในทวารหนัก
ทวารเบาและช่องปาก เป็นอาชฎิป่าราชิก อธิบายเช่นนี้
อยู่แต่วันขึ้น ๕ ค่ำเดือน ๘ ถึงแรม ๘ ค่ำในเดือนนั้น
พระชินคงเข้าใจการเสพเมณฑได้ ก็แล้ว เมื่อคนถูกเสพ
เมณฑเช่นนั้นจริง พระชินควรระแผล็ยใจว่าจำเลยเป็น

๑๕๘ ประชมนวินิจฉัยอชิตถรณ ๑ ภาค ๓

ปาราชิก แล้วตัดทวงชน แต่พระชนหาทำเช่นนั้นไม่
ข้าปล่อยเวลาให้ล่วงเลยมาจนถึงกาลเล่าเรียนธรรมวินัย
จึงพักชน คำของพระชนชื่อว่าเมื่ออุปสมบทแล้วศึกษา
วินัยจรูณ พงไม่ชน.

คำของเท็กชายอินอ้างว่า จำเลยเสพเมตณกับคน
และคนไต้บอกคำนี้แก่พระรวน พอเรื่องน อะฉาวชนแล้ว
นาง โสมีให้นาย โฝ โฝนิมนที่จำเลยมาที่บ้านกำนันเก็บ
พร้อมด้วยเท็กชายอิน จำเลยตามเท็กชายอินถึงถาร
เสพเมตณกับคน เท็กชายอินบอกว่าเปล่าค่อหน้านางโสมี
นาย โฝ นาย บ้าย และจำเลย คำบอกเล่าของเท็ก
ชายอินไม่แน่นอน กลับเป็นประโยชน์กับจำเลยอีกด้วย
คำของเท็กชายอินอ้างว่า คนถูกจำเลยเสพเมตณนั้น
ไม่ควรฟัง.

พระแถมพะยานให้การครั้งไต้สวนคราวแรกว่า ไต้อิน
บอกเล่าครั้งไต้สวนคราวหลังว่า คนที่ถูกทำเมตณด้วย
แต่ไม่สำเร็จ เป็นคำให้การไม่อยู่ก็ขี้ร่องรอย เพื่อ
ปรักปรำจำเลย คำของพระแถมทามีน่าหนักไม่.

หาว่าเสพเมณฑทางวังมรรคของเด็ก ๑๕๕

พระยานเหล่านั้นเป็นแต่ได้ยื่นขอกแลกกันคัส ๆ มา
จากพระชั้น พระวันและเด็กชายอื่น ไม่ส่อว่าเป็นกรณี
แวกล้อมหรือพาดพิงถึงจำเลยที่เสพเมณฑ ณะนั้นคำ
ของพระยานเหล่านั้นหาหัดก็มีได้.

ส่วนพระยานของจำเลยที่อ้างมานั้น ก็เพื่อแสดง
ความบริสุทธิ์ของจำเลยที่แล้มา แต่เห็นว่าไม่สำคัญ
จึงมิได้ยกขึ้นพิจารณา เพราะฟังคำพระยานฝ่ายโจทก์ที่
ยกขึ้นกล่าวมาในเบื้องต้นก็พอแล้ว.

อาศัยเหตุข้างส่วนที่กล่าวมานี้ โจทก์นำพระยาน
มาสืบไม่สมว่าจำเลยเสพเมณฑกับพระชั้นครั้งเป็นเด็ก
และจำเลยเสพเมณฑกับเด็กชายอื่นถึงโจทก์ กล่าวหา
ควรถือเอาความปฏินญาของจำเลย ให้ยกฟ้องของโจทก์
เสียให้จำเลยพ้นจากข้อหา คงเป็นภิกษุผู้มีศีลวิคามชกคิ
ค่อไป แคว้นวินิจฉัยไว้.

ฝ่ายภิกษุเหล่าใคยังมี ความรังเกียจสงสัยจำเลยอยู่
ก็ถาม ไม่ยอมร่วมอุโบสถสังฆกรรมกับจำเลยก็ถาม
ให้ภิกษุเหล่านั้นออกจากวัดหนองเกตุใหญ่ไปหาวัดอยู่

๒๐๐ ประชุมวินิจฉัยข้อชักรณ ๑ ภาค ๓

ความความพอใจของคนในกาลอันควร (ก็ออกพรรษา
แล้ว) แต่ต้องให้จำเลยทำโดยสุจริตให้.

โจทก์และจำเลยร้องปฏิบัติกรให้เป็นไปตามคำวินิจฉัย
ฉัยไว้นี้ทุกประการ.

วินิจฉัยไว้แต่วันที่ ๑๕ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๗๕

(ลงนาม) พระเชมทัตส์

เจ้าคณะจังหวัดชลบุรี

ประทับตราตำแหน่งมาเป็นสำคัญ

จากแดงตราตั้งคณะสงฆ์ เล่ม ๒๐ หน้า ๕๑๘ ๑

พระวินิจฉัยอธิกรณ์

ระหว่าง { ตำรวจ ๘ นาย โจทก์
พระอธิการโต จำเลย

นายสืบตำรวจตรี ๒ นาย พลตำรวจ ๖ นาย
ขึ้นฟ้องกล่าวโทษพระอธิการโต วัชรวง แหวงกลาง
จังหวัดขอนแก่น ท่อพระครูธรรมวิจารย์ เจ้าคณะหมวด
ว่า เวลา ๒๒ นาฬิกาเศษ จำเลยไปอยู่บนเรือนนางแม่
ผู้ตั้งเรือนอยู่ในที่ของวัด ชั้นแรกก็มีแสงไฟเทียนที่ถือ
ไปจากกุฏิที่อยู่บนเรือน ท่อไปก็ไม่มีแสงไฟ อยู่กัน
บนเรือนนั้นมืด ๆ และลงกลอนประตูเรือนด้วย เพราะ
กันขานประตูไม่เข็ก สงสัยว่าจำเลยจะเสกเมถุนด้วย
นางแม่ ครั้นเวลา ๒๔ นาฬิกา จำเลยจึงเข็กประตูเรือน
ออกลงบันไคระกลับวัด พวกตำรวจซักถาม จำเลยตอบ
ว่าขึ้นไปอยู่บนเรือนนั้น เพื่อดูรักษานางแม่ป่วย ไม่ได้

๒๐๒ ประหม่วินิจฉัยอธิกรณ์ ๑ ภาค ๓

ประพฤติให้ผิดพระวินัยอย่างไร พวกตำรวรพาตัว
จำเลยไปสถานีตำรวจ หัวหน้าตำรวจถามปากคำแล้ว
ไม่ซักการอย่างไร เพราะไม่ใช่หน้าที่ แนะนำให้ ไปยื่น
ฟ้องต่อเจ้าคณะหมวก เมื่อเจ้าคณะหมวกรับฟ้องของ
พวกตำรวรไว้แล้ว จักการไต่สวนปากคำโจทก์จำเลย
และพระยานทั้ง ๒ ฝ่ายแล้ว นำเสนอพระธรรมกติก
เจ้าคณะแขวงกลาง จังหวัดขอนแก่น ๗ วินิจฉัยลงโทษ
จำเลยให้ละเพศเสีย และพวกนางแม่ทั้งครัวเรือนให้
รูดอนเหี่ยวเรือนไป ไม่ให้อยู่ตั้นนั้นอีก จำเลยอุทธรณ์
ต่อข้าพเจ้า คำวินิจฉัยของเจ้าคณะแขวงว่ายัง
วินิจฉัยไม่เป็นยุติธรรม ๑

ข้าพเจ้าตรวจคำวินิจฉัยและสำนวนทั่วแล้ว เห็น
ความประพฤติไม่สมควรแก่สมณเพศของจำเลย ๒
ประการ เป็นเหตุให้น่ารังเกียจจำเลยว่าจะถึงศีลวิบัติ
คือ ๑. จำเลยอยู่ในเรือนนางแม่ แม่มียุครชายของ
เขาอายุ ๑๕ และเค็กหญิงน้องเค็กชายอายุ ๑๐ ขวบ
กัณยัมถัก ๗ อีก ๒ คน ก็เป็นเวลาตกกัน และมัก

อยู่ในที่ลับกับหญิงในเวลาเด็กคืน ๒๐๓

ไม่มีแสงไฟเป็นเวลานาน ๒. จำเลยอยู่ในเรือนเช่นนั้น
ก็ไม่งามอยู่แล้ว มีหน้าข้างซีกประตูเรือนลงกลอน
ด้วย มีกไม่มีแสงไฟในเรือนนั้นเป็นเวลานานก็ก็ บัด
ประตูลงกลอนด้วยก็ก็ ทั้ง๒ ประการนี้ รับรองกันทั้ง
โจทก์จำเลยและพระยานทง ๒ ฝ่าย จึงเป็นการนำ
วังเกียร วาจำเลยจะ ต้องอาบัติ ในเพราะอยู่ในที่เช่นนั้น
ตั้งแต่ต้องอาบัติเขานไปจนถึงต้องอาบัติหนัก คือ
ต้องปาจิกตัยเพราะอยู่ในที่ลับกับผู้หญิง ซึ่งแม้มี
เก็ทชาย แต่ถึงเวลาคักคืนพากันหลับเสียวก็ก็มีไม่ได้
ต้องสังฆาภิเสสเพราะผูกเกี่ยวหรือจับต้องกายผู้หญิง
อย่างใดอย่างหนึ่ง ต้องปาราชิกเพราะเสพเมถุน จึง
ให้เจ้าคณะสี่พระอภิกข ไทวัครวกเสียบ และห้าม
ไม่ให้บวชอีกต่อไป เพราะบวชขึ้นอีกก็อยู่ในฐาน
วังเกียรไม่รู้หาย ฯ

เพราะฉะนั้นให้ยกอุทธรณ์ของพระ โทจำเลยเสีย
ให้เจ้าคณะบังคับบัญชาการทั้งพระวินายคณ ส่วนการรอดอน

๒๐๔ ประชุมวินิจฉัยอักษรณ์ ๑ ภาค ๓

เทียบเรือนครอยครวของนางเฒ่า ให้ยังคงคามวินิจฉัย
ของเจ้าคณะแขวงกลาง จังหวัดธนบุรี ๑

วินิจฉัยวันที่ ๒๒ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๕

(ลงพระนาม) กรมหลวงชินวราลงกรณ

ภาคกลางการศึกษาศาสตร์ กรม ๒๐ หน้า ๒๒๒

พระวินิจฉัยนัย อธิกรณ์

ระหว่าง { พระคลัง โจทก์
พระกริ่ง จำเลย

พระคลัง ผู้รั้งตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดวังยายหุ่น
แขวงท่าพี่เลี้ยง จังหวัดสุพรรณบุรี ขันฟ้องต่อเจ้า
อธิการโตะ วัดสุพรรณภูมิ ผู้รั้งตำแหน่งเจ้าคณะ
แขวงท่าพี่เลี้ยงว่า พระกริ่ง วัดสุพรรณภูมิ รัช้างข้อ
พระบาทพระพุทธรูปขึ้นราคา ๒๐ บาท แล้วยักยอก
ไปขายเอาเงินเป็นประโยชน์ตนเดียว ผู้รั้งตำแหน่งเจ้า
คณะแขวงท่าพี่เลี้ยงขึ้นต้นไม่รับพิจารณา ต่อพระครู
วิบูลเมธาจารย์ วัดปราสาททอง เจ้าคณะจังหวัด
สุพรรณบุรีให้ ไล่สวน จึงตั้งกรรมการสงฆ์ไล่สวน
ตามคำสั่งของเจ้าคณะจังหวัดสุพรรณบุรี ตามทาง
ไล่สวน จำเลยปฏิเสธว่า โจทก์ไม่ได้จ้าง เป็นการ

๒๐๖ ประชมนิพนธ์อักษรณ ๗ ภาค ๓

แลกเปลี่ยนกันกับเทวรูปของจำเลย โจทก์มีพระยาน
หลายปากเข็กสมข้อหา คณะกรรมการสงฆ์ไม่เชื่อ
เห็นว่าพระยานเหล่านี้แย้งกัน ฟังไม่ได้ แต่เชื่อว่าจำเลย
แลกเปลี่ยนกับโจทก์จริง มีนายเพี้ยนเป็นพระยาน
หลักฐานฟังได้ พระยานอื่นมีอีกหลายปากแต่ไม่สำคัญ
จึงวินิจฉัยยกฟ้อง โจทก์ ๆ ขุทธรณ์ต่อพระครูวิบูล เมธา-
จารย์ เจ้าคณะจังหวัดสุพรรณบุรี ๆ พิจารณาเชื่อความ
คำพระยานโจทก์ จึงวินิจฉัยว่า จำเลยเป็นภักทไทย
ให้คืนพระพุทธรูปนั้นแก่โจทก์ จำเลยอุทธรณ์ต่อพระ-
ธรรมยุติก เจ้าคณะมณฑลราชบุรี ๆ วินิจฉัยขึ้นความ
คำวินิจฉัยของเจ้าคณะจังหวัดสุพรรณบุรี ผิดกันแต่
เพียงเจ้าคณะจังหวัดสุพรรณบุรี ยังค้ำให้จำเลยคืนพระ
พุทธรูปนั้นแก่โจทก์ เจ้าคณะมณฑลราชบุรีเป็นแต่
ว่าฟังว่าควรคืน ไม่ได้ยังค้ำ (การบังคับนั้น ถ้าผู้
ถูกบังคับทำตาม เพราะรูปอักษรณ์ควรคืนจริงและได้
คืนตามบังคับ ผู้บังคับก็เป็นภักทไทยแก่ผู้ถูกบังคับ
ผู้ไคร่ขทรพยคนไม่มีไทย ถ้าผู้ไคร่ขทรพยคนด้วย

การคู่ ผู้ ไทรับทรัพย์คนก็ตองอวหารฐานคู่กรรมสิทธิ์) จำเลยไม่ยอมจึงอุทธรณ์ต่อข้าพเจ้า ฯ

ก่อนแต่ข้าพเจ้าจะพิจารณาวินิจฉัย ะบอกความ เป็นไปแห่งอภิการณนี้ ระหว่างโจทก์จำเลยและนายเพ็ญ ชนกล้าวเสียดก่อน จำเลยว่านายเพ็ญ ยืมพระพุทธรูป ของคนไป ๒ องค์ เขาไปฝากโจทก์ไว้ โจทก์ทำลายเสีย ๑ องค์ จำเลยทวงพระพุทธรูป ๒ องค์นั้นคืน ก็หา ได้ ไม่ จึงขออารักขาต่อบ้านเมืองให้ ไล่พระพุทธรูป ๒ องค์นั้นคืน ส่วนนายเพ็ญไต่ข่มเทวรูปของ โจทก์มา ไว้ รู้ว่าจำเลยขออารักขาให้ทางบ้านเมืองจัดการให้คืน คืนพระพุทธรูปทั้ง ๒ นั้น จึงนำพระพุทธรูป ๑ องค์ ของจำเลยซึ่งยังอยู่ที่คนไปส่งจำเลย ก็ข่มนำเทวรูปที่ คนข่มโจทก์มาไว้ ไล่ให้จำเลยแทนพระพุทธรูปที่หายไป จำเลยขอมรียเทวรูปนั้นไว้ ต่อมาจะเป็นคดียนายเพ็ญ ก็เห็นอย่างไรไม่ปรากฏในสำนวน ปรากฏในสำนวน แต่ ว่า วันหนึ่งใน พ.ศ. ๒๔๗๓ นายเพ็ญชวนจำเลย นำเทวรูปนั้นไปแลกพระพุทธรูปกับโจทก์ จำเลยเห็น

พิมพ์ที่ 18/04/2565

๒๐๘ ประชมนิพนธ์ยอธิดา ๑ ภาค ๓

พียงทวยจึงนำเทวรูปนั้นไปหาโจทก์พร้อมกันนายเขียน
โจทก์นำพระพุทธรูปพระบาทชำระคให้จำเลยดู เป็นอัน
ตกลงกัน จำเลยให้เทวรูปแก่โจทก์ รับพระพุทธรูป
นั้นมาแก่พระบาทก็แล้ว จึงการลงรักปิดทองตกแต่ง
งาม พระยาพิศาลสารเกษตร ผู้ว่าราชการจังหวัด
สุพรรณบุรี แสวงหาพระพุทธรูปงาม ๆ ไปตั้งไว้
สำหรับศาลารัฐบาล จึงขอพระพุทธรูปนั้นไป ให้ราคา
ค่าซ่อม ๑๐๐ บาทแก่จำเลย เรื่องเป็นดังนี้ ๑

พิจารณาข้อควรพิจารณาคือไป

๑. ไม่ปรากฏในสำนวนว่า โจทก์รับสั่งอ้างว่า
ตนรับฝากพระพุทธรูปของจำเลยที่นายเขียนฝากไว้วันนั้น
และทำลาย ๑ องค์ เป็นแต่จำเลยอ้างว่า นายเขียน
บอกว่าโจทก์ทำลาย และในสำนวนไม่มีกล่าวว่
นายเขียนพูดดังนั้น ฉะนั้นโจทก์จะทำหายจริง หรือ
นายเขียนไปใจชั่วอย่างไร หากปรากฏไม่ ต่อมา
ข้าพเจ้าให้ ใต้สวน คำที่พระ กริ่งกล่าวว่านายเขียนว่า

พระพุทธรูปยืน ๑ องค์ นิ่ง ๑ องค์ ที่นายเพี้ยนยม
 ไปจากพระกริ่งนั้น ไปฝากพระคลังไว้ นายเพี้ยนพุด
 คังนั้นจริงหรือไม่ ถ้านายเพี้ยนรับว่าพุดคังนั้นจริง จง
 ตามพระคลังว่าได้รับฝากพระพุทธรูป ๒ องค์นั้น และ
 ใ้ทำองค์ขึ้นหายจริงหรือไม่ ถ้านายเพี้ยนหรือพระคลัง
 ปฏิเสธข้อใดจงเอาผู้พุดข้อนั้นมาขึ้น ขึ้นทักมาด้วย
 พระครูวิบูลเมธาวรย เจ้าคณะจังหวัดสุพรรณบุรี
 ใ้ส่วนนายเพี้ยนพระคลังส่งมา นายเพี้ยนและ
 พระคลังปฏิเสธ เพียงฟังคำกล่าวของนายเพี้ยน
 พระคลังเท่านั้นแม้ ๒ ฝาก ก็เชื่อว่าพระกริ่งยุคยังหา
 ได้ไม่ ะต้องเอาพระกริ่งมาขึ้นกับนายเพี้ยนทั้งการม
 ก่อน ซึ่งใ้ส่งใ้เจ้าคณะจังหวัดสุพรรณบุรีทำคังนั้น
 เจ้าคณะจังหวัดสุพรรณบุรีก็ไม่ทำตาม เพราะฉะนั้น
 จะว่าพระกริ่งยุคก็ยังไม่ค้นได้ ฯ

๒. นายชวนพระยานโฑก ใ้ส่วนที่เจ้าคณะ
 จังหวัด ใ้ใ้โดยคิดว่าคนท้าวการที่เรือนจำ โฑกไ้หา
 ที่เรือนจำ ใ้ใ้ให้อีกพระองค์ที่ว่าใ้ใ้ให้จำเลยยอม

๒๑๐ ประชุมวินิจฉัยข้อฉกรรจ์ ๗ ภาค ๓

พระบาท ตกลงราคาซีก ๕ บาท แล้วมอบเงิน ๒๐ บาท
ให้เอาไปให้จำเลย และเขียนรอกหมายขึ้นถึงจำเลย
ให้มอบพระนั้นมากับพระยานฯ จึงไปหาจำเลยกับนายผาค
นักโทษ เพื่อไต่แบกพระนั้นมา ทำให้การของพระยาน
ตอนนั้น จะฟังเอาเป็นหลักฐานไม่ได้ เพราะโรทกได้
จ้างจำเลยจริงและสั่งพระยานไปตั้งนั้น ก็ฟังได้ว่าจริง
ถ้าโรทกแลกเปลี่ยนกัน แล้วตั้งไปตั้งนั้น ก็ฟังเอา
เป็นจริงไม่ได้ ส่วนข้อที่พระยานว่าพอจำเลยอ่านหนังสือ
ของโรทกแล้ว ก็พูดว่าจะทำอย่างไรที่ พระโยอยู่กับ
ผู้ว่าราชการจังหวัดเสียแล้ว และได้ลงทุนซ่อมสิ่งอื่น
ราคาเกินออกไปอีก ๖๐ บาท ถ้าโรทกจะเอาอีกต้อง
เค็มเงินอีกเท่านั้น ทำให้การของพระยานตอนนั้น ฟังดู
ได้ความว่า โรทกได้จ้างจริง จึงได้ทุกตั้งนี้ แต่ไม่
ปรากฏในสำนวนว่าพระยานว่าตั้งนี้ แล้วกรรมการสอบ
ปากคำจำเลยว่า จำเลยจะแก้อย่างไร เพราะฉะนั้นคำ
ของพระยานนี้ฟังไม่ได้ตลอด ๗

พระยานชั้นแขวงไค้สวน มีรายชื่อกิ่งท่อไ้ไปนี้ คือ
 นายอ้อยให้การว่า คนเดินมาจากบ้านเพื่อมาวักวง
 ข่ายทูน เกือบจะถึงกุฎโงกัก พบนายสุกแยกพระองค์
 ก็พิพาทนั้นลงบันไค้สวนทางมา ตามไค้ความรันเอาไป
 วัคสุวรรณภูมิ เพื่อจ้างให้จำเลยซ่อมพระบาท จึงเลย
 ขึ้นมาทวโงกักถามว่าเอาไปซ่อมราคาเท่าไร โงกัก
 คอขว่า ๒๐ บาท เวลาที่ตามนั้นอยู่ด้วยกัน ๕ คน
 คือ โงกัก จำเลย นายเพี้ยน พระเชี้ยว นายสุก
 พระยานปากนักฟังไ้ไม่ได้ เพราะไ้ไม่ได้ขึ้นโงกักกับจำเลย
 พุกถึงเวียงจ้างกัน ไ้ขึ้นแต่โงกักพุกฝ่ายเคี้ยว จำเลย
 และนายเพี้ยนก็นั่งอยู่นั้นด้วย กรวมการไม่ซกจำเลย
 กับนายเพี้ยนว่า โงกักกับพระยานพุกกันจะว่าอย่างไร
 และพบนายสุกเดินไปหยก ๆ เมื่บคะก็ พระยานยังว่า
 ซกกันนั้นด้วย ๆ

นายเพี้ยนให้การว่า ไปทวจำเลยถึงวัคสุวรรณภูมิ
 พขพระเล็กถามว่าจำเลยอยู่หรือไ้ พระเล็กคอขว่าอยู่
 และถามว่าอะไรอะไร โงกักคอขว่าจะมาเคือนเรื่องจ้าง

ขอมพระ แล้วโจทก์ก็ขียนไปหาจำเลย โจทก์ถามว่าขอมพระแล้วหรือยัง (ในคำให้การของโจทก์ว่าจำเลยว่ายังไม่แล้ว) แต่พระยานได้ขียนว่าขอมแล้ว ฟังคำให้การของพระยานเพียงเท่านั้น ก็ได้ความว่าได้จริงกันจริง แต่ยังไม่ได้ ฟังคำของจำเลยในสำนวนว่าพระยานว่าอย่างนี้จะแก้อย่างไร เพราะฉะนั้นพระยานขานนี้ ก็ฟังไม่ได้ ๑

พระเขี้ยวให้การว่า เวลาย้ายออกจากภูมามันเทศที่หอดนั้น ได้ขียนโจทก์กับจำเลยข้างขอมพระองค์ที่พิพากษานั้น เวลานั้นมีโจทก์จำเลย นายเพี้ยนอยู่ที่นั่นด้วย ความเสียงของพระยานก็ได้ความว่าจริงกันจริง แต่ไม่ปรากฏในสำนวนว่า กรมการได้ตามจำเลย ว่า ที่พระยานพูดนี้จะค้านว่าอย่างไร กรมการถามโดยตั้งใจอย่างไรก็ตามว่า เมื่อนายสุกแยกพระไปนั้น พยใครบ้าง การที่ดูพระยานควรจะตอบว่า นั่งอยู่ด้วยกันนั้น ทำไมจึงจะตอบดู แต่พระยานกลับช่วยพูดว่า นายสุกไม่ได้พบใคร ก็จะได้กล่าวในคำให้การของ

นายสุกว่าพบนายอยู่ พะยานเบิกความดังนี้ จะมี
ประโยชน์อะไร พะยานปากนี้จะเขาเป็นหลักฐาน
ก็ไม่ได้ ฯ

นายสุกให้ถำว่า คนเป็นผู้ปฏิบัติโจทก์ ได้
ยิน โจทก์ก็จำเลยจำกัน ซ่อมพระองค์ ที่พิพากษานั้น
ระเขียงกฤษี เวลานั้นมีโจทก์ จำเลย นายเพี้ยน
พระเชียว อยู่ด้วย ครั้นตกลงกันแล้ว โจทก์ให้ตน
แยกพระไปส่งที่วัดสุวรรณภูมิ พบนายอยู่ระหว่างทาง
คำให้การพะยานปากนี้ ไม่ปรากฏว่ากรรมการซัก
ถามจำเลย ว่า พะยานว่าดังนี้จะอย่างไร แต่พะยาน
ปากนี้พอจะฟังเห็นพะยานฝ่ายโจทก์ ใค้อยู่ข้าง ฯ

นายเพี้ยน พะยานฝ่ายจำเลย ให้ถำว่า เมื่อวัน
ชวันจำเลยให้นำเทวรูปไปแลกกับพระพุทธรูปของโจทก์
ซึ่งได้แลกตกลงกันเป็นพระพุทธรูปองค์ ที่พิพากษานั้น
ใค้พักอยู่ด้วยกัน ๓ คน คือ โจทก์ จำเลยและตนใน
กฤษีโจทก์ พะยานให้ถำดังนี้ก็ไม่ปรากฏในจำนวนว่า
กรรมการได้ซักถามโจทก์อย่างไรอย่างหนึ่ง และ

๒๑๕ ประชุมวินิจฉัยอธิกรณ์ ๓ ภาค ๓

กรรมการไม่ได้เฝ้านายเพี้ยนพระยานจำเลย คำนายสกล
พระยานโรคก็มาขึ้นกัน แต่ก็จัดว่าเป็นพระยานฝ่าย
จำเลยได้ข้อ.

๓. เรื่องเทวรูปบริบรอกันทั้งฝ่ายโรคก็จำเลย
และนายเพี้ยนว่าเป็นของโรคก็ และโรคก็ให้นายเพี้ยน
ขมิไป และนายเพี้ยนเอามาให้จำเลยไว้ แทนพระที่
ขมิจำเลยไปซึ่งคนทำทนาย วันหนึ่งใน พ.ศ. ๒๔๗๓
นายเพี้ยนจึงชวนจำเลยนำเทวรูป ไปแลกพระพุทธรูป
ของโรคก็ คดกลกันโรคก็ให้พระพุทธรูปองค์ ที่พิพาท
นั้น แล้วรับเทวรูปที่จำเลยนำไป เพื่อเป็นการแลกกัน
พระพุทธรูปที่พิพาทกันนั้น โรคก็อ้างให้ซ่อมพระบาท
ที่ชำรุดราคา ๒๐ บาท แล้วจำเลยยกยอกเอาเสีย
ค่าเทวรูปไม่ได้แลกกับพระองค์ ที่พิพาทกันนั้น ก็
ไม่ประสงค์จะได้แลกกับพระพุทธรูปองค์ ไหน หรือของ
สิ่งใดสิ่งหนึ่ง ทว่าขอว่าจำเลยเอามาให้เป็นของค้ำมัด
แค่โรคก็ เพื่อได้รับจ้างซ่อมพระพุทธรูปองค์ ที่พิพาท
นั้น กู้ก็เดินไป จระว่าจำเลยเป็นหนี้ต้องเอามาให้ โรคก็

ก็ไม่เห็นมีทางระเห็นคังนั้น เพราะไม่ใช่เป็นของร้าย
 อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือโงกก็จะค้านว่า นำหัวเราะ
 จริง เทวรูปของโงก เอามาแลกพระพุทธรูปของโงก
 นี้โงกก็พูดไม่ถูก ที่ดกนั้น เมื่อเทวรูปนั้นอยู่ที่โงก
 หรือที่นายเพียนหรือที่จำเลย โงกก็คงมีกรรมสิทธิ์ใน
 เทวรูปนั้น เมื่อนายเพียนเอาไปให้จำเลยไว้แทนพระ
 พุทธรูปที่ทำหาย จำเลยก็มีสิทธิ์ในเทวรูปนั้น โงกก็จะ
 มาเรียกเอาคืนไปไม่ได้ ถ้าจะเอาคืน ก็ต้องเรียกเอา
 คืนนายเพียน เพราะฉะนั้นจำเลยเขาเทวรูปไปแลกกับ
 พระพุทธรูปของโงก ก็ไม่เห็นเป็นการชบชั้นอะไร
 ตามที่กล่าวมานี้ก็ได้ความชัดว่า จำเลยเขาเทวรูปไป
 แลกกับพระพุทธรูปที่พิพาทนั้น ซึ่งเป็นของโงกจริง
 ก็เป็นเครื่องผูกพันกันของนายเพียนว่าควรเชื่อ ทัก
 ล้างคำของนายสักว่าเชื่อไม่ได้ ๑

๔. จำเลยให้ ช่างตักแต่ง พระพุทธรูปที่พิพาทนั้น
 เสียค่าจ้าง ๑๐๐ บาท และทำโดยเช็กเฉย ส่อให้
 เห็นว่าจำเลยทำโดยเห็นว่าเป็นของคน ไม่ใช่เป็นการ
 บัญชีออก คังโงกก็กล่าวหา ๑

๕. เมื่อเป็นเช่นนั้น ข้าพเจ้าขอแนะนำให้เลิกแล้ว
 ก่อกันเสีย เพราะเทวรูปของโจทก์ ๑ ก็ไต่มาแล้ว พระ
 พุทธรูปที่พิพากษกันทำเลยไต่มาจากโจทก์ ก็เป็นที่
 พอใจของจำเลย เหมือนไต่ พระพุทธรูปที่นายเพียน
 ยืมไปทำหาย ส่วนนายเพียนก็หมกกิจที่จะต้องใช้
 พระพุทธรูปแก่จำเลย ตามคำแนะนำนี้ ถ้าโจทก์ไม่
 ยอม ข้าพเจ้าขอแนะนำให้คืนกันเสีย คือให้โจทก์
 คืนเทวรูปมาให้จำเลยยกไว้ก่อน กว่าจะไต่พระพุทธรูป
 ของจำเลยที่นายเพียนทำหาย และโจทก์ควรให้ราคา
 ๑๐๐ บาทแก่จำเลย เพื่อไปให้แก่ผู้ว่าราชการจังหวัด
 สุพรรณบุรี แล้วขอพระพุทธรูปนั้นคืนมาให้ โจทก์
 แต่ถ้าผู้ว่าราชการจังหวัดสุพรรณบุรี ไม่ยอมคืนให้
 ข้าพเจ้าก็ทนใจ และเมื่อเป็นเช่นนั้น โจทก์ก็ไม่ควรให้
 เทวรูปแก่จำเลย และเงิน ๑๐๐ บาทที่เขามาจาก
 โจทก์ ก็คืนให้แก่โจทก์เสีย ถ้าโจทก์ยังเกียจจน
 เขาพระพุทธรูปนั้นคืนจากจำเลยให้ได้ โจทก์ก็ควร

ขัณฑ์ออกพระพุทธรูป ๒๑๗

เขาเงิน ๑๐๐ ขาถนั้นสร้างพระพุทธรูปขึ้นตามชอบใจ
และไม่คองให้เทวรูปแก่จำเลยไปขี้กไว้ ๑

วินิจฉัยไว้ ณ วันที่ ๒๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๗๕

(ลงพระนาม) กรมหลวงชินวราวุธวิวัฒน์

จากแถลงการณ์พิเศษลงที่ เล่ม ๒๐ หน้า ๒๕๐ ๑

คำวินิจฉัย

เรื่องพระครูวัดตโตสถิต (สิน)
เจ้าคณะแขวงปากเพรียว จังหวัดสระบุรี
ลงชื่อในเอกสารว่า "นายสิน"

นายพ่อผู้ใหญ่บ้านกับพวก บ้านปากเพรียว
อำเภอปากเพรียว จังหวัดสระบุรี ยื่นเรื่องราวต่อพระ-
คีลวิสุทธิคิลก เจ้าคณะจังหวัดนั้น กล่าวหาพระครู
วัดตโตสถิตหลายข้อ เจ้าคณะจังหวัดรับไต่สวนเพียง
๓ ข้อ ส่งดัชนีคำสำนวนกับบันทึกและเอกสารมายัง
เจ้าคณะมณฑล เจ้าคณะมณฑลพิจารณาวินิจฉัย ทั้ง
ข้อไปนี้.

กรณีเจ้าคณะจังหวัดไต่สวนมา ๓ ข้อนั้น มี
เรื่องสำคัญอยู่ข้อเดียว ที่พระครูต้องท้าวลงชื่อในใบ
สั่งญากู้เงินว่า "นายสิน" เรื่องนี้มีพระยานและสำเนา
เอกสารเชื่อได้ว่าเป็นจริงตามข้อหา พระครูก็รับว่าไต่
ลงชื่อเช่นนั้นจริง ยังขวนขวายทะเลาะเบาะแว้งกับผู้ช่วย

พระครูลงนามว่า "นาย" ในเอกสารสำคัญ ๒๐๘

เจ้าพนักงานที่ดิน หอทะเบียนที่ดิน จังหวัดสระบุรี
แถลงว่า พระครูได้เคยมอบฉันทะในการทำสัญญาโอน
ที่ดินหลายครั้ง ใบมอบฉันทะพระครูลงชื่อ "นายสิน"
เป็นผู้มอบทุก ๆ ฉะบับ พระครูไม่คัดค้าน เป็นอันพึง
ได้ว่าพระครูเคยลงชื่อว่า "นายสิน" หลายคราว นับ
ว่าพระครูประพฤติก็นไม่มีหลักว่าถือภาวะเป็นภิกษุหรือ
คฤหัสถ์ และกิจการที่ทำนั้นเป็นการหากินอย่างคฤหัสถ์
ไม่สมควรอยู่ในพรหมจรรย์ ให้พระครูลาสิกขาถือเพศ
เป็น คฤหัสถ์ ตามพระมหาสมณวินัยฉัย ในแถลงการณ์
คณะสงฆ์เล่ม ๔ ภาค ๔ หน้า ๒๗๐ พ.ศ. ๒๔๕๙
ข้อ ๑๔-๑๕ พระครูเป็นผู้ถือสัญญาบัตร คงได้รับ
พระราชทานพระบรมราชานุญาตก่อน จึงจะรักษาให้เป็น
ไปตามนี้ได้.

วินิจฉัยไว้ ณ วันที่ ๑๙ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๗๖

(ลงนาม) พระพิมลธรรม

เจ้าคณะมณฑลอยุธยา

จากแถลงการณ์คณะสงฆ์เล่ม ๒๐ หน้า ๒๖๐

คำวินิจฉัย อธิกรณ์

เรื่องอยู่ในที่ลับกับหญิงสองท่อดสอง

อธิกรณ์ระหว่าง { พระโฆฎีกาเล็ก วัดบ้านไร่ โทก

{ พระอธิการรุด วัดเนินม่วง จำเลย

โทกกล่าว จำเลยได้น้อยเข้าไปหานางทองอยู่ใน
ห้องแถวของวัดซึ่งอยู่หน้าวัด อันเป็นที่ลับทูลลับตา ใน
เวลาดกลางคืน เมื่อวันแรม ๕ หรือ ๖ ค่ำ เดือน ๘
พ.ศ. ๒๔๗๓ สงสัยว่าจะประพฤติกดงปฐมปาราชิก
กัณนางทองอยู่ และหาว่าจำเลยเป็นหนี้ชาวตลาดอยู่
๕๐๐ บาทเศษ ปล่อยให้เจ้าหนี้ยกห้องแถวของวัดและ
เก็บค่าเช่าห้องจากผู้เช่าเสีย ๘ ห้อง กับริบสิ่งของ
ข้างอย่างไร ขอให้ลงโทษจำเลยตามความผิดนั้น ๆ.

จำเลยให้การปฏิเสธว่า ในวันนั้น จำเลยไม่ได้ไป
ห้องนางทองอยู่ แต่ไปบ้านโฆมของจำเลยเอง โดยมี
ผู้อื่นไปด้วย และข้อหาข้อหลังก็ไม่เป็นความจริง ขอ
ให้ยกฟ้องของ โทกก็เสีย.

อยู่ในที่ลับกับหญิงสองต่อสอง ๒๒๐

เรื่องเกิมนี่ว่า เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๓ นายอุ่น นาย
เจริญ นายเชื่อน นายแย้ พระยานโจทก์ เป็นภิกษุ
อยู่ในวัดเนินม่วง แขวงลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์
ซึ่งมีจำเลยเป็นเจ้าอธิการอยู่ ได้เป็นโจทก์ฟ้อง
จำเลย เรื่องแอบเข้าไปทานางทองอยู่ในห้องแถวหน้า
วัด พระยานโจทก์ทั้ง ๔ ได้เห็นและจับได้ ได้เห็น
จำเลยออกจากห้องทางประตูหลัง แต่จับไม่ได้ เวลา
เช้าจำเลยสารภาพว่า ได้ทำผิดแล้วจะรีบสึกเสีย แต่
ต่อมาได้รับคำแนะนำจากโจทก์และพระเถลิงผู้อยู่ต่าง
วัด จึงปฏิเสฐการสึก ต่อเมื่อเจ้าคณะแขวงเรียกพระยาน
โจทก์และจำเลยมาพร้อมกันแล้ว ได้ตั้งกรรมการไต่
สวน ในที่ศาลลงอุกเขปนิยกรรมแก่จำเลย ห้ามบริโภค
สุมโลกและสังฆกรรมกษัตริย์อื่นตลอด ๓ เดือน และ
ให้พระยานโจทก์จำเลยทำหนังสือสมยอมซึ่งกันและกัน
ว่า จะไม่รื้อเรื่องขึ้นฟ้องร้องกันต่อไป เรื่องก็ระงับมา
และพระยานโจทก์ก็สึกกันหมด ต่อมาเมื่อโจทก์ได้อธิ
การขึ้น และมีผู้ร้องโจทก์ให้ช่วยจัดการ โจทก์จึง
ฟ้องจำเลยต่อเจ้าคณะแขวง และเจ้าคณะจังหวัดเป็น

๒๒๒ ประชุมวินิจฉัยข้ออิกรรต์ ๆ ภาค ๓

ลำดับ เจ้าคณะทั้งสองไม่อาจระงับอิกรรต์เรื่องนี้ได้
โรคก็ จึงรายงานต่อเจ้าคณะมณฑล ๆ สิ่งให้เจ้าคณะ
ทั้งสองไต่สวนใหม่ เจ้าคณะทั้งสองได้ ไต่สวนพิจารณา
ให้ความสมหวังทั้งโรคก็หา และคัดสินให้เลิกจำเลย
จำเลยอุทธรณ์ต่อเจ้าคณะมณฑล ๆ ก็คัดสินขึ้นตาม
คำคัดสินของเจ้าคณะจังหวัด จำเลยไม่พอใจ จึงทำ
ฎีการ้องทุกข์ขอให้ ไต่สวนใหม่.

ในอิกรรต์เรื่องนี้พิจารณาได้ความว่า ในการไต่
สวนขึ้นเจ้าคณะแขวง ครั้งนายฮุ้น นายเจริญ นายเป๊ะ
เป็นโรคก็ จำเลยยอมรับผิด และยอมรับปฏิบัติตาม
คำสั่งของเจ้าคณะแขวง ครั้งนี้พระโยฎีกาเล็กเป็นโรคก็
จำเลยได้ผู้สนับสนุน กลับใจสู้คดี ปฏิเสธข้อหาของ
โรคก็ อ้างพระยานหลักฐานประกอบ แต่หลักฐานของ
จำเลยไม่มีเหตุผลพอที่จะดลล้างหลักฐานฝ่ายโรคก็ได้
และเห็นว่าจำเลยปฏิเสธแล้วกลับว่าไม่ไต่ ปฏิเสธ
ทุกจากลับกลอก กลับเกลื่อนความผิดของคนทำให้
อิกรรต์ บิดเบือนเกินควร.

อยู่ในที่ลับกับหญิงสองต่อสอง ๒๒๓

เพราะเหตุนี้ จึงให้ขกฏิกาทองจำเลยเสีย ให้
ยังมีอธิกรณ เป็นไปตามคำตัดสินของเจ้าคณะ จังหวัด
และห้ามไม่ให้อุปสมบทต่อไป ถ้าจำเลยไม่ยอมและจัก
ขึ้นก็ให้ ขอร้องจากทางบ้านเมือง ขอให้ช่วยจัดการให้
เร็วข้อย ส่วน โทกต์ปรากฏว่าในชั้นต้นช่วยปกป้อง
อาชิต์ชั่วหลายของจำเลย และแนะนำส่งเสริมให้จำเลย
สู้คดี ทำการเห็นแก่บุคคล ไม่เห็นแก่ธรรมวินัย ควร
ปรียอาชิต์ปาจิตคีย์คามีสักชายทที่ ๔ แห่งสี่ยาฉวรรค
ปาจิตคีย์กัณฑ์ ให้แสดงอาชิต์เสียในโบสถ์ ต่อหน้า
พระปฏิมา ต่อหน้าสงฆ์ กษัตริย์ถึงตัญนิกรรมคำทมิ
โทษ ขยำให้ทำเช่นนั้นอีก ส่วนข้อหาข้อหลังของ
โทกต์ ไม่มีหลักฐานแสดงเพียงพอ ให้ยกเสีย.

ให้พระพิมลธรรมจักการให้ เป็นไปตามนี้.

วินิจฉัยณวันที่ ๓๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๖

สมเด็จพระสังฆราชเจ้าประชาว

(ลงนาม) สมเด็จพระวชิรญาณวงศ์ แทน

คำวินิจฉัยอธิการณ

ระหว่ง { พระใบฎีกาเล็ก วัดบ้านไร่ ใจทัก
พระอธิการจตุ วัดเนินม่วง จำเลย

จำเลยต้องท้าวอาอยู่ในที่ลัษัทธิตึงสองต่อสอง อธิ-
การณเรื่องนี้เกิดขึ้นแก่ พ.ศ. ๒๔๗๓ ครั้งนั้นเจ้าคณะ
แขวงวินิจฉัยไม่ให้จำเลยร่วมสังฆวาสกับพระสงฆ์ แต่
กำหนดเพียงตลอดไตรมาส ออกพรรษาแล้วให้จำเลยสึก
หรือให้ออกไปจากวัดนั้น จำเลยขอมไม่ร่วมสังฆวาสกับ
พระสงฆ์ตามคำสั่งเจ้าคณะแขวง แต่ออกพรรษาแล้วไม่
ขอมสึกและไม่ยอมไปอยู่ที่อื่น เจ้าคณะก็ไม่ให้จัดการ
อย่างไร ครั้นถึงพ.ศ. ๒๔๗๕ พระใบฎีกาเล็กเจ้าอาวาส
วัดบ้านไร่ ผู้รังเจ้าคณะทมิฬรายงานมายังเจ้าคณะ
ม.พทล.โดยทางไปรษณีย์ ท้าวจำเลยได้เข้าไปอยู่ใน

อุทธรณ์เรื่องอยู่ในที่ลับกับหญิง ๒๒๕

ห้องหญิงสองห้องสองเวลา ๒ หุ่่มเศษ ในตลาดบ้าน
เนินม่วง ได้มีพระสาธุศิษย์ ๔ รูปคอยแอบดู และ
ไล่เกาะประตูห้อง จำเลยได้เปิดประตูหลังห้องออกไป
พระ ๔ รูปนั้นก็ไล่ไล่ตึก ๆ ไป เผอิญไม่ทันจึงกลับ
มาเคาะระฆังรวมพระ แต่จำเลยไม่มีในวัด กลับมา
คือ ๘ นาฬิกาเศษ พระ ๔ รูปได้รายงานไปยังเจ้าคณะ
แขวง ๆ ไล่สวนไล่ความว่า จำเลยได้กระทำจริงดัง
ข้อหา ที่ไ้ระงับอธิกรณ คือห้ามไม่ให้จำเลยร่วมกับ
พระสงฆ์ ต่อมาไล่ให้สึกก็ไม่สึก ไล่ไม่ให้อยู่ในแขวง
นั้นก็ไม่ได้ ชาวตลาดเป็นหนี้อยู่ ๕๐๐ บาทเศษ ได้รีบ
เอาตลาดของสงฆ์ ๘ ห้อง และของอื่นอีกหลายอย่าง
ชาวบ้านนั้นจะคำบุญให้ทานอย่างที่เกิครังเกียร เจ้าคณะ
แขวงได้ส่งสำนวนไปยังเจ้าคณะจังหวัดแต่ พ.ศ. ๒๔๗๔
ก็ยังไม่เห็นสำนวนอะไร ขอให้พิจารณาระงับอธิกรณ เจ้า
คณะมณฑลได้ส่งคำร้องนี้ไปยังเจ้าคณะจังหวัด สั่งให้
สืบสวนดู เจ้าคณะจังหวัดส่งไปยังเจ้าคณะแขวง เก็บ
ไล่สวนกันขึ้นอีก คราวนี้จักเอาพระใบฎีกาเล็กเป็น

๒๒๖ ประชุมวินิจฉัยข้ออิกรณ ๑ ภาค ๓

โจทก์ เอาโจทก์ครั้งก่อนเป็นพระยาน เพราะโจทก์
ครั้งก่อนลาสิกขาเป็นคฤหัสถ์แล้ว ทัชอย่างนี้ก็คืออยู่
พระยานฝ่ายโจทก์รวม ๔ ปาก ที่เป็นโจทก์ครั้งก่อน
รวม ๓ ปาก สักเป็นคฤหัสถ์แล้ว ๓ คน คือนายฉุ่น
ศรีนิล นายเจริญ ชมชื่น และนายเชื่อน ชิกสาต
ยังเป็นพระอยู่แต่พระชลภักสถานรูปเดียว.

พระไขฎกาเล็กโจทก์ ให้อัยคำวา เก็บพระเป็น
วันไก่อไม่ไ้ เดือน ๘ ปี พ.ศ. ๒๔๗๓ เวลากลาง
วันไ้ยื่นเอาโจทก์กันว่าคิษย์จำเลย ำจำเลยหาเป็น
ปาราชิก โจทก์ทราบเช่นนี้จึงชวนพระเถลิงไขเอี่ยม
จำเลยด้วยกัน ไ้เวียกจำเลยมาหาที่ศาลาการเข้วิญ
สอยตามจำเลย ๆ พุกว่า เป็นกรรมของมเสียดแล้ว
มค้องสัก ขอให้ช่วยทำน้มนต์ในวันรุ่งขึ้น พุกกัน
แล้วก็พากันมาทักฎิจำเลยอีก ไ้สอยตามอีกว่า เป็น
เวียงกิงเขาทาใหม่ จำเลยก็ยั้งพุกยื่นคำอยู่ว่า เป็น
กรรมของม ๆ ค้องสัก ครันจะสู้ความก็ไ้รู้จะสู้เขา
อย่างไร โจทก์จึงพุกว่าระสักในทันกันนั้นไม่ไ้ เพราะ

อักษรณเฑียรเรื่องอยู่ในที่ลับกับหญิง ๒๒๗

มีญาติโยมอยู่มากระอาเขา จำเลยตีพูดว่าเรสถักอยู่
รำไป โททักกับพระเกลี้ยงจึงแนะนำให้ทำพระยาขลุ่ย
เมื่อออกพรรษาแล้วจึงค่อยสึกระกิดว่า จำเลยก็ตกตง
ระสูคดี โททักกับพระเกลี้ยงก็ถักด้วยรัก ค่อมมาได้ความ
ว่าอธิกรณเนกมาตั้งเจ้าคณะแขวง ฯ ใต้สรนแล้วตั้ง
ตั้งจำเลยไม่ให้ร่วมสังฆวาสกับพระสงฆ์ตลอดพรรษา
เมื่อออกพรรษาแล้วให้สึกหรือจะให้ ไปอยู่ที่อื่นก็ตามใจ
แต่ไม่ให้อยู่วัดเนินม่วง ค่อมมาได้ทราบบว่าเจ้าคณะแขวง
มีคำสั่งไปอีกให้จำเลยสึก ถ้าไม่สึกก็ไม่ให้อยู่วัด
นั้น จำเลยก็ทาสึกไม่ ครั้นเมื่อระหว่างพรรษานี้ (พ.ศ.
๒๔๗๕) โททักได้ฟังชาวบ้านพูดกัน เรื่องจำเลยเขียน
ข่ารายชื่อก และไม่นิยมมันถึงจำเลย จะทำให้วัดว่างโรย
ทั้งเป็นที่เคืองครั้นแก่ผู้ระก่อการกุศล โททักจึงได้
ทำเรื่องราวขึ้นไปยังเจ้าคณะมณฑล เพราะเห็นว่าเจ้า
คณะแขวงก็ทราบเรื่องแล้ว สึกจำเลยไม่ได้ และเจ้า
คณะจังหวัดก็ได้ทราบเรื่องนั้นแล้วเหมือนกัน แต่จัดการ
ไม่เสร็จลงได้ จึงต้องรายงานไปยังเจ้าคณะมณฑล.

ตามที่โรคภัยพยายามช่วยจำเลยให้ต่อสู้อิกรณก็
กล่าวมานี้ เป็นกรนำคำทมิ เพราะเป็นการช่วยส่ง
เสริมอลัชชีให้กำเรียบ.

พระยานโรค ๔ ปาก คือ นายฮุ้น ศรีนิล นายเวริญ
สมขึ้น นายเชื่อน ชิดส่าต ๓ คนนี้ ครั้งเกิดเรื่อง
ยวชเป็นพระอยู่ที่วัดเนินม่วงเป็นศิษย์จำเลยด้วย พระ
ปลัดสนมเวลานั้นก็อยู่ในวัดนั้น โดยเจ้าคณะส่งไป
เป็นครูสอนธรรมวินัย ทั้ง ๔ ปากนี้ให้ด้อยคำต้อง
กันว่า เมื่อวันที่แรม ๕-๖ ค่ำ เดือน ๘ ปี พ.ศ. ๒๔๗๓
เวลาประมาณ ๓ หุ้ม พระยานได้ผลถูกจำเลยที่หอฉัน
เห็นจำเลยออกจากกุฏิย้ายหน้าไปทางตลาด จึงสะดก
รอยตามไป เห็นจำเลยเข้าไปในห้องนางทองอยู่ทาง
ท้ายหลัง ตามที่พระยานไปคอยผลกุนั้น ก็โดยไค้ยิน
ข่าวเขาเล่าต่อกัน ทั้งได้เห็นจำเลยกับนางทองอยู่สนิท
สนมกันมากด้วย เมื่อจำเลยไค้เข้าไปในห้องนางทอง
อยู่แล้ว พระยานก็กระซิบก็เกรงจะเกิดวิวาท จึงจัดการ
ให้ไค้ระระงงขึ้น เพื่อเป็นอุบายให้จำเลยเข้าใจว่า

อุทธรณ์เรื่องอยู่ในที่ลับกับหญิง ๒๒๘

สว่างจะได้กลับวัด เมื่อเคาระระฆังแล้ว จำเลยก็ออกมาจากห้องนางทองอยู่ทางบ้านหลัง เมื่อจำเลยเห็นพวกพระยานแล้วก็หลยและเกินหนีไป รุ่งขึ้นพระยานก็ขี้ผู้มีชื่ออื่นอีกได้ประชุมกันที่กุฎิจำเลย จำเลยได้พูดขึ้นว่า ฉันได้ทำผิดเสียแล้ว เป็นกรรมของฉัน ฉันจะสึกแรม ๘ ค่ำนี้ และยังได้สั่งสนพระยานอีกว่า อย่าได้เอาเยี่ยงเขาอย่างฉันเลย ครั้นโจทก์ก็ยกพระเกดขึงมาหาจำเลยที่วัด จำเลยได้พบบกัโจทก์ที่ศาลา ะพูดอย่างโรกันั้นไม่ทราบ จึงกลยคำเสียไม่ยอมสึกตามทัปฏิญญาไว้ พระยานจึงได้ทำคำร้องเวเรียนไปยังเจ้าคณะแขวง ๆ ใค้สวนแล้วสั่งห้ามจำเลยไม่ให้ร่วมสังฆวาสกับพระสงฆ์ตลอดไครมาส เมื่อออกพรรษาแล้วให้จำเลยสึกหรือไปอยู่ทีอื่น จำเลยไม่ร่วมสังฆวาสกับพระสงฆ์ ตามคำสั่งของเจ้าคณะแขวง แต่ออกพรรษาแล้วจำเลยไม่สึก/2561และก็ไม่ไปทีอื่นตามคำสั่งของเจ้าคณะแขวง.

ตามคำโจทก์และพระยานโจทก์ฟังได้ว่า ชั้นต้น
จำเลยขอสมัคร แต่ได้รับคำแนะนำจากโจทก์จึงกลัดใจ
ต่อสู้อธิกรณ ที่เจ้าคณะแขวงวินิจฉัยไม่เข้าร่วมสังเกต
ก็มีพระสงฆ์ตลอดไตรมาส จำเลยก็รับปฏิบัติตามไม่
กตัญญู.

ส่วนจำเลยให้การปฏิเสธตลอดข้อหา อ้างว่าตนอยู่
และมีพระยานประกอบว่า เมื่อคืนที่จำเลยคงตายนั้น
จำเลยได้ไปเยี่ยมนายแรง ผู้เป็นบิดาที่บ้านของนายแรง
พระยานจำเลย ๓ ภาค คือ นายแรง นายทยอย นางฟู
เบิกความในทำนองเดียวกันว่า จำเลยได้พานางฟู
นายซึก ไปเพื่อขอเช่านาของนายแรง ถ้าเป็นความจริง
ทั้งจำเลยและพระยานจำเลยให้การมานั้น เหตุใดเมื่อ
ประชุมกันท้วงหรือถูกไต่สวนที่เจ้าคณะแขวง จำเลย
จึงไม่ต่อสู้เลยในเวลานั้นเล่า และคำของจำเลยและ
พระยานจำเลยทั้ง ๓ ภาคนั้นก็ขัดแย้งกัน เป็น
พิรุธในข้อสำคัญ คือจำเลยได้กล่าวว่า จำเลยไปเยี่ยม
นายแรงบิดา ส่วนพระยานจำเลยให้การว่า จำเลยพา

อุทธรณ์เรื่องอยู่ในที่ลับกับหญิง ๒๓๑

นางฟู นายจืด - ไปเพื่อขอเช่าบ้านนายแฉ่ง อันเป็นคน
ดรออย่างกับคารไปเยี่ยม ยิ่งกว่านั้นพระยานจำเลยทั้ง
๓ ปรากฏนั้น - แต่ลวันเกี่ยวข้องกับจำเลยทั้งนั้น คือ
นายแฉ่งเป็นบิดา นายหยอยเป็นศิษย์ และนางฟูเป็น
คนอาศัยที่วัดอยู่ เพราะฉะนั้น คำให้การของจำเลย
และพระยานจำเลยจึงฟังไม่ได้ และด้วยคำสำนวนที่
จำเลยแถลงมาในคำอุทธรณ์ ก็ไม่พอที่จะลดล้างพระยาน
หลักฐานของโจทก์ ดังกล่าวแล้วและให้เห็นตาม เช่น

ตามอุทธรณ์ข้อ ๒ ที่จำเลยอ้างว่า ใคร ๆ ไม่มี
สิทธิจะนำอธิกรณ์ที่คณะสงฆ์วินิจฉัยว่า จำเลยไม่มี
ความผิดมาฟ้องร้องเป็นอธิกรณ์เรื่องใหม่นั้น คณะ
กรรมการได้พิจารณาแล้ว เห็นว่าจำเลยระอุทธรณ์
ในข้อนี้ไม่ได้เพราะว่า

ก. ตามหนังสือขอม แสคงชัคอยู่แล้วว่าจำเลยเป็น
ผู้มีวิฆมอง ถึงกับจำเลยได้ขอมไม่เกี่ยวข้องกับเรื่อง
อุโบสถตั้งฆนกรรมกับพระสงฆ์ตลอดไครมาส์ หากจำเลย
ไม่มีความวิฆมองแล้ว โฉนจำเลยจะทำขอมรูปนี้เล่า

เมื่อความจริงเป็นดังนี้ ข้อที่จำเลยอ้างว่าคณะสงฆ์
ได้วินิจฉัยว่าจำเลยไม่มีความผิดก็เป็นอันตกไป เมื่อ
วินิจฉัยมาถึงข้อนี้ นำคำทนิกรรมการขึ้นคณะแขวง
ว่าทำงานไม่เสร็จแตกซากไปในคราวเดียว คือว่าห้าม
จำเลยไม่ให้เกี่ยวข้องกับสังฆกรรมกับพระสงฆ์เพียง
ตลอดไตรมาส เมื่อพ้นกำหนดนั้นแล้วจะให้จำเลย
ร่วมสังวาสกับพระสงฆ์ได้ต่อไป หรือจะให้จำเลย
ปฏิบัติอย่างไร ก็ไม่กล่าวเสียในขอมนั้นให้ชักเจน
การวินิจฉัยอธิกรณตลอดจนการทำขอมหรือทำสารภาพ
ควรต้องมีข้อความชักเจนแก้ซาก เป็นลายลักษณ์
อักษร และให้จำเลยลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐาน
เสมอ การกระทำของเจ้าคณะแขวงจึงว่ายังไม่ชอบ
ด้วยระเบียบการ.

ข. การที่คณะสงฆ์ขอมรับพิจารณาอธิกรณนี้เป็น
ลำดับมาจนถึงขั้นนี้ จำเลยจะคัดค้านประการใด
ไม่ได้ เพราะตามพระวินัยบัญญัติมีว่า "อธิกรณสงฆ์
ทำยังไม่ชอบให้รักษาอีกได้" ทั้งนี้.

อุทธรณ์เรื่องอยู่ในที่ลับกับหญิง ๒๓๓

ตามอุทธรณ์ข้อ ๓ ที่จำเลยคัดค้านว่า เป็นฟ้อง
เคลือบคลุมนั้น ข้อชี้แจงโดยย่อว่า โทษในทางพระ
วินัยกับทางกฎหมายของบ้านเมืองนั้นต่างกัน คือ ทาง
พระวินัยมุ่งเอาความบริสุทธิ์ทางใจเป็นที่ตั้ง ส่วนทาง
กฎหมายเป็นโทษที่ลงแก่ตัวจำเลย จึงให้ โอกาส
จำเลยแม้เป็นผู้กระทำผิดต่อฐานเต็มภูมิ เพราะฉะนั้น
ฟ้องจะเคลือบคลุมหรือไม่ จำเลยในทางพระวินัย
จะยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ฉกรรณไม่ไ้ ผู้ใดก็ได้เห็นหรือ
ได้ยิน หรือแค่เพียงรู้สึกถึงภัยภัยด้วยเหตุผลอันสมควร
ก็ยอมเป็นโจทก์กล่าวหาขึ้นได้ หากโจทก์ที่กล่าวหา
จำเลยด้วยความเท็จ ก็มีพระวินัยปรับอาชั้พระภิกษุ
ผู้เป็นโจทก์เช่นนั้นไว้แล้ว การที่คณะสงฆ์พระวินัยช
ขาดฉกรรณก็ยอมต้องพิเคราะห์พระยานหลักฐาน โดย
รอบคอบประกอบกัน ที่จำเลยหวังว่าทมิไม่พระใบฎีกา
เล็กโทกนั้นจึงไม่เป็นโจทก์เสียแม้เมื่อครั้งเกิดเหตุใหม่ๆ
นั้น ซ่อนพจารณาแล้วจะเห็นได้ คือ โทกนั้นมิได้รู้เห็น
เรื่องเอง และ โทกก็ยังไ้แนะนำให้จำเลยสู้คดีเพื่อต่าง
อายุที่จำเลยระทองสักในระหว่างพรรษา

๒๓๔ ประชมนิพนธ์ข้อ ๔ ภาค ๓

ตามขอทรรณข้อ ๔ ที่จำเลยกล่าวว่าพระยานกล่าวว่า
พระยานเบิกความประกัปรำจำเลยนั้น จำเลยก็ไม่มีหลักฐาน
หรือเหตุผลอย่างใดมาแสดง เพื่อสนับสนุนคำกล่าว
ของจำเลย ว่าพระยานคนใดโกรธหรือเกลียดจำเลย
ด้วยเรื่องอะไร เมื่อไม่มีข้อเท็จจริงเช่นนี้ จะให้
กรรมการคณะนี้คล้อยใจ เชื่อว่าการจะเป็นถึงจำเลย
กล่าวก็ยอมไม่ได้อยู่เอง.

ส่วนข้อความในตอนสุดท้ายแห่งอุทธรณ์ข้อ ๔ ที่
จำเลยขอให้ตั้งต้นทำการไต่สวนใหม่นั้น เห็นว่าไม่
จำเป็น เพราะทั้งสองฝ่ายมีโอกาสสืบพระยานพอที่จะ
วินิจฉัยอุทธรณ์ได้ทันคณะสงฆ์จำนวนมากเห็นชอบด้วย
แล้ว หากขอมตามขอ อุทธรณ์นี้ก็จะไม่มีเวลาสิ้นสุด
ลงได้ เหล่านี้เป็นต้น.

อาศัยเหตุผลดังกล่าวมานี้ จึงให้ยกอุทธรณ์ของ
จำเลยเสีย ให้บังคับอุทธรณ์เป็นไปตามคำวินิจฉัยของ
คณะกรรมการจังหวัดทุกประการ.

อุทธรณ์เรื่องอยู่ในที่ลับกับหญิง ๒๓๕

วินิจฉัยวันที่ ๙ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๗๖

วัดมหาธาตุ กรุงเทพฯ ๑

(ลงนาม) พระพิมลธรรม

เจ้าคณะมณฑลอยุธยา

ประทับตราประจำตำแหน่งมาเป็นสำคัญ

(ลงนาม) พระเทพโมลี กรรมการ

” พระญาณสมโพธิ ”

” พระศรีวิสุทธิวงศ์ ”

” พระนิกกรมุนี ”

จากแสดงนารถคณะสงฆ์ เต็ม ๒๐ หน้า ๒๖๖ ๑

คำวินิจฉัยอธิกรณ์ชั้นฎีกา

ระหว่าง	นายพันตรี หลวงวรเวศกำจร โจทก์	ผู้ร้องตำแหน่งอธิการ
	พระเอี่ยม	
	วัดเวไร	จำเลย

เรื่องหาว่าเสพสุราและบกพร่องในการ
ปกครองวัด

อธิกรณ์นี้ โจทก์ฟ้องกล่าวหาจำเลย ๔ ข้อ คือ
ข้อ ๑ เสพสุรา ข้อ ๒ ถึงข้อ ๔ เกี่ยวกับปกครองวัด
ไม่ถูกต้องเรียบร้อย เช่น เรื่องสวดปาฏิโมกข์และเข้า
พรรษาเป็นต้น ๑ พระครูที่วากรคุณเจ้าคณะหมวด
ตกลงชั้น พร้อมกับช่วยคณะกรรมการไต่สวนและพิจารณา
แล้ว วินิจฉัยว่า จำเลยมีความผิดตามที่โจทก์กล่าวหา
จึงให้ถอดจำเลยจากตำแหน่งผู้รั้งอธิการวัดเวไร และ
ให้สึกเสียจากความเป็นภิกษุ ๑ จำเลยอุทธรณ์ข้อ

เสพสุราและบกพร่องในหน้าที่เจ้าอาวาส ๒๓๗

เจ้าคณะแขวงหลวง จังหวัดขอนแก่น คัดค้านข้อเท็จจริง
ในคำวินิจฉัยของเจ้าคณะมณฑลนั้น ฉะนั้นข้อ ๑ คือ
เรื่องเสพสุรา เจ้าคณะแขวงพร้อมด้วยคณะ
กรรมการวินิจฉัยกลับสละข้อบกพร่องในข้อเสพสุรา และ
วินิจฉัยข้อเท็จจริงในชั้นอุทธรณ์ แต่ให้ลงโทษจำเลย
เพียงให้ออกจากตำแหน่งผู้รั้งอธิการวัดไร่ ๑ โทกที่
ฎีกาคัดค้านคำวินิจฉัยของเจ้าคณะแขวงในข้อเสพสุรา
และในข้อที่ห้าว่าขัก ขอกเงินที่ทายทอดวายใน อรรถสวด
ปาฏิโมกข์ ส่วนข้ออื่น ๆ ไม่คัดค้าน ๑ โทกที่
สำนวนเรื่องนั้นตลอดแล้วให้คำวินิจฉัยดังต่อไปนี้ ๑

ฟ้องของโทกทั้ง ๕ ข้อนั้น ที่เป็นสำคัญก็คือข้อ
เสพสุรา ซึ่งโทกพยายามอ้างเหตุผลคัดค้านคำ
วินิจฉัยของเจ้าคณะแขวง แต่ข้อนี้จะมีหลักฐานควร
เชื่อหรือไม่ จะได้พิจารณาต่อไป ๑

โทกอ้างพระยานประภาย ๕ ปากในเบื้องต้น คือ
พระภาค พระเสน่หิ พระนิเว พระเนเประ พระยง เมื่อ
สืบพระยาน ๕ ปากนี้เสร็จแล้ว ได้ความร่วมกันว่า พระยาน

ไค้เคยเห็นจำเลยแสดงกิริยาชวนเซ และไค้ถลันสุรา
จากปากจำเลยในเวลาที่นั่งไค้ถลัน แต่ไม่ปรากฏว่าวัน
เวลาไร ทั้งไค้เคยเห็นจำเลยกำลังก้มค้วย ก็ไค้ไม่มี
ประจักษ์พระยานรู้เห็นในเวลากำลังก้ม ๑ คำพระยาน
โจทก์ไค้ความเช่นนั้น นำระหังไค้ว่า จำเลยเคยเสพสุรา
จริง แต่จำเลยก็ปฏิเสธในข้อนี้ และอ้างพระยานประกอบ
๘ ปาก เป็นพระภิกษุ ๒ ปาก คือ พระเจ็ง พระอุม
พระถนอม พระฉนิ พระผอน พระจิง และคฤหัสถ์
อีก ๒ ปาก คือนายพิณ ทองถม นายเมฆมคักคนายก
ต่างก็ให้การสมชั้ต่อสู้ของจำเลย ก็ไค้ไม่เคยเห็นจำเลย
ค้มสุรา ไม่เคยไค้ถลันสุราจากปากจำเลย ทั้งไค้เคย
เห็นกิริยาชวนเซของจำเลยตั้งส่อว่าเมาสุราค้วย เมื่อคำ
พระยานทั้ง ๒ ฝ่ายยันกันเช่นนั้น ก็จำระพิจารณาคำพระยาน
เหล่านั้นว่า ฝ่ายไหนมีน้ำหนักไค้ควรเชื่ออย่างไร ๑

เมื่อพระยานของโจทก์ ๕ ปากเบิกความเสร็จแล้ว
ต่อมาโจทก์จึงขออ้างพระยานเพิ่มเทิมอีกคนหนึ่ง คือ
นายทอง แผลงทอง เป็นประจักษ์พระยานรู้เห็นในเวลา

เสพสุราและบกพร่องในหน้าที่เจ้าอาวาส ๒๓๕

ที่จำเลยกำลังดื่มสุรา พระยานปากนั้นนำระตือเป็นสำคัญ
และโทษก็เองก็คงถือเช่นนั้น แต่เหตุไรจึงไม่อั้งไว้ใน
ห้องและเบิกความเสียในเบื้องต้น เพราะเมื่อทำห้องจน
แล้ว ก็นำระตือถวายพระยานหลักฐาน สำคัญ
ประภคช้อหาของคนที่ขี้บริบูรณ์ก่อน เมื่อเปิดเสร็จแล้ว
ก็ก็องเป็นแล้วกัน ถ้าจะอ้างพระยานเพิ่มเติม ในภายหลัง
ไม่มีกสนสุกเช่นนั้น อภิการณ์กระไม่รู้อย่างไร ทั้งจะ
เป็นการเสียเปรียบในเชิงคดีแก่จำเลยด้วย ๆ
พระยานโทษ & ปากที่เบิกในเบื้องต้นนั้น เมื่อได้
พิจารณาดีถ้วนแล้ว จะเห็นไม่สู้มีน้ำหนักเท่าไรนัก
เพราะไม่มีประจักษ์พระยานซึ่งพอจะให้ลงโทษจำเลยได้
หนัก ย่างที่โทษก็คงจะเห็นเช่นนั้นเหมือนกัน จึงได้อ้าง
นายทอง แสงทอง เป็นพระยานเพิ่มเติมอีกใน
ภายหลัง แต่เมื่ออ้างมาแล้วก็ควรได้รายการพิจารณา
ด้วย ๆ

แต่ทั้งนี้ พระยานที่อ้างมาปากนี้ ได้เบิกความขัด
ต่อห้องของโทษก็เอง คือโทษก็ฟ้องว่า จำเลยเสพสุรา

อยู่เป็นเนืองนิตย์ แต่หาได้มีผู้ใดหนึ่งเห็นด้วยจัก
 ไม่ เป็นแต่มีเหตุผลที่พอจะพิเคราะห์ได้ คือได้เคยเห็น
 ศิษย์ของจำเลยไปซื้อสุราในเวลาเย็น ๆ เสมอ และ
 ได้เห็นจำเลยแสดงกิริยาเป็นคนเมา เช่นหน้าแดง
 ตาแดงเกินขอบเข และบางครั้งก็มีผู้ใดกลืนสุรามา
 ฆ่าจำเลย เช่นนี้ถ้าจะเชื่อฟังของโจทก์ ก็เชื่อคำ
 ของนายทองไม่ก็ได้ เพราะนายทองได้เคยเห็นจำเลย
 เสพสุรา ถ้าจะเชื่อคำของนายทอง คำฟ้องของโจทก์
 ก็ไม่มีประโยชน์ อนึ่งนายทองเป็นประจักษ์พระยานก็
 จริง แต่เป็นพระยานเคี้ยว คือไม่มีพระยานอื่นประกอย
 เลย เมื่อจำเลยปฏิเสธแล้ว คำพระยานก็ไม่มีน้ำหนัก
 ดังอย่างนั้นถ้อยคำของนายทอง ก็ควรไต่รับพิจารณา
 ว่า จะมีเหตุผลควรเชื่อได้หรือไม่ ตอนหนึ่งนายทอง
 ให้การว่า เมื่อขอขมาสามเณรอยู่ในวัดเวโร เข้า
 วันหนึ่ง เมื่อพระยานไปปฏิบัติจำเลยอยู่ที่หน้ากุฏิ มี
 ทายกนำขันกัณฑ์เทศน์มาถวายจำเลย ทายกคนนั้น
 จึงให้พระยานเข้าไปบอกจำเลยผู้อยู่ในกุฏิ เมื่อเข้าไปถึง

เสปสราและบกพร่องในหน้าที่เจ้าอาวาส ๒๔๑

จึงบอกจำเลยผู้กำลังคุมสรวาขู่ว่า หลวงลุง ทายกเขา
จะดวยขัน ฯ ในเวลานั้นน้ำสรวายังอยู่ในปากจำเลย ฯ
พูดไม่ได้ จึงขยับปากเป็นกิริยาสั่งให้พระยานออกมา
ภายหลังพระยานจึงได้เป็กรุกชวคนนั้นยกขึ้นคม ก็ได้
ก่ด้นเป็นน้ำสรวาจริง ๆ คำพระยานตอนนั้นน้ำสงสัย คุยไม่
สมเหตุผลเลย ก็เมื่อพระยานเข้าไปในกุฎ ก็เห็น
จำเลยคุมสรวาที่เคียว พระยานรู้ได้ ในขณะนั้นอย่างไรว่า
นั้นเป็นน้ำสรวา นอกจากพระยานจะคิดปรึกษาร้อยก่อน
แล้ว ในตอนหลังพระยานได้เป็กรุกชวคนนั้นยกขึ้น
คม จึงรู้แน่ว่าเป็นน้ำสรวาจริง ตอนนั้นแสดงว่าพระยาน
ไม่ได้รู้มาก่อนว่านั่นเป็นน้ำอะไร คำพระยานตอนนั้นจึง
ไม่สมเหตุผลเลย ฯ อนึ่งตามที่เจ้าคณะแขวงสั่ง ให้ไต่สวน
เพิ่มเติมที่หลัง ได้ความว่าพระยานระบือชอ ทายกคนนั้น
ว่า ชื่อนางเจิมและนางเจิมมาคราวนั้นประมาณ ๒ ปีเศษ
มาแล้ว นางเจิมให้การว่าได้รัยเป็นเจ้าของที่ดินเทศน์
จริง แต่ก็ได้นำขันกัณฑ์เทศน์ไปตั้งที่ศาลาการเปรียญ
พร้อมด้วยทายกคนอื่น ๆ ทาไต่เข้าไปดวยจำเลยที่

หมตอายุ 18/04/2565

กฏไม่ ส่วนนายทองนั้นเคยรู้จัก แต่เมื่อนายทองขอ
เป็นสามเณรนั้น จะเคยพบปะบ้างหรือไม่ จำไม่ได้ ๆ
คำให้การของนางเจิมนี้ก็ เป็นคำหักล้าง ด้วยคำของ
นายทองโดยตรง เพราะนายทองอ้างว่า นางเจิมเป็น
ทายกนำขันกัณฑ์เทศน์ไปถวายจำเลยที่กฏ แต่
นางเจิมว่า ได้นำขันกัณฑ์เทศน์นั้นไปตั้งที่ศาลาการ
เปรียญเช่นนั้น ถ้อยคำของนายทองก็มีพิรุธน่าสงสัย
อีก ๆ อนึ่งตามคำให้การของนายทองที่ว่า เมื่อนาง
เป็นสามเณร ได้เคยไปรับใช้จำเลยเสมอ ข้อนั้นก็มี
คำของพระเจ้และนายลอยพระยานของจำเลยก็ค้านอีก
พระเจ้ค้านว่า เมื่อนายทองขอเป็นสามเณรไม่เคย
เห็นเข้าไปรับใช้จำเลย และไม่เคยเห็นเข้าไปในห้อง
ของจำเลยด้วย ๆ ส่วนคำของนายลอยว่า นายทอง
เคยขอเป็นสามเณรพระยาเดียวกับคน เมื่อนายทอง
ขอแล้ว ไม่เคยไปรับใช้จำเลย นอกจากจะมีพระ
นาน ๆ จึงจะไปสักครั้งหนึ่ง ๆ ถ้อยคำเหล่านี้ขอให้
เห็นว่า คำของนายทองไม่น่าเชื่อ ๆ อนึ่งถ้อยคำของ

เสพสุราและบกพร่องในหน้าที่เจ้าอาวาส ๒๔๓

นายทองยางคนที่ให้ถว้ว่า ไค้เคยเห็นจำเลยใช้เด็ก
ไปซื้อสุราก็ ว่าจำเลยเคยสูบกัญชา ก็ยอมเป็นคำ
ไม่น่าเชื่อเช่นเดียวกัน เพราะมีคำของจำเลยและ
พระยานของจำเลยปฏิเสธอยู่แล้ว ถ้อยคำของนายทอง
ยอมไม่น่าหนัก เพราะไม่มีพระยานอื่นประกอบอีกเลย
ซึ่งปรากฏว่าพระเล็กมีคานายทองไค้ถูกจำเลยไล่ออก
จากวัดแล้วไปอยู่วัดข้างเหล็ก นายทองจึงไค้ตามไป
อยู่กับพระเล็กผู้เป็นบิดา ซึ่งน่าจะทำให้นายทอง
มีความอหิวาตโกรธแค้นแทนบิดาแล้วถั่งให้ถว้
ปรักปรำจำเลยด้วยประการต่าง ๆ คำพระยานปากนี้จึง
ฟังเขาเป็นประมาณไม่ไค้ ๑ รวมความว่า พระยาน
ของโจทก์ทั้งหมดตามที่พิจารณามาแล้วนี้ ยังไม่มี
น้ำหนักพอจะชี้ให้เห็นว่าจำเลยมีความผิดตามที่โจทก์
กล่าวหา ๑

ส่วนพระยานของจำเลย ๘ ปากที่เบิกมาแล้ว ไค้
ความร่วมกันว่า พระยานอยู่ใกล้ซีก และไค้ไปมา
คิดต่อกับจำเลยเสมอ ไม่เคยเห็นจำเลยเสพสุรา ไม่

๒๔๔ ประมุขวินิจฉัยข้ออธิกรณ ๑ ภาค ๓

เคยไต่กลิ่นสุราจากจำเลย ทั้งไม่เคยเห็นจำเลยเดิน
ชวนเชี่ยนเป็นอาการของคนเมาด้วย เป็นแต่เคยเห็น
จำเลยเคยเป็นลมย่อย ๆ มีอาการซำตามตัวและปวด
ศีรษะ พระยานไต้เคยนำพาไปให้ฉิน และบางรูปก็เคย
ไปนวดให้และนอนเป็นเพื่อนด้วย ๑ ถ้าจำเลยเป็นคน
เสพสุราเป็นเนืองนิตย์จริงเป็นเวลานานทั้ง ๒ ปีเศษ
ตามฟ้องและคำพระยานของโททก็ ก็น่าจะผ่านสายคา
และการรู้เห็นของพระยานจำเลยบ้าง แต่ก็ไม่ปรากฏ
เช่นนั้นเลย พระยานของจำเลยจึงมีน้ำหนักน่าเชื่อมาก
กว่าพระยานโทท ๑

อาศัยเหตุผลทั้งพิจารณามานี้ จึงวินิจฉัยขึ้นตามคำ
วินิจฉัยของเจ้าคณะแขวง คือจำเลยไม่ไต่เสพสุราตาม
ที่โททกล่าวหา ให้ยกฎกาของโททเสีย ๑

ส่วนฎกาของโททในข้อที่หาว่า จำเลยยกยอก
เงินปาฏิโมกข์ของพระเล็ก เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๔ และ
พ.ศ. ๒๔๗๕ และสงสัยว่าจะ เป็น อทินนาทาน นั้น
สำหรับ ข้อหานี้ให้ ไม่ปรากฏใน ฟ้องเดิม ของโททไม่

เสพสุราและบดพว่องในหน้าที่เจ้าอาวาส ๒๔๕

มีกล่าวแต่เรื่องสวดปาฏิโมกข์ในพรรษาที่เท่านั้น เพราะ
ฉะนั้นคำพระยานโฑกที่ เป็นภิกษุ ๕ รูป จึงไม่มีกล่าว
ถึงเลย ๑ ข้อนี้โฑกก็คงจะหนักจนภายหลัง เมื่อไม่
มีข้ออื่นที่ร้ายแรงระลงโทษจำเลยแล้ว โฑกจึงได้ถูก
ฟ้องขึ้นมาใหม่ เพื่อให้วินิจฉัยด้วย กฎประหนึ่งว่า
มุ่งระลงโทษจำเลยเสียจริง ๆ แต่อย่างไรก็ดีข้อหานี้
ก็ยังมีพระยานประภอย คือนายทองซึ่งเป็นคนตีโฑก
อ้างเพิ่มเติมเข้ามาภายหลังนั่นเอง ๑ ตอนหนึ่งนาย
ทองกล่าวว่า คราวหนึ่งประมาณเศษมาแล้ว (คง
หมายถึง พ.ศ. ๒๔๗๕) เวลานั้นพระยานสึกแล้ว แต่
พระเล็กผู้บิดาของพระยานยังคงอยู่ที่วัดนั้น พระเล็กเป็น
ผู้สวดปาฏิโมกข์ในวันพระ ๑๕ คำ จะเป็นข้างแรม
หรือข้างขึ้นจำไม่ได้ ในวันนั้นมีทายกนำขันปาฏิโมกข์
ซึ่งมีเงิน ๗ บาทมาถวายพระผู้สวด แต่พอตกเวลาเย็น
พระสงฆ์ลงโบสถ์พร้อมกัน เพื่อทำอุโบสถสวดปาฏิ-
โมกข์ จำเลยก็สั่งการสวดปาฏิโมกข์เสีย เงิน
จำนวนนั้นพระเล็กก็เลยไม่ได้ ๑ จะคงอยู่ที่จำเลยหรือ

๒๔๖ ประชมนวินิจฉัยอธิกรณ์ ๑ ภาค ๓

อย่างไรไม่ทราบ ๑ ด้อยคำของนายทองไค้ความเพียง
เท่านี้ แต่ก็มีความของจำเลยคัดค้านเสียอีก ก็จำเลย
แม้ว่าพรวนมาก่อน ๆ มีพระสวคป่าฎิโมกข์ไค้หลายรูป
ผลัดกันสวคคนละวัน เมื่อพระเด็กยังอยู่ที่วัดเวโร เคย
สวคป่าฎิโมกข์ จำเลยไม่เคยห้ามพระเด็กหรือพระรูป
ไค้ไม่ให้สวคป่าฎิโมกข์ เงินเครื่องกัณฑ์ป่าฎิโมกข์
นั้น ถ้าไม่มีพระสวค นายเมฆมัตถกนายกเป็นผู้เก็บ
ไว้ แล้วบอกแก่จำเลย และนายเมฆมัตถกรับรองตามคำ
ของจำเลยนั้น ๑ คำให้การของจำเลยนี้ย่อมหนักต่าง
ด้อยคำของนายทองไค้โดยตรง เพราะคำของนายทอง
ไค้ไม่มีพระยานอื่นประกอย ๑ เพราะเหตุนี้ คำพระยาน
โจทก์สำหรับข้อนี้จึงไม่มีน้ำหนักที่จะลงโทษ จำเลยได้
ข้อหาของโจทก์ข้อนี้ก็เป็นอันตกไป ๑

- ส่วนข้อหาของโจทก์นอกจากนี้ ซึ่งเนื่องด้วยความ
บกพร่องในการปกครองวัด เจ้าคณะหมวดและเจ้า
คณะแขวงพิจารณาแล้ววินิจฉัยว่า จำเลยมีความผิด

เสพสุราและบกพร่องในหน้าที่เจ้าอาวาส๒๕๗

และบกพร่องจริงตามข้อหาของใจ ก็นั้นชอยแล้ว จึง
วินิจฉัยขึ้นตามคำวินิจฉัยของเจ้าคณะแขวง ให้จำเลย
พักเสียจากเป็นผู้รั้งตำแหน่งพระอธิการวิเครไว ตั้งแต่
บัดนี้ไป ฯ

วินิจฉัยวันที่ ๑๘ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๖

(ลงนาม) สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์

ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม

บัญชาการคณะสงฆ์แทนพระองค์สมเด็จพระสังฆราชเจ้า

เรื่องนี้ สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ เมื่อรับตำแหน่ง
เป็นประธานกรรมการมหาเถรสมาคม ตั้งให้พระอมรโมลี
กับพระวินวดีมวรนิเวศบางรูปเป็นกรรมการเรื่องคำวินิจฉัย
คราวหนึ่ง ต่อมาเมื่อมีกรรมการอนุเถรสมาคมขึ้น
สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ ประธานกรรมการมหาเถรมา
คมให้พิจารณาและเรื่องคำวินิจฉัยอีกคราวหนึ่ง กรรมการ
อนุเถรสมาคมแก้ไขตัดตอนเต็มเต็มบ้างเล็กน้อย ฯ

จากแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม ๒๒ หน้า ๑๑๒ ฯ

๒๔๘ ประชุมวินิจฉัยอธิกรณ์ ฯ ภาค ๓

คำวินิจฉัยอธิกรณ์ปฐมปาราชิก

นางอิน ศรีปราง อายุ ๓๕ ปี ไทท่
ระหว่าง { พระเถติม ฉายา ชุ่มไชโต
อายุ ๓๖ ปี พรรษา ๑๖ จำเลย

อธิกรณ์นี้ ไทท่กล่าวหาจำเลยว่า เสพเมถุนธรรม
กัณฑ์จนมีกรรมประมาณ ๔ เดือน และคืนวันที่ไทท่
ยื่นฟ้อง จำเลยยังได้ปลุกปล้ำจะทำอนาจารไทท่อีก
จำเลยปฏิเสธตลอดชีวิต ฯ พระครูอนุโยคศาสนกิจ
เจ้าคณะแขวงอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลกวินิจฉัยให้
จำเลยสึก และห้ามมิให้อุปสมบทอีกต่อไป ฯ จำเลย
ยื่นอุทธรณ์ต่อพระวออุดมนี้ เจ้าคณะจังหวัดพิษณุ
โลก ฯ วินิจฉัยกับสัจย์ จำเลยไม่ยอม ยื่นอุทธรณ์
มายังพระธรรมภาคพิลาส รองเจ้าคณะมณฑลและ
รักษาการในตำแหน่งเจ้าคณะมณฑลพิษณุโลก ฯ วินิ
ฉัยกับสัจย์ ยกฟ้องของไทท่ให้จำเลยพ้นโทษจาก

หญิงฟ้องพระว่าเสพเมณฑกับตน ๒๔๕

การสัก ๑ โจทก์ไม่ยอม ทำฎีกาคำนำวินิจฉัยของ
รองเจ้าคณะมณฑลส่งมายังประธานกรรมการมหาเถร-
สมาคม ฯ ตรวจคดีจำนวนในอภีกรรมเรื่องนี้ตลอดแล้ว
เห็นควรยกประเด็นที่สำคัญขึ้นพิจารณา ๒ ประการคือ ๑

๑. โจทก์กับจำเลยรักใคร่กันและจำเลยทำเมณฑ
ธรรมกับโจทก์จนโจทก์มีกรรมประมาณ ๔ เดือน จึง
หรือไม่ ๑

๒. จำเลยสั่งให้ โจทก์มาหาว่าจะให้เงินไปคลอด
บุตร แต่ไม่ให้ แล้วปลุกปล้ำจะทำอนาจารโจทก์จึง
หรือไม่ ๑

การพิจารณาประเด็น ๒ ข้อและวินิจฉัย

๑. ชั้นเดิมโจทก์หาจำเลยว่า พுகาและโลมว่า
จะรับเลี้ยงโจทก์โดยฐานเป็นภรรยา และจำเลยมา
หาโจทก์ในเวลากลางคืนแต่ผู้เดียว แต่เดือน ๘ จน
ถึง ๑๒ เดือนละ ๕-๖ ครั้ง ๑ โจทก์ให้การชั้น
ไต่สวนว่า เดือน ๔ พ.ศ. ๒๔๗๕ คนได้รัรัก
จำเลย และยอมให้จำเลยทำเมณฑธรรมที่พาไลเวียน

๒๕๐ ประชมนิพนธ์ย่ออิกรณีย์ ภาค ๓

เวลาราว ๔ ทุ่ม มีบุตรชาย ๒ คน อายุ ๑๗
กับ ๑๓ และบุตรหญิงอีก ๒ คน อายุ ๑๕-๑๖ กับ
อายุ ๑๑ นอนอยู่ในที่นั้น ไม่มีฝาถ้ำ ท่างกันราว
๑ วาเศษ ค่อยมาจำเลยได้ไปหาโจทก์เป็นนิตย์ จน
ถึงเดือน ๑๐ พ.ศ. ๒๔๗๖ โจทก์ก็ขาดโรคประจำเดือน
จะมีบุตร ๆ คำปฏิภาของโจทก์ว่า ลางคราวจำเลย
ไปกับเด็ก ลางคราวผู้เคี้ยว กลั้ววิกตั้ง ๗-๘-๙ ทุ่ม
ไปเดือนหนึ่งประมาณ ๔-๕ ครั้ง จำเลยทำเมณฑ
ธรรมกับโจทก์ที่พาไลเรือน จนโจทก์มีครรภ์ราว ๔
เดือนเศษ ๆ

คำของโจทก์ทั้ง ๓ ตอนนี้ไม่ตรงกัน คือคำฟ้อง
เดิมว่า จำเลยมาหาโจทก์แต่ผู้เคี้ยว ส่วนคำฎีกาว่า
ลางคราวจำเลยไปกับเด็ก ซึ่งเป็นการหักล้างคำพก
ของคนเอง ๆ ส่วนเดือน ในชั้นฟ้องเดิมของโจทก์ว่า
แต่เดือน ๘ เป็นต้นไป โจทก์ให้ร่วมรักกับจำเลย
แต่คำให้การชั้นไต่สวนว่า เดือน ๕ พ.ศ. ๒๔๗๕ ทน
มิตาย 18/04/2565
รับรักจำเลยและยอมให้จำเลยทำเมณฑธรรมที่พาไลเรือน

หญิงฟ้องพระว่าเสพเมณฑกับตน ๒๕๑

นานกว่ากันครึ่ง ๔ เดือน ทำให้เห็นความเลอะเลือน
ของโจทก์ยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นเหตุให้ไม่น่าเชื่อ ๗ แม้คำ
ของโจทก์ที่ว่า จำเลยทำเมณฑชรรวมกับคนที่พาไลเรือน
เวลาราว ๔ ท่ม มีบุตรชายหญิงรวม ๔ คน นอน
อยู่ในที่นั้น ไม่มีฝาถั้น ห่างกันราว ๑ วาเศษ แม้
โจทก์อ้างว่า เข้าใจว่า บุตรทั้ง ๔ นั้นหลับแล้ว ก็ไม่
น่าเชื่อ เพราะจำเลยเป็นพระภิกษุมีวินัยเป็นเครื่องกัก
กัน มีภัยแต่สตรี น่าจะมีความระคากละอายมิใช่
น้อย โฉนจึงจะกล้าทำเช่นนั้นในที่ไมห่างกับชายหญิง
๔ คน ซึ่งมีอายุถึง ๑๗-๑๕-๑๓-๑๑ ไม่ใช่เด็กทารก
แม้บุตรที่มีใช้ คน ข้างใดคงไม่กล้าทำเช่นนั้น กัยภรรยา
และบุตรอีก ๔ คนก็ให้ ถ้อยคำไม่สมข้อหาของโจทก์
เช่นโจทก์ ว่าจำเลยทำเมณฑชรรวมกับคนที่พาไลเรือน
ห่างจากพระยานทั้ง ๔ นัราว ๑ วาเศษ พระยานทั้ง ๔
นี้ไม่ได้เข็ดว่าคนใดเห็นเช่นนั้นเลย เห็นแต่เข็ดว่า
เห็นโจทก์กับจำเลยนั่งคุยกันที่ถนนหน้าวัดสังฆา ซึ่ง
ห่างจากคำโจทก์ถ้กล่าวว่ ที่พาไลเรือน ส่วนนางสาว

เฉลียวขุขั้วว่า เห็นจำเลยจับชนโทกักฉกเข้าไปใกล้ๆ
แล้วหรีตะเกียงให้แสงน้อยลง ไม่ไ้ยินเสียงพูด ไ้
ยินเสียงกุก ๆ กัก ๆ จะเข็นเสียงอะไรไม่ทราบ เกิด
หญิงเล็กขุขั้วว่า จำเลยหรีตะเกียงแล้วฉกโทกักเข้า
ไปใกล้และรูดคอราว ๕ ครั้ง เห็นกำดั่งนั่งอยู่ทั้งคู้
คำของหญิงทั้ง ๒ นี้ ก็ยังเป็นเหตุให้เห็นสมจริงไม่ไ้
ว่า จำเลยทำเมณฑุจรรมกัยโทกักที่พาไลเรือน เพราะ
โทกักกล่าวว่ บุตรทั้ง ๔ คนหลัดแล้ว เกิดหญิง
เล็กว่า เห็นรูดคอราว ๕ ครั้ง กำดั่งนั่งอยู่ทั้งคู้
ฟังกู่กระไรอยู่ น้าระเป็นฮาการเสียมสอนเสียมแหละ
โดยมาก หากเกิดหญิงเล็กเห็นเช่นนั้น ถึง ๕ ครั้ง
ในบุตรทั้ง ๔ คน ๆ ไ้คนหนึ่งก็คงระไ้เห็นฮาการที่
ยิ่งกว่านี้ข้าง เพราะโทกักจำเลยมิไ้กระคากละฮาย
นี้ไม่มีใครกล่าวว่ไ้เห็นเช่นนั้นเลย จึงฟังไม่ไ้
โดยฐานเป็นประวัคัยพะยาน ๆ แม้เกิดชายเข็ลองที่
โทกักอ้างในคอบฎีกาว่ เป็นคนดีและนำเฮกสาร
ลัไปให้ โทกัก พะยานคนนี้ไม่เห็นมีคำให้การในชั้น

หญิงห้องพระว่าเสพเมถนกับคน ๒๕๓

ไต่สวน ทั้งเอกสารฉบับนั้นโจทก์ว่าไม่ได้เกี่ยว
เป็นอันแสดงให้เห็นไม่ไ้ว่าเป็นจริงอย่างนั้น ฯ

คำของนายทองพระยาน ก็ไม่มีหลักฐานพอจะให้
เชื่อได้ เพราะโจทก์เล่าให้บรรยายของเขาฟังเป็นที่จะ
หาพระยานหลักฐาน หรือเพื่อจะให้ช่วยทวงรัยอาสา
มาพดกัยจำเลยเพื่อต้องการจะได้เงินก็เป็นได้ เหตุผล
ก็สมจริงตามนั้น คือ พระยานทำเป็นที่มิอุบายอย่างไร
จึงไม่กล้าไปหาจำเลยถึงที่อยู๋ และคำที่พระยานกล่าว
กัยจำเลยก็ลัดกัน เช่นว่า เวลาที่โจทก์เขาจะฟ้องท่าน
ว่ามีท้องกัยเขา โจทก์เป็นผู้หญิงจะฟ้องจำเลยซึ่งเป็น
ผู้ชายว่ามีท้องกัยคน ฟังๆก็น่าขัน แต่จำเลยคอย
กลับประโศกเสียว่า เขาไม่ได้ท้องกัยฉันซึ่งเป็นคำ
ปฏิเสธ ส่วนคำที่พระยานว่าจำเลยกล่าวว่า โยมไป
บอกกัยเขาคัวยว่าใครก็ยืมเข้าไปก่อนเดี๋ย และฉันจะ
ไม่ทิ้งขว้าง ต่อไปฉันจะส่งเสีย แม้คำค่อนนี้ก็เป็นคำ
รัยก็จริง แต่ซัดกัยคำคั้นซึ่งเป็นคำปฏิเสธ ทั้งคำให้
การของจำเลยที่บอกกัยพระยานเมื่อครั้งไปบอก ก็มิว่า

๒๕๔ ประหม่วินิจฉัยอักษรณ์ ฯ ภาค ๓

เรื่องนั้นฉันขอใจ โยมที่มายอกให้ทราบ แต่เสียใจว่า
เป็นเรื่องที่ไม่ดี ทนึ่งคนนั้นฉันมิได้เกี่ยวข้องด้วยเลย
โยมจงไปบอกกับเขาคัวยว่า ท้องกับใครก็ไปบอกกับ
เขาคอนัน เรื่องการฟ้องร้องฉันขึ้นคักกัก เมื่อเขียน
คัวยจะให้เชื่อว่าจำเลยผูกพันกับพระยานเช่นนั้นอย่างไรได้
กลัวยจะเห็นว่า เป็นคำเท็จของพระยานก็ได้ เพราะไม่
มีเครื่องหมายและคำพระยานขึ้นสนับสนุนให้เห็นจริง ฯ

คำของนายเป็รื่อง คงถาวร พระยานโทกข์ ไม่จำ
ต้องยกขึ้นพิจารณา เพราะไม่สนับสนุนให้เห็นสมจริง
คัวยก็โทกข์ทำ กลัวยจะให้เห็นว่า โทกข์แกล้งหาจำเลย
เนื่องด้วยพระยานคนนี้ คัวยคำของนายบุญมี และนาง
เชียว พระยานจำเลย บังชี้คัวยว่าเกี่ยวข้องกับคัวยโทกข์
เท่าที่กรรมการชั้นคณะมณฑลได้พิจารณาเหตุผลไว้นั้น
เกินชี้คัวยแล้ว ฯ ส่วนพระยานของโทกข์นั้นออกันเห็นไม่มี
สาระในกรณีนี้ จึงไม่จำต้องยกขึ้นพิจารณา ฯ

แต่ฉันจะยกคำของจำเลย และ พระยานขึ้นพิจารณาข้อ
ไป ฯ จำเลยให้ถาวรว่า รู้จักกับโทกข์โดยธรรมดา

หญิงฟ้องพระว่าเสพเมณฑกับตน ๒๕๕

มิได้รักใคร่และทำเมณฑกรรมกับโจทก์ แต่รับว่าได้
เคยไปบ้านโจทก์ ๓ ครั้ง ครั้งแรกไปกับพระฉะอ้น
ครั้งที่ ๒-๓ ไปกับเด็กชายกฤษ โดยกิจธุระ นั่งในที่
เขี่ยเผข มีได้พูดจากับโจทก์และพระฉะอ้น
เป็นภรรยา ในเวลาที่นั่งคุยกับโจทก์นั้น บุตรของ
โจทก์ยังมีได้ออนหลับทุกคน จำเลยกลับวิกราว ๓
ทุ่มเศษ ฯ

คำของพระฉะอ้นกับเด็กชายกฤษเบิกรับรองว่า ได้
ไปกับจำเลยจริง แต่เด็กชายกฤษให้การแปลถอด
ไปว่า บางครั้งเห็นจำเลยออกจากกุฎไป แต่จะไป
ทางไหนคนไม่ทราบ คำพยานนี้เป็นทางชี้ให้สันนิษ-
ฐานว่า จำเลยเคยไปไหนคนเคี้ยวก็มี สมมติว่า
จำเลยไปบ้านโจทก์คนเคี้ยว ทั้งที่โจทก์และบุตรทั้ง ๔
ของโจทก์กล่าวก็เป็นได้ แต่พยานนอกนั้นทั้งฝ่าย
โจทก์และฝ่ายจำเลย ไม่มีพยานคนใดได้เบิกรับรอง
ว่า เคยเห็นจำเลยไปคนเคี้ยวและนั่งอยู่กับโจทก์ ฯ
แม้พระภิกษุเปลื้องพยานซึ่งอยู่ร่วมห้องเคี้ยวกับจำเลย

๒๕๖ ประชุมวินิจฉัยข้ออิกรณ ๑ ภาค ๓

ก็เบิกขสมอ้างแต่เพียงว่า เคยเห็นจำเลยไปบ้าน
โททก์เมื่อเดือน ๔ เดือน ๕ ไปเพื่อกิจธุระ ค่อนั้นไม่
เคยเห็นจำเลยไปที่บ้านโททก์อีกเลย ๑

นายเสียงพระยานจำเลย สงสัยว่าโททก์กับจำเลย
รักใคร่กันโดยซำวเล่าลือ จึงใช้ให้ภรรยาของตนไปล่อ
ถามโททก์ ๑ ก็ปฏิเสธว่า เรื่องนี้ไม่เป็นจริง เป็น
แต่ซำวบ้านบนซำวชน พระยานยังไม่วายสงสัย ได้คอย
สังเกตดู ก็ไม่เคยเห็นจำเลยนั่งอยู่ที่บ้านโททก์เลย ๑

นางขัวพระยานซึ่งเป็นขัวของจำเลยได้ ยินซำวว่า
จำเลยรักกับ โททก์ จึงถามจำเลย ๑ ปฏิเสธว่าไม่จริง
เป็นแต่เคยไปบ้านโททก์ ๓ ครั้ง เพราะมีกิจธุระ พระยาน
ถามโททก์ ๑ ก็ปฏิเสธและว่าคำเล่าลือกันนั้นซำวบ้านลง
โทษฉนั้น โททก์ก็ปฏิเสธแก่พระยานแล้วเช่นนั้น
กลัษมาหาเรื่องจำเลยในภายหลัง จึงไม่น่าเชื่อว่าโททก์
ได้มีกรรมรักกับจำเลย ๑

จะพิจารณาโดยธรรมคาให้เห็นแท้และจริงว่า อัน
ธรรมกาซำวกับหญิงซึ่งได้ร่วมสมักรรมรักใคร่กันดังปาน

หญิงฟ้องพระว่าเสพเมณฑกับตน ๒๕๗

นั้นและเป็นเวลานาน ชายยอมไปหาหญิง ๆ ก็คงมา
หาชายบ้าง เพราะความรัก นี้โรคัก เป็นหญิงหา
จำเลยซึ่งเป็นภิกษุว่า ไปหาคนฝ่ายเคียวถึงที่บ้าน
เดือนหนึ่งครั้ง ๕-๖ ครั้ง แต่ในคำฟ้อง คำให้การ
และคำพะยานทั้ง ๒ ฝ่ายไม่มีปรากฏเลย ว่า โรคัก มา
หาจำเลยถึงวัดเพราะกิจอะไรบ้างแม้สักครั้งหนึ่ง นอก
จากที่ว่ามีเรื่องปล้ำกันในตอนหลัง ถ้าโรคักรักจำเลย
จำเลยรักโรคัก ถึงต้องไปหาบ่อย ๆ อย่างนั้น แม้จำเลย
ฉลาดจะห้ามกันเสีย ไม่ให้ โรคัก ไปหาเพราะเกรงผู้
อื่นจะรู้ ถึงอย่างนั้น โรคักก็คงหาอุบายอย่างใดอย่าง
หนึ่งไปหาจำเลยถึงวัดก็ช่างนได้ เพราะความรักและ
คิดถึง นี้มิได้เป็นเช่นธรรมดาอย่างนั้นเลย จึงยังเชื่อ
ไม่ได้ว่า โรคักรักจำเลย ๆ รักโรคักจนถึงกับทำเมณฑ
ธรรมกับช่วยโรคัก ๆ การที่โรคักมีกรรมแล้วยืนยัน
ว่าจำเลยเป็นผู้ทำนั้น ไม่มีอะไรจะพิสูจน์ให้เห็นสมได้
โรคักยื่นฟ้องจำเลยวันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๖
ว่ามีกรรมกับจำเลยมาราว ๔ เดือนเศษแล้ว แต่เพิง

๒๕๔ ประชุมวินิจฉัยข้อชักรณ ๓ ภาค ๓

ไปให้นายแพทย์ตรวจ เมื่อวันที่ ๖ มกราคม ซึ่งเป็น
เดือนหลังแห่งการฟ้อง ถึงนายแพทย์ระไค์ตรวจรับรอง
ว่าโรคนี้มีครบทุกประการ ๕ เดือนเศษแล้วเช่นนั้น ก็มี
ไค้มีอะไรเป็นเครื่องพิสูจน์ ให้เห็นสมจริงไค้ว่า โรคนี้
มีครบทุกขั้จำนวน เพราะฉะนั้นจึงยังฟังไม่ไค้ว่า จำเลย
ไค้รักใคร่โรคนี้และทำโรคนี้ให้มีครบทุกขั้

๗. โรคนี้กล่าวว่ วันที่ไค้ขึ้นฟ้องแล้ว จำเลย
ส่งให้โรคนี้ไปหาที่กุกุเวลา ๗ ทุ่มเพื่อจะให้เงิน โรคนี้
ไค้ถึงแล้ว ยึดขาดังเรื่องทีกล่าวมาแล้ว จำเลยก็ไค้
ยอมให้เงิน จำเลยกลับปล้าโรคนี้ ๆ มีไค้ยินยอมและ
ร้องเอะอะวุ่นวายเรียกให้พระช่วย เมื่อจำเลยถูกขึ้น
เป็กหน้าค้ำง โรคนี้จึงยอมขนจำเลยไว้ เพราะกลัวจะ
โคกหนี ๆ

จำเลยกล่าวว่ ตนนอนอยู่ในกุกุ เห็นประตูค่อย ๆ
เป็กทีละน้อยจนเต็มบานแล้ว เห็นคนห่มผ้าขนหนูขาว
เข้ามา แต่ไม่รู้ว่าใคร เพราะยังอยู่ในเงามืด แล้ว
กระโดดเข้ากอดจำเลยและกั้ไว้ จำเลยตกใจร้องขึ้น

หญิงของพระเจ้าเสพเมถุนกับตน ๒๕๕

แล้วเรียกเดร และกินจนลุกขึ้นได้ จึงเปิดหน้าต่าง
เพื่อจะให้เดรได้ยินเสียง โจรก็กักกองคชาของจำเลยไว้

พระยานทั้งฝ่ายโจรก็ฝ่ายจำเลยไม่มีผู้ใดได้เอืกรับ
รองว่าจำเลยได้สั่งให้ โจรก็มาหาในเวลา นั้น และ
โจรก็ ก็มีใ้ ช่างตัวคนผู้ รับคำสั่งของจำเลยที่ ให้ ไป
บอกตน ฯ

คำพระเปลื้องพระยานจำเลยเบิกว่า คุณเห็นนาย-
พราหมณ์พระยานโจรก็ ขึ้นอยู่ที่หลัง ภูฏีพระสว่างพระยาน
โจรก็ก่อนเกิดเหตุ และตนเป็นผู้กลบมาดังที่เกิดเหตุ
ก่อนผู้อื่น เห็นโจรก็รับจำเลยไม่ใช่จำเลยรับโจรก็
เมื่อพระยานว่ากล่าวโจรก็ ๆ ละจากจำเลย แล้วกลบ
จรนารับพระยาน ๆ ต้องผลละหนี ฯ

คำพระสว่างพระยานโจรก็ก็เบิกว่า ได้พบนาย-
พราหมณ์พระยานโจรก็ ก่อนเกิดเหตุ และตนมาถึงที่
เกิดเหตุทีหลังพระเปลื้อง ก็เห็นโจรก็รับจำเลยแล้ว
พระยานก็กลบภูฏี พระประเทือง นายเสียง นายขัง
และนายบุญมี พระยานจำเลย ไม่ได้เห็นว่าใครรับใคร

เห็นแต่เพียงโจทก์นั่งอยู่ในห้องของจำเลย จำเลยออก
กล่าวว่าโจทก์เป็นผู้มาสุธา โจทก์ก็รับว่ามีสทางค์ก็
ซื่อกิน คำของนายเสียงกับนายบุญมี พระยานจำเลย
ก็เบิกต้องกันว่า ได้ยินโจทก์พูดอย่างนี้ ทั้งสังเกตุ
ก็ริยาอาการเห็นว่าโจทก์ เป็นผู้มาสุธาจริง ๆ

นายพราหมณ์ พระยานโจทก์ ได้ มาขึ้น อยู่ที่ หลังกฎ
พระสว่าง พระยานโจทก์ ก่อนเกิดเหตุ ทั้งเป็นผู้ ไป
ตามหมื่นคารีสถสมรคตานั้น จำเลย และนายช่วง
มาขึ้น รออยู่ที่ หลังกฎจำเลยก่อน ก็ผู้หนึ่งผู้ ไคไซ ให้ไป
ตาม ทงนี้ สอกริยาอาการของนายพราหมณ์ว่าเป็นผู้
สมรู้กันกับโจทก์ในเรื่องนี้ เมื่อเป็นอย่างนั้นก็สันนิษฐาน
ได้ว่า โจทก์เป็นผู้มาปล้ำจำเลย ไม่ใช่จำเลยสั่งให้
โจทก์มาหา เพราะจะให้เงินไปทำการคลอดบุตรครั้งที่
โจทก์กล่าวหา การที่โจทก์ขึ้นฟ้องกล่าวโทษจำเลย
แล้วในทอนกลางวัน กล่าวคืนกลับมาปล้ำจำเลยถึงใน
ที่อยู่นั้น เป็นเล่ห์กลของโจทก์ที่แกล้งทำจำเลยให้
เป็นผู้เสียหาย^{๖๕} เพื่อให้คนทั้งหลายเห็นสมจริงความที่
ตนกล่าวหาจำเลยไว้แล้ว ๆ

หญิงฟ้องพระว่าเสพเมณฑกับคน ๒๖๑

รวมความที่ไต่พิจารณาแล้วแต่ต้น ไม่เห็นมีข้อ
ใดที่ระให้เชื่อได้แท้จริงว่า จำเลยเป็นผู้กระทำผิดกึ่งที่
โทษกักหา เพราะฉะนั้นจึงวินิจฉัยให้ยกฎีกาคำร้องของ
โทษกักเสีย ให้ อริกรณ นั้นรับไปตามคำวินิจฉัยของ
รองเจ้าคณะมณฑลพิษณุโลก ซึ่งได้วินิจฉัยมาแล้วนั้น
ให้รองเจ้าคณะมณฑลพิษณุโลก จักการให้ เป็นไปตาม
คำวินิจฉัยนี้ทุกประการ ฯ

วินิจฉัยไว้เมื่อวันที่ ๘ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๗๗

(ลงนาม) สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์

ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม

บัญชาการคณะสงฆ์แทนพระองค์สมเด็จพระสังฆราชเจ้า

จากแดงดาร์ตคณะสงฆ์เล่ม ๒๒ หน้า ๕๐๕ ฯ

คำวินิจฉัยอธิกรณ์

ระหว่าง	{	นายบุญเหลือ นุ่มอิน	โจทก์
		พระช่อมที่ ๑	
		พระอธิการบุ้นที่ ๒	จำเลย

อธิกรณ์ นายบุญเหลือ นุ่มอิน เมื่อยังเป็นพระภิกษุ ได้ เป็น โจทก์ฟ้องกล่าวโทษจำเลยทั้ง ๒ ค่อพระครูอนุโยคศาสนิก เจ้าคณะแขวงเมืองจังหวัดพิษณุโลก เป็นใจความว่า เมื่อวันที่ ๘ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๕ ตรงกับวันขึ้น ๑๔ ค่ำ เดือน ๓ เวลาเช้า จำเลยที่ ๑ ซึ่งจำพรรษาอยู่ที่วัดท่ามะพร้าว จังหวัดพิษณุโลก ได้ ใช้อุบายหลอกลวงโจทก์ไปทำร้ายร่างกาย และจำเลยที่ ๒ ก็รู้เรื่อง แต่ไม่ห้ามปรามและมีได้จัดการชำระอธิกรณ์ประการใด จำเลยทั้งสองให้การภาคเสธ เจ้าคณะแขวงพิจารณาแล้ว พึงข้อเท็จจริงว่าจำเลยที่ ๑ มี

ความผิดฐานล่อลวงโจทก์ไปทำร้ายร่างกาย ให้ปรับ
 โทษจำเลยตามประกาศปกครองคณะสงฆ์เพิ่มเติมข้อ ๑
 จึงให้ขั้วพยานนิกรรมโจทก์และจำเลยที่ ๑ ทั้ง ๒ ฝ่าย
 แต่โจทก์ลาสิกขาบทเสียแล้ว เป็นอันหมดโทษทาง
 คณะสงฆ์ เนื่องจากเหตุที่โจทก์ลาสิกขาเสียแล้วนี้ จึง
 ให้ลดโทษจำเลยที่ ๑ ลง คงให้ขั้วพยานนิกรรมให้
 ออกจากคุกภายในกำหนด ๕ วัน ส่วนจำเลยที่ ๒ ละ
 เลยก่อนหน้าที่ไม่จัดการระงับอธิกรณ์ ระหว่างโจทก์กับ
 จำเลย มีความผิดความพระราชบัญญัติลักษณะปกครอง
 คณะสงฆ์มาตรา ๑๓ ข้อ ๔ แต่เพราะเหตุมีคุณความ
 ดีมาแต่ก่อน จึงให้กำหนดโทษไว้และคงให้ปกครอง
 คณะสงฆ์เป็นเจ้าของสวัสดิภาพตามระเบียบต่อไป ฯ
 โจทก์กับพวกไต่ขอทอรรถคำวินิจฉัยของเจ้าคณะแขวง
 ต่อพระวรวงษาณุนิเจ้าคณะจังหวัดพิษณุโลก ฯ พิจารณา
 แล้ว เห็นว่าเป็นเรื่องเล็กน้อย จึงวินิจฉัยให้ยกฟ้อง
 โทษขั้วพยานนิกรรมจำเลยที่ ๑ เสีย แต่ให้จำเลยที่ ๑
 กำหนดสิ่งทดแทน ให้แก่จำเลยที่ ๒ ว่าจะไม่ประพฤติ

๒๖๔ ประชมนิพนธ์ชกษิกรณ ๑ ภาค ๓

เช่นนั้นต่อไป ส่วนจำเลยที่ ๒ นั้น เจ้าคณะจังหวัดมิ
ได้วินิจฉัยโทษ ทั้งโจทก์ก็ไม่ได้ขอให้ลงโทษจำเลย
ที่ ๒ ด้วย ๑

โจทก์ได้อุทธรณ์คำวินิจฉัยของเจ้าคณะจังหวัด ค่อ
รองเจ้าคณะมณฑลพิษณุโลก รองเจ้าคณะมณฑล
พิหารณาแล้ว ฟังข้อเท็จจริงว่า ๑

๑. พระในวัดทำมะปรางแตกสามัคคีกันเป็น ๒
พวก คือโจทก์พวก ๑ จำเลยพวก ๑ ๑

๒. จำเลยที่ ๑ ไล่ล่าลงโจทก์ไปทำร้ายร่างกายจริง ๑

๓. เมื่อโจทก์ถูกทำร้ายแล้ว ได้ขอร้องให้จำเลย
ที่ ๒ ซึ่งเป็นเจ้าอาวาสระงับชกษิกรณ จำเลยที่ ๒ ไม่
จัดการให้ นับว่าละเลยหน้าที่ของคนซึ่งเป็นเจ้าอาวาส
มีผิดตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์
มาตรา ๑๓ ข้อ ๔ ๑

ไต่ความกันนี้ รองเจ้าคณะมณฑลจึงวินิจฉัยความผิด
ของจำเลยที่ ๑ ว่าตามที่เจ้าคณะแขวงวินิจฉัยให้ขัง

ชนิกกรรมเสียนั้น ซอยแล้ว ใต้คงตามนั้น ส่วนจำเลย
ที่ ๒ ทำผิดต่อหน้าที่ของเจ้าอาวาสกึ่งกล่าวมาแล้ว จึง
ให้ดอคำจำเลยที่ ๒ เสียจากตำแหน่งเป็นเจ้าอาวาส ฯ

จำเลยทั้ง ๒ ได้ยื่นฎีกาต่อประธานกรรมการมหา-
เถรสมาคมฯ ได้ตรวจสำนวนอธิกรณ์ตลอดแล้ว เห็น
ว่าอธิกรณ์เป็นเรื่องเล็กน้อย มูลเหตุก็เนื่องจากโจทก์
จำเลยไม่ปรองดองกัน ยักนี้โจทก์ก็ได้ลาเพศเป็น
คฤหัสถ์แล้ว คงไม่มีเหตุกระทบกระทั่งกันได้อีก
ทั้งจำเลยทั้ง ๒ ก็เพิ่งถูกกล่าวหาเป็นครั้งแรก ไม่เคย
ปรากฏว่ามีความประพฤติเลียบทาบอย่างไรเลย นับว่า
เป็นผู้ได้เคยทำความดีแก่คณะสงฆ์อยู่บ้าง ควรจะลง
โทษแก่พอหลายจำ เพื่อให้มีโอกาสทำความดีแก่ตัวอัน
อาจเป็นความเจริญแก่พระศาสนาส่วนหนึ่ง จึงวินิจฉัย
วางโทษจำเลยทั้ง ๒ กึ่งข้อไปนี้ ฯ

ก. พระขอม จำเลยที่ ๑ ให้แสดคงอายุศิปาจิตศึย
เพราะให้ประหารแก่โจทก์ เมื่อครั้งเป็นภิกษุ (เว้นแต่
หนตอายุ 18/04/2565)
เออระไค้แสดกก่อนแล้ว) และให้ลงทัณฑกรรม โดย

๒๖๖ ประชุมวินิจฉัยอธิการณ์ ๑ ภาค ๓

ให้ คักน้ำรดต้นไม้ที่ปลูกอยู่ในวันนั้นมีกำหนด ๒๐
บาตร ถ้าปรารถนาจะอยู่ในวัดเดิมต่อไป ก็ให้ทำ
ทัณฑ์บนต่อเจ้าคณะแขวงว่า จะเป็นผู้ประพฤติชั่วหรือ
รื้อยไม่ก่อการทะเลาะวิวาทกับใครอีกต่อไป ๑

ข. ส่วนพระอธิการปั้น จำเลยที่ ๒ นั้น ให้ทำหนี
โทษฐานละเลยค้ำหน้าทำของตน คือไม่จัดการระงับ
อธิการณ์ ซึ่งเกิดขึ้นให้สงบไป ทั้งนี้ให้ทำในที่ประชุม
เจ้าอาวาส ในแขวงเมือง จังหวัดพิษณุโลก ให้รองเจ้า
คณะมณฑลพิษณุโลกสั่งการให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยนี้
ทุกประการ ๑

วินิจฉัยไว้เมื่อวันที่ ๘ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๗๗

(ลงนาม) สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์

ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม

บัญชาการคณะสงฆ์แทนพระองค์สมเด็จพระสังฆราชเจ้า

จากแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม ๒๒ หน้า ๔๐๕ ๑

คำวินิจฉัยอธิกรณ์

ระหว่าง	{	พระจำปี ผู้รังเจ้าอาวาส	
		วัดบางนางเกร็ง	โจทก์
		พระจิว วัดกลาง	จำเลย

โจทก์ฟ้องว่าจำเลยประกาศห้ามชาวบ้านไม่ให้
ได้ยาควพระวัดบางนางเกร็ง จำเลยปฏิเสธข้อหาทั้ง
หมด ๑

อธิกรณ์นี้ พระญาณสมโพธิ เจ้าคณะจังหวัดสมุทร-
ปราการพร้อมด้วยคณะกรรมการ ๓ รูป ได้พิจารณา
เห็นต้องกันว่าจำเลยเป็นผู้ทำผิดจริงทั้งโจทก์กล่าวหา
เข้าในลักษณะเป็นเหตุ निकคหะตามพระวินัย ให้ลงโทษ
ด้วยปฏิสาราณียกรรม จึงตัดสินลงโทษจำเลยให้นำ
กอกไม้ ชูปเทียบนไปขอขมาพระสงฆ์ในวัด บางนางเกร็ง
ให้ถูกต้องความระเบียบ และให้ พระอุปัชฌายะของ
จำเลยรับรองในความประพฤติของจำเลยต่อไป ๑

หมดอายุ 18/04/2565

๒๖๘ ประชุมวินิจฉัยอธิกรณ์ ฯ ภาค ๓

จำเลยอุทธรณ์คดีบ้านคำคักสินของเจ้าคณะจังหวัด
กัวยอ้างเหตุผลข้อเท็จจริงเป็นเครื่องหักล้างหลักฐาน
ของโจทก์ และกระบวนการพิจารณาของคณะกรรมการ
๕ ข้อ คือ ๑

๑. โจทก์ไม่มีพยานเอกสาร ซึ่งโจทก์กล่าวหา
จำเลยว่าเป็นผู้เขียนประกาศห้ามชาวบ้าน ซึ่งนับเป็น
พยานหลักฐานมาแสดง ๑

๒. เพราะไม่ได้พยานเอกสาร คณะกรรมการ
ย่อมไม่มีหลักฐานพอเพื่อลงโทษจำเลยด้วยประการใดๆ
ถึงโจทก์ทำ เมื่อเป็นเช่นนั้น การที่คณะกรรมการ
ตัดสินลงโทษจำเลยนั้น เป็นการตัดสินเอาตามชอบใจ
เกินกว่าข้อหาของโจทก์ แสดงว่าคณะกรรมการเจตนา
มุ่งลงโทษจำเลยเกินความเป็นธรรม ๑

๓. ทำให้การของพระเซ่งพยานสำคัญของโจทก์
ไม่ควรฟังเอาเป็นหลักวินิจฉัย เพราะในชั้นที่เจ้าคณะ
แขวงไค่สวน พยานให้การว่า หนังสือที่สีกาเลขม
ให้อ่านนั้นไม่มีเซ็นชื่อใคร มาในชั้นเจ้าคณะจังหวัด
ไค่สวนกลับให้การว่า หนังสือฉบับนั้นมีเซ็นชื่อจำเลย ๑

ห้ามชาวบ้านไม่ให้ทำบุญ ๒๖๘

๔. นายมูล พระยานโจทก์เป็นคนสุขสันต์ สำอ้างเข้ามาเป็น พระยาน รวยทาง เมื่อกความ ปรักปรำ ใส่โทษ จำเลยด้วยความเท็จ ทั้งไม่มีคำพะยานอื่นประกอบ ๆ

๕. นายปลั่ง นายศิริ นายเรียน พระภิกษุบุญ พระยานโจทก์ เป็นพรรคพวกของโจทก์ และพะยาน ทั้ง ๕ นี้ เมื่อกความดลอบ ๆ ไม่มีหลักฐาน ไม่ควรเชื่อ ๆ

และข้อ ๖ จำเลยฟ้องหาเจ้าคณะจังหวัดว่า ใ้ อำนาจกักขังจำเลยโดยไม่เป็นธรรม และขู่เช็ดูพะยาน ของจำเลยให้ ตันตัน ซ่อนเป็น เรืองนอกประเด็นแห่ง อภิกรณณ์ ๆ

ได้พิจารณาคำพะยานของโจทก์จำเลย และคำ คัดค้านของคณะกรรมาการทั่ววันแล้ว - จะได้ วินิจฉัย ซ้ำจากเขียนข้อ ๆ กิ่งต่อไปนี้ ๆ

๗. โจทก์ฟ้องว่า โจทก์และพระสงฆ์วัดข้าง นางเกร็ง ได้รับความเดือดร้อนเสียหาย เพราะการ กระทำของจำเลยเป็นเหตุ ๒ ประการ คือ ๑. จำเลย เทียบพุกกับ ชาวบ้านห้ามชาวบ้านมิให้ ใส่ยาตรพระวัด

ข้างนางเกร็ง ๒. เขียนหนังสือห้ามชาวบ้านมิให้ใส่
ยาตรพระวัดข้างนางเกร็ง เพราะเปลี่ยนแปลงการห้ามผ้า
เขียนท่มแหวกอย่างธรรมเนียมคึกา ฯ ในข้อที่หาว่าจำเลย
เขียนหนังสือห้ามชาวบ้านมิให้ใส่ยาตร มีคำให้การ
ยืนยันของพระเซ่งพระยานโศภิตว่า ได้อ่านจดหมาย
เช่นนั้น ซึ่งจำเลยได้มีถึงอุยาสกาเสียมข้าของจำเลย
เช่นชื่อของจำเลย และเมื่อพระยานอ่านแล้วได้ถาม
อุยาสกาเสียมว่าหนังสือของใคร ได้ฟังคำคอบของ
อุยาสกาเสียมว่า หนังสือของพระเจ้าวักกลาง คือตัว
จำเลย คำพระยานปากนี้ คณะกรรมการผู้พิจารณา
อภินิหารนี้ ถือเป็นหลักฐานสำคัญในอันสันนิษฐานว่า
จำเลยได้กระทำผิดจริงดังโศภิตหา แต่ตามสำนวน
คำคักสินของคณะกรรมการชุดนี้ ไม่ปรากฏว่าได้
เอกสารซึ่งว่าจำเลยเป็นผู้เขียนห้ามชาวบ้านอันนับว่าเป็น
พระยานหลัก ฐาน สำคัญ มา ประกอบ ใน การ พิจารณา
เพราะไม่มีการพิสูจน์จดหมาย อันเป็นเอกสาร สำคัญ ซึ่ง
หรือว่าจำเลยกระทำผิดนั้น ก็แต่ว่าตามรายงานของ

ห้ามชาวบ้านไม่ให้ทำบุญ ๒๗๑

เจ้าอธิการเขียนนวกนออก ผู้รังเจ้าคณะหมวดปกครองว่า
และหนังสือทมิลงพ้อเหมือนนั้น กระผมได้ พิศุจน์แล้ว
เขียนพระจำเขียนแน่ รายงานนชให้เห็นว่า หนังสืออย่าง
ที่จำเลขดุกกล่าวหาคงมีหลายฉบับ มิใช่เพียงฉบับ
เดียว แต่หนังสือที่ปรากฏในรายงานของเจ้าอธิการ
เขียนนวกก็ คือเจ้าอธิการเขียนก็คิ ไม่ปรากฏว่าคณะ
กรรมการได้เรียกมาและนำเข้าประกอบในการพิจารณา
อธิการณ เพื่อค้นหาความจริงอันเป็นหลักในการ
ตัดสิน เมื่อเป็นเช่นนี้ หลักฐานของโจทก์ในข้อที่ว่า
จำเลขได้เขียนหนังสือห้ามชาวบ้าน ซึ่งมีแต่คำให้การ
ของพระซึ่งพะยานโจทก์ปากเดียว สมควรระพังเอา
เขียนประมาณได้เพียงใดหรือไม่ กังจะพิจารณาต่อไป
พะยานปากนี้เป็นภิกษุผู้มีศีล ทั้งไม่ปรากฏว่า มีข้อ
ขาดหมายกับจำเลขแต่อย่างใด ซึ่งจำเลขก็คัดค้านว่า
พะยานปากนี้ให้การในชั้นเจ้าคณะแขวงใต้สวน กษใน
ชั้นที่เจ้าคณะจังหวัดใต้สวน แยกกันเองไม่เคารพตัวเอง
เป็นหลักฐานยืนยัน ตามเรื่องราวปรากฏว่า คำพะยาน

๒๗๒ ประชุมวินิจฉัยอธิกรณ์ ๑ ภาค ๓

โจทก์และจำเลยในชั้นเจ้าคณะแขวงไค้สวน ไค้ถูก
โจทก์ทำคำร้องต่อเจ้าคณะจังหวัดว่า เจ้าคณะแขวง
ทำการไค้สวนไม่ชอบด้วยวิธีการ เช่นปล่อยให้พระ
พวกของตน กลุ้ม รุม กันตาม ขรรคา พะยาน ของโจทก์
เป็นต้น ทั้งเจ้าอธิการเขียนวัดนอก ผู้รั้งเจ้าคณะ
หมวดก็ไค้ทำรายงานไว้ว่าเช่นนั้นเหมือนกัน เป็นการ
สนับสนุนคำร้องของโจทก์ คณะกรรมการของเจ้า-
คณะจังหวัดจึงไค้ยกคำพะยานโจทก์และจำเลย ในชั้น
เจ้าคณะแขวงไค้สวนเสีย ไม่ถือเอาเป็นเครื่องประกอบ
ในการพิจารณา ไค้จัดการไค้สวนสืบพะยานโจทก์และ
จำเลยใหม่ ต่อหน้าเจ้าคณะแขวงวัดกลาง เมื่อเป็น
เช่นนั้น คำให้การของพระเซ่งพะยานโจทก์จึงสมควร
ฟังเอาเป็นประมาณไค้ แม้คำให้การของพระเซ่งใน
ชั้นเจ้าคณะจังหวัดไค้สวนก็ว่า หนังสือที่ขยาตีกาเดิม
ให้พะยานอ่านั้น มีเซ็นชื่อของจำเลย พะยานจึงตาม
ขยาตีกาเดิมว่าหนังสือของใคร ไค้รับคอบว่า หนังสือ
ขรรคาเลข ขรรคาเลขก็ค้านว่า ถ้าหนังสือนั้นมีเซ็น

ชื่อของจำเลยแล้ว เหตุไฉนพระยานจึงต้องถามญาติกา
 เลี่ยมอีกว่าเป็นหนังสือของใคร เมื่อพิจารณาโดย
 รอยคอบแล้ว ก็ไม่เห็นว่าการที่พระยานถามซ้ำอีกนั้น
 เป็นข้อสงสัยหรือในคำให้การของพระยานปากนั้นแต่อย่างใด
 เพราะมีทางที่จะสันนิษฐานได้หลายอย่าง เช่นว่า การ
 ที่พระยานถามซ้ำอีก อาจเป็นเพราะต้องการทราบให้
 เป็นที่แน่ใจจากปากคำญาติกาเลี่ยมก็ได้ หรือจำเลย
 เช่นชื่อไม่ซัดเพราะทวิภักไป จึงถามให้เป็นที่แน่ใจ
 ก็ได้ เพราะฉะนั้นจึงควรฟังเอาเป็นหลักฐานสนับสนุน
 ข้อหาของโจทก์ได้ เมื่อเป็นเช่นนั้น คำคัดค้านของ
 จำเลยข้อ ๑ ถึงข้อ ๓ จึงมีเหตุผลไม่พอที่จะเป็นเครื่อง
 หักล้างหลักฐานของโจทก์ และกระบวนการพิจารณาของ
 คณะกรรมการได้ จึงให้ยกเสีย ๑

๒. ส่วนข้อที่ห้าว่า จำเลยเที่ยวพุกกับชาวบ้าน
 ห้ามมิให้ ใส่ยาครพระวัดบางนางเกร็ง ซึ่งจำเลย
 คัดค้านในข้อ ๔ ว่า นายมูลพระยานโจทก์เป็นคนสุบฉุน
 ฝักอ้างเข้ามา เป็นพระยานราชทาง เขิกความ ปรักขำได้

๒๗๕ ประชมนัดข้อยธิกรณ์ ๑ ภาค ๓

ไทยจำเลยด้วยความเท็จ ทั้งไม่มีคำพะยานอื่นประกอบ
นั้น เห็นว่าคำของพะยานปากนี้ไม่ควรถือเป็นหลักฐาน
ประกอบในการพิจารณาลงโทษจำเลย เพราะพะยาน
ปากนี้มีฐานะแห่งความประพฤติไม่เพียงพอที่จะเชื่อถือ
ทั้งไม่มีพะยานอื่นประกอบ ควรยกประโยชน์ให้แก่
จำเลย ๑ และจำเลยได้ คัดค้าน ไว้ ในข้อ ๕ ว่า
นายปลั่ง นายศิริ นายเวิน และพระภิกษุชฎู พะยาน
โทก เป็นพรรคพวกของโทก และพะยานทั้ง ๔ นั้น
เบิกความลอย ๆ ไม่มีหลักฐานไม่ควรเชื่อนั้น ได้
พิจารณาสำนวนความและคำพะยานทั้ง ๔ ยากนี้ ไม่
ปรากฏว่ามีสาเหตุ เป็นคู่หรือ บาดหมางมุ่งร้ายต่อกันเลย
ทั้งไม่ปรากฏว่า เป็นญาติหรือเป็นศิษย์ของ โทก
แต่เป็นคนกลางระหว่าง โทกกับจำเลย ซึ่งไม่เป็นเหตุ
ชวนให้เชื่อไปว่า จะเป็นการลำเอียงเข้าด้นโทก บัง
กว่าที่จะให้การไปคามากก็ให้เห็นได้ฟังแล้วอย่างไร ทั้ง
คำให้การของพะยานทั้ง ๔ ปากนี้ ก็สอดคล้องต้องกัน
ไม่เป็นปฏิปักษ์กัน ในใจความอันเป็นสาระสำคัญ

ที่เป็นประโยชน์แก่จิตใจของโรคก็ จึงควรฟังเขาเป็น
หลักฐานได้ แม้คำให้การของนายมูลพระยานโรคก็
ระตกไป เพราะตัวพระยานมีฐานะไม่ควรเชื่อถือถนัด
ถึงกระนั้นอาศัยเหตุที่คำพระยานโรคก็ทั้ง ๕ ปากนี้สอดคล้อง
คลึงด้วยกัน ไม่มีข้อพิรุธที่ชวนให้ระแวงว่าระลำเอียง
เข้าข้างฝ่ายโรคก็ จึงควรฟังเขาเป็นหลักฐานว่า
จำเลยได้เที่ยวพุกกัชชาวบ้านห้ามมิให้ใส่ยาครพระ วิก
ยางนางเกร็ง สมจริงดังโรคก็ทำ ฯ

ส่วนพระยานจำเลยโดยมาก ยปรากฏว่าเป็นพรรค
พวกของจำเลยโดยเกี่ยวเป็นญาติของจำเลยก็มี เช่น
นายอินและนางเลี่ยม เป็นต้น ซึ่งเป็นพระยานสำคัญ
ของจำเลย เมื่อพิจารณาตามเหตุการณ์แล้ว เป็นเหตุ
ให้น่าระแวงว่า พระยานอาจมุ่งหมายช่วยจำเลยให้พ้น
ผิด แล้วให้ การกระเพาะที่เป็นประโยชน์แก่จำเลย
แต่คณะกรรมการหาได้ ใส่ใจในข้อนี้ไม่ คงพิจารณา
ความรูปของคำให้การแห่งพระยานจำเลยว่า มีน้ำหนัก
พอที่จะหักล้างข้อหาของโรคก็และคำพระยานของโรคก็
หรือไม่เท่านั้น ฯ

๒๑๖ ประชมนิพนธ์บอชักรณ ๓ ภาค ๓

สามเหตุผลเท่าที่พิจารณาแล้ว เป็นเครื่องพิสูจน์
ให้เห็นว่า คำวินิจฉัยของเจ้าคณะจังหวัดพร้อมด้วย
คณะกรรมการนั้นชอบแล้ว จึงให้ยังคงบอชักรณให้เป็น
ไปตามคำวินิจฉัยของเจ้าคณะจังหวัดนั้นทุกประการ ๑

ส่วนข้อ ๖ ที่จำเลยฟ้องหาเจ้าคณะจังหวัดว่า ใช้
อำนาจกักขังจำเลยโดยไม่เป็นธรรม และขู่เชิญพระยาน
ของจำเลยให้คืนคั้นนั้น เจ้าคณะจังหวัดชี้ว่า ได้กัก
ขังจำเลยไว้ใน โยสต์ เพราะจำเลยไม่มาตามเวลาที่
กำหนดไว้ ให้ ส่วนข้อหาอนั้นเจ้าคณะจังหวัดปฏิเสธ
ว่าไม่เป็นความจริง เช่นแต่ว่า เมื่อใดเวลาประชุม
พร้อมกันแล้ว ได้ไปโหวตเสร็จแล้ว จึงให้พระยาน
เหล่านั้นไปอยู่คนละแห่ง ๆ ถึงคราวใดส่วนผู้ใดก็เรียก
ผู้นั้นมา ๑

ในเรื่องนี้มีข้อสำคัญที่ควรพิจารณาคือ เจ้าคณะ
จังหวัดมีอำนาจกักขังจำเลยได้หรือไม่ ตามพระราช-
บัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์มาตรา ๓๒ เจ้าคณะ
จังหวัดมีอำนาจ คือ ข้อ ๑ มีอำนาจที่จะขังขังบัญชา

ห้ามชาวบ้านไม่ให้ทำบุญ ๒๗๗

ว่ากล่าวสงฆมณฑลตลอดจังหวัดนั้น ในกิจอันชอบ
ด้วยพระวินัยบัญญัติและพระราชาบัญญัติ เห็นว่าเจ้า
คณะจังหวัดมีอำนาจที่จะลงทัณฑ์ทวงกรมเองหรือสั่งให้ลง
ทัณฑ์ทวงกรมแก่ภิกษุสามเณร ในจังหวัดที่ตนปกครอง
ตามสมควรแก่ความผิด เมื่อเป็นเช่นนั้น จึงควรพิจารณา
ว่า การที่จำเลยมาไม่ทันตามเวลาที่เจ้าคณะจังหวัด
กำหนดให้ นั้น เป็นความเสียหายเพียงไรหรือไม่ การ
ที่จำเลยมาล่าช้าไปนั้น เป็นการทำความเสียหายแก่
คนหมู่มาก มีคณะสงฆ์และชาวบ้านผู้เกี่ยวข้องแก่
อธิการวัดมีใช้น้อย เช่นเป็นต้นทำให้ได้ความลำบาก
ยากใจที่คงมานั่งกรวดรอยจำเลย โดยไม่ทราบแน่
ว่าจำเลยจะมาเมื่อไรหรือจะไม่มา ทั้งทำให้เสียเวลา
การงานและประโยชน์ที่ควรได้ยิ่งกว่านั้น การกระทำ
ของจำเลย เป็นการแสดงความทรนงหยามอำนาจเจ้า
คณะเหนือคนอยู่ในที่ เพื่อลดหลั่นให้เสียความนิยม
ในการที่จะทำนุบำรุงการงานคือไป ด้วยเหตุนี้จึงเห็นว่า
จำเลยมีความผิดสมควรแก่ทัณฑ์ทวงกรม เพราะฉะนั้น

๒๗๘ ประมุขวินิจฉัยอธิกรณ์ ๑ ภาค ๓

จึงควรพิจารณาต่อไปว่า การที่เจ้าคณะจังหวัดกักตัว
จำเลยไว้ในอุโบสถนั้น เป็นการรุนแรงเกินอำนาจ
หรือไม่ เห็นว่าไม่เกินอำนาจ เพราะเท่าที่ทำได้
อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติดังกล่าวแล้ว และ
การลงโทษก็ไม่ผิดวิสัยของสมณะระพึงกระทำ เพราะ
สถานที่ใช้กักตัวจำเลย เป็นปูชนียสถานทีเคารพ
นับถืออย่างสูง ไม่เป็นที่น่ารังเกียจสำหรับพุทธศาสนิก-
ชนด้วยประการใด ๆ เลย เมื่อจำเลยมีผิด และเจ้า
คณะผู้มีอำนาจเหนือ ใกล้เคียงทักท้วงรวมพอสมควรแก่
ความผิดเช่นนี้ เห็นว่าชอบด้วยพระวินัยบัญญัติและ
พระราชบัญญัติแล้ว จึงให้ยกฟ้องของจำเลยในข้อ ๒
นี้เสียด้วย ๑

(ลงนาม) สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์

ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม

บัญชาการคณะสงฆ์แทนพระองค์สมเด็จพระสังฆราชเจ้า

จากคณะกรรมการคณะสงฆ์ เล่ม ๒๒ หน้า ๔๔๕

คำวินิจฉัยอธิการณ์

เรื่องกู้หนี้ยืมสิน

ของคณะกรรมการจังหวัดลำพูน

ระหว่าง	{	นายเป็ง จินะวงศ์	โจทก์
		พระอธิการคำวัดท่าทุ่งหลวงจำเลย	

จำเลยในอธิการณ์นี้ถูก โจทก์ฟ้องกล่าวโทษต่อคณะ
 สภม. ด้วยคดี ๒ ส่วนวน คือ ของขุนวิจิตรคดีส่วนวน
 หนึ่ง ของนายเป็ง จินะวงศ์ส่วนวนหนึ่ง มีข้อหา
 ประพันธ์เกี่ยวเนื่องถึงกัน ในส่วนวนของขุนวิจิตรฯ นั้น
 มีคำฟ้องปรากฏว่า จำเลยได้แต่งให้ โจทก์เป็นทนาย
 ฟ้องขุนตระนุกதாகาเป็นจำเลยต่อศาลจังหวัด ทว่า
 ขุนตระนุกฯ ฉ้อโกงเอาศาสนะของพระพุทธฯไป เป็น
 ความอาญาส่วนวนหนึ่ง อีกส่วนวนหนึ่งเป็นความ
 แห่ง พมตยา ๘/๐๔/๒๕๖๕ ว่าขุนตระนุกฯ ได้ทำหนังสือรับฝากเงินอันเป็น
 สมบัติของวัดท่าทุ่งหลวงไปรักษาไว้ ๑๗๐ รูปีเย เท่า

๒๘๐ ประชมนิพนธ์อักษรณ์ ๆ ภาค ๓

กัอักษรเงินสยาม ๑๓๒ ขาด ครั้นจำเลยต้องการ
เงินรายนี้ เพื่อนำไปใช้ ในการก่อสร้างกำแพงวัด จึง
ได้ไปทวงถามขุนตระนุก ๆ ๆ พุทธบริษัทผู้มีประการ
ต่าง ๆ ในความอาญา ศาลได้แนะนำให้ฟ้องทาง
แพ่ง เพราะไม่ใช่เป็นฐานถือโกง โจทก์ก็จำเลยจึง
ได้ถอนคดีนั้นคืนมา ส่วนทางแพ่ง ภายหลังแก่ฟ้อง
แล้วจำเลยผู้เกี่ยวได้ไปขอถอนฟ้องต่อศาล โดยแสดง
ว่า ขุนตระนุก ๆ หากได้ทำผิดสัญญาประการไรไม่ เท่า
ที่ฟ้องร้องไปแล้วนั้น ก็เพราะถูกหลอกให้นำฟ้อง ข้อ
ความในฟ้องจึงมีประการไรข้างไม่ทราบ การเช่นข้อ
ท้ายฟ้องก็ถูกหลอก ทั้งเงินค่าฤชาธรรมเนียมใครเป็น
ผู้ออกก็ไม่ทราบ ขุนตระนุก ๆ ได้เคยตามนำส่งเงิน
คู่ริบไปรักษาไว้เหมือนกัน แต่ยังมีไม่มาทางใช้ จึงยัง
มิได้ริบคืน ๆ โจทก์จึงได้ฟ้องจำเลยต่อศาลจึงหวังคดีว่า
จำเลยแจ้งความเท็จต่อเจ้าพนักงาน และทำให้ โจทก์
เสียชื่อเสียง ศาลพิจารณแล้วไม่เห็นสมควรฟ้องของ
โจทก์จึงยกฟ้อง เพราะเหตุว่า เป็นคดีอาญาแผ่นดิน

โจทก์ไม่มีอำนาจฟ้อง และโจทก์ก็ไม่ได้ริบความเสียหายอย่างไร โจทก์ประสงค์จะขอทรรณคดีนี้ต่อไป และนำความนี้มาฟ้องต่อคณะสงฆ์ โดยท้าว จำเลย ประพาศพิณพระพุทธรูปบุญญ์ให้ตั้งโทษจำเลยตามความผิด ในเมื่อพิจารณาได้ความจริง ฯ

ส่วนสำนวนฟ้องของนายเป็ง จินรวงศ์นั้น ความเกินปรากฏตามคำฟ้องว่า จำเลยได้ทำหนังสือสัญญา กู้ยืมเงินโจทก์ เป็นจำนวน ๖๐ บาท เพื่อนำไปเสียค่าฤชาธรรมเนียมศาลในการฟ้องเรียกเงินจากขุนตระนุก ฯ เมื่อจำเลยถอนฟ้องแล้ว โจทก์จึงไปขอเงินคืนจากจำเลย แต่ถูกจำเลยปฏิเสธว่า มิได้กู้ยืมเงินของโจทก์ โจทก์จึงแค้นทนนายฟ้องจำเลย เรียกเงินค่าศาลเป็นความอาญา ศาลพิจารณาเห็นว่า เป็นความแพ่ง จึงตัดสินยกฟ้อง โจทก์ทอศาลด้วยเงินจำนวนนั้น ไม่คิดจะฟ้องในทางแพ่งต่อไป เพราะถ้าขึ้นทำไปก็ไร้ผล จึงได้นำความเรื่องนี้มาฟ้องต่อคณะสงฆ์ ขอให้ตั้งโทษจำเลยทางพระวินัยต่อไป ฯ

หมตอายุ 18/04/2565

คณะกรรมการผู้มิชอบข้างทำขึ้น ได้ประชุมปรึกษา
กันแล้วจึงพร้อมกันวินิจฉัยอิกรณทั้ง ๒ เรื่องนี้คง
ต่อไปนี้ ๑

คดี ๒ เรื่องนี้ เห็นว่าคดีหลังสำคัญ จึงวินิจฉัย
คดีหลังก่อน ๑ ในคดีหลังซึ่งมีนายเป็งเขียน โจทก์นั้น
โจทก์ได้ยื่นหนังสือสัญญากู้เงินซึ่งจำเลยได้ทำให้ไว้
ต่อคณะสงฆ์ เพื่อเป็นหลักพิจารณา พร้อมทั้งได้นำ
พระยานผู้รู้เห็นในเรื่องนี้มาให้ไต่สวนหลายปากด้วยกัน
ส่วนจำเลยปฏิเสธข้อหาของโจทก์ว่ามีได้กู้เงินไป สัญญา
กู้เงินฉบับนี้ ทำกันชนทไทน โดยประการไรไม่รู้
เห็นด้วย ทั้งลายเซ็นชื่อของจำเลยในหนังสือสัญญา
กู้เงินนั้น ก็มีใช้ลายมือเช่นที่แท้จริงของจำเลย
พระปวง นายโสภณ ฅลำพูน พระยานโจทก์ซึ่งมิชอบ
ในหนังสือสัญญากู้เงิน ให้การสอกล้องทอ้งกันว่า
ได้เห็นจำเลยลงชื่อในหนังสือสัญญากู้เงิน ทั้งได้เห็น
โจทก์นับเงินให้จำเลยต่อหน้าพระยานอีกด้วย จำเลย
ไม่มีพระยานหลักฐานอย่างไร ซึ่งจะนำสืบหักล้าง
หนังสือสัญญากู้เงิน และหักล้างด้วยคำพระยานโจทก์

นิยมในคดีก่อนเสียแล้ว ก็ต้องจำเป็นปฏิเสศเงินกู้
ในคดีนี้อีก มิฉะนั้นค่าเบี่ยงตนเมืองปลาของจนจะไม่
สมกัน แต่เมื่อพิจารณาถึงลายเซ็นแล้วพอจะเชื่อได้ว่า
จำเลยได้กู้เงินโรงต้มมาจริง ค่าปฏิเสศของจำเลยไม่
เป็นฐานะพอจะเชื่อได้ เมื่อเป็นเช่นนั้นจำเลยต้องเป็นผู้
สำรองในเงินที่ได้ทำสัญญากู้ยืมมา โรงต้มมีอำนาจ
ฟ้องเรียกเงินรายนี้จากศาลในทางแพ่งได้ ตามวินิจฉัย
ของศาล แต่ปรากฏในคำฟ้องของโรงต้มว่าทอดอาศัย
ในเงินจำนวนนี้ ไม่ติดใจฟ้องร้องต่อไป เพราะขึ้นทำ
ไว้ผล ๑ ปัญหาที่มีอยู่ว่าโรงต้มทอดอาศัยในเงินจำนวนนี้
หรือไม่ ได้สอบถามโรงต้มว่า ถ้าจำเลยจัดการหาเงิน
มาได้ครบตามจำนวนจักรับคืนหรือไม่ โรงต้มตอบว่า
ไม่รับเพราะทอดอาศัยแล้ว ก็ยั้งได้ทำหนังสือสัญญา
ให้ไว้ต่อคณะกรรมการอีกว่า “ข้าพเจ้าได้ทอดอาศัยใน
เงินจำนวนนั้นแล้ว จึงไม่ฟ้องเรียกเงินจากจำเลยทาง
ศาลบ้านเมืองต่อไป นี้เป็นสัญญาที่ให้ไว้ต่อคณะสงฆ์
ด้วยความจริงใจ” เมื่อเป็นเช่นนั้นการกระทำของ
จำเลยจึงได้เข้าในอวทารชื่อว่า “กระบัติน” เพราะ

อุทธรณ์เรื่องกัณฑ์หมิ่นสันทกฤหัสถ์ ๒๘๗

สัญญาภัยเงินซึ่งจำเลยได้ทำให้ไว้ต่อคณะสงฆ์ เพื่อเป็น
หลักพิจารณา พร้อมทั้งไต่ถามพระยานผู้มิชานามในหนังสือ
สัญญาและผู้รู้เห็นในเรื่องนี้มาให้ไต่สวนหลายปากกระ
กัน คณะกรรมการไต่สวนพระยานผู้มิชานามในหนังสือ
สัญญา ๒ ปากไต่ความสมจริง เห็นเพียงพอแก่การ
วินิจฉัย ส่วนจำเลยปฏิเสธข้อหาของโจทก์ด้วยประการ
ทั้งปวง ปฏิเสธแม้ลายเซ็นของตน แต่ไม่มีพระยาน
นำสืบให้เห็นสมคำปฏิเสธนั้นเลย คณะกรรมการ
พิจารณาเทียบลายเซ็นนั้นกับลายเซ็นของจำเลยในที่
อื่นเป็นอันมาก เห็นว่าเป็นลายเซ็นของจำเลย จึง
พร้อมกันวินิจฉัยว่า จำเลยก็หนักของโจทก์จริง เมื่อ
เป็นเช่นนั้น การกระทำของจำเลย จึงจักเข้าในอหาว
ธว่า "ตระบัดหนัก" ข้างฝ่ายโจทก์ก็แสดงต่อคณะ
กรรมการว่า ทอดอาลัยในเงินจำนวนนี้ ไม่คิดใจ
ฟ้องร้องต่อไป เมื่อทั้งฝ่ายโจทก์ก็ทอดอาลัย ทั้งฝ่าย
จำเลยก็ปฏิเสธ จึงเห็นพร้อมกันว่า จำเลยต้องชดเชย
วัตถุ จึงพร้อมกันวินิจฉัยให้นำสนะ จำเลยเสียภายใน ๗

๒๔๘ ประชุมวินิจฉัยอธิกรณ์ ๑ ภาค ๓

วัน นัยแต่วันวินิจฉัยเป็นต้นไป และห้ามมิให้คณะสงฆ์
รับอุปสมบทอีก ๑

จำเลยไม่ยอมตามคำวินิจฉัยนั้น ขันอุทธรณ์ต่อมา
จึงเข้าพเจ้าเพิ่มข้อคัดค้านหลายข้อ คือ ๑

๑. คำนว่ คณะสงฆ์ไม่ควรรับอุทธรณ์ของศาล
บ้านเมือง เพราะคดีนี้ไต่ฟ้องทางศาลบ้านเมือง ศาล
คดีสินยกฟ้องแล้ว ๑ แต่อันที่จริงศาลยกฟ้องเพราะ
ฟ้องผิดฐาน เพราะคดีนี้เป็นคดีแพ่ง แต่โจทก์ฟ้อง
เป็นคดีอาญา โจทก์ยังมีสิทธิที่จะฟ้องในทางแพ่ง
ได้ ไม่ได้ยกฟ้องเพราะข้อเท็จจริง ๑

๒. คำนว่ โจทก์ยังไม่ทศกษาลัย ถ้าทศกษาลัย
แล้ว เหตุไฉนมาฟ้องต่อคณะสงฆ์ ๑ ชันนี้ดูเหมือนจะ
แสดงว่า คนยังไม่ต้องอาหาร เพราะโจทก์ยังไม่ทศก
ษาลัย แต่เท่าที่รับว่า ถูกขึ้นเวียงโคขยวิชาย ๑

๓. คำนว่ พระยานทั้ง ๒ ปรากฏว่า ปรากฏ ๑ เป็นคู่
อธิบดีคน อีกปรากฏ ๑ เป็นหลานชนวิจิตรคดี ผู้เป็นโจทก์
ของคนที่คนอื่นก่อน ๑ ซึ่งจำเลยมิได้ดำเนินเมื่อคณะ
กรรมการไต่สวน ๑

อุทธรณ์เรื่องกัญหนับมสินกฤหัสถ์ ๒๔๕

๔. คำนำ คณกรรมการวินิจฉัย ไม่ใช่ผู้ชำนาญ
การพิเศษในการตรวจลายมือ การปลอมลายเซ็นง่าย
กว่าปลอมธนบัตร ๆ ยังปลอมกันได้ ๆ เป็นการท้าว
ฝ่ายโจทก์ทำลายเซ็นปลอมโดยปริยาย ๆ

ข้าพเจ้าได้พิจารณาตามสำนวนคำโต้สวนลายเซ็น
ของจำเลย และคำวินิจฉัยของคณะกรรมการจังหวัด
ลำพูนโดยละเอียดแล้วเห็นว่า คำวินิจฉัยนั้นชอบแล้ว
ไม่มีทางที่จะลบกथอนให้เป็นอย่างอื่นได้ เหตุนี้คำ
อุทธรณ์ของจำเลยจึงฟังไม่ขึ้น ข้าพเจ้าตั้งบังคับให้
อธิบดีนั้น เป็นไปตามคำวินิจฉัยเดิมทุกประการ ให้
เจ้าคณะบังคับจำเลยให้นำสนธิจากสมณเพศภายใน ๗
วัน นับแต่วันที่ได้อ่านคำวินิจฉัยนี้ให้ฟังแล้ว และห้ามมิ
ให้คณะสงฆ์ข้ออุปสมบทต่อไป ๆ

วินิจฉัยไว้เมื่อวันที่ ๑๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๗๗

(ลงนาม) พระธรรมโกศาจารย์

เจ้าคณะมณฑลพายัพ

จากแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม ๒๒ หน้า ๖๐๕ ๆ

หมดอายุ 18/04/2565

คำวินิจฉัย

เรื่องร้องทุกข์ของพระอุปัชฌาย์เผือก
วัดกิ่งแก้ว จังหวัดสมุทรปราการ

เรื่องนั้นพระอุปัชฌาย์เผือกได้ทำฎีการ้องทุกข์ว่า คน
ได้รับความเดือดร้อน เพราะความกระทำของพระญาณ-
สมโพธิ เจ้าคณะจังหวัดสมุทรปราการ เมื่อวันที่ ๗
มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๖ เป็นใจความสำคัญดังต่อไปนี้ คือ ๑

พระอุปัชฌาย์เผือกได้ไปประชุมที่อุโบสถวัดสลัก
ตามคำสั่งของพระญาณสมโพธิ เจ้าคณะจังหวัด เวลา
ประชุมมีพระสงฆ์ประมาณ ๑๐ กว่ารูป พร้อมกับช่วย
ชาวบ้าน พระญาณสมโพธิได้สั่งสอนสงฆ์โดยสัมมา-
ปฏิบัติแล้ว ได้พักยกโทษพระอุปัชฌาย์เผือกขึ้นใน
ระหว่างสงฆ์และฆราวาสว่า มีพรรคพวกมาก ห้ามผ้า
เหลืองข้ายาเขมมทานิกายเข้าสู่ที่ประชุม ไม่เป็นการ

คำร้องกล่าวโทษเจ้าคณะจังหวัด ๒๕๐

เคารพสงฆ์ เป็นอลัชชี ไม่สมควรจะรับหน้าที่เป็น
อุปัชฌาย์ ควรตอกเสีย และว่าการห้ามผ้าชานดิ้น สงฆ์
จะไล่ท่านออกเสียจากที่ประชุมนี้ก็ได้

ได้สอบถามพระญาณสมโพธิ เจ้าคณะจังหวัดสมุทร-
ปราการตั้งเรื่องมาแล้ว พระญาณสมโพธิได้รายงานชี้แจง
มา มีข้อความที่เกี่ยวข้องเรื่องร้องทุกข์ของพระอุปัชฌาย์
เมื่ออีกโดยสรุปเพราะ เมื่อวันที่ ๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๖
ได้ ไปประชุมสงฆ์ในวัดสลักพร้อมด้วยเจ้าคณะแขวงบาง
พลี และเจ้าอธิการเผือก เจ้าคณะหมวดนั้น กว๊วยเรอ
บ้านกบวัดไม้ปรองคองกัน เมื่อได้ชี้แจงเป็นที่เข้าใจ
ด้วยกันทั้งสองฝ่ายแล้ว ได้สอนพระสงฆ์ในที่ประชุม
นั้น ให้เห็นผิดในความสงบ ให้เห็นโทษในความไม่
สงบ ช่วยกันทรนขว้างพระพุทธศาสนา ศรัทธาหมัน
ประพฤติกิวัตรอันเป็นหน้าที่ของคน อภัยประพฤติ
นอกกรรมนอกวินัย อย่าให้ ไก่นามว่าเป็นอลัชชี และ
พระญาณสมโพธิได้อธิบายถึง การห้ามผ้าว่าเป็นแต่
เพียงลัทธิ ใครจะสมัครอย่างไรใหม่ที่ตามแต่ใจ ขอมแต่

เพียงให้เป็นความเรียบร้อยเท่านั้น ในที่สุดก็อธิบาย
ถึงหน้าที่ของชฎาษะ บกเจ้าอธิการเผือกขึ้นเป็นตัวอย่าง
ในเรื่องให้อยู่สมบทนอกเขตคโคขมิได้รัยอนุญาตจาก
ท่านผู้เป็นเจ้าถิ่น เพราะเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๕ ไก่นะนำ
ให้ฟังคราวหนึ่งแล้ว ยังขึ้นผ่านอยู่อีก จึงเป็นความ
จำเป็นที่ต้องฉมนใจพระผู้เฒ่าในที่ประชุม

เมื่อพิจารณาณเทียบเคียงคำร้องทุกข์ของพระอุปัชฌาย์
เผือกกับคำขึ้นแจ้งของเจ้าคณะจังหวัดกุแล้ว เห็นว่า
พระญาณสมโพธิ เจ้าคณะจังหวัดโคกกระทำการคาม
หน้าที่ ถ้อยคำมีน้ำหนักพอเป็นที่เชื่อถือ หากแต่พระ
อุปัชฌาย์เผือกฟังไม่เข้าใจ จึงหลงผิดนึกนเกิดความ
เคืองคร้อขึ้นเอง จนถึงได้ทำฎีการ้องทุกข์กล่าวโทษ
เจ้าคณะจังหวัดผู้บังคับบัญชาตนเอง ซึ่งเป็นการกระทำ
อันไม่สมควร เมื่อทำไปด้วยความเคืองคร้อเพราะความ
เข้าใจผิดเอง ก็เป็นความผิดของตนเอง จะโทษใคร
ไม่ได้ จึงสั่งให้ยกคำร้องทุกข์ของพระอุปัชฌาย์เผือก
เสีย และในฐานะที่ร้องทุกข์กล่าวโทษเจ้าคณะเห็นอกคน

คำร้องกล่าวโทษเจ้าคณะจังหวัด ๒๕๓

ผู้กระทำการ ความหนักที่ด้วยความเข้าใจผิดของผู้ร้อง
ทุกข้อเอง ให้พระอภัยมณีเลือกขอมาพระญาณสมโพธิ
เจ้าคณะจังหวัดเสีย เพื่อให้อโหสิกรรม และสามัคคีธรรม
ชามอริยประเพณี ภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันฟังคำ
วินิจฉัยนี้เป็นต้นไป ฯ

ข้าพเจ้าพิจารณา คำวินิจฉัยนี้ของอนุกรรมการแห่ง
มหาเถรสมาคมตลอดแล้ว เห็นชอบด้วย จึงให้เจ้าคณะ
พระพิมลธรรม รอง ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม
นิมนต์โจทก์จำเลยมาอ่านคำวินิจฉัยนี้ให้ฟังแล้ว จัก
การให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยทุกประการแล้วทำรายงาน
มาให้ทราบ ฯ

ตั้งแต่วันที่ ๒๗ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๗

(ลงนาม) สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์

ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม

บัญชาการคณะสงฆ์แทนพระองค์สมเด็จพระสังฆราชเจ้า

พิมพ์จากแสดงการตีพิมพ์ เล่ม ๒๒ หน้า ๖๖๘ ฯ

คำวินิจฉัย

เรื่องร้องทุกข์ของพระปลัดกุ่ม
ผู้รั้งตำแหน่งอธิการวัดบางพลีใหญ่ใน
แขวงบางพลีใหญ่ จังหวัดสมุทรปราการ

เรื่องนี้พระปลัดกุ่มได้ทำฎีการ้องทุกข์ว่า คนได้
รับความเดือดร้อน เพราะความกระทำของพระญาณ-
สมโพธิ เจ้าคณะจังหวัดสมุทรปราการ เมื่อวันที่ ๑๑
มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๖ เป็นใจความสำคัญ ๒
ประการ คือ

๑. พระปลัดกุ่มพร้อมด้วยพระสงฆ์วัดบางพลีใหญ่
ในรวม ๒๐ รูป ไต่ถามของคากประกาศขอเข้าประชุม
ที่วัดบางพลีใหญ่กลาง ถูกพระญาณสมโพธิกล่าวหา
ว่าไม่เคารพต่อสงฆ์

๒. เพราะการข่มขู่ผู้นั้นเป็นขี้ขี้ พระปลัดกุ่ม
ได้ถูกพระญาณสมโพธิว่าหัวหน้าไม่คี่ ลูกน้องก็ไม่คี่

แล้วกล่าวคาถาโทษว่า ถ้ากั๊กก็ไป ไม่ผิดลงข้างก็
แล้วไป ถ้าผิดให้พระครูเจกที่เคียว ใครจะมาขอร้อง
ไม่ได้ การคาถาโทษเช่นนี้ เป็นการที่ผู้ใหญ่คอยมุ่ง
จับผิดผู้น้อย ๆ

ได้ลอบตามพระญาณสมโพธิ เจ้าคณะจังหวัด
สมุทรปราการถึงเรือนนี้แล้ว พระญาณสมโพธิได้
รายงานชี้แจงว่า เมื่อวันที่ ๑๑ มีนาคม ได้ไป
ประชุมสงฆ์ที่วัดบางพลีใหญ่กลาง พระสงฆ์ที่มา
ประชุม ๘๒ รูป ที่ศาลาการเปรียญหลังเก่า ได้ถาม
พระปลัดกุ่มว่า พาพระสงฆ์ในวัดของท่านมาหมกหรือ
ได้รับทอขว่ามา ๒๐ รูป ตามว่ามีเท่านั้นหรือ ได้รับ
ทอขว่ายังมีอีก ๑๕ รูป ตามว่าเหตุไรจึงไม่บอกให้มา
ได้รับทอขว่าพระยังไม่เคยหรือยังไม่เรียบร้อย ฟังไม่
ฉันทัก ในระหว่างที่ถามกันไปมานี้ คำทอขของพระ
ปลัดกุ่มนั้นไปในทางที่หมิ่นเจ้าคณะ และการยุบสม-
มุขกฤตยกรที่วัดบางพลีใหญ่ในซึ่งเป็นที่อยู่ของพระปลัด
กุ่ม ๆ ขอมให้ดูขณินาจะค่างดินซึ่งมิได้รับอนุญาต ข้าม

๒๘๖ ประชุมวินิจฉัยข้ออิทธิฤทธิ์ ๑ ภาค ๓

โชคที่เจ้ามาให้อุปสมบทในวัดของท่านอยู่หนึ่ง ๆ แม้
ถึงพระปลัดก็มิได้เป็นอยู่ชดชวยที่จริง เรื่องพระ
ปลัดก็ขอยอมรู้ ได้ก็ว่าเป็นอย่างไร ถึงวันเข้าประชุม
ยังแยังพระไว้ถึง ๑๕ รูป เป็นการหมิ่นการปกครอง
พระญาณสมโพธิจึงได้เค้เขาโดยฐานเป็นผู้ปกครอง คำ
ที่คนนั้นมาก เท่าที่จำได้เป็นคำความ คือไม่เคารพ
ต่อการปกครองคณะสงฆ์ เป็นผู้ใหญ่ไม่ได้ ไม่เชื่อ
ฟังคำสั่งของเจ้าคณะอันถูกธรรมถูกวินัย และชอบกัวย
ราชการ ไม่รักษาสამัคคีของหมู่คณะ ทำให้เป็น
ท้าวอย่างที่ไม่ดี การผ่านเช่นนี้ จะต้องเล่นงานกัน ๆ
ส่วนการห้ามผ้าไม่ได้ยังค้ำยัญญา เพียงแต่เตือน
ว่า จะห่มอย่างไรนสคแต่สะควก และเอาไว้ให้อยู่
ทั้งในวัดทั้งนอกวัด ให้เป็นความเรียบร้อยเท่านั้น ๆ
เมื่อพิจารณาเทียบเคียงคำร้องทุกข์ของพระ ปลัดก็ข
ยกราชงานซึ่งแรงของพระญาณสมโพธิ เจ้าคณะจังหวัด
คุณแล้ว เห็นว่า เรื่องนี้เกิดขึ้นเพราะความเข้าใจผิด
ในกันและกัน กังจะชี้ให้เห็นดังต่อไปนี้.

๑. การที่พระญาณสมโพธิ แก้วว่า พระปลัดกุ่ม
 ไม่เคารพต่อกราบกรานของคณะสงฆ์ เพราะพระปลัดกุ่ม
 พาพระสงฆ์วัดบางพลีใหญ่ใน ซึ่งอยู่ในความปกครอง
 คนเข้าประชุมไม่หมด เหลือไว้ ไม่เข้าประชุมถึง๑๕รูป
 ซึ่งตนควรจะนำเข้าประชุมทั้งหมด การที่ทำเช่นนั้น
 ย่อมทำให้เข้าใจว่า อาจเป็นเพราะพระปลัดกุ่มจะ
 ลองกัเจ้าคณะจังหวัดก็ได้ หรืออาจเป็นเพราะไม่ทราบ
 ในระเบียบการที่ตนควรปฏิบัติก็ได้ แต่พระปลัดกุ่ม
 เข้าใจผิดไปว่า การที่ตนดูกว่าเช่นนั้น เพราะการห้าม
 ผ้าตามแบบมหานิกายเป็นเหตุ จึงเกิดความเคียดแค้น
 ขุ่น ถึงกับร้องทุกข์ฯ การห้ามผ้าเพียงเป็นเครื่องหมาย
 สังกัด ไม่ทำผู้ห้ามให้เป็นผู้ประณิตชนหรือทรมานแต่
 อย่างไม่ จะห้ามอย่างใดก็ได้ แต่ต้องให้เป็นบุคคลไม่
 สัสปลัด และต้องห้ามให้เรียบร้อยเป็นปริวิตกตาม
 วินัยนิยม ส่วนความเป็นผู้ประณิตนั้น อยู่ที่ความเป็นผู้
 ปฏิบัติเคร่งครัดในธรรมวินัย เว้นข้อที่พระพทอเจ้าทรง
 ห้าม ที่ความข้อที่ทรงอนุญาตโดยเคารพเชื่อฟัง และ

ความเป็นผู้ทราวม ก็อยู่ที่อาการตรงกันข้ามกันก็กล่าว
มานี้ เพราะฉะนั้นเพียงแต่การท่มฉำคามแขบไทนนั้น
ยอมไม่เพียงพอที่จะเป็นเหตุให้ต้องว่ากล่าวกันรุนแรง
หรือถึงกับคาคโทษกัน ข้อนี้พระญาณสมโพธิก็ได้
รายงานชี้แจงว่า การท่มฉำไม้ไค้ยังคัมยัญชา เพียง
แต่เคื่อนว่า จะท่มอย่างไทนศกแต่สะทวัก เมื่อกเขียน
เช่นนี้ยอมต้องให้เห็นว่า ทั้งสองฝ่ายไม่เข้าใจในกัน
และกัน คือยังเข้าใจผิดต่อกันอยู่ และเมื่อเขียนเรื่อง
เข้าใจผิดก็ขอให้เขียนอันเล็กแล้วกันไป ๑

๒. การที่พระญาณสมโพธิกล่าวคาคโทษพระปลัด
คู่บว่า ถ้าคิกก็ไป ไม่ผิดลงข้างก็แล้วไป ถ้าผิดให้
พระครเขกทีเคียว ใครจะมาขอร้องไม้ไค้คังนี้ ตาม
ทางการที่วิมรองปฏิยัตกันสืบมา เจ้าคณะผู้ มีอำนาจ
เหนือ ย่อมมีอำนาจที่จะว่ากล่าวหรือคาคโทษแก่ผู้
ไค้ป่กครองซึ่งทำผิดไค้ แต่การคาคโทษนั้น ย่อมมี
ลักษณะออกจากจากการมาคร้าย คือเมื่อผู้ชย
จะทำความผิด สมควรลงโทษ แต่ไม่ลงโทษ เพราะเห็น

ว่าเป็นความผิดครั้งแรก หรือเพราะได้ทำความผิด
มาก จึงเพียงแต่สั่งทำขี้ว่าต่อไป ถ้ายังความผิด
เช่นนั้นให้เกิดขึ้นอีก จักลงโทษเช่นนั้น ๆ ทั้งนี้เพื่อให้
สำนึกความผิด และตั้งใจระมัดระวังต่อการอื่นเป็น
หน้าที่ นี่เป็นลักษณะอาการแห่งการภาคโทษ เมื่อ
ผู้น้อยไม่มีใจกระทำผิด แต่ไม่เป็นที่พอใจด้วยเรื่อง
ส่วนตัว หรือเหตุอื่นนอกหน้าที่ ย่อมจะระงับใจไว้ให้
พ้นไปเสีย จึงพยายามขู่เข็ญหาทางที่จะข่มขู่ผู้น้อย
ด้วยความแรงเกลียดจงชัง แต่ก็หาความผิดขังไม่ได้
จึงกล่าววาจาปรามาสไว้ว่า ไม่ผิดลงข้างที่แฉ้วไป ถ้า
ผิดลงเป็นท้องแผ่นดินกันทีเดียว ไม่มีกรรมกัณฑ์ละ
เช่นนั้นเป็นลักษณะอาการแห่ง การมากร้าย ซึ่งไม่
สมควรที่จะนำมาใช้แฉ้วชิงอำนาจในทางชกครอง เพราะ
ยังผู้น้อยให้เกิดกร้อนเสียขวัญ ๆ

ต่อไปนี้ จะได้พิจารณาความกระทำของพระญาณ-
สมโพธิว่าถูกในสถานไหน ความคำชี้แจงของพระญาณ-
สมโพธิแก้ข้อหาของพระปลัดกุ่มนั้นปรากฏว่า พระ

ปลัดกุ่มยังมีไค้กระทำผิดอย่างใด ซึ่งพอที่จะลงโทษไค้
ถ้ามีความผิดจริง พระญาณสมโพธิคงไม่ละเลยไว้
คงลงโทษกันไปแล้ว มีแต่เรื่องเข้าไค้ผิดกันหรือฟังกัน
ไม่เข้าไค้ จึงไม่มีเหตุผลพอที่จะลงโทษไค้ เมื่อไม่
ปรากฏว่าพระปลัดกุ่มไค้กระทำผิด ก็ไม่มีเหตุที่จะคาด
โทษ ถ้าไม่มีเหตุที่จะคาดโทษ การที่พระญาณสมโพธิ
กล่าวคาดโทษว่าจะต้องเล่นงานกันนั้น หาเป็นการ
คาดโทษโดยดลลักษณะไม่ ย่อมโน้มไปในทาง
มากร้าย ซึ่งเป็นการไม่สมควรที่ผู้ใหญ่มีอำนาจเหนือ
ในทางปกครองจะพึงกระทำ

ด้วยเหตุผลดังกล่าวมานี้ จึงสั่งให้ยกฎการซึ่งทุกข์
ของพระปลัดกุ่มเสีย และสั่งว่าชัยเจ้าคณะจังหวัด
สมุทรปราการให้ระมัดระวังการใช้อำนาจในทางปก-
ครอง อย่าให้เป็นทางก่อความเดือดร้อนแก่ผู้อยู่ภาย
ใต้ปกครอง และอย่าให้เป็นความยุ่งยากก่อความ
รำคาญแก่ผู้ใหญ่อื่นคน จึงจะเป็นการชอบด้วยวิจิ
ตปฏิบัติการ

หาว่าเจ้าคณะหมู่ลูกคณะ ๓๐๑

ข้าพเจ้าพิจารณาคำวินิจฉัยนี้ ของอนุกรรมการแห่ง
มหาเถรสมาคมตลอดแล้ว เห็นชอบด้วย จึงให้เจ้าคณะ
พระพิมลธรรม รองประธานกรรมการมหาเถรสมาคม
นิมนต์โจทก์จำเลยมาอ่านคำวินิจฉัยนี้ให้ฟังแล้ว จักการ
ให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยทุกประการ แล้วทำรายงาน
มาให้ทราบ ฯ

ตั้งแต่วันที่ ๒๗ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๗๗

(ลงนาม) สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์

ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม

บัญชาการคณะสงฆ์แทนพระองค์สมเด็จพระสังฆราชเจ้า

จอมมณเฑียรที่คณะสงฆ์ เล่ม ๒๒ หน้า ๖๒๐ ฯ

คำวินิจฉัย

อิกรณวัดกัลยาณมิตร

ระหว่าง	{	นายประเสริฐ สุขทนต์ โทม	
		กับพวกรวม ๘๖ คน	โจทก์
		พระวินัยกิจ โทศต เจ้าอาวาส	
		วัดกัลยาณมิตร	จำเลย

เรื่องขอให้ย้ายเจ้าอาวาส โดยกล่าวหาว่า
บกพร่องในหน้าที่

อิกรณเรื่องนั้น นายประเสริฐ สุขทนต์ โทม ผู้แทน
คำลวัดกัลยาณมิตร มีหนังสือลงวันที่ ๗ มีนาคม
พ.ศ. ๒๔๗๖ นำคำร้องทุกข์ของสัตบุรุษทายก
ทายิกา.....ลงชื่อร่วมกับคน... กวี่ย ๘๖ คน เสนอ
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงธรรมการ ๑ นายกรัฐมนตรี ๑
ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม ๑ รวม ๓ ระเบียบซึ่ง

ทางการได้เสนอและพิจารณาโดยลำคัยแล้ว เห็นว่า เป็นคำร้องที่เคลือบคลุม และยกฟ้องของโจทก์คืนไป ๑

ต่อมา นายประเสริฐผู้แทนโจทก์ เสนอคำแถลงการณ์ในนามของทายาททายาทาคำบลวัดกัลยาณีน ที่ นายบุญมา นิมสุวรรณ บ้านเลขที่ ๑๒๘ ก. ซ้าง บ้านนายกรัฐมนตรี บางซื่อ พระนคร เป็นผู้เรียงพิมพ์ ขยายข้อความตามคำร้องฉบับก่อน ๔ ฉบับ ลงวันที่ ๒๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๖ ซึ่งประธานกรรมการมหาเถรสมาคม ได้รับและส่งมาโดยมีลิขิตสั่งที่ ๗/๒๕ ลงวันที่ ๑๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๗ ให้พระโพธิวงศาจารย์ เป็นประธาน พระเทพโมลี พระยัญญโกศล พระธรรมภาณพิลาศ พระวิสุทธิสัมโพธิ พระปริยัติโคลน เป็นกรรมการ ประชุมไต่สวนให้ไต่ความจริง และพิจารณาตัดสินยังคัยคดีไปคำานั้น ๑

คณะกรรมการ ๖ รูปประชุมปรึกษาวิธีดำเนินการ เมื่อวันที่ ๒๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๗ ตกลงกำหนดให้ส่วนที่โรงเรียนกิมฮงวิทยา วัดอนงคาราม เริ่มแต่

๓๐๔ ประชุมวินิจฉัยข้อกรณี ๆ ภาค ๓

วันที่ ๒๙ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๗ เวลา ๑๓ นาฬิกา
เป็นต้นไป และนัดโจทก์จำเลยกับพยานพร้อมทั้ง
เจ้าหน้าที่ ซึ่งกระทรวงธรรมการส่งนักฝ่ายคดีสด
และส่งนายไซคี คันเส็ง เนติบัณฑิต เป็นผู้ฟังคดี
นายแคล้ว ดมยวรงค์ เป็นผู้แทนกรมธรรมการ มา
ประชุมด้วย ได้ทำการไต่สวนปากคำพยานโจทก์ ๑๐
ปาก (เกินอ้างไว้ ๑๕ แต่มาเบิกความเพียง ๑๐)
จำเลยและพยานจำเลยรวม ๕ ปาก พยานกรมการ
๒ ปาก ตามลำดับ ในคราวนี้ประชุมไต่สวนต่อมาอีก
๑๐ วันคือวันที่ ๗-๘-๑๐-๑๕-๑๘-๒๒ พฤษภาคม
และวันที่ ๑-๒-๖-๑๗ มิถุนายน รวม ๑๑ วันและ
นัดให้ โจทก์จำเลย ยื่นคำแถลงการณ์เพิ่มเติมได้ใน
วันที่ ๒๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๗ เป็นการเสร็จสิ้น
สำนวนทั้งฝ่ายโจทก์และจำเลยแล้ว ยี่คืนจะได้พิจารณา
วินิจฉัยข้อกรณีเรื่องนี้ ๕ ข้อตามคำแถลงการณ์ฟ้อง
ของโจทก์ที่กล่าวโทษจำเลยนั้น ให้เป็นอันพิจารณา

ห้องเจ้าอาวาสว่าบกพร่องในหน้าที่ ๓๐๕

ด้วยก็โดยพิสดารตามลำดับต่อไป (นามบุคคลกล่าว
เต็มแต่ครั้งแรก แม้นามสกุลก็เช่นกัน)

๑. โทกท์หาว่าทำลายศาสนสมัคต์แล้วไม่ช้ะมนชมิ
คือ ก. รือศาลาข้างพระอุโบสถ ๑ หลัง ศาลานี้ยังไม่
เก่าหรือชำรุด จึงควรจะให้คงไว้ และเมื่อรื้อแล้ว
แทนที่จะนำสิ่งของที่รื้อนั้นไปซ่อมแซมส่วนอื่น ๆ ของ
พระอารามนี้ กลับปรากฏว่ากระเบื้องของศาลานี้ ใ้
ไปตกอยู่กับชาวบ้าน.....การที่สิ่งของอันเป็นศาสน-
สมัคต์ ต้องตกไปอยู่กับชาวบ้านดังกล่าวมานั้น จะ
เป็นด้วยการแตกเปลี่ยนหรือขาย เพื่อความบริสุทธิ์
ขอให้ ใ้ส่วน ฯ

ศาลาข้างพระอุโบสถ ปรากฏตามคำเบิกของ
พระยานโทกท์ ๕ ปาก นายประเสริฐเบิกว่า เป็นศาลา
ที่สร้างมาพร้อมกับเมื่อสร้างวัด มีปูนกระเทาะ หลังคา
รั้วข้าง ฝนตกพออาศัยใ้ ฯ นายสี ฉิวสังข์ เบิกว่า
เป็นของเก่าเห็นมาตั้งแต่เด็ก (๗-๖๗) โดยเช่า
ไว้กันนี้อยู่มา ๖๐ ปี และ ๒ ปากนี้เบิกความร่วมกับ

๓๐๖ ประชุมวินิจฉัยอธิกถรณ์ ๑ ภาค ๓

นายบุญเรือง สิบบุญมา นายจิว เพ็ชรเม็ดใหญ่
นายปุ่น อรรถแก้ว ว่ามีข่าวรศ เชียงลอนหลด ๑ อัน
ควรซ่อมไม้ควรรอ ๑

พระยานจำเลย ๒ ปากคือพระปลัดทั้นมเข็กล่าว เป็น
ผู้ดูแลให้คนงานรอ ที่ศาลานั้นมีกระเบื้องอยู่ไม่เต็ม
ที่แตกหักพังอยู่ก็ยังมีจำนวนมาก ๑ พระมหาปลัด
เข็กล่าว ทราบค้เพราะกฎเคิมอยู่ใกล้กัน เค็ชวันรื้อไป
นานแล้ว เมื่อยังไม่รื้อเสร็จคงพังมาก ๑

พระยานกรมการ ๒ ปาก คือจางวางทั่วภัยนาย
แมว พาทย์โกศล เบื่อความร่วมมือกัน ศาลานั้นพระยาน
รู้จัก เวลานั้นหายไปแล้ว ใครจะรื้อไปไหน พระยาน
ไม่ได้ใส่ใจ ๑

พิจารณาคำของพระยานโจทก์จำเลยเพียงเท่านั้นได้
ความจริงร่วมกันว่า เป็นศาลาทั้งเก่าทั้งจำรูป คำ
ฟ้องของโจทก์ว่าศาลานี้ยังไม่เท่าหรือชำรุดนั้น ฟัง
ไม่ขึ้น ส่วนคำฟ้องว่าควรจะให้คงไว้ นั้น ะควรจริง
หรือไม่ ฟังทนายค่อไป ๑

ห้องเจ้าอาวาสว่าบกพร่องในหน้าที่ ๓๐๗

เรื่องกระเบื้องของศาลานี้ พระยาน ๗ ปากคือ นาย
ประเสริฐ นายสี นายบุญเรือง นายจิว นายปุ่น
นายแก้ว อรุณแก้ว นายผวน กลั่นประทุม เบิกความ
ร่วมกันว่า เป็นกระเบื้องหน้าวัดผู้พินอยู่ที่บ้านนายแมง
ไ้เห็นเชิงข้าง ไ้วิจัยออกแล้วแต่ยังไม่ค้นก็สงสัยข้าง
จำไ้เชื่อแน่ใจข้าง ว่าเป็นของวัด โดยมีหลุมมีขื่อ
มีรอยเล่นโยนสตาจค์ และจำเลยขายให้เขา แต่
เขาจะซื้อหรือแลกเปลี่ยนไ้มาจากไหนไม่ทราบไม่เคย
ตาม นายประเสริฐว่าประมาณ ๑๐๐ แผ่นเศษ
นายผวนว่าเห็นคนบรรทุกไ้เร็วไป โดยอยู่บ้านใกล้
กันเห็นขนขึ้นบ้านเวลา ๒๑ นาฬิกา คนขายมาทางกุฎ
เจ้าคุณสุนทรสมาจารย์ (พรหม) ไปบ้านจางวางทั่ว
พี่ชายนายแมง จะเป็นกระเบื้องวัดหรือซื้อมาจากไหน
ไม่ทราบ ฯ

พระยานจำเลย ๒ ปาก พระปลัดกันมเบิกว่าเวลาซื้อ
กระเบื้องแตกอีกมาก ที่เหลือก็อยู่ประมาณ ๓๐ แผ่น
เศษ ให้พระมหาปลัดไปอยู่ที่หน้ากุฎราว ๑๐ แผ่น เมื่อ

คราวซ่อมศาลาขึ้นเก็บเอาไปอยู่ราว ๑๐ แผ่น ยังอีก ๑๐
แผ่นเศษเก็บไว้ที่ใต้ต้นศาลาการเปรียญจนเดี๋ยวนี้ ที่
ว่าตกไปอยู่กับชาวบ้าน ไม่ทราบว่าชาวบ้านที่บ้านไหน
ทั้งไม่ทราบว่าจำเสขระเอาไปซื้อขายแลกเปลี่ยนหรือให้
ไปอย่างไรด้วย และเบิกความร่วมกับพระมหาปลั่งว่า
ที่บ้านนายแมวเคยเห็นปูกระเบื้องชนิดเดียวกับที่ปูพื้น
ศาลาในวัด แต่เขาจะได้อะไรอย่างไรไม่ทราบ ฯ

พระยานกรมการ คือางวางทั่วเบิกว่า พระยานมี
ชาติภูมิอยู่ที่ตำบลวัดกัลยาณณ์ เป็นผู้สร้างบ้านให้นาย
แมวน้องชายอยู่ โดยจ้างช่างทำเป็นเรือนชั้นหยาบ
สังกะสี เสาก่อปูน พื้นชั้นล่างสูงจากพื้นดิน ๑ คอก
ปูกระเบื้องหน้าวัดสีแดง แผ่นกว้าง ๑๓ นิ้ว ฟุต ๔ เหลี่ยม
จตุรัส เป็นจำนวน ๒๘๐ แผ่น หัก ๒ แผ่น ยังเหลือ
๒๖ แผ่น ปูถนนหน้าบ้านนายเทวาประสิทธิ์บุตรชาย
รวม ๓๐๘ แผ่น ปูเองพร้อมด้วยนายวาศ นายวง
นายทรงวน ขอมาจากคุณหญิงพิศ พัททภัยชลหาญ
บ้านตำบลคลองรณ นายเพิ่มเป็นคนแฉวเรือจ้างลำห้วย

ไหนไม่ทราบ แต่พระยานรียรองได้ว่ากระเบื้องวัดไม่ได้
ตกไปอยู่ที่บ้านเลย ๗

พิจารณาเพียงเท่านั้นได้ความจริงว่า กระเบื้องของ
ศาลามีได้ตกอยู่กับชาวบ้าน คำฟ้องของโจทก์จำ.....
ตกไปอยู่กับชาวบ้าน.....นั้น ฟังไม่ขึ้น แม้คำว่า
เป็นด้วยการแลกเปลี่ยนหรือขายนั้น ก็เป็นข้อน่าที่
ต้องพลอยตกไปตามกัน ๗

ข. รื้อศาลาคร่อมถนนหน้าพระอุโบสถ เมื่อ
แล้วไม่ปรากฏว่า กระเบื้องอิฐและเครื่องประกอบต่าง ๆ
ไปตกอยู่ที่แห่งใด ขอให้แสดงหลักฐาน เพราะอะไรที่
ได้ทำเช่นนั้น ๗

พระยานรียรอง ๕ ปาก นายประเสริฐเข็กว่า ได้
เคยเห็นจำเลยซ่อมศาลาการเปรียญอย่างเคียว แต่จะ
เอาเครื่องไม้ เครื่องปูนของศาลานั้น ไปซ่อมด้วยหรือ
เปล่าไม่ทราบ ๗ นายบุญเรืองเข็กว่า รื้อแล้วเอาอิฐ
ปูนเป็นคันไถไว้ ไทน์ไม่ทราบ ตามความเห็นว่าจะ
เอาไว้ไม่ควรรื้อ นายจิวเข็กว่า พอดีจะซ่อมได้ มี

ฟ้องเจ้าอาวาสว่าบกพร่องในหน้าที่ ๓๑๑

ข้าราชการเล็กน้อย เห็นสมควรซ่อมไม่ควรจะรื้อ ฯ
นายขุนเบิกว่า ขังพออาศัยได้ ไม่ควรรื้อ เพราะพระครู
สุนทรภานุโกศล (ทัย) เคยซ่อมมาทุกปี ฯ

พระยานจ่าเลย คือพระปลัดคันทน์มเบิกว่า เมื่อคราว
ซ่อมมกุฎและศาลาการเปรียญได้เอากระเบื้องและตัวไม้
เครื่องประกอบต่าง ๆ ไปใช้ ส่วนกระเบื้องยี่พื้น ๗-๘
แผ่นที่เหลืออยู่ ให้นำไปรวบไว้ ในจำนวนกระเบื้อง
๓๐ แผ่นเศษที่เบิกมาแล้ว เพราะรื้อในคราวเดียวกัน ฯ

พิจารณาเพียงเท่านี้ ได้ความว่าศาลาคร่อมถนน
หน้าพระอุโบสถ โจรกมิตไต่ยกจนกล่าวในคำฟ้องว่า
ควรจะให้คงไว้เหมือนในข้อ ก. ก็เพราะเป็นของ
ข้าราชการเล็กน้อย เพราะต้องซ่อมมาทุกปี
เมื่อ รื้อแล้วปรากฏว่า กระเบื้องอิฐ และเครื่อง ประกอบ
ต่าง ๆ ใช้ ในการซ่อมมกุฎและศาลาการเปรียญ ส่วน
ที่เหลือก็เก็บไว้ คำว่าเพราะอะไรที่ได้ทำเช่นนั้น เป็น
ปัญหาที่ไม่น่าเฉลย แต่มีหลักฐานของจ่าเลยซึ่งแสดง
ข้างหน้า ฯ

ค. คันทันแก้วหน้าพระวิหารหลวง ซึ่งปลูกไว้
แก่ครัวท่านเจ้าคุณรัชนีขนิษฐา จำเลยก็อนุญาตให้
ขุดไปปลูกไว้ที่หน้ากุฏิของท่าน ยักนั้นค้ายหมก ขอให้
แสดงด้วยว่ามีความประสงค์ประการใดจึงทำคังนั้น ขอ
เหตุผล ๑

พระยานโจทก์ คือนายขุนเบิกว่า คันทันแก้วที่จำเลย
ให้ขุดเอาไปไว้ที่หน้ากุฏิของจำเลยนั้น พระยานเป็นผู้
ทอนมาเองจากคันทันใหญ่หน้าพระอุโบสถ จำเลยย้ายเอา
ไป พระยานไม่ติเตียน แล้วแต่เรื่องของจำเลย ๑

พระยานของจำเลย คือพระปลัดคันทันเบิกว่า เรื่อง
คันทันแก้วเดิมปลูกอยู่ที่หน้าพระวิหารหลวงนั้น กิ่งแห้งผุ
และเกะกะกึกในเมื่อระวีเสด็จพระราชทานพระกรุ
หลวง พระยานเป็นผู้คำวินิจฉัยเอง เมื่อได้รั
อนุญาตจากจำเลยแล้ว จึงให้ย้ายเอาไปปลูกริมถนน
หลังโรงเรียน คือหน้ากุฏิของจำเลย ๔ คันทัน ได้รักษา
บำรุงเหมือนกันแต่ค้ายหมก ๑

ฟ้องเจ้าอาวาสว่าบกพร่องในหน้าที่ ๓๑๓

พิจารณาเพียงเท่านั้น ได้ความว่าการย้ายคันแก้ว
ไปปลูกใหม่แต่ไม่พิน มีเหตุผลพอฟังได้ นายขุน
เป็นผู้ตอนมาปลูกเอง (ทั้งยังเป็นภิกษุอยู่) ก็ยังไม่
ติเตียน คำฟ้องของโจทก์มีข้อ ๆ อยู่ในตัว คือ
นายขุนพวกโจทก์เป็นพระยาน เบิกความหักล้างคำฟ้อง
ของตนเอง ๑

ขั้กันจะได้พิจารณาประมวลคำแดงคำให้การและ
หลักฐานของจำเลย แก่คำฟ้องของโจทก์ ข้อ ๑.ก.ข.ค.
ต่อไป ๑

ก. ศาลาข้างพระอุโบสถ ๑ หลัง ข. ศาลาคร่อม
ถนนหน้าพระอุโบสถ ๑ หลัง ขำรุกรทกรโทรมมานาน
จำเลยได้ลงตรวจก่อนเห็นชำรุดจริง คือกระเบื้องปูพื้น
บางแห่งแตกบางแห่งไม่มี เป็นหลุมเป็นบ่อ ได้ยื่นว่า
เกิมีเป็นคู่กัน ถูกหรือเสียนานแล้ว ในยุคไหนเมื่อไร
ไม่ทราบ เมื่อปรารภจะรอดได้ทราบจากท่านผู้ใหญ่
ในวันคอบรับพระภุชงค์ พ.ศ. ๒๔๗๑ ในพระอุโบสถ
พระสุนทรเจ้าให้ฟังว่า ก็ริมกำแพงข้างวิหารเล็กตรง

กัน มีศาลาชนิกเดียวกัน และศาลาร่วมถนนหน้า
 วิหารเล็ก ก็มีเหมือนกัน เขารื้อไปเสียนานแล้ว ๆ
 ชั่วมาตั้งวันที่ ๒๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๑ ใ้คนนำ
 หนึ่งสี่ถวายเป็นเครื่องพระสังฆราชเจ้า เมื่อได้รับประทาน
 พระอนุมัติ (ข้อนี้มีลายพระหัตถ์บริวารของว่าโกทักรง
 อนุญาตจริง และประทานหนึ่งสี่ถวายเป็นของจำเลย
 มาให้ดูเป็นหลักฐาน) และเมื่อเจ้าพนักงาน กรม-
 อรรถการมาตรวจอนุญาตด้วยแล้ว จึงใ้ให้รื้อศาลา
 เล็ก๒หลังนั้น นำอิฐกระเบื้องและเครื่องไม้ ไปใ้ใช้ ใน
 การซ่อมศาลาการเปรียญและซ่อมกุฎีในคณะที่จำเลย
 อยู่ ๆ กระเบื้องหน้าวิหารจากศาลาเล็ก๒หลังนั้น เขา
 ไปใ้ใช้ในการวัด ส่วนที่เหลือใ้เก็บไว้ที่ใ้ดินศาลาการ
 เปรียญ ใ้ใ้ซื้อขายแลกเปลี่ยนกับผู้ใดเลย และใ้
 ใ้ใ้ใครเลย จำนวนที่เหลือใ้ใ้กร่วมกับพระปลัด
 นิยมผู้ช่วยการในวัด และพระใบฎีกาทองคำ๒รูป
 นี้แจ้งแก่จำเลยว่า คำนวณหน้าพระวิหารใหญ่กันและ
 กิ่งแก่แห่งข้าง มุขข้าง พยายามชำระทุกแห่งมานาน

ฟ้องเจ้าอาวาสว่าบกพร่องในหน้าที่ ๓๐๕

ไม่งาม ควรเอาออกเสียให้ไปวังระคึกคิดว่า จำเลย
ควรระคึกก็เช่นเช่นนั้น จึงให้เอาออก ให้เอาปลุกที่แถว
หลังโรงเรียนก็ไม่เห็น ฯ

ส่วนคำแถลงการณ์เพิ่มเติมฉบับสุดท้าย ลงวันที่
๒๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๗ ของนายประเสริฐผู้แทน
โจทก์ ว่า ก. ศาลาข้างพระอุโบสถยังไม่ควรหรือ เพราะ
ยังไม่ทรุดโทรมมาก ได้รับซ่อมแซมเป็นระยะมา
จำเลยไม่ได้สำรวจด้วยตนเอง คงสนใจตามความ
เห็นของผู้ดูแลเท่านั้น เพราะทำให้การมีว่า เสาค้ำ
หน้ามี ๓ ต้น และพระยานอนเบิกว่ามี ๖ ต้น ซึ่งชุก
กันมาก คล้ายกับว่าจำเลยไม่เคยเห็นศาลาหลังนี้โดย
ก็อ้างว่าศาลานี้มีคู่กัน เมื่อศาลาคู่กันถูกรื้อไป
แล้วก็ได้รื้อตาม นี้ก็แสดงให้เห็นว่า จำเลยนำเหตุ
ผลที่ไม่เป็นแก่นสารมากล่าว ถ้าเช่นนี้วิหารถูกรื้อ
ต้องรื้อโบสถ์ตามไปหรือ และเรื่องกระเบื้องเป็นของท
สังขัยมีรื้อหาย ประมาณกระเบื้องศาลาหลัง ก. ๓๕๕
แผ่น หลัง ข. ๒๕๐ แผ่น ฯ นอกจากนี้ยังมีข้อพิ
บาย ซึ่งไม่จำต้องยกมากล่าว ฯ

พิจารณาได้ความว่าศาลาทรง ก. และทรง ข. เป็น
ศาลาทรงเก้าทรงซำรค คำฟ้องของโจทก์ว่าศาลานี้ยัง
ไม่เก้าหรือซำรคขึ้นฝั่งไม่ขึ้น ๆ จำนวนเสาค้ำหน้าของ
ศาลาทรง ก. จำเลยให้การตอบโจทก์ว่า คูเหมื่อนมี
๓ คัน ค้ำหลังตั้งบนกำแพง ในหนังสือกราบทูลขอ
ประทานพระอนมัติก่อนจะเรือ ซึ่งสมเด็จพระสังฆราชเจ้า
ประทานมาก็มีคำว่า ก่อไว้บนกำแพงอุโบสถชั้นนอก ๆ
บิดนายแหมวเบิกว่า มีเสาประมาณ ๖ คันตั้งร่วมในค้วย
ข้างหลังกำแพง ๆ ความจริงจะมีกี่เสาก็ตามและจะ
ควรให้คงไว้หรือไม่ก็ตาม ก็ให้ ใ้เรือไปแล้วแต่
ศก ๒๔๗๑ ทั้งการเรือนั้นแล้ว จำเลยก็ได้ดำเนิน
การถูกต้องตามหน้าที่ เป็นการเรือไปค้วยก็ มีเหตุผล
ควรฟังได้ แต่จะให้เรือตาม ๆ กันกับสิ่งที่เป็นคู่กัน
เช่นวิหารกษัยโบสถ์ ตามที่ผู้แทนโจทก์กล่าวกระตย
กระเทียบเปรียบเปรย ก็เชื่อว่าจำเลยคงไม่นึกทำเล่น
เช่นนั้นอก ถึงหากปรารภจะทำ ท่านผู้ทรงอำนาจ
เห็นและเจ้าพนักงานไม่อนุญาต จำเลยจักทำได้

ห้องเจ้าอาวาสว่างบพร่องในหน้าที่ ๓๑๗

อย่างไร ๑ เรื่องกระเบื้องที่ว่าสงสัยมีวิหุหายนั้น งามวาง
ทั่วทั้งว่ การที่เขาสงสัยว่ากระเบื้องวัดตกไปอยู่ที่บ้าน
นั้น ห้ามเขาไม่ได้ แต่มีหลักฐานคงอ้างไว้แล้วนั้น
และทำให้ ยันยัน เหตุใดถึงไม่ต่อสู้เล่า หรือ
กลัวเขาจะฟ้อง ๑ จำนวนกระเบื้องศาลาหลัง ก. ก.
ซึ่งเดิม ส่วนหลัง ข. มีถนนใหญ่อยู่แผ่นศิลาตลอด
สาย โงทก คงคิดเนื้อที่กว้างยาวรวมอยู่กระเบื้องหน้า
วิวเสียด้วยอย่างไรอยู่ กุไม่กระดากปากข้างเลย ก้วย
เหตุนี้คณะกรรมการเห็นว่า ต่อไปไม่ควรดิ้อคำแดง-
การณ้เพิ่มเติมของโงทก เป็นสำคัญ เพราะโดยมาก
มีแต่โวหารเล่นสำนวนชวนให้เขวจากความจริง และ
ข้อนี้ว่าเสียด้วยคนโน้นคนนี้มีประการต่าง ๆ ๑

สรุปความ ตามคำเบิก ของ พระยาน ทุกปาก ที่
พิจารณามาแล้วเป็นตอน ๆ นั้น ไม่สามารถหักล้างคำ
ของจำเลยให้ตกไปได้ แม้เพียงแต่สงสัยก็ไม่มี ยิ่ง
กว่านั้นกลับสนับสนุนคำของจำเลยให้ มีน้ำหนัก ซึ่ง
เป็นหลักฐานให้สันนิษฐานว่า จำเลยปฏิบัติการณ์ในหน้าที่

๓๑๘ ประชมนวนิจฉัยอธิกรณ์ ๑ ภาค ๓

เจ้าอาวาสโดยความรอบคอบ ชอบด้วยพระวินัยบัญญัติ
และพระราชบัญญัติ กำจัดมลทินที่โศกถกกล่าวหาใน
ข้อ ๑. ก.ข.ค. ได้ทุกสถาน คณะกรรมการจึงพร้อม
กันวินิจฉัยให้ ยกฟ้องของ โศก ข้อ ๑ เสียทุกกระทง ๑

๒. โศก ท้าวว่าไม่เอาใจ ใส่ต่อความเจริญของวัด
กัลยาณ คือ ก. พระพุทธรูปทองเหลืององค์ใหญ่หน้า
พระอุโบสถหาย ๑ องค์ พระพุทธรูปองค์นี้เป็นของเก่า
แต่ครั้งสมัยกรุงสุโขทัย มีพระเนครในหัวไม้ไผ่สูง ๗
ทงส์หน้าวัดหาย ๑ ทิว ง. โคมระย้ากิ่งแก้วในพระ
อุโบสถ และของอื่น ๆ ปรากฏว่าได้หายไปอีกหลาย
อย่าง (คำฟ้องเวียงลำดัยสืบสน ได้ยกประเภทของ
หายมารวมพิจารณาคราวเดียวกัน คือ ก.ข.ง.) ๑

พระยานโศก ๖ ปาก นายบุญเรือง นายผล
นายจิ๋ว เบิกความร่วมกันว่า พระพุทธรูปทองเหลือง
องค์ใหญ่หน้าพระอุโบสถหาย ๑ องค์ ทงส์หน้าวัด
หาย ๑ ทิว โคมระย้ากิ่งแก้วในพระอุโบสถและของ
อื่น ๆ ปรากฏว่าได้หายไปอีกหลายอย่างนั้น คือ เจริญ

ห้องเจ้าอาวาสว่าบทพร่องในหน้าที่ ๓๑๕

เทียนทองเหลือง ๑ คู่ พะยานเคยเห็น ทายไปไหน
แต่เมื่อไรไม่ทราบ ทายไปในยุคจำเลยเป็นเจ้าอาวาส
ในพระอุโบสถ มีผู้รักษาคือ นายเพิ่ม โดยจำเลยเป็น
ผู้จ้าง ๑ ส่วนเชิงเทียนนั้น ต่อมาพระครูสุนทรได้ให้
จำเลยไปซื้อมาจากโรงไปเกราคา ๓๕ บาท ๑ นายสิน
นายแก้ว เบิกความร่วมกันละเพาะเรื่องพระกัณฑ์หงส์หาย
ไป นอกจากนั้นไม่ทราบ ๑ นายขุนเบิกว่าพระทายไป
ประมาณ ๕ ปี หงส์หายไปประมาณ ๒ ปี ไคมระย้า
ทายไปเมื่อไรไม่ทราบ เชิงเทียนหายไปประมาณ ๘ ปี
กว่า นายเพิ่มเป็นผู้รับเงินค่าเผาโอบสถ์ คนเผามีมาแต่
ยุคเจ้าคุณอุบาลีคุณูปมาจารย์ (เขย) เป็นเจ้าอาวาส ๑
พระยานจำเลยคือพระปลัดคันทน์มเบิกว่า พระพุทธรูป
กัณฑ์หงส์หน้าวัดหายไปเมื่อไรทำไม่ได้ ทายในยุคจำเลย
เป็นเจ้าอาวาส ไคมระย้าถึงแก่วินิจฉัยว่าทายนั้น ความจริง
ไม่ได้หาย เก็บอยู่ในพระอุโบสถ แต่เป็นของชำรุด
เมื่อมีผู้ศรัทธาคิดไฟฟ้า จึงนำมาไว้ที่กุฏิพระมหาปลั่ง

ยังอยู่บนเคี้ยววัน ในพระอุโบสถมีพระเฝ้าตามกำหนด
ที่จักไว้รูปหนึ่ง ในยุคที่ของทนายพระยานเป็นผู้เฝ้า ๙

จำเลยให้การยืนยันตามคำแถลงแต่ต้นว่า ก. พระ
พุทธรูปหล่อองค์ ๑ ข. หงส์หน้าพระวิหิตารใหญ่ได้
หายไป ให้แจ้งความไว้ และให้สืบหากไม่ได้อ
ง. โคมระย้าถึงแก้วในพระอุโบสถหักแตกชำรุดมาก
เศษหล่นลงข้างก็มี เมื่อมีผู้บริวารศรัทธาพิกัดไฟฟ้าในที่
นั้น ดังที่ปรากฏอยู่เคี้ยววัน โถโหลางเก็บไว้ ก็และ
ชำรุดอย่างไรควรระงับไว้ ๙ และให้การว่า ของที่หายไป
ในพระอุโบสถ คือเชิงเทียนทองเหลือง ๑ คู่เป็นต้น
เรื่องนี้นายขุนครั้งเป็นพระครูสังฆรักษ์ โถ้เคยยก
ขึ้นฟ้องจำเลยคราวหนึ่งแล้ว มหาเถรสมาคมยกฟ้อง
ดังปรากฏในแถลงการณ์คณะสงฆ์เล่มที่ ๑๑ ภาค ๑๒
พ.ศ. ๒๔๖๖ ๙

พิจารณาก็เห็นว่า พระพุทธรูปกับหงส์หายไป
ในยุคจำเลยเป็นเจ้าของแล้ว จำเลยได้ให้แจ้งความไว้
และให้สืบหากไม่ได้อ ไม่ใช่ความผิดของจำเลย โคม

ห้องเจ้าอาวาสว่าบทพ้องในหน้าที่ ๓๒๕

ระยำกึ่งแก้วในพระอุโบสถก็ปรากฏว่ายังอยู่ โทกก็ไม่
ได้ รัชชูปให้แน่ก่อน ไม่เลือกว่าควรละไม่ควร เกียเอา
มาฟังแนบแนบเข้กัขของอื่น ๆ ว่าไ้หายไปอีกหลาย
อย่าง ครั้นสืบว่าอะไรบ้าง ก็คงอั้งแต่เชิงเทียน
ทองเหลืองคูเคียวเท่านั้น เรื่องเชิงเทียนก็เป็นกระทง
หนึ่งซึ่งถูกยกพ้องมาแล้ว สมเด็จพระสังฆราชเจ้าทรง
วินิจฉัยในที่ประชุมมหาเถรสมาคม เมื่อวันที่ ๒๗
ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๖๖ ซึ่งตามพระราชบัญญัติให้
อำนาจสิทธิขาด ผู้ใดระอุทธรณ์หรือโต้แย้งต่อไปอีก
ไม่ได้ ในคราวนั้นทรงสดอกพระครูสังฆรักษ์ (ปุ่น)
ลงเป็นพระอัครบิดร กาลก็ล่วงมาถึง ๑๐ ปีกว่าเข้้นแล้ว
เรื่องผู้เฒ่าพระอุโบสถก็ปรากฏในแถลงการณ์คณะสงฆ์
คามที่จำเลยระยนั้น คำของพะยานโทกก็คลาดเคลื่อน
อยู่ คำแก้ของจำเลยเรื่องเชิงเทียนหายในที่นั้น ก็ก
อยู่แล้ว ไม่น่าจะกล่าวยกโทษ ๆ ตามที่พวกโทก
นำเชิงเทียนมาแสดงในที่ประชุมได้สวนประกอบสำนวน
ที่กล่าวหาไว้ว่า ต่อมาพระครูสุนทรไ้ให้จำเข้ไปซื้อ

ห้องเจ้าอาวาสว่าบิกพร่องในหน้าที่ ๓๒๓

ทรศ โทรมลงยิ่งกว่านี้ถ้าจะต้องรื้ออีก เพราะซ่อมให้ดีกว่าต้องเปลืองมาก ฉ. เขิกเงินมาเพื่อซ่อมพระวิหาร หลวงและสถานต่างๆ อันเป็นศาสนสมบัติ เมื่อเขิกมาแล้วควรจะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้สำเร็จลงไป แต่ทำเป็นเช่นนั้นไม่ ทั้งพระวิหารซึ่งได้ทำอยู่นี้วันแค่เพียง ๓ วันเท่านั้น ๑

พระยานโฑกก็คือนายบุญเรืองเขิกว่า รั้วหน้าวัด ผดตดักพังไป จะเป็นค้ำยันเข้าซำรุกไปเองหรือใครทำก็ไม่ทราบ พระยานเคยเล่นฟุตบอลและทอยกอล์ฟ แต่รับรองว่าไม่เคยทำให้เสียหาย นายแฉ้วเขิกว่า รั้วเหล็กกรอบสนามหญ้าหน้าวัดหักซำรุกลงมาเองนานแล้ว ในยุคจำเลยเป็นเจ้าอาวาส ไม่ได้ซ่อมเลย มีแต่เก็บเอาลวดหนามไปไว้เท่านั้น ๑ นายประเสริฐ นายบุญเรือง นายสิน นายแฉ้ว นายปุ่น เขิกความร่วมมือกัน ความสำนวนคำฟ้องในข้อ ๒ ข.ร.ณ. จะต่างกันก็เพียงจำนวนพระยานเขิกความข้างกระทรวง ๒-๓ ยากในบางจำขางตอนเท่านั้น ๑ เพราะฉะนั้นจะได้พิจารณา

ประมวลคำแถลง คำให้การและหลักฐานของจำเลย
แก้คำฟ้องของโจทก์ข้อ ๒ ค.ณ.ร.ด. ต่อไป ๑

ก. จำเลยแถลงว่า รื้อลวกหนามหน้าวัดทักพัง
พระปลัดคืนมิให้จักคำข้อย ๆ ก็เป็นคั้งนั้นอีก เพราะ
เป็นบริเวณที่เขามาประชุมกันเล่น ให้คนทำงานวัดรื้อ
ลวกหนามมาเก็บไว้ยังอยู่จนเดี๋ยวนี้ ๑ ๒. สะพาน
หน้าวัด ถนนในบริเวณวัด หลังคาพระอุโบสถ และ
ซุ้มสีมาเป็นอย่างไร ตรวจดูได้ ในระหว่างนี้ แต่ชั้นใด
หน้าสะพาน ใ้พิจารณากันว่าจะทำกันในเมื่อน้ำน้อย ๑
และให้การว่าสะพานหน้าวัด ๓ สะพาน จำเลยได้ตรวจ
ด้วยตนเอง ชำรุดจริง ยังใช้อยู่ในทุกวันนี้ได้ สมควร
จักการซ่อม ยังไม่ไ้ทำความ ตกลงถี่ยเจ้าหน้าที่
ต่อไปนี้จึงจักทำ ๑ ถนนที่คนสัญจรไปมาโดยมาก
ไม่ชำรุด แต่ในแถวकिनางเจิม อู่ขี้เจิม มารคา
นายประเสริฐ เจ้าที่วัดปลูกเรือนลยูนั้น เป็นถนน
หลังวัดลยูนัย^{๖๕} ชำรุดมาช้านานแล้ว ไม่ไ้ซ่อมกัน
มาเลย จึงปรารถนาหรือ ทำเป็นทีให้เข้าอ้อมวงไปถึง

ห้องเจ้าอาวาสว่าบทพระองค์ในหน้าที่ ๓๒๕

บ้านจางวางทั่ว และถึงบ้านนายโต เข้านครสังขี ข้าง
ถนนแคว้นนั้นเขาเข้าที่วัดปลุกเรือนอยู่ เป็นถนนอิฐ
ชำระมาก ถ้าเมื่อซ่อมส่วนอื่นที่ควร ซ่อม ก่อนแล้ว
ก็จักซ่อมถนนที่ชำระนั้นต่อไป แต่ถ้าปฏิรู้อแล้ว ถนน
แคว้นนั้นจักไม่ซ่อม จักให้เป็นสถานที่เช่า ๆ ทดงคา
พระอุโบสถโหว่จริง โขยเครื่องขันธ์ที่หน้าบันหลุคออกม
กรรถขกระเบื้องแตกไปราว ๔-๕ แผ่น ที่เคลือบหลัง
พระอุโบสถข้างนอกผนังแห่งเดียวเท่านั้นเอง โหว่มา
ไม่นานประมาณ ๔ เดือนในราวฤดูหนาวนี้ รอไว้ให้
ความเรื่องนี้เสร็จเสียก่อน ที่ยังไม่ได้ซ่อมโดยเห็นว่า
โหว่หนักน้อยและอยู่นอกผนังพระอุโบสถ และยังเป็น
นำแล้ง ทั้งเพื่อจะไค้ตรวจดูได้ ซ่อมสีมานตกจริงตาม
รอยประกยซึ่งมีโลหะเป็นทิวปริงยึกไว้อยู่ตาม ประกย
แตกเพราะพันทรุกและเป็นของเก่า ทั้งทิวปริงหลุค
ไปเองข้าง มีผู้ลักแกะไปข้าง ชำระมานานก่อน
จำเลยไปอยู่ 18 ไม่ทันแล้วอันคราย เมื่อซ่อมส่วนอื่นที่
ควรซ่อมมาก่อนแล้ว จึงรอซ่อม ๆ

๑. จำเลยแก้ว่า กุฎีก์ก็ ดาวรวักถุถุถุ ที่ชำระ
 แห่งใดที่ชำระมากควรซ่อมก่อนก็ซ่อม ที่ยังพออาศัย
 ได้ก็รอไว้ ดังที่นำมาปรากฏอยู่ในระหว่างนี้ ทอไตร
 ที่เรียกว่าหอพระธรรมมณเฑียร มีผู้ปรารภจะซ่อม
 กันหลายรายก็เลิกไป ๆ กัวยเห็นว่าค่าซ่อมมาก
 เกือบก็ชำระคอยู่ดังที่เห็นกัน ๆ และให้ถาวรว่า สิ่ง
 นั้น ๆ ที่ไหนก็ทำว่าชำระทุกไตรมนั้น เช่นมานาน
 แล้ว ครั้งเจ้าคุณอนุชาติเป็นเจ้าอาวาส พระครูสุนทร
 เป็นผู้ริบการจักการซ่อมมาโดยลำดับ เวลานั้นกำลัง
 ทรมัยที่หาได้ก็สะดวกกว่าเกือบนี้ แม้เช่นนั้นก็ซ่อมให้
 สำเร็จทุกอย่างไม่ได้ ทลออกเงินต้นถาดของท่าน แม้
 ทั้งการเงินและการเก็บผลประโยชน์ก็จักทำกันอยู่กับ
 วัด เมื่อให้มีคนนายภทวายแล้ว ก็จักทำได้ ที่เกือบ
 ต่อแต่ พ.ศ. ๒๔๖๕ การเงิน การเก็บผลประโยชน์
 ของวัด เจ้าพระยาสุรสีห์วิสิษฐศักดิ์ (เชย กัลยาณมิตร)
 มีคนนายภทวายภาพ มอຍให้กรมกัลยนาจัดการ
 ทำมา อนึ่งพระสุนทรก็เป็นผู้เอาใจใส่ เช่นกุฎีก์ที่อยู่ใน

ห้องเจ้าอาวาสว่าบกพร่องในหน้าที่ ๓๒๗

คณะของท่าน หอสวคมนตรี การยึดของพระพุทธรูป
รัตนนายก สร้างระฆังและหระฆัง หน้าและหลังพระ
วิหารใหญ่ ก็ยังขอมให้วิบุรณกิจทุกอย่างไม่ได้ ทั้ง
จำเลยตั้งแต่แรกอยู่ตลอด เป็นผู้มีหน้าที่เป็นเจ้าอาวาส
ก็ได้ช่วยจัดการขอมเนื่อง ๆ มาอีกกำลังหนึ่ง ตลอด
จนกฎเกณฑ์วัดที่เลเพลาศพาคอยู่ในเวลานี้ ก็คำริ
จะจัดการขอม แต่ยังไม่เป็นผลสำเร็จลงได้ แม้
เช่นนั้นสิ่งชำระทุกข์ไตรวมก็ไม่รู้จักหมดสิ้นได้ ยาง
อย่างขอมแล้ว ยังไม่ทันจัดการขอมอย่างอื่นให้ทั่ว
ถึงกัน กลับโทษลงไปยังอีกก็มี เช่นสะพานน้ำหน้าวัด
เพิ่งขอมเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๒ นี้เอง ก็โทษลงไปยังอีก ซึ่ง
โทษที่พร้อมก็ช่วยพวกฟ้องจำเลย ว่า ไม่เอาใจใส่ต่อ
ความเจริญของวัดนั้น ไม่เป็นความจริงเลย และที่
กล่าวหาว่า สิ่งต่าง ๆ ชำระทุกข์ไตรวมนั้น ก็ดูเป็น
ที่ว่าเพิ่งชำระในยุคนี่จำเลยเป็นเจ้าอาวาสเสียทุก
อย่าง ซึ่งความจริงชำระมาก่อนแล้วก็มี ฯ

๓๒๘ ประชุมวินิจฉัยข้ออิทธิฤทธิ์ ๑ ภาค ๓

ณ. จำเลยแก้ว่า เมื่อระเสด็จพระราชดำเนินพระราชทานพระกรุณาครั้งหลัง (พ.ศ. ๒๔๗๒) ได้เบิกเงินวัดมาทำการที่ควรทำ ตามที่เจ้าพนักงานกองศาสนสมัชชามาตรวจเห็นควรแล้ว แต่ที่วิหารใหญ่ฉายน้ำปูนได้เพียง ๓ ก้าน ก้านหลังฉายน้ไม่ทัน ๑ และให้การว่าจะ ครั้นเสร็จการแล้วเห็นว่าไม่จำเป็นจึงได้ปล่อยทิ้งไว้ ๑ ที่เบิกเงินมาครั้งนั้นเท่าไรและทำอะไรบ้าง ได้แจ้งปรากฏอยู่ที่กรมกัลปนาแล้ว ๑

นอกจากนี้ จำเลยยังแสดงความเอาใจใส่ต่อความเจริญของวัดตั้งแต่แรกไปอยู่ เป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาส ได้รับความมอบภาระให้จัดการกิจพระศาสนา ทั้งต้นแก้วสวนมนต์ไหว้พระแสดงธรรม ประจำวัน ชัมมัสสนะในพระอุโบสถ และพิธีสังฆกรรมต่าง ๆ ซึ่งในเวลานั้นไม่มีระเบียบ ๑ และความเอาใจใส่ต่อความเจริญของวัด ซึ่งเป็นหน้าที่ส่วนใหญ่ ก็คือการสอนธรรมและบาลี ตั้งแต่ต้นนั้นมาจนบัดนี้ ๑ เมื่อก่อนไปอยู่มีเปรียญรูปเดียว คือพระมหาบุญมา นัยถอยหลังเข้าไป

ฟ้องเจ้าอาวาสว่าบกพร่องในหน้าที่ ๓๒๘

หรือนับตั้งแต่เป็นวัดหลวงมา จนถึงที่จำเลยไปอยู่
ทราบว่ามิเปรียญเกิดขึ้นในวัดเพียง ๓ รูป ที่เป็น
เปรียญแล้วมาอยู่ไม่นับ ตั้งแต่จำเลยจัดการศึกษามา
จนบัดนี้ ๒๐ ปี มิเปรียญเกิดขึ้นในวัดประมาณ ๕๐
(ในบัญชีที่ยื่นภายหลังมี ๓๑) และนักธรรมเกิดขึ้น
ในวัดทั้งชั้นตรี ชั้นโท ชั้นเอก เป็นจำนวนมาก จัก
ถวายบัญชีรายนามตามประสงค์ของ กรรมการในภายหลัง
๑ ในคราวนี้ประชุมโต้สวนต่อมา จำเลยยื่น
บัญชีรายนามพระภิกษุสามเณรเปรียญและนักธรรมซึ่ง
ได้อ่านให้ที่ประชุมฟังลงและถามแล้ว โทกก็มีได้
ทีกโสดสัย ทั้งนี้แต่วันที่ ๒๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๗
ปรากฏว่ามีเปรียญ ๓๑ รูป ประโยค ๖ เป็นอย่างสูง
นักธรรมชั้นตรี ๕๕ ชั้นโท ๖๕ ชั้นเอก ๑ รวม
ทั้งสิ้น ๑๕๕ รูป ๑

พะยานจำเลยคือพระปลัดกนิ่มเบิกว่า การศึกษา
ในยุคแล้วคุณูปาภิเษกจะไม่มีเลย ถึงมีนักเรียนก็ต้อง
ไปเรียนที่อื่น เช่นพะยานไปเรียนที่วัดทองนงการาม พระ

ห้องเจ้าอาวาสว่าบกพร่องในหน้าที่ ๓๓๑

ความเจริญของพระอาราม^๕นอกสักเล็กน้อย วิกถกัลยาณ
จะต้องไม่มีสภาพเป็นดังทุกวันนี้ ^๕อนึ่งย่อมจะสังเกตเห็น
ได้จากการกระทำของจำเลย ^๕ที่ได้รักษาซ่อมแซม
กุฏิที่วอนตนสวयงาม ส่วนกุฏิอื่น ๆ ท่านไม่ค่อยจะเอา
ใจใส่สัก - เช่นกุฏิของพระครูวินัยธรรมฐานาเจ้าคุณ
อุยาลิไม่เคยได้ถูกจำเลยบัญชาให้ซ่อมเลย การกระทำ
ของจำเลยเป็นประหนึ่งผู้ดึงพร้อมด้วยฉันทาคติ ๕

จำเลยแก้ว่า กุฏิเจ้าคุณอุยาลิเจ้าอาวาสอยู่มา ^๕ก็
อยู่ ๕ ห้อง ^๕ก็อีกหลังหนึ่ง ๕ ห้อง ^๕และอีกแถวยาว
๑๑ ห้องยาวมาก ^๕เจ้าพนักงานกองศาสนสมบัติมา
ตรวจแล้วเห็นควรซ่อม ^๕ได้ซ่อมด้วยเงินของวัดใน
คราวเดียวกัน ^๕ที่ยังพออาศัยได้ ^๕ไม่ต้องซ่อม ^๕ไม่ใช่
แต่กุฏิพระครูวินัยธรรมหลังเดียว ^๕มีมากด้วยกัน ๆ
นอกจากนี้ยังมีรายงานการก่อสร้างปฏิสังขรณ์ถาวร
วัตถุในวิกถกัลยาณ ^๕ที่จำเลยรักษาทำมาตั้งแต่ขั้นแรก^๕ที่ไป
อยู่ (๒๕๕๘)^๕จนถึงขั้น ^๕และกิจการที่ปรวรภจะทำ
ต่อไป ^๕ซึ่งจำเลยยื่นต่อคณะกรรมการตามประสงค์ได้

อ่านให้ที่ประชุมฟังจบลงและตามแล้ว พวกโจทก์ก็มีได้
คดีโจรสตัย ทั้งนั้นแต่วันที่ ๒๒ พฤษภาคมพ.ศ. ๒๔๗๗
พระยานำเลข ๔ ปาก คือพระปลัดทินม พระโฆ-
ฎีกาทองคำ พระมหาปลั่ง พระมหาเซง ก็เบิกความ
ร่วมกันทั้งนั้น จะต่างกันอย่างก็เพียงแต่ข้อคำสำนวน
ไฉน และจำนวนพระยานที่เบิกขางกระทง มากมาย
น้อยข้างในขางแห่งขางตอนเท่านั้น เมื่อถือเอาแต่ใจ
ความตามคำของพระยานทั้ง ๔ ปากมาประมวล ก็ล้วน
แต่สอดคล้องต้องตามคำ ให้การแก้และหลักฐานของ
จำเลยทุกข้ออย่าง ส่วนข้อที่จำเลยรับสมอ้าง คือสม
จริงทั้งคำฟ้องของ โจทก์ ก็ไม่มีโทษหรือข้อตำหนิใน
หน้าที่เจ้าอาวาสด้วยสถานใด ๆ เพราะมีเหตุผลที่ฟังได้
คณะกรรมการจึงพร้อมกันวินิจฉัยให้ยกฟ้องของ โจทก์
ข้อ ๒ ก. ข. ค. ฉ. ง. จ. ฉ. พร้อมทั้งคำแถลงที่กล่าว
ใส่ร้ายในชั้นนี้เสียทุกประการ ๑

ข้อ ๓ โจทก์ท้าว ทำลายสามัคคีระหว่างวัดกับ
หมู่บ้าน ก. จำเลยไม่จัดการในเรื่องสามัคคีสมัยก่อน

ห้องเจ้าอาวาสว่าบุคพร่องในหน้าที่ ๓๓๓

พระครูสุนทร ก็มิได้ทำการไต่สวนให้เป็นราย ๆ ไป
ในเมื่อผู้ร้องขอคืน จำเลยไม่อนุวัตให้ไปถาม
ความปรารถนา ทั้งมิได้ทำการประชุมสงฆ์ทั่วทั้ง
พระอาราม ในเรื่องสมัคที่กล่าวนี้ เมื่อการกระทำ
เป็นไปด้วยการไม่กระจำงแจ้งชัดก็งั้น ซึ่งเช่นเหตุ
ให้ชาวบ้านขาดความเคารพโดยมิยังควร อันเป็นเหตุ
แห่งสามัคคีเภท

จำเลยแก้ว่า พัสคของพระครูสุนทรผู้มรดภาพ
เมื่อฟ้องกัน สมเด็จพระสังฆราชเจ้าได้โปรดให้เจ้า
พนักงานกระทรวงธรรมการจัดการไต่สวน ที่สุดเป็น
ของสงฆ์ เมื่อใครมาร้องว่าของสิ่งนั้น ๆ เป็นของตน
เจ้าพนักงานก็ไต่สวนทำการคลอกไป และพิศุราย
ทุก ๆ สิ่ง เจ้าพนักงานได้หมายเลขทำบัญชีไว้มอ
ให้รักษา ยังรักษาณอยู่ ทางวัดเป็นแต่รักษา เนื่อง
ในคราวนั้น นายเอมนี้้องชายพระครูสุนทร แสคงว่า
คนเป็นผู้ไต่ร้ายปลงขริกาของพระครู ได้ฟ้องจำเลย
บิศาความลลขะพิไป พัสครายนี้จึงเป็นของสงฆ์

๕๓๕ ประชุมวินิจฉัยอธิกรณ์ ๑ ภาค ๓

จนเคยจน (เรื่องเจ้าพนักงานกระทรวงธรรมการทราบดี
อยู่) ๑ และให้การว่าเจ้าพนักงานคือหลวงศรีวิชา-
ธรรมปาฐก หลวงสิริเคชธรรม กษัตริย์หนึ่งจำไม่ได้ ๑
การที่ไม่ได้ค้นก็อยู่ในหน้าที่ของเจ้าพนักงาน ซึ่งมา
จัดการไต่สวนที่ภูจำเลย ๆ ไม่ได้เกี่ยวข้อง เหตุ
เพียงเท่านี้ จำเลยเห็นว่าไม่ได้ทำลายให้ผลสามัคคี ๑

พะยานโจทก์ คือ นายสี นายบุญเรือง นายผล
นายจิว นายสิน นายแฉ้ว นายขุน นายผวน เขิก
ความร่วมมือกันในข้อว่า ทำลายสามัคคีระหว่างวัดกษัยบ้าน
คือจำเลยไม่จัดการในเรื่องสามัคคีสมัยนี้ ของพระคร
สุนทรสมตามคำฟ้องของโจทก์ นอกจากนั้น ยังมีเรื่อง
มะม่วงซึ่งพะยานโจทก์ ๕ ปากข้างปลาย (เว้น ๓ ปาก
ข้างต้น) เขิกความร่วมมือกัน แต่ที่เขียนสำคัญคือนายสิน
ผู้ถูกขี้เขิกความพิสดารว่า พะยาน ๑ นายประสิทธิ์
ศิขทันโตม ๑ นายสวาท กลิ่นประทุม ๑ เด็กชาย
เทอ กัลยาณมิตร ๑ ชวนกันไปขึ้นมะม่วงวัดกษัยประทาน
๖ ผล เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๔ วันที่ ๓๑ มีนาคม ศาล

ห้องเจ้าอาวาสวัดป่าพรหมในหน้าที่ ๓๓๕

ศักดิ์สินลงโทษ ..... ๖ เวลาขึ้นมะม่วง ๓ ทุ่มเศษแล้ว
ไปนั่งรับประทานที่สะพานขาวหน้ากุฏิพระมหากอง.....
เข้าวันรุ่งขึ้นพระปลัดก็นำคำรวมาขี้ ให้นายพุด
ทายกของวัดเป็นโจทก์ ถูกขังอยู่ที่โรงพักคืน ๑ กับ
๒ วัน นายประเสริฐ นายผวน ไปขอร้องจำเลย
แต่ถูกขังให้ ไปขอต่อพระปลัดก็นม ผู้ปกครองของ
พระยานกับนายประเสริฐ นายผวน นายทองสุข
นายวิคม์หรือน้ำพอง นางเจิม นางเมือง ไปร้องขอที่
พระปลัดก็นม ๆ ก็ไม่ยอม ผลที่สุดถูกส่งศาล ๆ ศักดิ์
สินลงโทษจำ ๓ เดือน ๓ คน แต่ให้รอกการลงอาญา
ไว้ ในระหว่าง ๕ ปี สวนเด็กชายเกอ ๒ ปีครึ่ง เรือง
นี้ นายร้อยตำรวจโท ประสงค์ แนะนำให้ขอร้องต่อ
จำเลย ทางโรงพักก็จะยอมเลิกแล้วด้วยกัน จำเลยไม่
ผ่อนผัน เรืองทำลายสามัคคีนัน ก็คือสองเวรจนเท่า
นั่นเอง ๗

จำเลยให้ถาวรว่า⁶⁵ เรืองมะม่วงก็ทว่าแตกสามัคคี
นั้น เจ้าหน้าทีได้ขังผู้ลักเก็บไปแล้ว จำเลยจึงได้ทราบ

๓๓๖ ประชุมวินิจฉัยยอภิศรณ ๑ ภาค ๓

เพราะพระเจ้าให้ฟังว่า ผู้ลักเก็บไข้วัวทำทากย
พวกพระมีพระมหากองเป็นต้น พวกพระรคชื่อผู้ลักเก็บ
แล้วแจ้งให้เจ้าหน้าที่ทราบและจับตัวไป ครั้นแล้วผู้
ปกครองของผู้ถูกจับได้มาหาจำเลยประมาณ ๔ คน กุ
เหมือนนายผวนคนหนึ่ง ขอให้เลิกเอาโทษผู้ถูกจับ
จำเลยตอบว่าไม่ทราบเรื่องตลอด ขอให้ไปพบกับพระ
ปลัดคนนั้น เพราะเรื่องเกิดขึ้นที่ขณะนั้น พวกผู้ปกครอง
ก็ลากลับไป ๑ เรื่องนี้ในกาลต่อมาจำเลยได้ให้พระ
มหากองไปขอดอนฟ้องที่สถานีตำรวจ แต่เจ้าหน้าที่
อ้างว่าเป็นความอาญาแผ่นดินไม่ใช่หน้าที่ของพระ จึง
เป็นการหมกหน้าที่ของจำเลย ๑

พระยานจำเลยคือพระปลัดคนนั้นเบิกว่า เรื่องที่ว่าทำ
ลายสามัคคีระหว่างวัดกัษัยบ้านนั้น พระยานเข้าใจว่า คง
จะเป็นแก้วยี่ เรื่องนายประสิทธิ์นั้นของชาบนายประเสริฐผู้
แทนตำบล นายสินบุตรนายโต นายสวาคบุตรนายผวน
นายเกอบุตรนายสินนางซุม ได้สมคบกันลักมรดวง
ซึ่งพระยานเป็นผู้ดูแล เคยเขียนหนังสือห้ามไม่ให้เก็บ

ห้องเจ้าอาวาสว่าบทพระองค์ในหน้าที่ ๓๓๓

ด้วย พระมหากองห้าม พวกเหล่านั้นลงจากต้นมะม่วง
แล้วกำว้างหนีไป พระยานให้คนไปบอกตำรว ๆ เชิญ
ตัวไปไต่สวน ผลที่สุดศาลก็ตัดสินให้รอกการลงอาญาไว้
๕ ปี มีผู้ปกครองของคนเหล่านั้นและนายประเสริฐไป
ขอร้องต่อพระยานว่าขออย่าให้เขาโทษ พระยานก็ยิงให้
คนเหล่านั้นรับว่าเป็นผู้มีความผิดลงเงินต่อพระ แต่
เขาไม่ยอมรับ พระยานจึงปล่อยให้คิดถึงผลที่สุด แล้ว
แต่ฝ่ายบ้านเมืองระงัดกัน เพราะเหตุนี้ เขาจึงมี
อาชานาคักมาฟ้องร้องจำเลย จนเกิดอธิกรณชน
เพราะพระยานก็จำเลยเนองดังกัน นอกจากนั้นก็ไม่เห็น
ว่าจะมีเรื่องอะไร ๆ ส่วนเรื่องมฤตกของพระครูสุนทร
ไม่น่าจะเป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับจำเลย เพราะจำเลยไม่
มีอำนาจที่จะพึงรักได้ เจ้าหน้าที่ย้ายกรมกัลปนาเป็น
ผู้รัก ที่พวกโจทก์เข้าใจว่าจำเลยทำให้แตกสามัคคี
นั้นเป็นการเข้าใจผิด ๆ

ข. กิจของมรรคาพระอารามอื่น พร้อมด้วยมีใบ
ศุภวิสำหรับตัวท่านอย่างชัดเจน เพื่อขอจำพรรษาใน

๔๓๘ ประชุมวินิจฉัยข้อธรรม ๓ ภาค ๓

วิกัลลขาน์ แต่จำเลยไม่ยอมรับภิกษุนั้น พฤตคิกการณ
อันจำเลยได้ฆ่าเพื่อญาติกันนั้น บ่อมเป็นเหตุให้ภิกษุใน
วิกัลลขาน์นั้นออกไป ขึ้นศาลให้ชาวบ้านยังเกิดความ
สลดสังเวหาใจ เสื่อมจากความเคารพในจำเลย มิเต็ม
ใจที่จะปฏิบัติกิจในศาสนาอันเป็นหน้าที่ของพุทธมามกะ
ดังเช่นการขวนขวาย ในพระอารามนี้ได้ลบล้างจำนวนลงไป
ในสมัยจำเลยนั้นมาก (ได้ชื่อว่าเป็นผู้เกียจกันเสนา-
สนะ) ฯ

พระยานโจทก์ คือนายบุญเรือง นายชั้น เข็กร่วม
กันตามสำนวนคำฟ้องนั้น และนายบุญเรืองระบุว่าเช่น
พระเหลียงไชยวชจากสมุทรสาครได้ ๓ วัน มาขออยู่
ที่คณะพระสุนทร จำเลยไม่รับ เพราะเหตุไรไม่ทราบ ฯ

จำเลยแก้ว่า การรับภิกษุสามเณรที่จะมาอยู่ เมื่อ
ตรวจสอยเห็นว่าควรรับไว้ ดังแม่น้ำต่างจังหวัด ก็รับ
ให้อยู่มากด้วยกัน ที่ไม่ควรรับก็ไม่รับ เช่นวัดต่าง ๆ
ปฏิบัติกันมา มิได้เกียจกันเสนาสนะ ฯ และให้การว่า
เรื่องภิกษุมาจากอารามอื่นนั้น ก็ขอพระเพิ่ม พระเชย

พ้องเจ้าอาวาสว่าบกพร่องในหน้าที่ ๓๓๕

นำใบสุทธิต้องตรงมาอยู่กับพระสุนทร ๆ มีหนังสือรับรอง
จำเลยก็อนุญาตให้อยู่ ครั้นต่อมาพระ ๒ รูปนั้น ไม่
ปรารภนาทำกิจวัตรต่าง ๆ เช่นไหว้พระสวดมนต์
ตลอดถึงอุโบสถสังฆกรรม และพิธีวิสาขมาฆบูชา
ประจำปี พระ ๒ รูปนั้นก็ไม่ได้ใส่ใจ เพราะฉะนั้นกาล
ต่อมาเมื่อพระรูปอื่นนำใบสุทธิต้องมาอยู่กับพระสุนทร แต่
มิได้มีหนังสือรับรองเหมือนก่อน จำเลยเกรงว่าจะเป็น
เช่นนั้นอีก จึงไม่อนุญาตให้อยู่ มิได้เกี่ยวข้องกับเสนาสนะ
อย่างไร ๆ

อนึ่งจำเลยได้ ยื่นบัญชีจำนวนภิกษุสามเณรที่จำ
พรรษาในวัดกัลยาณมิตรระหว่าง ๒๐ ปี ได้ความว่า บุคพระ
อุยาคที่จำเลยไปอยู่แล้ว ๖ ปีนั้น ภิกษุอย่างน้อย ๔๑ อย่าง
มาก ๕๐ สามเณรบวชไม่เป็นหลักฐานในพรรษามัก
มีไม่ถึง ๑๐ ๆ ในยุคจำเลยเป็นเจ้าอาวาส ๑๓ พรรษา
บวช ๒๔๖๔ ถึงบวชถึง ๒๔๗๖ ภิกษุ ๔๖ เท่ากัน
สามเณร ๑๗ เท่ากัน ในระหว่าง ๑๑ พรรษานั้นภิกษุ
อย่างน้อย ๓๘ อย่างมาก ๖๘ (๕๐ ขึ้นไปเป็นพื้น)

๓๔๐ ประชมนวินิจฉัยข้ออิกรณี่ ๑ ภาค ๓

สามแฉกอย่างน้อย ๑๑ อย่างมาก ๒๒ ส่วนขึ้นยังไม่
เข้าพรรษา ไม่เห็นว่าจะนำสลกสังเวชหรือเป็นเหตุ
เสื่อมจากความเคารพในจำเลยอย่างไร ๑

พิจารณาคำกล่าวหาของโจทก์ข้อ ๓ ว่าทำลาย
สามัคคีระหว่างวัดกับบ้าน ก. ข. กับเรื่องมะม่วง ซึ่ง
พระยานทั้งสองฝ่ายแยกและจำเลยให้การแก้ โดยล่าภัย
แล้ว เห็นว่าสิ่งของต่าง ๆ เช่นเชิงเทียนเจียรนัย เขากวาง
เขาค้างคาวของนายปุ่นก็ รางขกษาของนายฉวนก็
ถ้ามีหลักฐานสมควรจริงและยังไม่เกินอายุความ เจ้า
พนักงานกระทรวงธรรมการ ยังอาจกลับคืนให้อีกก็ได้
และถ้าเจ้าของมีอริยาสัยสมเป็นสัตว์บุรุษทนายทนายการจริง
ก็น่าจะยื่นข้อโมทนาในความเป็นของสงฆ์หรือศาสน-
สมบัติสำหรับวัด จะโต้ข้อว่าเป็นผู้มุ่งความเจริญต่อ
พระศาสนาโดยแท้ ๑ แม้เรื่องมะม่วงที่นายสิน นาย
ประสิทธิ์ นายสวาท นายเกื้อ เก็บไว้ในศาลและ
สถานที่ไม่สมควรนั้นแล้ว ข้อเท็จจริงที่ปรากฏอยู่ที่ศาล
พระราชอาญาอันเป็นฝ่ายพระบิณฑเมือง ไม่ใช่เรื่องที่

ฟ้องเจ้าอาวาสว่าบกพร่องในหน้าที่ ๓๕๑

จำเลยเป็นผู้ทำหรือใช้ให้ทำ นำให้พิจารณาเห็นว่า
จำเลยเป็นผู้ปราศจากโทษ คือไม่มีคำหนีในตำแหน่ง
เจ้าอาวาสทุกสถาน คณะกรรมการจึงพร้อมกันวินิจฉัย
ให้ยกฟ้องของโจทก์ ข้อ ๓ เสียทั้ง ก. และ ข. ๑

๔. โจทก์หาว่าทำคนให้สลับขวยเลื่อมความนับถือ
คือ ก. โจทก์ส่งส่วยเรื่องเงินของเจ้าคุณสุรสีห์ ๑๖๐๐
บาท ที่ส่งมาเพื่อให้เป็นเงินทอน ในคราวทำบุญอายุ
จำเลยได้นำไปฝากไว้ยังกรมกัลป์นาเพื่อหากำไร เมื่อ
ได้ผลมาจากเงินทอนจำนวนนั้นแล้ว จำเลยได้จัดการ
ให้ภิกษุในพระอารามนี้โดยไม่เสมอภาค ๑ ข. เรื่อง
เงินของนายขี้ ๕๐ ซึ่งซึ่งเจ้าของอุทิศให้ ราชันจำเลย
ได้ประชุมสงฆ์ทั้งพระอาราม แດลงว่าเงินนี้จะเป็นทอน
โดยไม่ค่นขี้สน เช่นเดียวกับเงินของเจ้าคุณสุรสีห์ แต่
รัชชคณิกขิงมิได้ทราขว่า เงินจำนวนนั้นไปอยู่แห่งใด ๑

จำเลยนคขอนว่า ก. เงินรายเจ้าคุณสุรสีห์เมื่อ
ถวายแล้วจำเลยได้ปรึกษากับพระสุนทร พระครูสุนทร
พระปลัดคณิม พระครูสังฆวรภิกษ (ปุ่น) ที่เป็นกรรมการ

ในการวัดคราวนั้น ตกลงกันว่า ผลที่เกิดแก่ตนนั้น
 เท่าใด แจกแก่ภิกษุสงฆ์เป็นค่าภัตตาหาร ตามที่
 ถวายอุทิศไว้ โดยแจกกันในระหว่างพรรษาขุ้ละหน
 และแจกตามส่วนค่าภัตตาหาร ซึ่งเป็นของวัดที่เจ้า
 อาวาสและรองเจ้าอาวาส ตลอดจนพระอัครคันไ้รัยกัน
 มาแต่กาลนาน ก็ได้ให้การเป็นไปตามที่ตกลงกัน
 เงินทุกรายนี้เมื่อราว ๓ ศกมานี้ หม่อมสน (ในกรม
 หลวงปราจีนกิตติขัติ) ทูลสมเด็จพระสังฆราชเจ้าว่า
 ใ้ผลน้อยจะขอถอนไปหาผลใ้ใ้ไ้มากกว่า .... ทรง
 อนุญาตให้ถอนไป (เรื่องแจ้งอยู่ที่กองศาสนสมบัติ
 แต่แรกมา) แต่่นั้นมาภิกษุสงฆ์ในวัดก็มีใ้รัยแจก
 เช่นที่ใ้เป็นมา ๑ ข. เงิน ๕๐ ซึ่งที่นายใ้ นางใ้
 อัมพวิคร ถวายเป็นสมบัติของสงฆ์ในวัดนี้ ฝากไว้ที่
 กองศาสนสมบัติ ตั้งแต่เมื่อถวายมา ๑ เงิน ๒ รายน
 เมื่อจะฝากใ้ทูลสมเด็จพระสังฆราชเจ้าก่อน ๑ เงิน ๒
 รายน และเงินที่นั้ชื่อว่าของวัดนี้ทุกประเภท ก็ใ้การ
 ของวัดที่ทำอันเกี่ยวด้วยเงินวัดนี้เรื่อง ปรากฏอยู่ที่กอง
 ศาสนสมบัติ และที่กรมธรรมการ ๑

ฟ้องเจ้าอาวาสว่าบกพร่องในหน้าที่ ๓๕๓

พระยานโททก ๔ ปาก คือ นายประเสริฐ นายสี นายบุญเรือง นายผล นายจิว นายสิน นายแฉ้ว นายปุ่น เขิกความร่วมมือกัน ในข้อ ๔ ก. ว่า เมื่อได้ผลมาจากเงินทุน ๑๖๐๐ บาทนั้นแล้ว จำเลยได้จัดการแบ่งให้ภิกษุในพระอารามโดยไม่เสมอภาค สอดคล้องต้องตามคำฟ้องของโททก นายประเสริฐเขิกว่า ได้ทราบจากพระอภัยพิพิธซึ่งเป็นผู้นำเงินมามอบแก่จำเลย ทอดพระยานว่าเมื่อได้รัยผลประโยชน์เท่าใด ให้จำเลยจัดการแบ่ง ถวายพระสงฆ์ในวัด โดยส่วนเท่าๆ กันเป็นงวๆ ไป เช่น ได้รัยผลประโยชน์มา ๑๐๐ บาท มีพระอยู่ในวัด ๑๐๐ รูป ก็ถวายรูปละบาท และเขิกร่วมมือกับนายสีว่า พระสงฆ์ได้บ้างไม่ได้บ้าง โดยนายปุ่นขอกเล่า นายสีขอกว่า ลูกวัดได้ ๓๗ สดกวงค์ จำเลยได้ ๓๐ บาท แจกเป็นรายเดือนทุกเดือน และเขิกร่วมมือกับนายบุญเรืองว่า เจ้าของอุทิศให้แบ่งเท่าๆ กัน นายปุ่นเขิกว่า ทราบข่าวว่าจำเลยได้ ๓๐ บาท พระสุนทรได้ ๑๐ บาทกว่า พระครูสุนทรได้เท่าไรไม่

๓๔๔ ประชุมวินิจฉัยข้ออิกรณีย์ ๙ ภาค ๓

ทราบบ ส่วนพระยานเมื่อก่อนฟ้องจำเลย (๒๔๖๖) ยังไม่พ้นเขตผลประโยชน์มาเฉลี่ย ต่อจากนั้นมา จำเลยเคยเข้ามาเฉลี่ย พระยานไม่ปรารถนารับ เพราะ ให้ไม่เสมอกัน พระนอคนั้นได้เพียง ๓๗ สตางค์ บางรูปก็ไม่ได้ พระยานได้เข้าประชุมเป็นกรรมการด้วย รวม ๕ รูป..... จำเลยเป็นประธาน ที่ประชุมตกลง กันว่า ได้ผลประโยชน์มาให้เฉลี่ยแก่พระเสมอภาคกัน แต่ในคำประกาศถวายของเจ้าคุณสรุสสีห์..... ไม่ได้ระบุว่า ให้แบ่งแก่กันหรือยิ่งหย่อนกว่ากัน เรื่องนี้มีการ ประชุมกันครั้งเดียวเท่านั้น ไม่ได้ตกลงกันว่าเอาเงิน ไปทำอะไร..... ประมาณ ๑๒ บั๊กแล้ว ก่อนแต่ไ้รับ เงิน ๑๖๐๐ บาท มีเงินจรรณีสงฆ์ผลประโยชน์ของวัด เท่าไรไม่ทราบ เจ้าอาวาสได้ ๓๐ บาท พระราชาคณะ ผู้ช่วยได้ ๑๒ บาท พระครูผู้ช่วยได้ ๘ บาท เปรียญ ได้ ๒ บาท ฐานาไ้รับละ ๑ บาท อินทียไ้รับละ ๕๐ สตางค์^{๒๕๖}ระเบียบทำกันมานานแล้ว เวลาเมื่อ ประชุมเรื่องเงิน ๑๖๐๐ บาท ไม่ได้ตกลงกันว่าให้

ฟ้องเจ้าอาวาสว่าบกพร่องในหน้าที่ ๓๔๕

แจกตามระเบียบนี้ เป็นอันว่าพระในวัด ใ้รับค่าภัค-
คายาร ๒ ส่วน คือใ้จากทุนอรรถสังฆ์ส่วนหนึ่งเป็น
รายเดือน จากเงิน ๑๖๐๐ บาทส่วนหนึ่งเป็นรายปี
เวลานี้เงินอรรถสังฆ์ยังคงใ้ผลประโยชน์มาแจกกันอยู่
เสมอ พระยานเคยใ้รับเสมอ เมื่อเป็นฐานาใ้ ๑ บาท
เมื่อถูกถอดเป็นพระอัครคัยแล้ว ใ้ ๕๐ สตกัก ๑

จำเลยใ้การว่า เมื่อวันที่ ๔ พฤษภาคม พ.ศ.
๒๔๖๖ หลวงอภัยพิพิอ เป็นผู้นำเงินมา ๑๖๐๐ บาท
กล่าวว่เจ้าคุณสุรสีห์ ๑ ใ้ นำเงินมาถวายในคราวทำ
บุญอายุ ใ้เป็นทุนนอนสำหรับหาคอกเขย ใ้แจก
แก่ภิกษุสามเณรในวัด จึงใ้ถามว่ท่านสั่งใ้แจก
อย่างไร ใ้รับตอบว่ ท่านมีใ้สั่งมา สุกแต่จะ
ตกลงแจกกันอย่างไร พระกรรมการใ้ปริกษาคกลง
กันใ้แจก ตามส่วนค่าภัคคายารหรือที่เรียกกันว่ค่า
แกง ที่ภิกษุสามเณรเคยใ้รับกันมา ตั้งแต่ครั้งเจ้าพระ-
ยารัตนบดินทร์ (บุญรอด กัลยาณมิตร) ทำมาช้านาน
แจกกันอย่างนี้ พระอัครคัย ๕๐ สตกัก ฐานาเขยบุญ

๓๔๖ ประชมนิพนธ์ขอชกรณ ๑ ภาค ๓

๑ บาท รองเจ้าอาวาส ๑๐ บาท เจ้าอาวาส ๓๐ บาท
ทุกเดือนไป เงินที่แจกนี้เป็นผลประโยชน์ของวัด ดิ
ตามนี้เป็นเกณฑ์แห่งการแบ่งผลประโยชน์จากเงินท
เจ้าคุณสุรสีห์ ๑ และจำเลยได้แดงให้ทนายโค
ละเอียกตามความประสงค์ของคณะกรรมการ ซึ่งได้
อ่านให้ที่ประชุมฟังและลงนามรับรอง เมื่อวันที่ ๑
มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๖๗ ๑

พระยานจำเลย คือ พระปลัดนันทมฤคความเป็น
ประโยชน์แก่จำเลย รัชรองคำของนายปุ่นข้าง คำนกัน
ข้าง ดังจะได้พิจารณาข้อเท็จจริงแห่งคำฟ้อง คำแก้
และคำพยานหลักฐาน สำหรับข้อ ๔ ก. ข. ต่อไป ๑

เมื่อวันที่ ๔ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๖๖ เวลา ๑๖
นาฬิกา พระอภัยพิพิธซึ่งเวลานั้นมีบรรดาศักดิ์เป็น
หลวง บุตรเจ้าคุณสุรสีห์ ๑ มาหาจำเลยที่กุฎิโดย
ท่านบิดาให้นำเงิน ๑๖๐๐ บาท ซึ่งท่านบิดาในคราว
ทำบุญอายุครบ ๖๐ ปี มาถวายอุทิศให้เป็นทุนนอน
สำหรับหากอกเขี่ยมาบำรุงรักษาตามเฉรในวัด ขอให้

ห้องเจ้าอาวาสว่าบทพร่องในหน้าที่ ๓๔๗

จัดการทำแซร์ขึ้นเหมือนวิกอื่น ๆ ผลประโยชน์จะได้มี
มาก จำเลยให้นำไปทักฎิพระสุนทร ๑ และนิมนต์
กรรมการมาประชุมรวม ๕ รูป ๑ จำเลย ๒ พระสุนทร ๑
๓ พระครูสุนทร ๔ พระปลัดคันทน์ ๕ พระครูสังฆรักษ์
บุน ๑ พระอภัยพิพิธแจ้งข้อความตามที่กล่าวมาแล้ว
มอบหน้าที่ทำจำนวนนั้นถวายเป็นกษัตริย์ภักดี ในที่
ประชุมซึ่งอนุโมทนาเมื่อวันทำบุญแล้ว จึงมีใ้ทำซ้ำอีก
จำเลยถามว่าตอกเขียนที่ระไ้มาท่านสั่งให้แจกอย่างไร
ใ้รับตอบว่า ท่านมีใ้สั่งมา สุกแต่จะตกลงแจก
กันอย่างไร ที่ประชุมปรึกษาคกลงว่าแจกตามส่วนค่า
ภักดีอาหารที่เคยแจกกันมา คำของพระปลัดคันทน์รับรอง
ร่วมกันตามนั้น ๑ คำของนายบุนว่า ที่ประชุมตกลงใ้
เฉลี่ยเสมอภาคกัน แต่กล่าวท้าวถึงคำอุทิสว่า ไม่ใ้
ระบุใ้แบ่งกันอย่างไร คำของนายประเสริฐอ้างพระ
อภัยพิพิธว่า ใ้แบ่งโดยส่วนเท่า ๆ กัน คำนันเอง
นายสิ^๗ นวยบุญเรืองอ้างนายบุนเป็นผู้บอกเล่าว่า เจ้า
ของอุทิสใ้แบ่งเท่า ๆ กัน ก็คำนันกับนายบุนอีก

เป็นอันพึงไม้ไ้ ^๕ ถึงหากระ^๕ พง ๓ ปากหลังก็^๕ เป็น
 แต่เพียงไ้^๕ รัย^๕ ออก^๕ เล่า^๕ เท่านั้น ^๕ ไม่^๕ ควร^๕ ถือ^๕ เป็น^๕ สำ^๕ คัญ^๕
 พิจารณา^๕ เห็น^๕ ว่า ^๕ ถ้า^๕ ที่^๕ ประ^๕ ชุม^๕ ตกลง^๕ ให้^๕ แบ่ง^๕ เสมอ^๕ ภา^๕ กกัน^๕
 ริง^๕ แท้^๕ แน่^๕ แล^๕ว ^๕ แต่^๕ จำ^๕ เลย^๕ ไม่^๕ ทำ^๕ ตาม^๕ ข้อ^๕ ตกลง^๕ ก็^๕ คง^๕ เกิด^๕
 อธิกรณ^๕ ก่อน^๕ นั้น^๕ แล^๕ว ^๕ จำ^๕ เลย^๕ เขียน^๕ ข้อ^๕ ตกลง^๕ อ่าน^๕ พง^๕ กัน^๕
 รัย^๕ รอง^๕ ตาม^๕ นั้น ^๕ แต่^๕ มี^๕ ไ้^๕ ล^๕ วน^๕ มา^๕ ตาม^๕ ที่^๕ เคย^๕ ทำ^๕ กัน^๕ มา^๕ แต่^๕
 ก่อน ^๕ การ^๕ ที่^๕ จำ^๕ เลย^๕ ไ้^๕ รัย^๕ ส่วน^๕ มาก ^๕ ถ้า^๕ เป็น^๕ ความ^๕ เสีย^๕ ริง^๕
 พระ^๕ สุนทร ^๕ ๑ ^๕ พระ^๕ ครุ^๕ สุนทร ^๕ ก็^๕ ต้อง^๕ พล^๕ อย^๕ เสีย^๕ ค^๕ รัย^๕
 เพราะ^๕ ไ้^๕ รัย^๕ ส่วน^๕ มาก^๕ เหมือน^๕ กัน ^๕ เมื่อ^๕ ท่าน^๕ ทั้ง^๕ สอง^๕ ยังมี^๕
 ชีวิต ^๕ เรือง^๕ รัย^๕ ยัง^๕ ไม่^๕ เกิด ^๕ ต่อ^๕ ถึง^๕ มรณ^๕ ภา^๕ พ^๕ แล^๕ว ^๕ จึง^๕
 เกิด^๕ ขึ้น ^๕ เพราะ^๕ เป็น^๕ โอกา^๕ ส^๕ ที่^๕ พวก^๕ โจร^๕ ท^๕ ัก^๕ ระ^๕ ถ^๕ ล^๕ าว^๕ ไทย^๕
 ไ้^๕ รัย^๕ ทำ^๕ ความ^๕ เสีย^๕ หาย^๕ ให้^๕ แก่^๕ จำ^๕ เลย^๕ รูป^๕ ใดๆ ^๕ ไม่^๕ เก^๕ ็ว^๕
 ถึง^๕ ท่าน^๕ ทั้ง^๕ สอง^๕ ซึ่ง^๕ เป็น^๕ พวก^๕ พ้อง^๕ ของ^๕ คน ^๕ ๑ ^๕ การ^๕ แกร^๕ นั้น^๕
 เล่า ^๕ พระ^๕ สม^๕ ุ^๕ ข^๕ าว^๕ เป็น^๕ เจ้า^๕ หน้า^๕ ที่^๕ ทำ^๕ ัญ^๕ ช^๕ ิ^๕ วั^๕ ทุ^๕ ก^๕ คร^๕ ัง^๕
 รวม ^๕ ๗ ^๕ คร^๕ ัง ^๕ มี^๕ เก^๕ ณ์^๕ ำ^๕ แบ่ง^๕ ประ^๕ มุ^๕ ล^๕ ะ^๕ ษ^๕ ิ^๕ ญ^๕ ะ^๕ ๕ ^๕ เป็น^๕ ๕ ^๕ ๕
 คือ^๕ พระ^๕ อิน^๕ ทุ^๕ ษ^๕ และ^๕ สาม^๕ เณ^๕ ร^๕ สาม^๕ ัญ^๕ ุ^๕ ๕ ^๕ ๑ ^๕ ส่วน ^๕ พระ^๕
 ฐ^๕ าน^๕ าน^๕ ุ^๕ กรม^๕ และ^๕ เปร^๕ ิ^๕ ญ^๕ ุ^๕ ๕ ^๕ ๒ ^๕ ส่วน ^๕ พระ^๕ ครุ^๕ สุนทร

ฟ้องเจ้าอาวาสว่าบกพร่องในหน้าที่ ๓๕๖

๑๖ ส่วน พระสนทรา ๑ ๒๐ ส่วน จำเลย ๖๐ ส่วน
ทั้งนี้แยกกันเป็นรายชื่ มีใช้รายเดือน คำพระยาน
โศภกว่าลูกวัดได้ ๓๗ สตางค์ จำเลยได้ ๓๐ บาท
แยกเป็นรายเดือนทุกเดือน คล้ายเคลื่อนจากความ
จริงในเรื่องนี้ ๑

เรื่องเงิน ๑๖๐๐ บาทนี้ นายขุนครั้งยังเป็นพระครู
สังฆรักษ์ไคเป็นโศภกว่าจำเลย สมเด็จพระสังฆ-
ราชเจ้าทรงวินิจฉัยในที่ประชุมมหาเถรสมาคม ทรง
ยกฟ้องแล้ว แต่วันที่ ๒๗ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๖๖
ปรากฏในแถลงการณ์คณะสงฆ์เล่ม ๑๑ ภาค ๑๒ ใน
คราวนั้นฟ้องว่า จำเลยนำไปฝากไว้ที่ไหนไม่ปรากฏ
ไม่แจ้งให้กรรมการทราบ จำเลยแก้ว่า ได้นำส่งกรม
กักขังแล้ว แต่วันที่ ๑๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๖๖ ตาม
ระเบียบแล้ว ทรงวินิจฉัยว่า จำเลยเป็นเจ้าอาวาสมี
หน้าที่และอำนาจ ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครอง
คณะสงฆ์ จะทำอะไร จะต้องขออนุญาตกรรมการทั้งนั้น
หรือกรรมการเป็นแต่คงไว้เป็นที่ปรึกษาของเจ้าอาวาส

๓๕๐ ประชุมวินิจฉัยข้ออิกรณ ๑ ภาค ๓

ไม่ใช่กรรมการเป็นใหญ่กว่าเจ้าอาวาส และทรงรับรอง
การส่งการฝากว่า พระองค์ท่านก็ได้ทรงรับรู้จากกรม
กัลปนา และจากเจ้าอาวาสด้วยแล้ว ๑ โจทก์ซึ่งเกี่ยว
เอามาฟ้องได้ ๑ ส่วนในคราวนี้ฟ้องว่าได้ผลมาแบ่งให้
ไม่เสมอภาค จำเลยแก้ว่าแบ่งตามส่วนค่าภัตตาหาร
ที่เจ้าคุณรัตนขนิทรตั้งระเบียบไว้ ซึ่งได้ปรึกษาคกลง
กันในที่ประชุมแล้ว ๑ พิจารณาได้ความจริงว่า จำเลย
ไม่มีความผิดในเรื่องนี้ ๑ หนึ่งมีคำของนายขุนว่า จำเลย
เคยเอามาเฉลี่ย พระยานไม่ปรารถนารับเพราะได้ไม่เสมอ
กัน คำของจำเลยว่า เว้นนายขุนกับพระเจริญซึ่งอยู่
ใกล้ชิดกันไม่รับแจก และปรากฏในบัญชีชื่อว่า ได้สมทบ
กับส่วนที่จะพึงแจก ในคราวต่อมาทุกครั้ง ๆ ที่ ๗
เมื่อจ่ายแล้วคงเหลืออยู่อีก ๑ บาท ๑๘ สตางค์ ลง
วันที่ ๒๔ กันยายน พ.ศ. ๒๔๗๔ ซึ่งเจ้าโจววาง
เลขศกผิดที่ถูกต้อง ๒๔๗๓ เพราะครั้งที่ ๒ ควร
เป็น ๒๔๖๘ แต่ในบัญชีที่พระสมุห์ขาวทำ ชำม
ล่ากับเสียจึงผิดไป ทั้งคำตั้งจ่ายให้ถอนทุนและออกเขียน

ฟ้องเจ้าอาวาสว่าบกลพร้องในหน้าที่ ๓๕๑

ซึ่งระอ้างต่อไป ก็ลงการข่อยไว้วันที่ ๒๘/๒/๗๔ ทั้ง
แต่ันั้นมาจนบัดนี้ ผลประโยชน์จากทุนรายนี้ ก็มีได้
เบิกมาแจกข่างภิกษุสามเณรอีกเลย ซึ่งจำเลยแสดง
ไว้ว่าเพราะหม่อมชน ทูลสมเด็จพระสังฆราชเจ้าว่า
เงินทุนรายนี้ได้ผลน้อย จะขอถอนไปหาผลให้ ได้มาก
กว่า จึงทรงอนุญาตให้ถอนไป ฯ

พระวิเศษกัลป์กิจ เจ้าหน้าทักของสาสนสมบัตติ ส่ง
หลักฐานการฝากเงิน โดยลงนามรับรองมาด้วย จะ
ยกชนักกล่าวเท่าที่ประสงค์ คือเงินทนนอนรายเจ้าคุณ
สรสิทธิ์ ฯ ๑๖๐๐ บาท ลงรับไว้แต่วันที่ ๑๘/๒/๖๖
ได้ฝากรายข้อยลงวันที่ ๗/๓/๖๖ สำหรับใช้ผลคอกเบี้ย
เป็นค่าภักดาหารพระภิกษุสามเณร ตามแต่เจ้าอาวาส
จะเห็นสมควร ฯ ได้จ่ายทุนและคอกเบี้ย ๑๖๖๔ บาท
คำสั่งกรมลงวันที่ ๒๘/๒/๗๔ และว่าเงินทุนรายนายบุญ
ทำพินัยกรรมมอติศตวายเป็นของสงฆ์ ๓๒๐๐ บาท
(๕๐ ชั่ง) รับไว้แต่วันที่ ๒๘/๓/๖๗ คงเหลือเงิน
ทุนและคอกเบี้ยที่ฝากรายข้อย (ในบัดนี้) ๒๒๘๒ บาท
๑๐ สตกาศ ลงวันที่ ๒๓/๓/๗๗ ฯ

เมื่อไ้หลักฐานตามตพระวิเศษกตปกิจสงมาเช่นนี้
ทางพิจารณาสำหรับข้อ ๕ ข. ก็ไม่จำต้องยกคำพะยาน
โ้ทก้จำเลยขึ้นมาเปรียบเทียบให้เปลืองเวลา... เพราะ
ฝ่ายผู้ฝากและผู้รับฝากเงินทุนราย ๕๐ ซึ่ง วัของ
คองกันอยู่แล้ว ก็จำนวนลดกันอยดอยลงไป ๕๑๗ บาท
๕๐ สดางคั้นั้น เพราะจำเลยเบิกมาทำการซ่อมศาลา
การเปรียญ ซ่อมถนน และถมพนปูกระเบื้องซิเมนต์
ในคณที่พระมหาปลั่งอยู่เค็ยวัน แต่เมื่อศก ๒๔๗๑
ซึ่งพะยานจำเลย คือพระมหาปลั่งเบิกสอคคคลังคอง
ตามคำของจำเลย และกล่าวจำนวนเงินว่าประมาณ
๑๐๐๐ บาท ๑ จำนวนที่ซาคคลดากันอยู่ข้าง ทั้งนี้
คงเป็นเพราะมีคอกเข็สมคยทุนเพิ่มขนอยู่เสมอ เป็น
อันว่าจำเลยไ้ทำการปฏิสังขรณการวัดศ สมคังกุศล
เจตนาของผูบริจาคและรู้จักสงวนทุนไม่ให้สูญสิ้นไป
ในทงที่มีประโยชน์น้อย ซึ่งน่าจะเห็นว่าเป็นความคิ
ประการหนึ่ง ๑

ฟ้องเจ้าอาวาสว่าบดพร่องในหน้าที่ ๓๕๓

อนึ่งยังมีคำพระยานโรคอีก ๒ ปาก คือ นายสี
นายแฉ้วเข็กร่วมกันว่า นายขู้ยังได้บริจาคนเงิน
แซร์อีก ๑๐๐ บาท จำเลยจัดการอย่างไรไม่ทราบ เรื่องนี้
ในเวลาไต่สวนปากคำจำเลย ผู้แทนโรคก็ค้านว่า ไม่มี
ในประเด็นฟ้อง กรรมการไม่ควรตาม จำเลยแย้งว่า
จำเป็นต้องขอให้ ไต่สวนด้วย และให้การว่าเรื่องเงิน
อีก ๑๐๐ บาทของนายขู้ ที่พระยานโรคก็เบิกว่า จำเลย
เอาไปไว้ที่ไหนนั้น จำเลยให้พระมหาปลั่งนำไปมอบ
พระสุนทร ฯ เข้าในแซร์แล้วมีใบเสร็จรับ... (ขณะนั้น
ยื่นใบเสร็จ) มีลายเซ็นว่าพระสุนทรสมาจาร ฯ ใน
คราวนัดประชุมไต่สวนต่อมา คือวันที่ ๑ มิถุนายน
พ.ศ. ๒๔๗๗ จำเลยยื่นคำแถลงเรื่องเงินแซร์อย่าง
พิสดาร ไต่อ่านให้ที่ประชุมฟังและลงนามรับรอง ฯ
พระมหาปลั่งพระยานจำเลยก็เบิก สอบุคคลซึ่งต้องตามคำ
ของจำเลยทุกประการ ฯ

อนึ่งเมื่อพระยานกรรมการ คือวางวางท้วเข็กร่วม
รศาคาและกระเบื้องปูนเสร็จแล้ว กรรมการเริ่ม

๓๕๔ ประชมนิโงฉนัยอักษรณ ๑ ภาค ๓

ไต่สวนเรื่องเงินแซร์ค่อไป ผู้แทนโจทก์ค้านว่า กรรม-
การไต่สัญญาไว้ว่า จะตามเรื่องกระเบื้องของข้างเคี้ยวเท่า
นั้น เรื่องเงินแซร์ไม่ควรตาม กรรมการนี้ว่าไม่ได้
สัญญา ผู้แทนโจทก์ยืนยันว่าได้สัญญา เว้นแต่ไม่มี
ลายลักษณ์อักษรเท่านั้น และยืนยันว่าเป็นสัญญาตาม
สัญญาแล้ว (เรื่องนี้มีขึ้นในที่ประชุมไต่สวน เมื่อ
วันที่ ๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๗) ผู้แทนกรมธรรม-
การกล่าวว่า กรรมการมีอำนาจที่จะตามไต่ ควรตาม
ค่อไป ทั้งนี้เพราะกรรมการเห็นว่า ในใบแซร์ที่จำเลย
ยื่นไว้หน้าว่า "สมาทปะระกถา" มีชื่อจางวางท้วเป็น
กรรมการที่ด้วยผู้ตั้งจึงปรารภจะตาม ไต่ความค้ำ
ของจางวางท้วว่า เรื่องเงินแซร์ที่พระสุนทร ๑ ซึ่งเป็น
คู่สวคของพระยานจักท้านั้น พระยานรู้้อยู่ข้าง ก็
พระสุนทร ๑ ก็จักตั้งขึ้น เพื่อเอาผลประโยชน์มาเป็น
ค่าภักดาหาร อย่างวัดเทพศิรินทร์นั้น จักตั้งมา
ไต่ประมาณ ๑๐ ปีแล้ว โขบไต่อาศัยทุนเจ้าคุณ
สุรสีห์ ๑ ๑๖๐๐ บาท นอกจากนั้นเป็นส่วนเรือไร

ฟ้องเจ้าอาวาสว่าบกพร่องในหน้าที่ ๓๕๕

แซร์ละ ๕ บาท พระยานไต้บริจาตตั้งแต่ ๕ ถึง ๒๐ บาท
รวมหมดค้วด้วยกันเท่าไรไม่ทราบ จะจัดตั้งกรรมการ
อย่างไรไม่ทราบ เงินคั้นที่พระสุนทร ฯ จัดการนั้น
จะแจกหรือไม่ ๆ ทราบ. ๑

พิจารณาคำความว่า เนื่องค่าเงิน ๑๖๐๐ บาท
เขียนมูล จำเลยได้จัดการพิมพ์ใบแซร์ตามข้อตกลงใน
ที่ประชุมกรรมการมิใช่โอน โมนาคังที่จำเลยยื่นไว้แล้ว
จำเลยได้บริจาต ๔๕ บาท พระมหาปลั่งบริจาต
๒๕ บาทเท่าอายุ เข้าในการมิใช่ เพียง ๒ รายนี้
ก็ขอมาสมแก่พระสังฆราชเจ้ารัชสัง ให้จำเลยกับพระ
สุนทร ฯ ไปเฝ้า ทรงเล่าว่า หม่อมจีนมาบอกว่า ที่
วัดกัลยาณดำแซร์ชั้น ๒ แห่ง _____ ในที่สุกรับสังให้
จำเลยยกเสีย ให้พระสุนทร ฯ ทำแต่ผู้เดียว ให้เป็น
ผู้ตามาด้วยกัน ๑ แค้นขึ้นมาเมื่อใครขอเข้าแซร์
จำเลยก็ยกออกไปที่พระสุนทร ฯ ส่วนที่จำเลยกับพระ
มหาปลั่งบริจาต ก็ให้นำฝากไว้ที่กรมกัลยาณา แต่
คค ๒๔๖๖ มาฉบับนี้ และได้ความตามที่จำเลย

๓๕๖ ประชมนวินิจฉัยข้อชักรณ ๑ ภาค ๓

สอบถามพระปลัดเส่ง ผู้รั้งมฤคกพระสุนทร ๑ ค้อมมาว่า
เงินที่บริจาจากเจ้าแซร์ ที่พระสุนทร ๑ จัดการและออก
กัวย ๘๐ บาท รวมเป็น ๔๐๐๐ บาท เมื่อพระยา
กัลยาณวิกรมวิศิษฎ์ (เจ้าพร กัลยาณมิตร) ถอนเงิน
ราย ๑๖๐๐ บาทมาแล้ว ได้มารับเงิน ๔๐๐๐ บาท
นั้นไปกัวย ได้ทำใบรับเงินและเซ็นนามให้ไว้ ยังอยู่
จนเดี๋ยวนี้ และรวมเงิน ๔๐๐๐ บาทนั้น ตรงกับบัญชี
ที่มีอยู่ ๑ เงินทุนรายนี้ เมื่อขอรวบรวมทั้งคอกเขี่ยที่
ถอนมาแต่วันที่ ๒๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๔ จึง
ควรมีจำนวนถึง ๕๖๖๔ บาท คงแต่นั้นมาจนบัดนี้
มีคอกเขี่ยเพิ่มขึ้นอีกเท่าไรยังหาทราบไม่ แต่ไม่ใช่
ความบกพร่องของจำเลย ๑ เพราะฉะนั้นคณะกรรมการ
เห็นว่าจำเลยเป็นผู้ปราศจากมลทินในเรื่องเงินทุนราย
บริจาจากของเจ้าคุณสุรสีห์ ๑ ๑๖๐๐ บาท ของนายบุญ
๔๐ ซึ่งคือ ๓๒๐๐ บาท และอธิศเจ้าแซร์อีก ๑๐๐ บาท
กัวยอำนาจเหตุผลซึ่งได้พิจารณามาแล้วนั้น จึง
พร้อมกันวินิจฉัยให้ยกฟ้องของโจทก์ข้อ ๔ ก. และ ข.

ห้องเจ้าอาวาสว่าบกพร่องในหน้าที่ ๓๕๗

เดี๋ยว อย่างเกือบกันกัณฑ์ให้ วิมลชัยยกฟ้องมาแล้ว
ข้างคั่นนั้น ๆ

อนึ่งในตอนท้ายแห่งคำแถลง การณ์ฟ้องของโจทก์
ขอให้ ไล่สวนหรือย้ายจำเลยเดี๋ยวนั้น คณะกรรมการก็
ไล่ไล่สวน และพิจารณาโดยละเอียดถี่ถ้วน สมควร
จะเกิดศรัทธาเลื่อมใสในจำเลยไต่แล้วว่า เป็นคณาจารย์
ผู้เชี่ยวชาญในการสอนธรรมและบาลีมีศิษยานุศิษย์ได้
ช่วยทำกิจพระศาสนา และมีสติปัญญาวิรักษาคณมี
ความอดทนสงบเสถียรหมก คำนึงการตามหน้าที่โดย
ความรอบคอบชอบด้วยพระวินัยบัญญัติและพระราช
บัญญัติ มั่นที่สัจจะถึงพิจารณาขณะนี้ ๆ

การที่พวกโจทก์ยื่นคำฟ้องในคราวนี้ ก็พิจารณาได้
ความว่า ไม่ใช่เจ้าทุกข์ ไม่ควรจะยื่นเข้ามาเกี่ยวข้องกับ
ฟ้องเรื่องอื่นไม่มีสาระ ทั้งเก็บมาฟ้องก็ป่าเถื่อนไม่เลือก
ควรและไม่ควร ทำให้ยุ่งยากแก่การไล่สวน รบกวน
ก่อนความว่าควณให้เลิกแก่เจ้าอาวาส ตลอดจนเจ้า
หน้าที่และกรรมการทางคณะสงฆ์ ซึ่งในกาลต่อมา

๓๕๘ ประชมนิพนธ์ยอธิดา ๑ ภาค ๓

ผู้แทนโจทก์เอง เมื่อได้ฟังคำแก้ของจำเลยก็รู้สึก
และเห็นพ้อง จึงไต่ยื่นคำถอนฟ้องตั้งแต่วันแรกที่
ประชุมไต่สวนสืบพระยาน แต่พวกโจทก์และจำเลยยื่น
คำคัดค้าน คณะกรรมการจึงได้ดำเนินคดีตลอดมา
สันนิษฐานว่าไม่ใช่ฟ้องด้วยมุ่งประโยชน์แก่พระพุทธร-
ศาสนา ไม่สมกับคำที่แสดงว่าเป็นทนายทนายอีกคำขลด
วิกิตปัญญา และรายชื่อบุคคลที่เสนอขึ้นมารวม ๘๖ คน
ก็มาแสดงคนได้จริงเพียงหนึ่งในสาม และนามก็เช่น
ก็เห็นเป็นลายมือเกี่ยวกันอยู่มาก หากจะสันนิษฐาน
ถึงเจตนาก็น่าจะอิงออกคลุมอยู่ข้าง เพราะปรากฏ
ในสำนวนชวนให้เห็น เช่นเรื่องมะม่วงที่ผู้ลักเก็บออก
ศาลตัดสินลงโทษแต่ให้รอการลงอาญา และเรื่อง
ปรารณาสิ่งของในกองบริกขารมฤคกอินคกเป็นสังฆนิค-
ตมยัคไม้ไต้สมหวังของคน เป็นต้น ๑

ในเวลาไต่สวนยังมีการรบกวนโดยข้อร้องในทาง
ที่มีพระบัญชาของคณะสงฆ์ เช่นขอให้จำเลยต้องสำแดง
คนก่อนให้ทราบเหมือนคดีคดี และขอตั้งนายวิไลโท

ห้องเจ้าอาวาสว่าบกพร่องในหน้าที่ ๓๕๕

ชั้น สุศาสนา ผู้แสดงตนว่าดีศาสนาทั่วไป ให้เป็น
ผู้แทนโรคอีกคนหนึ่ง ซึ่งเข้าลักษณะแต่งตั้งนาย
นอกจากนี้ยังทำการอันจะเกิดผลร้ายแก่พวกของตนเอง
โดยไม่เคารพยำเกรงต่อพระราชบัญญัติ เช่นเรียก
ทำบุญในวัด มีขบวนแห่ที่เข้าใจกันว่าเขี้ยหรือหยาม
ตามบริเวณรอบวัด เล่นมหรสพที่หน้าวัด เริ่มแต่
เวลา ๑๐ นาฬิกาถึง ๒๔ นาฬิกา โกลาหลอย่าง
สนุกสนานในคราวสงกรานต์เมื่อขึ้นห้องแล้ว โดย
ไม่ได้รับอนุญาต เป็นกิริยาอลังการเกินสมควร
จำเลย ฯ และกล่าวไว้ในคำฟ้องว่า จำเลยทำความ
ลบลบให้ปรากฏอยู่เสมอ นั้น ก็ลบลบไม่ได้ความจริง ยิ่ง
กว่านั้นยังมีอาการกล่าวหา จำเลยเป็นสงฆ์ที่พวกคนไม่ยินดี
ให้อยู่ในวัดก็ลบลบ ซึ่งเข้าลักษณะที่ต้องนับว่าหมิ่น
พระบรมเชษานุภาพพระมหากษัตริย์ องค์เอกอัครศาสน
บุษย์ดัมภก เพราะเจ้าอาวาสวัดหลวงในกรุงเทพฯ ฯ เป็น
ตำแหน่งที่ทรงตั้ง ทั้งเป็นกิริยาต้องว่าเจตนาเป็นอกุศล

เพราะมุ่งอนัตตผลให้เกิดแก่จำเลยโดยประสงค์จะให้
อยู่ไม่ได้ อีกต่อไป ๑

ทางพระวินัย กล่าวถึงกฤหัสถ์ผู้ประกอบกัณฑ์
องค์อื่นเป็นโทษ ๘ ประการมีอาคตสถานในจุลลวักค์
พระไตรปิฎกคณะสยามรัฐภาคที่ ๒ หน้า ๔๒ และ
วินัยมุขซึ่งสมเด็จพระมหาสมณเจ้าทรงรจนา คณะ
พิมพ์ครั้งแรกเล่ม ๓ หน้า ๒๐๒ มีพระบรมพทธา-
นุญาตไว้ ให้ส่งฆ้องโหม่งเป็นส่วนนิกคหกรรม เรียกว่า
กว่าบาตร คือไม่คบและห้ามภิกษุทั้งหลายไม่ให้คบ
โดยฐานเป็นพุทธศาสนิกชนเหมือนอย่างปกติกแต่ก่อน
อีกต่อไป ๑ แต่เรื่องนคณกรรมการเห็นว่า เป็นหน้าที่
อันเจ้าอาวาสจะพึงจัดการประชุมสงฆ์ในวัดกัลยาณมิตร
เพื่อทำพิธีสวดกัมมัทธิยกรรมตามแบบพระวินัย แต่
ข้อที่จะควรทำแก่กฤหัสถ์ผู้มีชื่อและนามสกุลอะไร
อย่างไรหรือไม่นั้น ต้องสุกแล้วแต่ประธานกรรมการ-
มหานเดรสมาคม ผู้บัญชาการคณะสงฆ์แทนพระองค์
สมเด็จพระสังฆราชเจ้าจักบัญชาหรือค้ำเนินการต่อไป ๑

ฟ้องเจ้าอาวาสว่าบกพร่องในหน้าที่ ๓๖๑

วินิจฉัยเมื่อวันที่ ๓๑ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๗๗

(ลงนาม) พระโพธิวงศาจารย์ ประธานกรรมการ

„ พระเทพโมลี กรรมการ

„ พระปฏิภนโกศล „

„ พระธรรมภาณพิลาส „

„ พระวิสุทฺธิสมโพธิ „

„ พระปริยัติโสภณ „

คำสั่งประธานกรรมการมหาเถรสมาคม

ข้าพเจ้าตรวจคำวินิจฉัยอุทธรณ์เรื่อง^๕ ๕ คสอ๑๑๑

แก้บ้าง ที่ลงทะเลไว้ คือคัดออก เห็นว่าคณะกรรมการ
พิจารณาแล้วด้วยคดีโดยพิสดาร และตามที่วินิจฉัย
ให้ยกฟ้องของโจทก์เสียทั้งหมดนั้นสมควรแล้ว ให้เป็น
ไปตามนั้นทุกประการ ๑ ส่วนคำชี้โทษต่างๆ ก็ให้
ปรากฏไว้ตามนั้นด้วย และขอลงโทษให้ทำนิกคหกรรม
คือคว่ำบาตรแก่พวกโจทก์นั้น ถ้าเลือกแต่บุคคลที่
เป็นคว่ำบาตร^๕ ๗ ก็สมควรเหมือนกัน แต่ข้าพเจ้าให้
รอดการทำพิธีคว่ำบาตรไว้ก่อน ด้วยหวังว่าพวกโจทก์คง

๓๖๒ ประชุมวินิจฉัยอธิกรณ์ ฯ ภาค ๓

จะรู้สิ่งโทษของคน และจะกลับคนเป็นคนประพฤติกิ
ที่สมควรแก่ภูมิของคฤหัสถ์ผู้นับถือพระพุทธศาสนาข้อ
ไป ฯ ให้จำเลยหนักก็ ไม่มีมลทินในข้อกล่าวหา
ทั้งมวล ฯ

ตั้งไว้แต่วันที่ ๒๗ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๗๗

(ลงนาม) สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์

ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม

บัญชาการคณะสงฆ์แทนพระองค์สมเด็จพระสังฆราชเจ้า
โททักจำเลยไต่พิงคำวินิจฉัยและคำสั่งเรื่องนี้ เข้า
ใจความตลอดแล้ว ฯ

ลงนามผู้แทนพวกโททัก นายประเสริฐ สุขทัน โทม

๓๑/๔/๗๗

ลงนามจำเลย

พระวินัยกิจโกศล

๓๑/๔/๗๗

จากแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม ๒๒ หน้า ๘๒๑ ฯ

ลิขิตประธานกรรมการ

มหาเถรสมาคม

เรื่องยกฎีกาของนายไข่มิตรพิชัย

ที่ ๒๘๔/๕๘๕

วัดเทพศิรินทราวาส

วันที่ ๒๒ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๗

เจ้าคุณธรรมโชติก วัดพระเชตุพน เจ้าคณะมณฑลราชบุรี
 ฎีกาของนายไข่มิตรพิชัย ซึ่งเจ้าคุณส่งมาพร้อม
 กับสำนวนไต่สวน และคำวินิจฉัยชั้นจังหวัดและชั้น
 มณฑลนั้น ผมได้อ่านกรรมการแห่งมหาเถรสมาคม
 พิจารณาแล้ว ลงมติพร้อมกันว่าอธิกรณฟ้องว่าพระมี
 ปิ่นไว้ฉันมิชอบด้วยกฎหมาย และใช้ผู้ฟ้องให้ทำร้าย
 ผู้อื่น ซึ่งเป็นคดีทางกระบิลเมือง ไม่ปรากฏว่าทำ
 ความตกชรัอนให้แก่ผู้ฟ้องอย่างไร เพราะฉะนั้นผู้ฟ้อง
 จึงมิได้เป็นเจ้าทุกข์ในเรื่องนี้ ในเรื่องนี้ นายไข่ม
 ิตรพิชัย เป็นโจทก์ฟ้องพระมุกข์ สุริยโชติ วัดนาพรม

๓๖๔ ประหมววินิจฉัยอธิกรณ ๑ ภาค ๓

จังหวัดเพชรบุรี เป็นจำเลย ๑ ตามทางถาวร นายไข
จะเป็นโจทก์ฟ้องพระบุคคลไม่ได้ เพราะไม่ใช่เจ้าทุกข์
แต่ถ้าคดีปรากฏว่ามีมูลเป็นความผิด จะถือเป็นผู้
บอกเล่า หรือเป็นพยานไต่ถ้อย ๑ นี้เป็นระเบียบในการ
ไต่สวนอธิกรณซึ่งเป็นพระมหาสมณะคำวัต ๑ ประทาน
ไว้แก่เจ้าคณะและเจ้าอาวาส มีแจ้งในแถลงการณ์-
คณะสงฆ์เล่ม ๔ หน้า ๑๕๓ ๑ แต่เรื่องนี้เจ้าคณะ
จังหวัดทำพลาตมาแต่กัน ขอมรวัชนายไขให้เป็นโจทก์
เช่นกรรมการสงฆ์จังหวัดนครปฐม วัชนายัก บุญชะ-
เลขา ผู้มีใช้เจ้าทุกข์ให้เป็นโจทก์ พระเทพสุธี วัด
พระปฐมเจดีย์เป็นจำเลยฉะนั้น ๑

ความเห็นของคณะอนุกรรมการ ๑ ที่เสนอมานี้
ผมเห็นด้วยว่านายไข มีทรัพย์สิน ไม่มีหน้าที่เป็นโจทก์
ร้องฟ้องได้ เมื่อเป็นโจทก์ไม่ได้ หน้าที่อื่น ๆ เช่น
อุทธรณ์หรือฎีกาเป็นต้นก็ทำไม่ได้ เพราะฉะนั้นจึงสั่ง
ให้คืนฎีกาของนายไข ไม่รับไว้พิจารณา ให้เรื่องดัง

ที่ลุดอยู่เพียงชั้นมณฑล ของเจ้าคุณไปรทสังคินเจ้าของ
และแจ้งให้เขาทราบความนี้ด้วย ๑

(ลงนาม) สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์

ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม

บัญชาการคณะสงฆ์แทนพระองค์สมเด็จพระสังฆราชเจ้า

จากแถลงการณ์คณะสงฆ์เล่ม ๒๒ หน้า ๕๐๓ ๑

คำวินิจฉัยชั้นฎีกา

อธิการณพระปลัดเป่า วัดอ่างทอง จังหวัด
อ่างทอง เป็นจำเลย ค้างหาว่าคฤกคดี
กับนางชุ่ม น่ารังเกียจในทางชู้สาว

จำเลยคัดค้านคำวินิจฉัยของกรรมการสงฆ์มณฑล
ชั้นฎีกามายังข้าพเจ้าฯ ให้อนุกรรมการแห่งมหาเถร
สมาคมมีพระเทพกวีเป็นประธานพิจารณาอีกวาระหนึ่ง
อนุกรรมการวินิจฉัยทัยस्थ्यตามกรรมการสงฆ์มณฑล
ข้าพเจ้าตรวจดูตลอดแล้ว เห็นชอบด้วยอนุกรรมการ
และเห็นว่าอธิการณมีน้ำหนักสำคัญที่พึงได้ และจำเลย
ก็เปลืองมลทินไม่หมกมึอยู่ ๒ ข้อ คือนางชุ่มไปนอน
ค้างกลางคืนอยู่ในห้องเล็ก ซึ่งมีประตูเข็ญไปมาติด
กันได้หันหน้าฎีกาจำเลย ๆ ก็รู้ที่อยู่ข้อ ๑ ในบ้านนางชุ่ม
จำเลยเคยนกลนบนที่นอนนางชุ่มข้างหนึ่ง นางชุ่มนอน

อธิกรณ์ชั้นฎีกาเรื่องพระคลุกคลีกับหญิง ๓๖๗

ข้างหนึ่ง เกิดชายสมิทธิคนนอกกลางข้อ ๑ นั้นแลเป็นเหตุให้วินิจฉัยว่า เป็นฉาษาปาราชิก เพราะไม่มีประจักษ์พยานว่าเสพเมตุนจึงไม่ปรวัตรงถึงปาราชิก เพราะฉะนั้น ให้ยกฎีกาของจำเลยเสีย วินิจฉัยทัษัศย์ความเจ้าคณะมณฑล ให้เจ้าคณะมณฑลอุบายยังคัยอธิกรณ์ ให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยทุกประการ ฯ

วินิจฉัยณวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๗๗

(ลงนาม) สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์

ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม

บัญชาการคณะสงฆ์แทนพระองค์สมเด็จพระสังฆราชเจ้า

จากแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม ๒๓ หน้า ๓ ฯ

คำวินิจฉัย

ของคณะกรรมการสงฆ์มณฑลอยุธยา
เรื่องอธิกรณ์พระปลัดเป้า วัดอ่างทอง
จังหวัดอ่างทองเป็นจำเลย ต้องหาว่าคดโกงคดี
กับนางชุ่ม น่ารังเกียจในทางชู้สาว

เรื่องนี้คณะกรรมการสงฆ์จังหวัดอ่างทองได้ประชุม
กันไต่สวนเห็นว่า จำเลยประพฤติคนเป็นที่น่ารังเกียจ
และพร้อมกันวินิจฉัยให้จำเลยสึก จำเลยยื่นอุทธรณ์
คัดค้านคำวินิจฉัยนั้น ในข้อเท็จจริงและวิธีพิจารณา
โดยอ้างเหตุผลหลายประการ รวมใจความก็เป็นสอง
ตอน คือตอนต้นกับตอนหลัง ตอนต้นหมายถึงตอนที่
จำเลยไปหานางชุ่มที่บ้าน จำเลยคัดค้านการคุกคดี
ทางชู้สาว ตอนหลังหมายถึงตอนที่นางชุ่มมาอยู่ที่กุฏิ
จำเลย ในวันอันเป็นมูลกรณีแห่งอธิกรณ์นี้ จำเลย

พระปลัดเป่าคลุกคลีกับนางชุ่ม ๓๖๕

กักกันในข้อที่จำเลยอนุญาตให้นางชุ่มอยู่อาศัยในท้อง
นั้น โดยไม่รับรู้การอยู่ในท้องนั้นของนางชุ่ม.

คณะกรรมการผู้มีนามในที่สุกนี้ ได้ประชุมกัน
ตรวจหลักฐาน และพิจารณาวินิจฉัยดังต่อไปนี้.

พฤติการณ์ของจำเลยกับนางชุ่มตอนต้น ก่อนวัน
อันเป็นมูลกรณีแห่งฉกรรณนี้ ปรากฏว่าได้ไปมาหา
สู่กันเสมอ จำเลยไปหานางชุ่มที่บ้านเวลากลางวันบ้าง
กลางคืนบ้าง เวลากลางวันกลับอย่างหัวค่ำ ๔ ทุ่ม
อย่างก็ก ๘ ทุ่ม สามีนางชุ่มอยู่ข้าง ไม่อยู่ข้าง จำเลย
มีศิษย์ไปท่วย แต่ส่งให้ศิษย์กลับก่อน ให้ไปรับใน
ตอนค่ำ ทางบ้านนางชุ่มในคราวที่สามีไม่อยู่ ก็ว่ามี
คนอยู่ท่วย ตามคำพระขนแตกต่างกัน ขางปากว่ามี
หญิงแก่ออยู่ในท้อง ไม่รู้จักชื่อ ก็เกิดชายสมจิตต์
ขางปากว่านางหม่องและเกิดชายสมจิตต์ ขางปากว่า
มีนางเล็กกับเกิดชายสมจิตต์ และว่าจำเลยนอนบน
ที่นอนกระเชียงก็มี เกิดชายสมจิตต์พระขนจำเลยให้

ตั้งคำถามว่า บางครั้งพระยานหลับ และบางครั้งจำเลย
นอนอยู่ข้างหนึ่ง นางชุ่มนอนอยู่ข้างหนึ่ง พระยานอน
กลาง ที่จำเลยไปหานางชุ่มเสมอ ปรากฏความสำนวน
ว่า นางชุ่มป่วย แต่ป่วยเป็นโรคอะไรไม่ปรากฏ
จำเลยเป็นหมอยาไปช่วยรักษาคุณแล พระมีความรู้ในทาง
แพทย์ จะให้ยาหรือแนะนำวิธีการรักษาด้วยความกรุณา
มิไต่ถามสภาพผลทั้งนี้ไต่อยู่ แต่ต้องพอกันและอย่าลืม
ภาวะของสมณะ กิริยาอาการที่ปรากฏในอุทธรณ์
เช่นนอนบนที่นอนของเขา อยู่ติดกันเกินเวลาสมควร
ไม่มีสหายที่สมควรอยู่ด้วย เพราะศิษย์ที่ไปก็วิ่งส่ง
ให้กลีบเสียบในระหว่าง ผู้หญิงที่ว่าอยู่ด้วย ถ้าฟังได้
ก็คุ้มชายใคร โทนิสชะชะไม้ไต้ เด็กชายสมจิตต์เป็นคน
อยู่ประจำ แต่ปรากฏว่าหกลีบเสียบก็มี ข้อนี้ฟังได้สนิท
เพราะเด็กชายสมจิตต์มีอายุ ๑๔ ปี อยู่ในวัยกำลังกิน
กำลังนอน เช่นนี้จะไม่เห็นว่าคลุกคลี และเป็นที
นำรังเกียจในภาวะของสมณะอีกหรือ.

พระปลัดเป่าคลุกคลีกับนางชุ่ม ๓๗๑

คอนหลังคอกเมื่อวันที่ ๑๗ เมษายน ศกนั้น เป็นวัน
ที่นางชุ่มมานอนค้างอยู่ที่ห้องเด็กหน้ากุฎิจำเลย อันเป็น
มูลกรณีแห่งฉกฉวยเรื่องนี้ ความดีของจำเลย
และพระ ขาว พะยานจำเลย ที่ แดง คอ คณะ กรรม การ
ควรวุ่นสวน เห็นซัดได้ว่า ทั้งสองตั้งใจจะให้คณะ
กรรมกรเห็นว่า นางชุ่มไม่ได้มาขออาศัย จำเลยก็
ไม่ได้อนุญาตให้พัก พะยานรักการให้นางชุ่มพักอาศัย
เอง จะพึงเห็นได้ในคำแถลงของจำเลย ว่า จำเลยพย
นางชุ่มนั่งอยู่ที่ข้างโถ่งน้ำแล้วเดินไป นัยหมายความว่า
ไม่ได้หุ้ใครกับนางชุ่ม เช่นนี้เป็นการผิดปกติกของคน
ที่คุ้นเคยกันไป ก่อนแต่จำเลย ว่า สั่งให้พะยานไปค
นางชุ่ม ส่วนพะยานว่า พะยานเดินไปพบนางชุ่มเข้าเอง
นึ่งให้เห็นว่า พะยานตั้งใจเอิกความช่วยเหลือจำเลย
ผู้เป็นอาจารย์ที่จะให้เห็นว่า จำเลยไม่ได้เกี่ยวข้องกับ
การขู่อาศัยของนางชุ่ม สมกับที่พะยานเป็นศิษย์อัน
สนิทสนมของจำเลย และทั้งให้ด้อยค่าเป็นอย่างเคียว

กันว่า จำเลยอาพาธนอนอยู่ในห้อง พระยานไต้ปฏิบัติ
 อยู่ตลอดเวลา พวากันครึ่งก็เขย่งก็เพียง ๓ นาที
 (แดงเช่นนี้ ก็เป็นที่เพอะของกันรโหินส์ชชะหวั
 สทไสย) เมื่อพระยาน จักให้นางชุ่มนอนในห้องเล็ก
 หน้ากุฎิจำเลยอันเป็นห้องที่อยู่ของตนแล้ว เข้าไปหา
 จำเลย ๆ ถามว่า นางชุ่มอยู่ที่ไหน พระยานตอบว่า
 อยู่ในห้อง ชื่อนี้จำเลยแดงในคำอุทธรณ์เป็นปัญหา
 อย่างสำคัญ ความมุ่งหมายก็เพอะจะปฏิเสธว่า จำเลย
 ไม่ทราบว่านางชุ่มอยู่ในห้องเล็กหน้ากุฎิ เพราะจำเลย
 เห็นว่า การทราบจะเป็นภัยแก่จำเลยฝ่ายเคี้ยว ความ
 จริงนางชุ่มก็อยู่ในห้องเล็กหน้ากุฎิจำเลย ห้องนั้นก็
 เป็นห้องที่อยู่ของพระยาน ถ้าพระยานไม่จักให้อยู่ห้องนั้น
 จะให้อยู่ห้องไหน เมื่อพระยานบอกจำเลยว่า นางชุ่ม
 อยู่ในห้อง จำเลยทราบได้ทันทีว่าอยู่ในห้องนั้น จึงไม่
 ถามต่อไป ถ้าไม่ทราบ ก็คงถามว่าห้องไหน จำเลย
 ศักค้ำเช่นนี้ กลับเป็นภัยขึ้นแก่จำเลยเพราะคำ

พระปลัดเป่ากลูกคลีกับนางชุ่ม ๓๖๓

แดงนั้น ที่จริงดาตองนอนของจำเลยกับห้องที่นาง
ชุ่มอาศัยอยู่ไม่มีประตูขี้กเข้คถึงกัน แม้จำเลยจะ
อนุญาตให้นางชุ่มนอนในห้องนั้น โดยมิดกฤหัสถ์นอน
อยู่หน้ากฤทวิชัย ก็ไม่เห็นเป็นข้อสำคัญอะไรนัก แต่
ในคำวินิจฉัยข่งว่า ห้องที่นางชุ่มพักอยู่กับห้องนอน
ของจำเลยมีทางขี้กเข้คเข้าหากันได้ ข้อนี้จำเลยคัดค้าน
โดยอ้างว่า ไม่มีพระยานปากโคปากหนึ่งเข้คเช่นนั้น
และแดงว่า ไม่มีทางขี้กเข้คเข้าหากันได้ ประตุเป็น
ของมีประจำไม้ต้องมีพระยานประกอบ แต่ค้องการที่จะ
พิสูจน์ให้ประจักษ์ จึงสั่งให้เจ้าคณะจังหวัดทำแผนที่
กฤทวิชัยของจำเลยพร้อมด้วยทางเข้าทางออก ให้จำเลยและ
พระยานของจำเลยลงนามรับรองมา ในแผนที่นั้นด้วย
ในแผนที่นั้นปรากฏว่า มีประตูขี้กเข้คเข้าหากันได้
สมตามคำวินิจฉัย ในแผนที่นั้นไม่เห็นมีคำคัดค้าน
ของจำเลยอย่างไร ๕๖๕ ภายหลังจำเลยทำแผนที่มาอีก
มีประตูเหมือนกัน แต่แดงว่าประตุนั้นมีโต๊ะและตู้

ตั้งขวางอยู่ยานหนึ่ง อีกยานหนึ่งเข้คได้แค่ฝักและกิ่ง
 เรืองนเองทำให้จำเลยกตัญญูกลัวหนา แดงขี้ของกัน
 ทลายประการตั้งกล่าวมา และยังมีแดงในคำอุทธรณ์
 ว่า เมื่อพระยานพรากจำเลยไป อยู่ที่บ้านกุฎิ ๓ นาฬิกา
 เวลานั้นนางชุ่มไม่ได้อยู่ในห้องเล็ก ไปที่หน้าศาลา
 กลาง แม้จำเลยระนอนอยู่ในห้องคนเคี้ยว ก็ทำมิ
 ราวค้อย่างใดไม่ นี้ก็แสดงให้เห็นว่าแดงเช่นนั้นโดย
 พระวงดั่งประคูนเอง ถ้าขคเข้คเข้าหากันไม่ได้ แม้
 นางชุ่มจะอยู่ในห้องนั้น พระยานก็อยู่หน้ากุฎิจะมีราวค
 อย่างใด บางทีจำเลยจะเข้าไ้ไปว่า มีพระยานอยู่ด้วย
 จะช่วยขี้ของกันสทไสยไค้กระมัง ความจริงคุ่มไค้แต่นั่ง
 นอนคุ่มไม่ได้ และเรื่องทีนางชุ่มกินน้ำมันระกำ จำเลย
 แดงในคำอุทธรณ์ว่า ไม่ใช่เรื่องส่อพิรุณว่านางชุ่มกิน
 โดยเหตุที่ไค้กระกำคู่สาวกับจำเลย ให้พิเคราะห์คำ
 นายเขียนสกลมันระกำและคำของนางชุ่ม จะเห็นไค้ว่า
 นางชุ่มกินน้ำมันระกำเพราะทะเลาะกับสามี และน้อย

พระปลัดเป่าคลุกคลีกับนางขุ่ม ๓๗๕

ใจว่าสามเฒ่าส่งในยามเจ็บไข้ เรื่องนี้ตามตำนานได้สวน
มีข่าวกฎว่า นายเข็มนสามเฒ่าขุ่ม ขี้โล้นนางขุ่มผู้
กำลังป่วยไข้ และให้เอาหยาบของจำเลยไปถวาย นาย
ทองนำไปส่งที่กุฎจำเลย นายทองได้พียงกับจำเลยพูด
คุยซิบกันกับจำเลยแล้วรีบกลับ คำแถลงของจำเลยว่า
นายทองบอกว่าคุณ (นายเข็มนสามเฒ่าขุ่ม) ไข้ให้
เอาสิ่งของมาฝาก สิ่งของที่นายทองนำมานั้นคือกระเป่า
ผ้าใบและท่อเสื่อผ้าผู้หญิง จำเลยถามว่า เขาเกิดเรื่อง
อะไรกันขึ้นหรือ นายทองตอบว่า ไม่ทราบ เพิ่งคืนนอน
แล้วรีบลากลับ จำเลยท้วงเหน็บขวให้ข้อยุ่พุกกันก่อน
นายทองตอบว่า คุณสั่งให้รีบกลับ ภายหลังแต่นั้น
พระเจดีย์ได้ถามว่า เรื่องอะไรกัน จำเลยตอบว่า เป็น
เรื่องที่เรารู้จักกันแล้ว ให้เห็นว่า จำเลยทราบดีเรื่อง
นั้นได้ก็ เหตุไฉนนางขุ่มจึงถูกสามเฒ่าขี้โล้นในเวลาป่วยไข้
ทั้งส่งหยาบของจำเลยมาพร้อมกันด้วย ตามคำของ
นายทองที่พียงกับจำเลย บ่งให้เห็นชัดว่า ที่นายทองนำ

๓๗๖ ประชุมวินิจฉัยอธิกรณ์ ๑ ภาค ๓

นางชุ่มพร้อมด้วยสิ่งของเหล่านั้น ไปส่งจำเลยที่วัดคาม
คำสั่งของนายเขียนสามีนางชุ่ม ชื่อนี้แสดงให้เห็นว่า
นายเขียนมีความรังเกียจ ในนางชุ่มกับจำเลยเรื่องชู้สาว
ตามปกติสามีกับภรรยา แม้จะเกลียดชังกัน ด้วยเรื่อง
อื่น ๆ ย่อมไม่ขับไล่กันในเวลาชั่วชู้ ก็นายเขียนให้ด้อย
ค่าว่าไม่รังเกียจ แสดงเหตุผลไม่พอ เข้าใจว่าแดง
ช่วยเหลือด้วยจิตกุศลอื่นเกิดขึ้นในภายหลังเมื่อจิต
รังเกียจนั้นสงบลง คำอุทธรณ์ของจำเลยยิ่งกลับสนับ-
สนุนความพิรุธของจำเลยให้ประจักษ์ชัดขึ้นอีก ๑

ตามเหตุผลที่กล่าวมานี้ เห็นว่าความประพฤติกของ
จำเลยตกอยู่ในลักษณะแห่งฉาพยาราชิก จึงพร้อม
กันวินิจฉัยให้ยกคำอุทธรณ์ของจำเลยเสีย และให้บังคับ
อธิกรณ์ให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยของคณะกรรมการสงฆ์
จังหวัดข้างทอง ผู้ที่มีความผิดโดยฐานนี้ ลักแล้ว
กลับบวชอีกย่อมไม่หมกมลทินและสิ้นรังเกียจของสงฆ์
จึงห้ามไม่ให้จำเลยบวชอีกต่อไป ให้เจ้าคณะจังหวัด

พระปลัดเป่าคลุกคลีกับนางชุ่ม ๓๓๓๓

ช่างทองยังค้ำยให้จำเลยสักเสี้ยวภายใน ๗ วัน แต่วันที่
อ่านคำวินิจฉัยนี้.

วินิจฉัยณวันที่ ๑๒ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๗๗

วัดมหาธาตุ กรุงเทพฯ

(ลงนาม) พระพิมลธรรม

เจ้าคณะมณฑล

ประทับตราประจำตำแหน่งมาเป็นสำคัญ

(ลงนาม) พระเทพโมลี กรรมการ

” พระญาณสมโพธิ ”

” พระศรีวิสุทธิวงศ์ ”

” พระนิกรมมณี ”

” พระครูวินัยธรสวัสดิ์ ”

จากแสดงการพิจารณาเสร็จเต็ม ๒๓ หน้า ๔ ๑

คำวินิจฉัยอติกรณชั้นฎีกา

ระหวาง	{	พระเถ่อม สุวณฺณ วัดไตรภูมิ	
		จังหวัดเพ็ชรบูรณ์	โจทก์
		พระอธิการแดงเจ้าคณะหมวด	
		วัดไตรภูมิ จังหวัดนั้น	จำเลย

อติกรณนี้ โจทก์ฟ้องจำเลยในทางอกตินาทานฐาน
 ยักยอก ชั้นแขวง เจ้าคณะพร้อมด้วยกรรมการวินิจฉัย
 ให้จำเลยคืนทรัพย์สินและให้ โจทก์ทำวัตรปฏิบัติแก่จำเลย
 ผู้เป็นอาจารย์ โจทก์อุทธรณ์ เจ้าคณะจังหวัดพร้อม
 ด้วยกรรมการวินิจฉัยกลับสัตย์ ให้ถอดจำเลยจาก
 ตำแหน่ง แล้วให้สึกเสีย จำเลยอุทธรณ์ เจ้าคณะ
 มณฑลพร้อมด้วยคณะ กรรมการวินิจฉัยให้จำเลยคืน
 ทรัพย์สินแก่โจทก์ ทั้งคำวินิจฉัยชั้นแขวง ให้ถอดจำเลย
 เพียงตำแหน่งเดียว จากเจ้าคณะหมวด คงให้ดำรง
 ตำแหน่งอธิการ ไม่ถึงต้องสึก แย้งเขาหากคำ

อภินิหารเจ้าภูคา เรื่องขี้กษอกทรัพย์ ๓๗๕

วินิจฉัยชั้นจังหวัด และเพิ่มโทษห้ามไม่ให้ประพฤติกิน
เป็นหมอลูกศิษย์วิชาเช่นนั้นอีกต่อไป โจทก์ไม่
พอใจ จึงยื่นฎีกาคำวินิจฉัยนั้น ข้าพเจ้าได้ส่ง
เรื่องให้อุทธรณ์การแห่งมหาเถรสมาคมพิจารณา คณะ
อุทธรณ์การมีพระธรรมปาโมกข์เป็นประธานประชุม
พิจารณาแล้ว เห็นพร้อมกันว่า ฎีกาของโจทก์มี
ใจความสำคัญอยู่ที่จะแสดงให้เห็นว่า คนใดทอกล้าย
ในทรัพย์นั้นแล้วโดยแท้จริง คำวินิจฉัยของ
มณฑลที่ว่า โจทก์ไม่ได้ออกล้ายโดยบริสุทธิ์ใจ ซึ่ง
เป็นเหตุให้ยกจำเลยพ้นข้อหา การทอกล้ายในทรัพย์
ที่กล่าวหากันด้วยอกินนากาน ตามพระวินัยกำหนด
ถึงการ ฆาตกรรมสติแก่เจ้าทรัพย์ ด้วยความจำใจ
เช่นเป็นผู้มีวาสนาน้อย เบียดเบียนขึ้น หรือแพ้กักใน
ศาลสงฆ์แล้ว จำต้องทอกเพราะหมกทางที่จะถือ
กรรมสติในทรัพย์นั้น มิได้หมายความว่าทอกด้วย
ความสมัครใจ เพราะการทอกเช่นนั้นเป็นการปลดปล่อย
หรือลดกรรมสติด้วยความเต็มใจของเจ้าทรัพย์ มิใช่
ถือเอาทรัพย์เช่นนั้น ทางพระวินัยทาบไว้เป็นอกินนา-

ทานไม่ เรืองของอธิการณ์นี้ โจทก์ฟ้องจำเลยในฐานะ
ข้าชกทรพิชัย เกี่ยวด้วยอกตินนาทาน มีการสำนของ
จำเลยจะต้องถูกปรับถึงอวหาร ต่อเมื่อโจทก์ได้ทศ
อาลัยด้วยความจำใจแล้ว ตามสำนวนคงแต่ชั้นค้น
ตลอดมา ไม่ปรากฏว่า โจทก์ได้ทศอาลัยด้วย
ประการนั้น ทั้งจำเลยก็ได้รับรองจะคืนหรือใช้ทรัพย์สิน
ให้ ไม่แสดงว่ามีโดยเจตนาแต่อย่างไร เพราะฉะนั้น
คำวินิจฉัยชั้นมณฑลก็ไม่ปรับจำเลยถึงอวหารนั้นชอบ
ด้วยพระวินัยแล้ว ฎีกาของโจทก์ค้านไม่ขึ้น ให้ยกเสีย
ข้าพเจ้าพิจารณาแล้ว เห็นด้วยอนุกรมการ ๑ จึงสั่ง
ให้ยกฎีกาของโจทก์เสีย ให้ยังคดียุติการณ์เป็นไปตาม
คำวินิจฉัยของคณะกรมการชั้นมณฑลนั้น ให้เจ้าคณะ
มณฑลปฏิบัติให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยนี้ทุกประการ ๑

วินิจฉัยไว้เมื่อวันที่ ๖ มกราคม พ.ศ. ๒๔๗๘

(ลงนาม) สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์

ประธานกรมการมหาเถรสมาคม

บัญชาการคณะสงฆ์แทนพระองค์สมเด็จพระสังฆราชเจ้า

จากแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม ๒๔ หน้า ๕ ๑

คำวินิจฉัย

เจ้าคณะมณฑลพิษณุโลก

เรื่องยักษ์ออกและหนีไกอง

ระหว่าง	{	พระภิกษุเลื่อม สุวณฺณ	
		วัดไตรภูมิ	โจทก์
		พระอธิการแดง เจ้าคณะ	
	{	หมวด วัดไตรภูมิ	จำเลย

เรื่องนี้ โจทก์ฟ้องหาว่า จำเลยได้รัยกระตุกเงินแผ่นดิน ๒ แผ่น ราคา ๒.๒๕ บาทของโจทก์ไว้ ภายหลังโจทก์ได้ไปทวงถาม ๒-๓ ครั้ง จำเลยผูกคอตีเพื่อนไม่คืนให้ โจทก์ขอให้ลงโทษตามพระวินัย จำเลยแก้ว่า ได้รัยกระตุกของโจทก์รวมไว้กับของคนอื่นมากด้วยกัน ได้หยิบกระตุกของโจทก์ให้ผู้อื่นไปเสียโดยความพลั้ง

เฉลอ ไม่ทั้งใจระยักขอกและฉ้อโกง รัยว่าจะใช้ให้
แต่ยังหาเงินฝรั้งอย่างของโจทก์ไม่ได้.

พระครูวินิตศีลขันธ์ เจ้าคณะแขวงเมือง พร้อม
กัวยคณะกรรมกรสงฆ์ได้พิจารณาคำฟ้องของโจทก์
และคำให้การของจำเลย โดยไม่มีพระยานประกอย แล้ว
วินิจฉัยให้จำเลยใช้เงินค่าตะกรุดแก่โจทก์ และให้
โจทก์ทำวัตรปฏิบัติต่อจำเลยตามเดิม.

โจทก์ไม่ยอมตามคำวินิจฉัยนั้น ได้ยื่นคำร้องต่อ
ผู้รั้งตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัดเพชรบูรณ์.

ผู้รั้งตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัดเพชรบูรณ์เห็นว่ายัง
ยกฟ้องจึงสั่งให้ ไล่สวนใหม่ ทั้ง โจทก์จำเลยและ
พระยานหลักฐาน แล้วพร้อมกัวยคณะกรรมกรสงฆ์
วินิจฉัยให้ถอนจำเลยออกเสีย จาก ตำแหน่ง เจ้าคณะ
หมวกพระอธิการ และให้จำเลยสึกเสีย.

จำเลยไม่ยอมตามคำวินิจฉัยนั้น จึงยื่นอุทธรณ์
คดีค้ำนมายังเจ้าคณะมณฑล กัวยอ้างว่า คณะ

อิทธิกรณณ์ชั้นมณฑล เรื่องยกยอกทรัพย์ ๓๘๓

กรรมการสงฆ์จังหวัดเพชรบูรณ์ วิวินิจฉัยฟังแต่คำฟ้อง
ของโจทก์ฝ่ายเดียว ไม่ฟังคำให้การของพยาน.

คณะสงฆ์มณฑลพิษณุโลก ได้พร้อมกันตรวจดู
คำวินิจฉัยของ คณะกรรมการ สงฆ์ จังหวัด เพชรบูรณ์
และคำคัดค้านของจำเลยโดยดีถ้วนแล้ว เห็นว่าคำ
อุทธรณ์ คัดค้านของจำเลยฟังจน จึงประชุมกันพิจารณา
ได้ความว่า เมื่อพ.ศ. ๒๔๗๖ โจทก์ได้นำเงินแม่ไปขอ
ให้จำเลยลงตระกรุดให้ ๒ ดอก จำเลยได้รับไว้ ต่อมา
ไม่มีกำหนดเวลาแน่นอน โจทก์จะไปปากน้ำโพ ได้มา
ทวงจำเลย ๑ ครั้ง จำเลยให้ตระกรุดทองแดงไป ๑ ดอก
ครั้นโจทก์กลับจากปากน้ำโพแล้ว ได้มาทวงจำเลยอีก
จำเลยให้ตระกรุดทองแดงไป ๔ ดอก จะเป็นกัวยนตก
เปลี่ยกันหรือเพื่อยุคปากโจทก์ ก็ฟังไม่แน่ เพราะ
คำโต้แย้งของโจทก์จำเลยในตอนนี้ไม่มีพยานประกอย
กัวยนทั้ง ๒ ฝ่าย จึงฟังเอาแน่นอนไม่ได้.

ต่อมาเมื่อเดือน ๕ พ.ศ. นี้เวลาเพล โจทก์ได้มา
ทวงต่อหน้าจำเลยต่อหน้าพยาน ๓ คน ที่ฟังได้เพียง

๓๘๕ ประชุมวินิจฉัยข้ออิกรณ ๑ ภาค ๓

๒ คน คือ พระวานพระยานโทก ให้การว่า ในเวลานั้นได้ยื่นจำเลยพูดว่า ยังไม่ไค้ลง แล้วจะลงให้นายทนนึกเทศน์ให้การว่า ได้ยื่นจำเลยพูดว่าของ ๑ โทกยังไม่ไค้ลง เพราะเงินของโทกเป็นของหายากหาไค้ภายหลังจะลงให้ คำพระยานทั้ง ๒ นี้ แม้จะมีผลความต่างกันอยู่ข้าง แต่พอฟังไค้อย่างถนัดกว่า จำเลยไค้ข้อผิดก่อนโทกจริง ไม่ผูกปฏิเสธอย่างใด ๑ สอดคล้องกับคำให้การของโทกและจำเลย.

พิจารณาอาการกิริยาตั้งแต่ต้น ซึ่งพระยานเปิดไม่ถึง ประกอบกับคำให้การของโทกจำเลยไค้ข้อผิดก่อนโทกตลอดมา ในครั้งสุดท้ายจำเลยก็ขอผิดก่อนครบเกี่ยวกับ ไม่มีอาการกิริยาใด ๆ ที่ระสอให้เห็นว่าจำเลยทั้งใจจะชักออกและฉ้อโกง แม้ โทกเองก็ให้การเรียบร้อยแล้ว ประกอบกับคำให้การของพระยานว่าจำเลยพูดว่า แล้วค่อยเอา แล้วจะลงให้ อันต้องถึงเจตนาอันบริสุทธิ์ของจำเลย ยังไม่ถึงอวทาร อย่างความเข้าใจของคณะกรรมการสงฆ์จังหวัดเพชรบูรณ์.

อภินิหารชั้นมณฑล เรื่องยักษ์ออกทรัพย์ ๓๘๕

เมื่อพิจารณาถึงอาการกิริยาของโจทก์เล่า กวรถิ
โจทก์ถามจำเลยครั้งสุดท้ายแล้วถึงทอคออาลัยดังนี้ คุณ
เหมือนจะทอคออาลัยเขาข้างเดียวอย่างง่าย ๆ เหลือเกิน
และคอนหนึ่งที่ว่า ข้าพเจ้าไม่เคยขอราคาคืนจากจำเลย
โดยข้าพเจ้าไม่คิดราคา นี้ก็ถือว่า โจทก์ทอคออาลัยโดย
หวังจะให้จำเลยมีความผิดทางพระวินัยเป็นจุดประสงค์
ไม่ใช่ทอคออาลัย เพราะหมดความสามารถในการที่จะ
เอาของนั้นคืนมา แส่คงถึงความมั่งร่ำรวยอยู่ที่ จึง
เห็นว่า โจทก์ไม่ได้ทอคออาลัยโดยบริสุทธิ์ใจ เพราะยัง
ไม่หมดความสามารถ เพราะฉะนั้น ๓๘๕ ๓๘๖ ๓๘๗
สิทธิของโจทก์อยู่ทุกเมื่อ จำเลยยังไม่คืนให้แก่โจทก์
คราวใด จำเลยก็ต้องรับสำนวนอยู่คราวนั้น.

อาศัยเหตุผลดังพิจารณามานี้ จึงพร้อมกันวินิจฉัย
ให้จำเลยคืนครุฑ ๒.๒๕ บาท ให้แก่โจทก์ต่อหน้า
คณะกรรมการสงฆ์ อนึ่งเพราะจำเลยในอภินิหารนี้เป็น
เจ้าคณะหมวด แต่ยังไม่ประพฤติตนเป็นหมอทาง
ไสยศาสตร์ลงครุฑให้เขาหลง เชื่อว่าอยู่คงกระพัน

๓๘๖ ประชมนิพนธ์อักษรณี ๔ ภาค ๓

ชาตริต่าง ๆ เป็นต้น อันเป็นศิริฐานวิชา จนเป็น
เหตุให้เกิดอภิภคณขึ้น ไม่สมควรแก่ตำแหน่ง จึงให้
ถอดจ่าเลขออกเสียจากตำแหน่งเจ้าคณะหมวด คงไว้แต่
ตำแหน่งเป็นพระอภิการเท่านั้น และห้ามมิให้ประพฤติ
เช่นนั้นอีกต่อไป ส่วนคำวินิจฉัยของคณะกรรมการสงฆ์
จังหวัดเพชรบูรณ์ นอกจากนั้นให้ยกเลิก.

วินิจฉัยไว้แต่วันที่ ๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๘

(ลงนาม) พระธรรมภาคพิลาส

เจ้าคณะมณฑลพิษณุโลก

ประทับตราตำแหน่งมาเป็นสำคัญ

จากแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม ๒๔ หน้า ๗

คำวินิจฉัยอุทธรณ์

เรื่องเกี่ยวกับปฐมปาราชิกของ

พระเสวก วราโธ

วัดระฆังโฆสิตาราม จังหวัดธนบุรี

พระเสวก วราโธ วัดระฆังโฆสิตาราม จังหวัด
ธนบุรี คอหังการของกรมตำรวจนครบาลในฐานะสงสัยว่า
ระลวงปฐมปาราชิกกับนางฉิว พงษ์สมบัติ ณ ห้อง
เช่าถนนวิสุทธิกษัตริย์ จังหวัดพระนคร เรื่องไต่ดำเนิน
มาถึงคณะแขวงกลาง จังหวัดธนบุรี เจ้าคณะแขวง
วินัยสั่งให้สึกพระเสวก และห้ามไม่ให้อุปสมบท
อีกต่อไป พระเสวกยื่นอุทธรณ์คำนำคำตั้งนั้น ข้าพเจ้า
ได้ส่งเรื่องให้อุทธรณ์กรมทนายเดรสมาคมพิจารณา พระ
ธรรมปาโมกข์ ประธาน พร้อมด้วยคณะอุทธรณ์
การประชุมพิจารณาแล้ว ได้ความตามบันทึกการ
สอบสวนของตำรวจว่า พระเสวกได้เข้าไปอยู่ในห้อง
กับนางฉิว พงษ์สมบัติ สองต่อสอง ในเวลาค่ำคืน

๓๘๘ ประชุมวินิจฉัยอภินิหาร ๑ ภาค ๓

ประมาณ ๒๓.๐๐ น. เศษ ซึ่งเป็นห้องขีตประตูลงกลอน
คีย์ไฟมืด และขณะเมื่อนางฉิวเข้กประตูออกมาดูพวก
เขารวมทั้งสามีของนางฉิวด้วย ๓ คนเข้าไปในห้อง
นั้น เขาไฟฉายส่อง เห็นพระเสวกถือจักรลุกจากมุ้งที่
นางฉิวนอน ออกไปครองในห้องหลังบ้าน สงสัยว่า
จะส่งปฐมปาราชิกกับนางฉิว จึงนิมนต์ควไปสถานี
ตำรวจชายจนพรหม สอขสวณปากคำแล้วให้กลับวัด
ตามถ้อยคำบันทึกของตำรวจนั้นจะมีจริงเพียงไร ก็คง
อาศัยเหตุผลและพระยานผู้รู้เห็นประกอบ พระยานบุคคล
ในเรื่องนี้ นอกจากตำรวจที่ไปด้วยกันแล้ว คนสำคัญ
ก็มีแต่ นางฉิวคู่กรณีของเรื่องนี้คนเดียว นางฉิวให้
ถ้อยคำในชั้นสถานีตำรวจตอนหนึ่งว่า พระเสวกได้
มากุขอยู่กับคนที่ห้องเป็นเวลา ๒๓.๐๐ น. เศษ เห็น
คิกแล้วจึงนิมนต์ให้นอนค้างในห้องนั้น แล้วคีย์ขีตประต
และคีย์ไฟ คำของนางฉิวตอนนั้นต้องให้เห็นสมในคำ
หาของตำรวจเพียงไร แต่โทษ ไม่ต้องมีคำอธิบาย
ถึงทราบดี อีกตอนหนึ่งที่ว่าพระภิกษุเสวกมิได้ถูก

พระอยู่กับหญิงในห้องโดยฉะเพาะ ๓๘๕

เนื้อต้องตัวข้าพเจ้า หรือข้าพเจ้ามิได้เสียตัวกับพระ
เสวกละเลย นั้จะมีอะไรพิศุจน์ให้ฟังได้ เพราะนางฉิวเอง
ก็แสดงตนในการให้ดัชย์คำขึ้นตำรวร ๓๕ เป็นคนชอบ
เปลี่ยนสามีอย่างง่าย ๆ เลิกจากคนนั้นแล้วได้คนนั้น
ไม่ถึงเดือนก็เลิกจากคนนั้นแล้วกลับไปอยู่กับคนเก่าอีก
ส่วนพระเสวกละมีอายุเพียง ๒๒ ช่อนกว่านางฉิว ๑๕ ปี
กำลังอยู่ในความเป็นหนุ่มแน่น ทั้งเป็นพระกล้า
ต่ออันตรายพรหมจรรย์ของตน ถึงสมัครรับนิมนต์
ยอมนอนร่วมห้องกับมาศคามเพียงสอง ต่อสองก็ทำได้
อีกประการหนึ่งคำขึ้นทักของตำรวรตอนที่ว่า ขณะที่
พวกเขาเข้าไปในห้องและพบพระเสวกละนั้น เห็นนางฉิว
นั่งไถ่รัง ถอกเข็มชั้ววางไว้ที่ห้องนอน มีที่นอนอยู่
และมีผ้าปูรองอยู่ที่ ๆ นอน และที่นอนข่งเตียงเป็น
ทำนองมีคนไปนอนที่นอนนั้นแล้ว ยังระลึกถึงคำ
ตำรวรที่ว่า ขณะที่พวกเขาเอาไฟฉายส่องดู เห็นพระ
เสวกละถือวีรลฎการนั่งที่นางฉิวนอนนั้นด้วยแล้ว คำ
ของนางฉิวจะมีอะไรให้นำเชื่อ แต่อย่างไรก็ตาม การ

กระทำเมณฑกรวมของพระเสวก แม้จะมีไต้มีประกาย
 พะยานเห็นค้อตา เหตุการณ์ต่าง ๆ ก็ไม่ทำให้กระว้าง
 เห็นความขวิสทธิของเขอ ยังมีคมวิอยู่ใเงาป่ามาชิดนั้น
 เอง อนิกฤษผู้มีภาวะอยู่ในเงาเช่นนั้น ย่อมไม่ทำคาม
 ผาสกแก่เพื่อนสหพรหมจารีผู้คิดเป็นที่รัก แม่สีกแล้ว
 กตบือยสมขทอิกก็ไม่วายแห่ง เพราะฉะนั้นจึงเห็น
 ร่วมกันว่า คำวินิจฉัยของเจ้าคณะแขวงกลาง จังหวัด
 อนุบุรี สั่งให้ตีพระเสวกเสียบ และห้ามไม่ให้ยู่สมขท
 อิกค้อไยนั้น เป็นการสมควรแล้ว ๆ

ข้าพเจ้าทรวรูกตลกแล้ว เห็นชอบด้วยอนุกรม-
 การมหาเถรสมาคม จึงวินิจฉัยให้ขกตจรณของพระ
 เสวกเสียบ ให้ยังคขอิกรณเป็นไปตามคำวินิจฉัยของ
 เจ้าคณะแขวงนั้นทุกประการ ๆ

วินิจฉัยแต่วันที่ ๑๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๘

(ลงนาม) สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์

ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม

บัญชาการคณะสงฆ์แทนพระองค์สมเด็จพระสังฆราชเจ้า

วัดอังกครองปรบัคม์ในที่ของผู้อื่น ๓๕๑

ประชุมวินิจฉัยคดีสงฆ์

เรื่องวัดอังกครองปรบัคม์ในที่ของผู้อื่น

คำพิพากษาที่ ๖๓๔ ปี ๑๒๑

มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้กระทรวง
มหาดไทยพิจารณาคำพิพากษาศาลอุทธรณ์

คดีระหว่าง	{	วัดอุทัยราชบำรุง	โจทก์
		เงินเจียน เงินเป่าเขียน เงินรูเล็ก	
		พระเจริญราชชน	จำเลย

ได้ความว่าโจทก์ฟ้องขอให้ศาลขับไล่จำเลยหรือโรง
 แดงออกไปจากที่ โดยกล่าวว่าเดิมพระยาทสมเทจ
 พระจอมเกล้าฯ เฝ้าอยู่หัวใต้ทรงพระราชศรัทธาสร้าง
 วัดอุทัยราชบำรุงขึ้นที่ตำบลถนนเจริญกรุง พระครู
 นานมีสมาธการุญได้สร้างโรงแดง ๘ ห้องลงในที่ข้าง
 ตะวันตกให้คนเช่าจนถึงปี ๑๑๘ ในระหว่างนั้นเพลิงไหม้

๓๕๒ ประชมนวินิจฉัยอธิกรณ ๑ ภาค ๓

โรงแถว ๒ ครั้ง พระครุฑนามมีสมณารักษ์ก็ได้สร้าง
ขึ้นใหม่ทุกครั้ง ครั้งปี ๑๑๘ พระครุฑนามมีสมณา-
รารักษ์มรณภาพ แล้วพระครูบริหารธานัมพรคเป็น
เจ้าอาวาสต่อมา ในปี ๑๑๘ เกิดเพลิงไหม้ โรงแถว
รายนี้อีกครั้งหนึ่ง ในปี ๑๑๘ พระครูบริหารธานัมพรค
จะจัดการสร้างขึ้นใหม่ จำเลยมารอดอนไม้เสาและ
ซีกขวางหาขอมให้ปลูกโรงในที่รายนี้ไม่ โจทก์กล่าว
อีกว่าได้ปลูกครองมาตั้ง ๓๐-๔๐ ปีแล้ว จำเลยหาใช่
เจ้าของไม่ ครั้นเดือนพฤศจิกายน ๑๒๐ จำเลยได้
บังอรมาปลูกโรงแถว ๔ ห้องลงในที่วิวาทนี้ โจทก์
ได้ยื่นฎีกากระทรวงธรรมการให้ฟ้องจำเลย.

พระเจริญราชชนนให้การปฏิเสธตลอดข้อหา เงินเป่า-
เขียน เงินเล็กให้การว่า เงินเขียนได้จ้างให้ปลูกโรงแถว
ในที่ของศาลเจ้า เงินเป่าเขียน เงินเล็กจึงได้ปลูก แต่
เงินเขียนให้การต่อสู้ว่า ที่รายนี้เป็นที่ของเงินเล็กมีคา
เงินเก่าอยู่ ๒๕๖๕ ได้มีศรัทธาตามเพศข้างเงินยกที่รายนี้
ให้เป็นที่ตั้งของศาลเจ้า และปลูกโรงให้คนอนาถาอยู่อาศัย

วัดอังกครองปรบักษ์ในท่ของผู้น ๓๕๓

ภายหลังเกิดเพลิงไหม้ขึ้นในท่รายนี้ พระครูนามิ-
สมณาจารย์ได้มาขออาศัยปลูกโรง เชือกของศาลเจ้า
ก็ยอมให้ด้วยเห็นว่ามีเขตคักนี้อยู่คนละแผนก กัยที่วัด
แล้ว ครั้นปี ๑๑๘ เกิดเพลิงไหม้ขึ้นอีกในท่รายนี้
จำเลยจึงไ้เรือร่ายเอาเงินมาสร้างศาลเจ้าและโรงแถว
ขึ้นอีก.

ศาลแพ่งพิจารณาดูเห็นว่า โทกต์ไม่มีอำนาจที่จะยึด
เอาท่รายวิวาทนี้เป็นกรรมสิทธิ์ไ้ จึงพิพากษาไ้ยึด
ฟ้องโทกต์เสีย.

โทกต์อุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์พิพากษาเปลี่ยนแปลงพิ-
พากษาศาลเดิม ไ้ยังคงไ้เงินจำเลยรือโรงเรือนรั้ว
ออกจากท่ดินรายนี้ คินท่ให้แก่วัดอุภยราชขำรุงตาม
เดิม และไ้เงินเจียนเสียดำจรรวมเน็ยมฝ่ายเดียว.

จำเลยทูลเกล้าฯ ถวายฎีกา อุทธรณ์คำพิพากษา
ศาลอุทธรณ์.

เจ้าพระพทอเจ้าไ้พร้อมกันทรวรสำนวนคดีเรองนี้
เห็นด้วยเกล้าฯ ว่าฐานพิจารณาคงไ้ความตามคำ

วัดอ่างปกครองปรบักย์ในที่ขอมุ่งอื่น ๑๘๕

ในการที่จะตั้งที่คิน โดยอำนาจที่ได้ปกครองมาแล้ว ก็
เมื่อเจ้าของที่โคละทิ้งทนนเกินกว่า ๔ ปีแล้ว.

ในคดีเรื่องนี้ โจทก์ก็ริ้วว่าจำเลยหาโคละทิ้งที่คินไม่
เพราะฉะนั้นปัญหาที่ว่าที่จะตั้งที่คินโดยอำนาจที่ได้ปก
ครองมาโคหรือไม่นั้น ก็ไม่เป็นประเด็น.

ข้าพระพุทธเจ้าเห็นด้วยเกล้า ๆ ว่าประเด็นในเรื่องนี้
ตามคำพระยานที่ปรากฏในเรื่องนี้ คือซึ่งโจทก์ได้เข้า
มายึดถือที่คินรายวิวาทนี้ โจทก์เป็นผู้อาศัยของจำเลย
และโจทก์ก็ได้ยึดถือที่คินรายนี้มาหลายแล้ว โจทก์
จะมีอำนาจในที่รายวิวาทนี้โคหรือไม่.

ตามกฎหมายลักษณะเบ่งเสร์มาตรา ๔๒ มีว่า ถ้า
ผู้โคอาศัยได้ล้อมรั้วและปกครองอยู่มาในที่นั้นกว่า ๓ ปี
โดยเจ้าของไม่ได้คัดค้าน ผู้อาศัยอยู่ในที่นั้นโคตลอด
ชีวิต.

กฎหมายในข้อนี้ใช้ โคสำหรับบุคคลต่อบุคคล และ
เมื่อผู้อาศัยเป็นวัคหรือวิษิตะใช้ โคหรือไม่นั้น เป็น
ปัญหาที่ข้าพระพุทธเจ้ามีความสงสัยมาก โดยเหตุว่า

วัคหรือวิษัทยาไม่ได้ เพราะฉะนั้นการที่จะให้วัค
 หรือวิษัทยาได้ตลอดชีวิตต้องเข้าใจว่าเป็นเจ้าของ
 เต็มอำนาจ แต่ในคดีเรื่องนี้ถึงแม้จะสันนิษฐานว่าวัค
 ระยัคดิษฐ์ได้ตลอดชีวิตเหมือนอย่างบุคคล ความเท็จ
 และจริงเป็นหน้าที่ของโจทก์ที่จะแสดงให้เห็นว่า โจทก์
 ได้ประพฤติตามข้อความที่จำเป็นต้องทำที่ยัคดิษฐ์กิน
 ได้ตลอดชีวิต ข้อสำคัญที่จะต้องประพฤตินั้นก็คือ
 ล้อมรั้วในที่นั้น โจทก์ก็ไม่แสดงเลยว่าโจทก์ได้ล้อม
 ร้วในที่นั้น และซึ่งจำเลยกล่าวว่าได้ โจทก์ ใช้อยู่
 ในที่รายวิวาทนั้นแต่ไม่ยอมให้ล้อมรั้วในที่นี้ และโจทก์
 ไม่ได้นำพะยานและหลักฐานที่จะคัดค้านในชั้น ฉะนั้น
 ข้อให้เห็นชัดได้ว่าโจทก์ไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่รายวิวาทนี้
 ตลอดชีวิตได้.

ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๐ ปี ๑๑๘ ที่ศาล
 อุตสาหกรรมชั้นอ้างในข้อพิพากษาบทคำพิพากษาศาล
 แ่งนั้น ข้าราชการเจ้าเห็นด้วยเกล้า ๆ ว่า คำ
 พิพากษานอกประเด็นแห่งคดีเรื่องนี้.

วัดอ่างปลกครองปรบักย์ในถิ่นของอิน ๓๕๗

ในคำพิพากษานั้น ช้ฎหาซึ่งศาลฎีกาได้วินิจฉัยว่า
วัดจะเป็นโรงทักห้องขบไล้จำเลยได้หรือไม่ ในคดีเรื่อง
นั้นศาลฎีกาได้พิพากษาว่าคดีขณะนั้น วัดเป็นโรงทัก
ได้ โดยเจ้าอธิการ หรือพระสงฆ์ต้องพร้อมใจกัน มอบ
อำนาจให้ไวยาวัจฉกรห้องแทน.

ในคดีเรื่องนี้ไม่มีช้ฎหาเกี่ยวข้องกับขบขึ้นในข้อนี้ว่า
วัดจะเป็นโรงทักตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๐ ปี ๑๑๘
ได้หรือไม่ อีกนัยหนึ่งช้ฎหาซึ่งศาลฎีกาได้วินิจฉัย
ในคดีเรื่องนี้ไม่ได้เกี่ยวข้องกับคดีเรื่องนี้.

เพื่อระบ้อความคามที่กล่าวมาดังข้างคั้น

ข้อ ๑ ในคดีเรื่องนี้ไม่เป็นการจำเป็นที่ข้าพระ-
พุทธเจ้าจะต้องวินิจฉัยในช้ฎหาข้อที่ว่า วัดจะถือที่ดิน
โดยอำนาจที่ได้ปลกครองมาได้หรือไม่ โดยเหตุว่า
คดีเรื่องนี้โรงทักไม่ได้กล่าวหรือปรากฏว่า จำเลยได้
ละทิ้งที่รายวิวาทนี้.

ข้อ ๒ ในคดีเรื่องนี้ไม่เป็นการจำเป็นที่ข้าพระพุทธ-
เจ้าจะต้องวินิจฉัยว่าวัดซึ่งได้รัับอนุญาตโดยเป็นผู้อาศัย

๓๕๘ ประชุมวินิจฉัยข้อชกกรณ ๑ ภาค ๓

และได้ปักกรงมาในที่รายนี้หลายปี รมีอำนาจ
อยู่ในที่รายนี้ ได้ตลอดชีวิตเหมือนบุคคลใดหรือไม่
เพราะว่าในคดีเรื่องนี้โจทก์ก็ไม่ได้อ้าง หรือปรากฏว่า
ได้ล้อมรั้วในที่รายวิวาทนี้.

ข้อที่๓๓ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๐ ปี ๑๑๕ ที่
ศาลอุทธรณ์ได้ยกขึ้นอ้างและพิพากษา หาได้เกี่ยวข้องกับ
คดีเรื่องนี้ไม่.

อาศัยเหตุเหล่านี้เห็นด้วยเกล้า ๆ ว่า ควรยกคำ
พิพากษาศาลอุทธรณ์เสีย และยกฟ้องของโจทก์เสีย
ด้วย ให้โจทก์เสียค่าธรรมเนียมตลอดตั้งแต่ศาลเดิม
มาจนถึงชั้นศาลฎีกานี้ด้วยแต่ฝ่ายเดียว.

วันที่ ๑๖ มกราคม ๑๓๑

ดี. มาเขา

ศรีรัชสังกาศ

อภัยรณฤทธิ

เบ. สหิวัดแบล็ก

เรื่องออกบวช

โดยมิได้สละกรรมสิทธิ์ในทรัพย์

คำพิพากษาที่ ๑๑๔ ปี ๑๒๒

มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ทรงวินิจฉัย
นายวิคจำเลย อุกุทธคดีคำพิพากษาศาลอุทธรณ์

ในคดีระหว่าง { นายเรื่อง โจทก์
นายวิค จำเลย

โจทก์ฟ้องศาลมณฑลราชบุรี วันที่ ๕ เมษายน ๑๒๐
ขอให้เรียกที่นา ๑๓ ไร่ ตำบลวัดเพลง แขวงเมืองราชบุรี
ว่าโจทก์ได้ยกที่นารายนี้ให้นายนาก อำแดงเลี่ยม
หลานคนละครึ่ง ภายหลังอำแดงเลี่ยมได้จำเลยเป็น
สามี นายนากก็ได้อยู่ด้วย อำแดงเลี่ยมหลานทำ
นาในที่นี้ต่อมา โจทก์เป็นผู้ปกครองนายนากที่เสีย
จริต จำเลยหายอ้อมแย่งที่นาและโค ๑ โคให้ โจทก์ไม่

จำเลยให้ภรรยาคือสู่ว่านารายนี้ เมื่อจำเลยได้อำแดง
เลี่ยมเป็นภรรยา ได้ไปได้นำมาจากผู้มีชื่อเป็นเงิน

๔๐๐ ประชุมวินิจฉัยข้ออิกรณี่ ๆ ภาค ๓

๑๒๐ ยาท จำเลยไต่ปักษ์ครองทำกินมาจนอำเภอเดิม
คาย โค ๑ โคนั้นเป็นของอำเภอเดิมหาใช่โคของ
นายนาถน้องโทกไม่.

ศาลมณฑลราชบุรีพิพากษาพิพากษาให้ทีนาเป็น
สิทธิแก่จำเลย โดยเหตุว่านายนาถได้ไปขอขมา
พระแล้วสึกออกมาเป็นข่า ทีนารายนี้ขาดกรรมสิทธิ์
ให้ยกฟ้องโทก.

โทกฟ้องอุทธรณ์ศาลอุทธรณ์ข้าหลวงพิเศษ ๆ
พิพากษายกคำพิพากษาศาลมณฑลราชบุรี ให้แบ่งที่
นารายนี้คนละครึ่ง ซึ่งมีชื่อนายนาถอำเภอเดิมอยู่
ในตราของ ทีนาเป็นของนายนาถเป็นผู้ปกครอง.

จำเลยทูลเกล้า ๆ ถวายฎีกา.

ข้าพระพุทธเจ้าเห็นด้วยเกล้า ๆ ว่า ในคดีเรื่อง
นมขัญหาที่จะต้องวินิจฉัยข้อหนึ่ง ที่ศาลมณฑลราชบุรี
พิพากษาพิพากษาอ้างเหตุว่า ในทีนารายนี้ตราของ
ได้ มีชื่อนายนาถอำเภอเดิมด้วยกันทั้ง ๒ คน มาภายหลัง
นายนาถไต่สละทิ้งจากทีนารายนี้ไปขอขมาอยู่วัด

ออกบวชมิได้ สละกรรมสิทธิ์ในทรัพย์ ๕๐๑

เพลงประมาณสองสามพรรษา ที่นารายณ์ตกอยู่ใน
ความปกครองของอำนาจเดิม นัยว่าอำนาจเดิมได้
เป็นเจ้าของแต่ผู้เดียว นายนาจากจากกรรมสิทธิ์จาก
ที่นารายณ์ จึงเห็นด้วยเกล้า ๆ ว่า เมื่อนายนาจะไป
บวชก็ไม่ไ้ความ ปรากฏว่าไ้สละที่นารายณ์ให้ อำนาจ
เดิมหรือผู้หนึ่งผู้ใดไม่ เป็นแต่โดยวิธีที่ประพฤติ
พรหมจรรย์เท่านั้น ครั้นนายนาไ้สึกออกมาก็ไ้
ความว่าไ้มาอยู่ที่บ้านเรือนอำนาจเดิม นายวิค นัยว่า
นายนาไ้ปกครองที่นารายณ์ต่อมาจนอำนาจเดิมตาย
นายนาจึงไ้มาอยู่กับโจทก์คณะนี้ จึงพิพากษาขึ้น
ตามคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ข้างหลวงพิเศษให้ยกฎกา
จำเลยเสีย โจทก์ต้องเสียค่าธรรมเนียมเท่าใด ต้อง
ให้จำเลยใช้แทน.

วันที่ ๘ มิถุนายน ๑๒๒

อภิธรรมฤทธิ
พิชิตปรีชากร
ศรีรัชชสังกาศ